

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA APLIKOVANÉ GEOINFORMATIKY A
ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

Soukromý a veřejný prostor v zahradní čtvrti Letná, Zlín

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: prof. Ing. arch. Karel Maier, Csc.

Diplomant: Eva Bártková

2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením prof. Ing. arch. Karla Maiera, Csc., a že jsem uvedla všechny literární prameny, ze kterých jsem čerpala.

V Praze 29. 4. 2011

.....

Poděkování

Děkuji zejména vedoucímu práce, profesoru Maierovi, za možnost konzultací a tím udílení věcných připomínek k obsahu diplomové práce. Dále děkuji svému konzultantovi magistru Ryndovi za soustavnou podporu a pomoc během psaní diplomové práce, zejména během zpracovávání sociologického šetření. Svým nejbližším jsem vděčná za trpělivost, kterou se mnou měli během přípravy závěrečné práce i po čas celého studia.

V Praze 29. 4. 2011

.....

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the relation between the private and public space in Letná district in the city of Zlín. The whole quarter was created from Garden City Movement. The investigated problem of the chosen locality can be defined as the vague relation between the private ownership of the houses and adjacent pieces of land owned by the city. This relationship is the source of tension and conflicts not only between the residents and municipality, but between the residents themselves as well. These aspects are analyzed and partial solutions are suggested. The thesis is divided into three parts. The first part discloses the historical development of the private and public space relations from the philosophical and architectonic point of view. The following types of methods were used to achieve this: descriptive, analytical and comparative. The second part of the thesis gives an overview of the historical development of the city of Zlín and Letná district. The third, practical part of the thesis is devoted to the sociological survey and field research of the current situation. The method of qualitative sociological data collection is used in the survey (semi-structured interview) and the field research was based on observation and photographic material. Closing part of the diploma thesis is creating by three possibilities of future development of district.

Key words: public and private space, Baťa, Zlín, Garden City Movement

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá vztahem soukromého a veřejného ve zlínské čtvrti Letná. Celá čtvrť vznikala z konceptu zahradního města. Současně je problémem vybrané lokality nevyjasněný vztah mezi soukromým vlastnictvím domů a městským vlastnictvím přiléhajících pozemků. Tento vztah je zdrojem napětí a konfliktů nejen mezi obyvateli a Magistrátem města Zlína, ale i mezi obyvateli samotnými. Práce má tyto aspekty analyzovat a navrhnout dílčí řešení. Diplomová práce je členěna do tří bloků. První část se zabývá historickou vývojem vztahu veřejného a soukromého z pohledu filozofického a architektonického. K tomu jsou použity následující metody: deskriptivní, analytická a srovnávací. V další části práce je pojednáno o historickém vývoji Zlína a čtvrti Letná. Ve třetí, praktické části, se práce věnuje sociologickému a terénnímu výzkumu aktuálního stavu. K tomu je použita kvalitativní sociologická metoda sběru dat (hloubkový rozhovor) a v terénním průzkumu pozorování a snímky. Závěrem práce je nastínění třech možných budoucích scénářů vývoje čtvrti.

Klíčová slova: soukromý a veřejný prostor, Baťa, Zlín, hnutí zahradních měst,

OBSAH

1. ÚVOD.....	6
2. CÍL.....	8
3. LITERÁRNÍ REŠERŠE	9
3.1. VZTAH VEŘEJNÉHO A SOUKROMÉHO VE SPOLEČNOSTI	9
3.1.1 FILOZOFICKÝ EXKURZ.....	9
3.1.2 ARCHITEKTONICKO-SOCIOLOGICKÝ EXKURZ.....	13
3.2. PŘÍKLADY KONCIPOVÁNÍ SÍDEL S ÚZKOU VAZBOU NA PRŮMYSL.....	19
3.2.1 UTOPIE.....	38
4. CHARAKTERISTIKA STUDIJNÍHO ÚZEMÍ.....	42
4.1 ŠIRŠÍ ÚZEMNÍ VZTAHY	42
4.2 HISTORIE SÍDLA.....	43
4.3 STAVEBNÍ VÝVOJ ČTVRTI LETNÁ.....	54
4.4 SOCIO-EKONOMICKÁ SITUACE V DOBĚ VÝSTAVBY	69
5. AKTUÁLNÍ STAV	74
5.1 SOCIOLOGICKÉ ŠETŘENÍ	74
5.1.1 METODIKA	74
5.1.2 INTERPRETACE ROZHOVORŮ	75
5.1.3 ZÁVĚR	85
5.2 TERÉNNÍ PRŮZKUM	86
5.2.1 ÚVOD.....	86
5.2.2 METODIKA	87
5.2.3 VÝSLEDKY.....	88
6. ŘEŠENÍ	106
7. DISKUZE	107
8. ZÁVĚR	109
9. SEZNAM VYOBRAZENÍ	111
10. SEZNAM PŘÍLOH	113
10.1 TEXTOVÉ PŘÍLOHY	113
10.2 OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	113
10.3 MAPOVÉ PŘÍLOHY	113
11. PŘEHLED LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ	114

1. ÚVOD

V práci finalistů posledního ročníku *Mies van der Rohe Award* se objevilo téma vztahu veřejného a soukromého. Všechny projekty vyrůstaly ze společné platformy problémů současného evropského města a společnosti, zabíraly se veřejným prostorem a v mnohých případech i složitými problémy vzniklými modernistickým plánováním pomocí metody funkčního zónování.

„Dá se říci, že klíčovým úkolem architektů a urbanistů je dnes více než kdy jindy péče o zachování prostorové rovnováhy mezi soukromými a veřejnými oblastmi zájmu ve městě a o dlouhodobou udržitelnost konkrétního městského půdorysu.“
[Fialová 2010]

Vedle územního plánu se objevují městské projekty místních samospráv, které zajišťují soulad nebo minimálně prostor k dialogu mezi privátním (ekonomickým) zájmem a zájmy občanů dané lokality, což přispívá k zlepšení kvality životního prostředí.

Rovněž tato diplomová práce bude mít charakter environmentální expertízy a bude mít za úkol posoudit vliv různých rozvojových aktivit člověka v urbanizovaném prostředí na společnost, která dané místo užívá. Dalším z posuzovaných vlivů bude analýza představ obyvatel o prostoru, ve kterém žijí a který přetvářejí.

Předmětem diplomové práce *Soukromý a veřejný prostor v zahradní čtvrti Letná* je analýza střetu mezi dvojím typem vlastnictví pozemku na v malé lokalitě a jeho vlivem na koncipování prostoru individuálního bydlení v městském organismu.

Modelovým územím je obytný soubor dělnické kolonie rozprostírající se v jihovýchodní části města Zlína a bezprostředně sousedící s továrním areálem společnosti Baťa a.s. Území je charakteristické přirozeně rostlým terénem s postupným svažováním se směrem k severu, k páteřní komunikaci Třídě Tomáše Bati. Lokalita má jedinečnou historii spjatou s explozivní

ÚVOD

stavební činností Baťových závodů a v současnosti tvoří nejstarší reliktní plochu městské památkové zóny. Jako první obytná čtvrť Zlína navržená pod jednotným konceptem, vznikala za podmínek naléhavé bytové poptávky ve dvacátých letech minulého století a zároveň podle představ tehdejšího investora Tomáše Bati. Zadavatel upřednostňoval standardizaci bydlení prostřednictvím typizace domků. Technokratický přístup s cílem dosáhnout co nejvyššího výkonu se nezaměřoval pouze na výrobu, ale přesahoval i do soukromí zaměstnanců továrny. Tento étos se projevil i ve velikosti a členění domků pro zaměstnance. Vnitřní dispozice domů byly dále upravovány podle počtu samostatných bytových jednotek. Ačkoliv se jedná o soliterně stojící stavby, mnohdy je jejich sousedství velmi těsné. Jaké bylo bydlení v takových prostorech pro první nájemníky a jaké může být pro současné majitele?

O architektonickém stylu meziválečné výstavby Zlína už bylo doposud vydáno mnoho odborných publikací, nicméně všechny charakterizuje společný zájem o rostlou architektoniku staveb, postihnutí vnější estetiky rezného zdiva, funkčnost vnitřního dispozičního členění, technologii výstavby či umístění stavby v kontextu urbanistické kompozice aj.¹ Velmi těžko se dohledává literatura, která by se věnovala exteriéru staveb, pravidly pro rozvržení a skladbu prostoru vystavěného jiným stavebním materiálem: tvořeného zelení a zelenými plochami města. Mnozí označují Zlín jako moderní město v zeleni, odvozené od urbanistické teorie přelomu 19. a 20. století vycházející ze spojení výhod městského i venkovského prostředí.² Co vytváří charakter *garden cities* ve Zlíně? Je to záměrně komponovaná organizace zeleně nebo je to nyní už jen dojem vyplývající z těsného sevření

¹ Někteří z autorů věnující se zlínské architektuře první poloviny 20. stol.: Novák [2008, 1996], Vsetečka [2005], Horňáková [2006], Havliš [1998]. Mezi další publikované texty patří sborníky odborných symposií např.: *Utopie moderny: Zlín* [2009], *Kulturní fenomén funkcionalismu* [1995], *Zlínský funkcionalismus* [1993] a v neposlední řadě konané výstavy a k nim vyšlé katalogy: *Fenomén Baťa – zlínská architektura 1910-1960* [2009], *Jan Kotěra a jeho práce pro firmu Baťa ve Zlíně* [2002], *Zlín 1900-1950: une ville industrielle modèle = model industriálního města* [2002], *František Lydie Gahura: zlínský architekt, urbanista, sochař* [1998], *Baťa: architektura a urbanismus 1910-1950* [1991].

² Tuzarová [2007]; Šlapeta, Musil (eds.) [2003]; Švácha [1999]; Kolařík [1996].

CÍL

údolní nivy a zelených hřbetů tvořících pohledové horizonty? Jak se využívají/nevyžívají zelené zahrádky mezi rozvolněnou zástavbou rodinných domů? A jaký vliv to má na stav Městské památkové zóny, jejíž je čtvrť součástí?

Z těchto důvodů bude pozornost soustředěna především na zelené plochy obytné čtvrti Letná a na specifické postavení obyvatel jednotlivých domácností. Spuštěním bytové privatizace ve Zlíně na počátku devadesátých let minulého století se stali obyvatelé Letné v mnohých případech soukromými vlastníky zděných nemovitostí, nicméně nejsou vlastníky těsně přiléhajících zelených ploch, které obklopují jejich příbytky. Majitelem zahrádek a tak i jejich věčným sousedem je Statutární město Zlín.

2. CÍL

Práce se snaží postihnout střet představ o kvalitním využití zelených ploch současných obyvatel typizovaných domů ve čtvrti Letná a podmínkami vlastníka ploch - Statutární město Zlín. Zároveň do tohoto střetu zasahuje zástupce územně plánovacího orgánu a orgánu státní památkové péče. Zkráceně střety mezi soukromým využitím a veřejným zájmem. Zjištěné problémy budou předmětem návrhu řešení.

Jednotlivé dílčí kroky povedou přes popis historického chápání vztahu veřejného a soukromého. Pro přiblížení moderního urbanismu průmyslového Zlína, zvláště stavebního vývoje čtvrti Letná, se nabízí historický exkurz k podobným příkladům v dějinách. Přes analyzování sociologického průzkumu, který je hlavním zdrojem podnětů z řad obyvatel a zaznamenáním aktuálního stavu terénním průzkumem, budou následovně zjištěné informace klasifikovány, porovnány a bude se přistupovat k možným variantám řešení zjištěných problémů.

3. LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1. VZTAH VEŘEJNÉHO A SOUKROMÉHO VE SPOLEČNOSTI

3.1.1 FILOZOFICKÝ EXKURZ

Vznik a rozvoj moderní společnosti má mimo jiné svoje kořeny v její strukturní proměně.³ Na jedné straně se postupně utváří a institucionalizuje veřejný prostor, kde se stýkají svobodní jedinci a na druhé straně existuje soukromý prostor, v němž se jednotlivci rodí a utvářejí. Oddělení a závislost těchto sfér byla pro tradiční společnost neznáma, minimálně v tom smyslu, jak to chápeme my. V rámci jejich spolupůsobení se odvíjel proces individualizace a modernizace evropské společnosti.

Pojmy veřejný a soukromý v sobě obsahují mnoho významů a konotací. Práce se zabývá vztahem veřejného a soukromého prostoru v konkrétní lokalitě Zlína. K pochopení proměn vztahů veřejné a soukromé sféry přispěje krátký genealogický exkurz, který bude doplněn architektonickým exkurzem do vztahů veřejného a soukromého prostoru od antické *polis* k modernímu městu.⁴

Běžné významy a spojení kategorií veřejný a soukromý vytváří naše základní předporozumění těmto pojmům. Některé z významů zmíníme. Pojem veřejný označuje dva fenomény. Jednak je to vše, co se ukazuje před obecností, co může každý vidět, slyšet, co je pro ostatní, pro kohokoliv z členů společnosti. Zároveň je to protiklad všeho, co není společné, co je soukromé, co označujeme soukromým vlastnictvím v širokém slova smyslu. Pro naše téma se nabízí spojení jako veřejné budovy, veřejná prostranství

³ K tématu strukturální proměny moderní společnosti, ke genezi veřejného mínění a občanské společnosti viz Habermas [2000]. V této knize najdeme též sociologickou analýzu vztahu veřejného a soukromého.

⁴ K filozoficko-politické dimenzi pojmů viz Arendtová [2009]. K architektonicko-sociologické dimenzi viz Madanipour [2003].

kam mají všichni členové společnosti přístup, na rozdíl od soukromé dimenze společnosti, do níž mají přístup jen někteří, ať už se jedná o soukromý prostor domu nebo soukromý život jednotlivce či rodiny. Arendtová [2009] zmiňuje důležitost veřejného prostoru ve smyslu lidského citu pro realitu. Pojem veřejné je v naší době spojený také s veřejnou mocí, s fungováním státu a jeho institucí, které se mají starat o tzv. veřejné blaho nebo veřejné dobro, jež zároveň určují a vymezují právní vztahy mezi veřejným a soukromým. Další použití termínu veřejný přechází mimo naši oblast zkoumání např. veřejný ve smyslu formování veřejného mínění. Fenomén veřejného mínění, jehož nositelem je veřejnost, definovaná jako svobodné vyjadřování občanů, je postaveno vůči veřejné moci a kriticky se staví nejenom vůči polické moci, ale i vůči soukromé moci [Habermas 2000].

Genealogie pojmů veřejné a soukromé sahá hluboko do minulosti. Tyto pojmy mají původ v řeckém myšlení, v řeckém potažmo římském politickém životě. Jejich původní význam a smysl prošel velkou proměnou v novověku, s rozvojem kapitalistického výrobního způsobu [Arendtová 2009: 88].

Základní vymezení spočívá v opozici politické tj. veřejné sféry *polis*, řeckého městského státu, a sféry soukromého, domácího, *oikos*, která náleží pouze jedincům a rodinám. Veřejný život je vázán na veřejné místo, v tomto případě na *agoru*, náměstí, kde se mohou setkat a hovořit sobě rovní a svobodní jedinci⁵, zatímco soukromý život je vázán na dům, na movitý majetek a kontrolu členů domácnosti hlavou rodiny. Řekové vnímali veřejnou sféru jako místo svobody a věčnosti, kde člověk dosahoval úspěchů a uznání, oproti soukromé sféře nutnosti, kde se odehrává reprodukce života členů, kde probíhá řetězec zrození a smrti.

Přirozený život společenství, jehož centrem je dům (*oikos*) a rodina, byl původním životním prostorem, který byl v protikladu k politické organizaci společnosti Řeků. Podle řeckého myšlení právě vznik *polis* uvádí na scénu

⁵ Musíme upozornit, že status svobodného člověka v antické *polis* se vztahoval na Řeky, muže, vlastníky, ostatní jako byli ženy, otroci, cizinci atd. nelze považovat za svobodné jedince.

veřejný prostor, který je definovaný řadou odlišných funkcí a zakládá jiný společenský řád. Veřejný prostor je vnitřně spojen s politickou sférou. Z toho plyne, že pro Řeky byli okolní společnosti – barbaři, jak je nazývali, protože jim nerozuměli a vzdělaní lidé přeci umí řecky – ve stadiu ne-politické organizace, který odpovídá vykonávání despotické moci analogické s fungováním rodiny. V řecké rodině má moc tradičně i právně zajištěnou hlava rodiny, která vykonává despotickou vládu nad členy rodiny.

Veřejný prostor, který je symbolizován *agorou*, je politickou sférou, v níž se setkávají svobodní jedinci, kteří veškeré věci, týkající se *polis*, řeší prostřednictvím promluv a jednání, nikoliv násilí. To je rozdíl od před-politického způsobu zacházení s lidmi.

Hlavními politickými činnostmi veřejné sféry bylo jednání a promlouvání, a tudíž z ní bylo vyloučeno vše, co je pouze nutné nebo též pouze užitečné a tím zároveň náležící do soukromé sféry. Činnosti prostoru *polis* se obracejí ke světu, naopak činnosti oblastí domácnosti a rodiny slouží k uchování života.

Středověk charakterizuje napětí mezi všednodenností a velkolepou nádherou posvátných míst, které vytvořilo odstup mezi světskou a náboženstvím posvěcenou sférou. Tento rozdíl v mnoha ohledech odpovídal propasti mezi soukromou a veřejnou sférou v antice.

V novověku došlo k redefinici pojmové dvojice a rozšíření o nový prostor a to o prostor společenský. Práce, pracovní činnosti, uspokojování lidských potřeb bylo v Řecku spojené se soukromou sférou, ale v novověku došlo k prolnutí politického a společenského prostoru. Hospodaření, pracovní vztahy a činnosti se dostávají do oblasti kolektivních zájmů a veřejného prostoru. Spolu s tím, jak došlo k vstoupení původně soukromých činností do společenského prostoru, uvolnilo se místo pro novověký individualismus, který přinesl obohacení této sféry. Výrazem nového společenského prostoru byla postupně vznikající idea národního státu a s tím spojené analogie

chápat národní stát a politickou společnost jako svého druhu rodinu [Arendtová 2009: 40].

„Prostor společenského života vznikl, když vnitřní sféra domácnosti i se sobě vlastními činnostmi, starostmi a organizačními formami vystoupila z temnoty domu do plného světla veřejného politického života.“ [Arendtová 2009: 51]

Pro antiku byl veřejný prostor určen k (politickému) jednání mezi lidmi, určen kritickou diskuzí nad věcmi veřejného charakteru. Ekonomické vztahy, pracovní činnosti apod. spadaly do sféry soukromého, do rodinných vazeb, jejichž centrem byl dům. V novověku přechází práce v širokém slova smyslu do nově vytvořeného společenského prostoru, do sféry společného a nikoliv nutně politického. Práce tak byla mimořádným způsobem zdokonalena, naopak kvalita schopností jednat a promlouvat, jež byly v této době vytlačeny do sféry soukromého a intimního života, tak očividně upadla [Arendtová 2009: 65].

Jestliže se Habermas a Arendtová odvolávají na koncept veřejného prostoru řecké *polis*, je to nostalgický pohled do minulosti, který zapomíná, že společnost prošla radikální proměnou – z tradiční k moderní. V moderní společnosti se postupně veřejná sféra otevírá velkému množství lidí rozmanitého původu, což nevyhnutelně vede k proměně podstaty a kvality veřejné sféry. Ta je, jak na druhou stranu dokládá přesvědčivě Habermas, deformována vznikající masovou společností a její podmínkou – masovými médii. Moderní společnost je propojena komplexními vztahy.

Arendtová [2009] věnuje jednu kapitolu rovněž vlastnictví a majetku. V textu je popsán průběh, jak se vlastnictví, jež bylo původně spjata s půdou, rodinou a jako takové bylo „nepohyblivé“, se postupně ztotožnilo s „pohyblivým“ majetkem. Přeměna nepohyblivého vlastnictví na pohyblivý majetek je spjata s novověkem, s rozvojem kapitalistického výrobního systému a konstrukcí společenského prostoru.

Vlastnictví, ve smyslu jak ho chápeme dnes, je společně s ekonomikou a politikou městotvorným činitelem. Lze to doložit i na historii vývoje Zlína, jak bude zmíněno později. A od specifického vztahu privátního a veřejného vlastníka na zájmové lokalitě se možná bude vyvíjet i budoucnost čtvrti ve vztahu k regulativům využití území. Aldo Rossi⁶, ve své knize *Architektura města* z roku 1966, ukázal, jakým způsobem ovlivňují formy vlastnictví rozvoj měst.

3.1.2 ARCHITEKTONICKO-SOCIOLOGICKÝ EXKURZ

Vývoj veřejných ploch města lze zjednodušeně popsat jako přechod od časů silné sociálně prostorové koncentrace, která dávala později vyniknout centru veřejného prostoru, k době, kdy se místa a aktivity rozptýlily do několika lokalit města.

Pravděpodobně nejznámějším veřejným prostorem všech historických epoch je řecká *agora*. *Agora* se vyvinula z tržiště a původně představovala jen volný prostor poblíž centra města, ale sloužila také jako místo shromažďování městských občanů. Bylo to místo, kde ekonomické, politické a kulturní aktivity byly vykonávány společně. Postupem času s rozšiřováním města a potřeb většího prostoru mohly některé aktivity najít své místo jinde; agora se stávala srdcem města a jeho občanských aktivit, stala se nezbytnou podmínkou veřejného (politického) života obce. Společenské aktivity zajišťovaly sociální soudržnost *polis*, která nabízela prostor pro socializaci jedinců. Agora byla hlavním článkem v síti veřejných míst a společenských

⁶ Aldo Rossi vidí organismus města jako architektonické dílo, pro které je charakteristický kontrast mezi individuálním a kolektivním. Vztah vlastnictví, ekonomických vztahů a urbanistických záměrů a jejich společné působení na formování města dokládá na dvou teoretických tvrzeních. První se týká podstaty vyvlastňování ve smyslu změny vlastnických vztahů. Praktickým příkladem je zde Haussmannův plán Paříže ze 60. let 19. století, při jehož realizaci nechal jeho autor prorazit ulice, které „sledovaly skutečný směr rozvoje města a jasně potvrzovaly roli Paříže v národním i mezinárodním kontextu.“ Druhá stať je založena na myšlence, že soukromé pozemkové vlastnictví a parcelace jsou základními zly moderního města. Zejména varuje před proměnou půdy v tržní zboží [Rossi in Maier 2003].

činností, kolem nichž se utvářel městský stát. V období helénismu byly rozměry agory znásobeny a stala se z ní největší otevřená jednotka půdorysu města. Později byla doplněna sloupořadím a stala se výchozím vzorem pro římskou architekturu. Úpadek agory je zaznamenán v druhém století př. n. l. Důvodem mohlo být enormní rozšíření různých náboženství a kultů.

Vitruvius, autor *Deseti knih o architektuře*, popisuje rozdíl mezi řeckou agorou a římským fórem následovně: zatímco Řekové stavěli agory s velkoryse pojatým dvojitým portikem, Římané díky své oblibě v gladiátorských hrách potřebovali, aby jejich fórum mělo mnohem větší rozestupy mezi sloupy okolo prostoru, kde se odehrávalo představení. Ve městech vnitrozemí bylo fórum umístěno v jejich středu, zatímco u přímořských měst bylo fórum vpravo hned vedle přístavu. Rozměry fóra vycházely z populace města, nemohlo se stát, aby plocha byla nedostatečná nebo naopak předimenzovaná. Užívané proporční pravidlo vycházelo z poměru tři ku dvěma ve vztahu délky a šířky [Madanipour 2003: 195].

Řecký přístup v organizaci prostoru vycházel ze zákonů lidského vnímání a projevoval se jak v konstrukci posvátného okrsku, tak agory. Stavby obklopující otevřený prostor byly uskupené tak, aby bylo možné vidět vše ze třičtvrtěčního pohledu a jejich vzdálenost se pohybovala od 30 do 70 metrů od výchozího bodu hlavního vstupu [Doxiadis 1972 ex. Madanipour 2003]. Řekové používali při plánování měst hippodamický ortogonální přístup, zatímco Římané podřizovali uspořádání ulic městským dominantám a osově kompozici. Městský prostor byl organizován kolem dvou hlavních os, severojižní a východozápadní (*cardo a decumanus*)⁷.

Antický přístup k urbánnímu plánování převzaly všechny následující kulturněhistorické epochy. Zatímco středověk se bezděčně uchýlil spíše k řeckému způsobu plánování, renesance znovuobjevila římské ideály

⁷ *Cardo a decumanus* (latinsky) nebo také *Via cardinalis* a *Via decumana* je dvojice navzájem kolmých ulic, jejich křížení bylo převzato z vojenských táborů *castrum*, kde se nazývaly *Via principalis* a *Via praetoria*.

[Madanipour 2003: 193-196]. Pro středověk bylo charakteristické odlišení základních vyjadřovacích složek veřejného prostoru. Světské i duchovní prostory města byly odděleny. Sitte [1995: 20] to uvádí na příkladu italských měst, ve kterých byla pro uspokojování praktických požadavků života zpravidla dvě až tři náměstí. Jako samostatný základní urbanistický útvar se vytvořilo katedrální náměstí, jemuž dominovala sakrální stavba s biskupským palácem. Naopak světským hlavním náměstím byla *Signoria*, nádvoří knížecího paláce a pro obchodní účely samostatně existovalo i tržiště *Mercato*. Středověká a později i renesanční náměstí se těšila velkému zájmu, dokládá to nejen skvostná výzdoba, na mnohá z nich se umísťovaly fontány, sochy a jiné umělecké monumenty. Ale právě ve veřejných prostorech italských měst, která nejvíc dosud zachovávají antický odkaz, je stále ve značné míře zachován i veřejný život.

Ulice a náměstí jsou uspořádány s ohledem na pobyt lidí venku a jejich pohyb po městě. Jak upozornil již Max Weber, středověká města byla místem obchodu. Weber píše: „antická města ve srovnání se středověkými městy byla vždy mnohem více centry spotřeby, a naopak mnohem méně centry produkce“ [Arendtová 2009: 85 ex. Weber]. Vznik města podmiňovala přítomnost křižovatek strategických obchodních stezek. Profánní prostor obchodu propůjčoval charakter veřejnému prostoru. Tato skutečnost neurčovala pouze lokalizaci města, ale i směry hlavních ulic a tržišť. S růstem veřejné moci se zvětšoval i veřejný prostor a veřejné stavby jej obklopující. Nepravidelná spleť středověkých uliček v sobě odráží stálý zápas mezi veřejnými a privátními zájmy. Různorodost až anarchisticky koncipovaných organických útvarů středověkého města kritizoval např. Le Corbusier, který je přirovnával k tzv. oslím stezkám nehodných chůze moderního člověka.

V koncipování veřejných prostorů města lze sledovat několik odlišností mezi kontinentální Evropou a městy Britských ostrovů. U anglických měst často schází jasně definované centrální náměstí jako ústřední bod města a

téměř vždy je v jejich struktuře zástavby znatelná jedna hlavní cesta, odkazující pravděpodobně na římské dlážděné cesty, *strata*.

V renesanci se při organizaci prostoru města významně přihlíželo k estetickému aspektu. Alberti definoval krásu jako harmonii všech částí a architektura byla provázána s matematikou. Alberti, jeden z nejvýznačnějších teoretiků architektury a velký ctitel Vitruvia, určil ideální proporce náměstí v podobě dvou čtverců, obklopených budovami a sloupovím, rozestavěnými v přísném poměru k otevřenému prostoru. O přísnosti svědčí například ideální poměr výšky střeš okolních budov, který měl být mezi jednou třetinou a dvěma sedminami šířky náměstí. Od privátních budov se očekávala střídmost v jejich vzhledu a významnost veřejných budov (světských i sakrálních) byla zdůrazněna jejich ornamentálním dekorem. Renesanci a baroku provází obliba v pravidelné centrální kompozici. Právě z renesance jsou známy nejmělejší příklady jejího uplatnění.⁸

V období klasicismu, který je spjatý s érou vědeckých objevů, technologických inovací a rozvíjejícím se průmyslovým kapitalismem, znatelně narůstá potřeba nových veřejných institucí. Nejlepšími příklady jsou budovy státních a městských institucí, soukromé kanceláře, muzea, galerie, školy, knihovny, univerzity, divadla, koncertní sály, banky, nádraží, hotely a nemocnice. Tato expanze nových veřejných budov si vyžádala přizpůsobení veřejného prostoru ve městech, který začal být považován za místo pro přehlídku budov veřejných institucí. Jsou známy mnohé příklady velkorysé přestavby spojené s asanací celých městských částí evropských měst, kterým neunikla ani Praha. Nová podoba rozlehlých, reprezentativních a osami symetrie přeplněných kompozic městského plánování už neměla nic společného s malebnou, nepravidelnou strukturou lidského měřítka středověkých měst. Na evropském kontinentu jsou nejmarginalnějšími příklady reprezentativních měst Paříž a Vídeň, a právě proti nově vybudované Ringstarsse ve Vídni se kriticky postavil rakouský architekt

⁸ Například v městě Sforzinda, které architekt Filarete (asi 1400 – 1469) navrhl na radiálním uličním půdorysu s hvězdicovým obrysem.

Camillo Sitte (1843 – 1903), který odmítl schematismus nových stavebních regulací.⁹ Symetrie a harmonické proporce ztratily vliv v 19. století, kdy se u některých staveb prosazovalo romantizující středověké tvarosloví se znovu oživilým zájmem o gotiku.

V pre-industriálním městě byl veřejný prostor prázdným místem, které obklopovala hmota budov. Směr architektonické moderny změnil tento vztah mezi hmotou a volným prostranstvím, když se jej snažil záměrně rozbít tzv. koridorovými ulicemi. Volný prostor, který tak vznikl, byl nejasně vymezený a tím i nevyužitý, představoval „místo nikoho“, kde funkce veřejného prostoru už nemohly být plněny. Efekt funkčního zónování měst podle funkce, kterou mají jednotlivé úseky zástavby, měl za následek vytěsnění rozmanitosti z veřejného prostoru městských oblastí. Domy začaly být navrhovány stylem tzv. volného půdorysu, okolní a vnitřní prostor se navzájem prostupovaly. To zapříčinilo, že se volný prostor podřídil okolní hmotě, někdy se stal dokonce i její součástí. Nový veřejný prostor začal být vyplněn rychle se pohybujícími automobily a po víceméně statickém a uzavřeném veřejném prostoru minulosti je moderní veřejný prostor neomezený, rychle se měnící a všezahrnující dohromady [Madanipour 2003: 197-203].

Navzdory tomu, že byla moderní architektura a urbanistické plánování považovány za organizaci životního dění ve smyslu biologickém, sociálním, ekonomickém i psychickém, tato přitažlivá doktrína selhávala a našla si spoustu kritiků. Při napravování důsledků moderního urbanismu, jakými jsou například anonymita a odosobnění městského prostředí, se do popředí zájmu urbánního navrhování dostává tvorba prostorové uzavřenosti. Za fragmentací města a roztržitostí veřejného prostoru nestojí pouze nešťastně aplikované metody funkčního zónování, ale i přínos technologických inovací, které následovaly industriální revoluci - používání

⁹ Camillo Sitte své představy o výstavbě a přestavbě města, inspirované půvabem středověkého urbanismu, vydal v knize *Stavba měst podle uměleckých zásad*, která vyšla v květnu roku 1889. Po dobu první poloviny 20. století kniha vyšla v mnoha překladech v zámoří a v celé Evropě. C. Sitte se podílel také na urbanistickém řešení některých českých měst, například Děčín (1892), Olomouc (1895), Liberce (1901) a dalších [Hrůza 1977: 244].

nových způsobů dopravy a komunikačních technologií. Někteří autoři uvádějí ve spojitosti s tzv. čtvrtou informační revolucí – revolucí nové technologie pro zpracování a přenášení informací, naprostý zánik veřejného prostoru města, resp. jeho funkce.

„Kdysi jsme museli chodit na různá místa, abychom mohli dělat různé věci: chodili jsme do práce, domů, do divadla, jezdili jsme na konference, chodili do hospody – a někdy jsme šli jen tak do města. Dnes máme kabely pro přepravu bytů: vysokokapacitní digitální sítě, které dodávají informace kdykoli a kamkoli chceme. Umožňují nám dělat celou řadu věcí, aniž bychom museli někam chodit. Místa, kde jsme se scházeli dříve, nás už nepřitahují. Organizace se dělí a rozpadají. Městská centra už nedrží pohromadě. Vypadá to, že veřejný život odumírá.“ [Mitchel 2004: 10]

Částečně se projevila snaha o ekologicky přátelskou urbánní formu, která snižuje dopravní a energetické náklady v teorii obytných okrsků¹⁰. Teorie obytných okrsků s centrálně umístěným veřejným prostranstvím, usnadňujícím proces sociální interakce, a integrace je v současnosti prezentována jako útočiště, případně obrana před anonymitou města a jeho neustále se měnícími podmínkami. Poměrně velké uplatnění plánování okrsků nalezlo v případech velkoměst, kde je diferenciací jednotlivých obytných zón natolik vyhraněná až vytváří bariéry. Na americkém kontinentu se města potýkala nejen s třídní segregací ale i etnickou. Odstraněním jejich

¹⁰ Otázkou velikosti území, kde by mohlo vzniknout společenství, vědomí komunity a společných zájmů, se zabýval již Aristoteles, který se domníval, že ve městě by nemělo žít více než 10 000 obyvatel. Vycházel z podoby antických městských států, kde se mohli jejich obyvatelé scházet na společném náměstí a všichni společně diskutovat a rozhodovat. Platón později v úvahách o ideálním státě vidí vzorové město s maximálním počtem obyvatel 5000. Determinaci ideální velikosti sídla co do počtu obyvatel nacházíme i v díle Jeana Jacquese Rousseaua (1712 – 1778), v jehož díle se uplatňuje teorie společenské smlouvy. V 18. a 19. století v Anglii se při zakládání vzorových sídlišť jejich velikostí zabývalo mnoho inženýrů. Jmenovitě kupříkladu Robert Owen se svými osadami o ideálním počtu 1200 obyvatel. Detailněji potom Ebenzer Howard ve své teorii zahradního města s 30 000 obyvateli, rozčleněných do šesti satelitů pro posílení ducha komunity mezi jejich obyvateli. O obou bude v textu pojednáno ještě později. Nejpropracovanější teorii okrsku prezentoval ve 20. letech minulého století Clarence Arthur Perry (1872 – 1944) při přípravě regionálního plánu New Yorku. Původní velikost okrsku byla podle Perryho poměrně malá, postupně se ustálila na 5000 obyvatelích, což by měla být velikost daná zázemím základní školy. Plošně je velikost stanovena 400 až 500 metrovou docházkou. Podrobněji Schmeidler et al. [2001: 145 - 149].

následků se věnuje Talen [2008] v knize *Design for Diversity: Exploring Socially Mixed Neighbourhoods*, ve které nabádá k vytváření sociálně rozrůzněných obytných okrsků. V Evropě vznikaly smělé návrhy obytných skupin založených na podpoře sociální struktury pomocí hierarchicky uspořádaných vnitřních a vnějších, veřejných a poloveřejných prostorů již v 70. letech 20. stol. v severských zemích. Některé příklady viz projekt Tinggården postavený jižně od Kodaně představuje i Gehl [2000]. Aktuálně se obnova obytných okrsků implementuje do zásad urbánního plánování ve Velké Británii. Používá se v projektech pro zlepšení pozice slabších regionů v socioekonomické oblasti.

Ačkoliv se zdá, že současný směr urbanismu směřuje k vytváření obytných ploch, které jsou sociálně přátelské a k tomuto cíli používá nové metody, stojí za zmínku slova profesora Stehlíka, která uvedl u příležitosti konání výstavy studentských prací „*Bařovy domky očima studentů*“ konané v létě v roce 2004 v Galerii II. patro zlínské radnice.

„A přitom domy, které vznikly před více než 70 lety, zvládly vytvoření atmosféry vhodné pro vytvoření sociálních kontaktů stejně, jako pocit volného prostoru kolem domů na menších pozemcích. Jak to uměli jejich tvůrci a co při tom používali? Jedním z geniálních vynálezů byl rastr s vystřídáním domů, kombinovaný s definováním pravidel, jak se mají domy vůči tomu prostoru chovat, kam mají být orientována okna, co je prostor poloveřejný, co je polosoukromý, kam může kdokoliv přijít a kam ne.“ [Stehlík: 2007]

3.2 PŘÍKLADY KONCIPOVÁNÍ SÍDEL S ÚZKOU VAZBOU NA PRŮMYSL

Do 17. století

Za velmi dávné příklady profánní architektury, která sloužila k ubytování pracujících, lze považovat už pravoúhle řešené rozsáhlého území řemeslnických příbytků v Kahunu, Deir-el-Medina a Tel-el-Amarna v Egyptě. Postavené v období Střední (přibližně 2040 - 1786 před n. l.) a Nové říše (přibližně 1550 - 1069 př. n. l.). Nebyly však ještě součástí

města, nýbrž zaobíraly plochy předměstí větších měst. Ve středověku byly známy domy pro textilní řemeslníky z konce 14. století v Ghentu, postavené obchodníky nebo cechmistry. Počátkem novověku, v roce 1519 v Augsburgu nechal Jacob Fugger vystavět řadové domky pro tkalce, kteří měli tkalcovský stav doma. Bytová jednotka se zde skládala ze dvou pokojů a kuchyně. V Cromfordu v Anglii byly roku 1776 vybudované tzv. Arkwrightovy řadové domy, které slouží svému účelu dodnes. Jejich podoba a dispozice se stala modelovým příkladem pozdějších forem dělnického bydlení zejména, ale ne výlučně v Anglii.

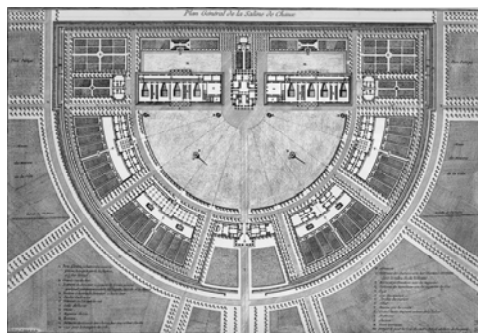
Výše uvedené příklady nejsou zatím skutečnými zástupci levného bydlení pro dělnické rodiny, které byly budovány přímo firemním managementem. První myšlenky průmyslníků na zlepšení a ochranu životního prostředí dělníků se začaly objevovat až s přicházejícími negativními důsledky industriální revoluce. V období naprostého úpadku životních podmínek. Přílivem velkého množství nových obyvatel do měst, která na takový nápor nebyla ještě dostatečně připravená, začíná proces intenzifikace a diferenciací městských prostorů. Pro nově příchozí byly ubytovací i hygienické podmínky nevyhovující, mimo to se objevily nové a do té doby neznámé sociálně-patologické jevy jako byla zvýšená kriminalita, alkoholismus, prostituce a celková pauperizace dělnických rodin. Na vykořisťování přírodních a zejména lidských zdrojů upozorňovali mnohé literárně činné osobnosti, jako byly např. Charles Dickens, Victor Hugo, Honoré Balzac, Émile Zola a další.¹¹ Takto neutěšená doba dala vzniknout novým společenským reformám, které vedly až k rozvoji sociálního zákonodárství. Volání po zlepšení životních podmínek pracujících v průmyslu iniciovalo uspořádání tzv. mezinárodních kongresů bydlení. První kongres se konal v roce 1889 v Paříži.¹² Výsledkem

¹¹ Charles Dickens, *Zlé časy* (1854), Victor Hugo, *Bídníci* (1862), Honoré Balzac, *Gobseck* (1830), Émile Zola, *Germinal* (1885).

¹² Další místa konání mezinárodních kongresů bydlení: Marseilles (1892), Bordeaux (1895), Brusel (1897), Paříž (1900), Düsseldorf (1902), Lutych (1905), Londýn (1908), Vídeň (1910) [GARNER et al. 1992: 13].

kongresů byl model plánování bytové politiky města a kolektivního pozemkového hospodářství [Garner 1992].

Lze se domnívat, že konference svým zaměřením předcházely *Congrès International d'Architecture Moderne (CIAM)*, kongresy, které později v Evropě řešily otázky urbanismu. Tato podoba moderního urbanismu vnímá město jako propojení funkce bydlení, práce a oddechu [Hrůza 1996: 299].

Obr. č. 1: Původní Ledouxův záměr plánu královského solivaru v Chaux, vesnice Arc-et-Senans ve Francii

Obr. č. 2: Realizovaná část královského solivaru v Chaux

Novým fenoménem se stal i model podnikatelské činnosti, jejíž chod se nezaměřoval jen na proces výroby, ale i na zajištění sídlišť pro dělníky. Většinou se pro tyto účely nacházely bezprostřední lokality sousedící s továrními objekty, ale zároveň existovaly projekty zahradních architektů a architektů předem naplánovaných měst. Mezi první podobně plánovitě založená města patří i Neuvo Baztán ve Španělsku. Autorem plánu byl architekt, urbanista a sochař José Benito Churriguera (1665 – 1725) pozdně barokního až rokokového stylu. Investorem paláců, kostelů, výrobních objektů a v neposlední řadě i domů pro zaměstnance byl politický prominent – bankéř a příznivec Karla II., Juan de Goyeneche. Sklářské město leží jižně od Madridu a je navrženo na striktně pravidelném až rastrovém půdoryse. Naopak půloválný půdorys má druhý stavební komplex spjatý s výrobou, královský solivar v Chaux, vesnice Arc-et-Senans ve Francii. Lokalita byla známá dobýváním soli z usazenin

z nedalekých lesů v Chaux. Voda obsahující sůl z ložisek byla přiváděna dřevěným potrubím do koryta mimo oblouk vesnice, kde byl slaný roztok vysrážen, sušen a expedován pro další lodní dopravu. Půdorysný plán byl centrální a jeho autorem byl Claude Nicolas Ledoux (1736 – 1806). Půloválný půdorys byl nedokončený fragment původně zamýšleného úplného oválu. Viz obr. č. 1 a č. 2. Uprostřed byl umístěn dům ředitele včetně kaple, domy úředníků a zpracovatelský závod se nacházely na ose půdorysu uprostřed pravidelného oblouku. Na vnějším obvodu obklopovaly střed domy dělníků a další výrobní prostory. Každý z domů, kterému náležela vzadu i zahrádka „*petit jardin*“ obývalo několik rodin. Nedostatky Ledouxova návrhu tkví v přehnané péči o ornamentální výzdobu kulturních budov, které měly sloužit dělníkům ve volném čase, namísto vypořádání se s technickými nedostatky stavby výrobních prostor solivaru. Oba výše uvedené plány výstavby však byly vystaveny nadcházejícímu politickému a ekonomickému chaosu své doby. V prvním případě konkrétně válkami o španělské dědictví, ve Francii to byl pád absolutistické vlády. Oba příklady nicméně začleňují bydlení zaměstnanců do nového uspořádání průmyslového sídla [Garner 1992: 10].

18. století

Poněkud kuriózní se může jevit historie iniciátorů dalšího příkladu urbánního plánování spjatého se sociální organizací tentokrát z Velké Británie.¹³ Jde o vesnice založené jedním z proudů exulantů Jednoty bratrské pocházející původně z Moravy. Skupinka přistěhovalců založila ve Spojeném království nejprve obci Fulneck, zřejmě pojmenovanou po moravské obci Fulnek, poblíž které došlo na začátku 18. století k obnově

¹³ Velká Británie je kolébkou průmyslové revoluce. Tento fakt je předurčen historicky, po sobě jdoucími konkrétními kroky v proměně společenského zřízení. Na prvním místě by mohlo stát zrušení nevolnictví už v roce 1381 a tím uvolnění pracovní síly. V průběhu středověku byly na Britských ostrovech poměrně dobře fungující řemeslnické cechy, ze kterých se záhy vyvinuly centralizované manufaktury. Od vyššího stupně dělby práce je jen krůček k zavádění různých strojů. Průmyslová revoluce a s ní spjatý fenomén industrializace, urbanizace a dalších nalezly živnou půdu ve Spojeném Království. Pokud byla Anglie vystavena jako první nejtěžším zkouškám nově vznikajícího průmyslu, není divu, že se právě tady zrodilo spousta teorií a přístupů volajících po změně sociálních podmínek obyvatelstva.

Jednoty. Během let 1744 a 1780 došlo k vybudování celkem sedmi podobných osad na území Anglie a Irska. Hybným momentem pro idealistický experiment bylo náboženství. Členové Jednoty se inspirovali zásadami a pravidly komunitního života klášterních mnichů, což jim umožňovalo efektivnější spolupráci a dlouhodobější rozvoj.

Obec Fulneck je dokladem, jak z původně nevhodného prostorového umístění vznikla pomocí racionálního stavebního plánu prosperující ekonomická jednotka. Původně nevhodné stanoviště, skalní výčnělek na strmém svahu, předurčil půdorys sídla do tvaru dlouhé řady domů podél přírodní terasy. Členové komunity provozovali různé obchodní činnosti a výtěžky vraceli zpět do celého společenství. Vesnice vybudované později měly již převážně klasickou podobu tradičního stavebního slohu 18. století v Anglii. Velký důraz byl kladen zejména na organizovanou výsadbu zelených ploch zahrad a veřejných ploch.

Darley [1975] rovněž uvádí, že jeden z prvních sociálních reformátorů, který se pokusil řešit, ve své době již skutečné společenské a urbánní problémy industriální éry, Robert Owen (1771-1858), pobýval v Manchesteru mezi lety 1788 až 1799 a je více než pravděpodobné, že navštívil osobně jednu z úspěšných vesnic Jednoty bratrské Fairfield, poblíž Manchesteru. Owen byl autorem velkých sociálních reforem, při kterých kladl důraz na hmotné prostředí, bydlení a vzdělání, a které se pokusil praktikovat v několika jím založených továrních sídlištích.

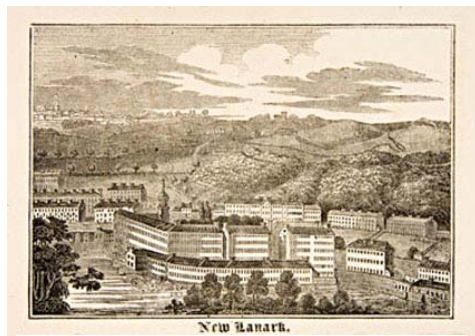
Nejznámější a největšího úspěchu si vydobylo městečko New Lanark nedaleko skotského Glasgow. Centrem průmyslu zde byla továrna na spřádání a barvení bavlny, se kterou sousedila největší prádelna své doby v Anglii. Owen si podnik v roce 1800 odkoupil s několika dalšími společníky a převzal řízení nad dalším rozvojem průmyslové aglomerace. Pod jeho vedením se zde započalo s experimenty nových sociálních přístupů v péči o životní prostředí dělníků a jejich rodin. V roce 1800 byl

Owen postaven tváří v tvář asi tisíci zubožených skotských dělníků.¹⁴ Začal zlidšřovat jejich pracovní podmínky, nejprve nastolováním předpisů o disciplíně, hygieně a úspornosti, posléze jim zajistil vzdělání a plnohodnotný odpočinek. Na dodržování pravidel o čistotě přidělených bytů, ale také pořádku na ulicích a pracovištích dohlížely pravidelně prováděné kontroly. Owen měl snahu současně snížit životní náklady dělníků, kterým umožňoval nákup konzumního zboží v podnikové prodejně za režijní ceny [Kiess 1991 ex. Ševeček 2009: 39]. Obyvatelé New Lanarku byli vedeni také k smysluplnému trávení volného času. Mohli se například dál vzdělávat ve speciálním vzdělávacím ústavu, pojmenovaném *Institution for the Formation of Character*. Za kulturní a společenské vyžití v městečku odpovídal taneční mistr, profesí malíř a sklář, který po večerech s obyvateli nacvičoval představení skotských tanců. Owen spatřoval právě v tanci vhodnou odpočinkovou alternativu k hodinám tvrdé práce v továrnách. Během uplatňování Owenových myšlenek se New Lanark stával dobře profitujícím podnikem a lákal k návštěvám spoustu vlivných lidí, např. anglického spisovatele a básníka Robert Southey (1774 – 1843).¹⁵

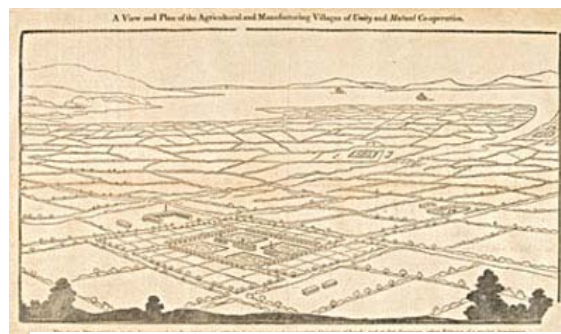
K nejdůležitějším Owenovým inovacím patří bezesporu zákaz dětské práce do věku dítěte deseti let. Před jeho příchodem v továrně běžně celodenně pracovaly i šestileté děti. Pro nejmenší batolata zřídil školky, které byly dokonce vytápěny pomocí horké páry. Zákaz dětské práce v továrnách se pokoušel Owen prosadit i v parlamentu, ale nebyl vyslyšen.

¹⁴ O přeměně organizace průmyslové společnosti: „Nejzjevnějším účinkem nového institucionálního systému totiž byla destrukce tradiční povahy usazených populací a jejich přeměna v nový typ lidí, migrujících, kočovných, postrádajících sebeúctu a kázeň – hrubých, necitlivých bytostí, jejichž příkladem byl jak dělník, tak kapitalista.“ [POLANYI 2006: 132].

¹⁵ Více Vacková [2010: 57].

Obr. č. 3: William Davidson: Historická pohlednice New Lanarku

Obr. č. 4: Plán vesnice jednoty a společné kooperace. Vyšlo v roce 1817 v knize Roberta Owena *A New View of Society*.

Po úspěšném uplatnění svých novodobých přístupů k nastolení spravedlivého sociálního řádu v New Lanarku se Owen pokoušel své přístupy rozvíjet a dál implementovat do nově navržených kombinovaných zemědělských a průmyslových sídlišť. Dle jeho představ mělo jít o síť komunitních obcí pro 300 až 2 500 obyvatel, které by se na základě sdíleného společného hospodářství mohly stát nezávislými, viz obr. č. 4.¹⁶

V roce 1825 si za poměrně velkých finančních nákladů odkoupil pozemky poblíž obce Harmony ve státě Indiana v USA, kde si představoval zbudovat skutečně vzorovou sídelní soustavu podle svých nejnovějších principů nazvanou New Harmony. Celý projekt ovšem skončil nepříliš úspěšně. Samospráva všech obyvatel, na které bylo řízení obce založeno, selhala a také druhá podmínka správného chodu v podobě nezištného jednání ve prospěch druhých nebyla naplněna. Nicméně Owenovo působení ve Spojených státech si dodnes nese prvenství a obdiv v americké kulturní historii. V New Harmony byla první zbudována zařízení jako jesle, školka a bezplatná veřejná škola a knihovna (do té doby byly školy pouze pro majetné a privilegované děti) a v neposlední řadě taky první dámský klub *Fanny Wright's Female Social Society* (1825), dokládající rovnost žen a mužů jako obecně uznávaný princip komunity [Johnson1970: 3]. Myšlenky o vybudování nového, lepšího a

¹⁶ Ve svých teoretických spisech navazoval na myšlenky J. Bellerse (1654 – 1725) významného kvakera, který bojoval proti nespravedlnosti kapitalistického výrobního systému, jenž přivádí část populace do bída. Kvakeři vyšli z křesťanství. Toto náboženské hnutí v druhé pol. 17. stol. v Anglii.

kontrastního sídelního útvaru oproti soudobému standardu předznamenávají rovněž teorii zahradních měst E. Howarda z počátku 20. století [Darley 1975].

19. a 20. století

V nových návrzích vzorových kolonií, tzv. *model villages*, se uplatňovaly nejen stavby občanské vybavenosti, jako byly dětská zařízení, školy, shromažďovací sály, obchody a další, ale jejich součástí byly ve stejné míře také plochy pro rekreaci. Jedním z podpůrných mechanismů pro zlepšení hygienické situace města se stal „Zákon o veřejném zdraví“¹⁷, který podporoval zapojení zelených ploch do struktury města. Jedním z prvních veřejně přístupných parků se stal Birkenhead park, založený v roce 1844 Josephem Paxtonem na dělnickém předměstí Liverpoolu.

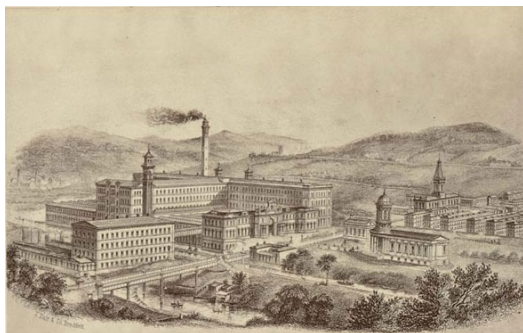
Mezi příklady vzorových sídlišť je Saltaire, poblíž vesnice Shipley u Bradfordu. Nechal jej vystavět úspěšný podnikatel Titus Salt v roce 1851 a návrhem pověřil dva místní architekty H. F. Lockwooda a Mawsona. Výrobna v Saltaire se specializovala na produkty z alpaky. Velmi neobvyklé řešení rozsáhlého areálu výroby a přilehlých ploch podnikových bytů a veřejných zařízení nespočívá pouze v pravidelné uliční síti, nýbrž i v přístupu investora, který nechal mezi svými zaměstnanci provést období sociologického šetření, jehož cílem bylo zjistit aktuální potřebu obytného prostoru budoucích obyvatel.

Nově budované sídliště bylo předem rozděleno podle funkčních zón, které postupně navazovaly na hlavní třídu, která rozdělovala území severojižním směrem. Mezi korytem řeky Aire River a dráhou železnice se nacházela továrna, na severu se na druhém břehu rozkládal veřejný park, zabíral plochu 6 ha. Na jihu byly umístěny rodinné řadové domky o rozloze 10 ha. Dvouposchodové až tříposchodové domy z pálených cihel byly průkopníky vyššího standardu bydlení. Placení nájmu přitom dělníky zatěžovalo pouze deseti až patnácti procenty týdenního platu. Jednotlivé

¹⁷ Zákon byl schválen ve Velké Británii v roce 1848, obsahoval mimo jiné i ustanovení týkající se stavebních předpisů [Hrůza 1996: 255].

byty byly vnitřně členěny na obývací pokoj, kuchyni, spíž a sklep, vyšší podlaží byly určeny pro ložnice, jejich počet se odvíjel od velikosti rodiny, každá byla přístupná z chodby a vytápěná. Za domy měla každá bytová jednotka vymezený dvůr s WC, místem pro uskladnění uhlí a shromaždištěm na popel. Zcela běžný byl odvodňovací systém domů a dvorků a kanalizace ulic.

Pro tovární mistry a dozorce nechal Salt zbudovat při západním okraji sídliště velkoryseji řešené domy. Jednalo se o typy volně stojícího domku obklopeného zahradou. Zastavěná plocha každého takového domu byla 6,5 x 10 m [Kiess 1991 ex. Ševeček 2009: 42]. Celkový plán zástavby je situován v přímé návaznosti na otevřenou krajinu a rozlehlý park, navzdory souvislému řazení domků jsou v uličním prostoru přítomny až idylické dálkové průhledy do krajiny a menší předzahrádky umožňují dostatečné osvětlení. Celkově působí obytná kolonie dojmem venkovského osídlení [Darley 1975: 67]. V Saltaire se opět uplatňoval systém řízené disciplíny v trávení volného času. Veřejné instituce pro další vzdělávání, společenská setkání a volnou konverzaci, zde nebyly vzácnou výjimkou. Naopak pohostinská zařízení, ve své tradiční podobě zde nebyla trpěna. V současnosti je od roku 2001 celé modelové tovární sídliště na listině památek světového kulturního dědictví.

Obr. č. 5: Historická kresba Saltaire

Obr. č. 6: Tři řadové domy na nádražní ulici v New Earswick. 1904

K dalším modelovým sídlištím Velké Británie patří například Bournville blízko Birminghamu, kde George Cadbury založil továrnu a u ní

sídliště se zahradami a New Earswick nacházející se nedaleko Yorku. Oba podniky byly čokoládovnami a založili je Kvakeři – příslušníci nekonformního náboženství blízkého řadě filantropů industriálního věku.

Bournwille dostalo od svých obyvatel přízvisko města v zahradách. Na rozdíl od Saltaire bylo vystaveno na nepravidelném půdorysu a jeho početné zelené plochy mnohdy sloužily dělníkům k pasivnímu odpočinku nebo i k provádění lehkých kondičních cvičení. Plán New Earswick zpracovali urbanista Raymond Unwin a architekt Barry Parker, autoři zahradních měst Letchworth a Welwyn. Městečko, stejně jako mnohé další, bylo založeno na ideji samosprávy a částečně komunitním zřízením. Kolektivnost v podvědomí lidí anglického venkova přetrvává do dnešních dnů a uplatňuje se v zakládání rozličných společenských klubů zaměřených na sportovní, volnočasové či jiné integrační aktivity.

Posledním příkladem z celé řady anglických modelových vesnic, při jejichž plánování byla záměrně uplatňována zeleň jak na ulicích, tak i na stavebních pozemcích je Port Sunlight. Kvůli expandující firmě na mýdla Lever byl Port Sunlight založen nedaleko Liverpoolu v roce 1887. Majitel továrny William H. Lever, ovlivněn kongregacionalistickou vírou a jejím sociálním vědomím, inicioval výstavbu kolonie a trvale vtiskl své představy do všech detailů plánu. Městečko je reprezentativní přehlídkou architektonické a urbanistické koncepce ovlivněné zejména Arts and Crafts hnutím a myšlenkami Williama Morrisa (1834 – 1896). Provedení všech řemeslnicko-uměleckých dekorací bylo realizováno velkoryse, bez sebemenších náhražek nebo jiných alternativ snižujících náklady na výstavbu. Jednotlivé objekty reprezentují v mnoha motivech historizující eklectismus anglických venkovských stavení.

Pro svou retrospektivní výmluvnost je Port Sunlight dodnes ceněný odborníky na historii architektury. Už první návrh 28 domů a vstupní brány získal po dvaceti letech od realizace ocenění na Grand Prix v Bruselu, v roce 1910.

Navzdory počátečním požadavkům na vybudování nízkonákladového dělnického bydlení s příjemným okolím a plně vybavenou obsluhností se domy staly neobyčejně atraktivní díky modernímu provedení a jsou dodnes žádaným artiklem ve výběru místa pro letní dovolenou. Řady domů byly umístěny podél silnice s velkou plochou předzahrádek sjednocených hladkým trávnikem, nicméně dimenzované na úkor plochy individuálních zahrádek za domem.

Stejně jako v mnohých jiných případech firemního ubytování, byly i zde domy jednou z variant podílení se na zisku. Část zaměstnaneckého příjmu byla automaticky převedena do nájmu za bydlení. Takto vynucená závislost dělníků na zaměstnavateli v kontrastu s Leverovou oblibou ve spolupodílnictví byla příčinou stálých třenic a to dokonce až do 70. let minulého století, dlouhou dobu po zakladatelově smrti.

O Leverově osvíceném duchu svědčí jeho přednášky ve Sněmovně lordů o nápravě vztahu dělníků a kapitalistů, i jeho členství ve spolcích *Hampstead Garden Suburb* a *Garden Cities Association*. V neposlední řadě mezi jeho záslužné činy patří finanční podpora Ústavu městského plánování a územního rozvoje (*Department of Town Planning and Civic Design*) založeném v roce 1909 na Liverpoolské univerzitě. Přínosem Port Sunlight a rovněž z části i New Earswick bylo vyvrácení předsudku o rozdílnosti bydlení pro dělníky a pro ostatní [Darley 1975: 74-75, 2003: 72].

U všech výše uvedených příkladů realizací vzorových obcí dominuje přírodní složka prostředí. Ať už se s její přítomností počítá přímo v koncepci plánu nebo je jen kulisou pro jeho dotvoření, vždy je funkčním prvkem prostorovosti. A to je také jeden z předpokladů koncepce zahradního města.¹⁸

¹⁸ Výklad dle slovníku popisuje zahradní město takto: „Název zahradní město se obvykle používá pro označení malých měst a sídlišť, v nichž převládá nízké zastavění a výrazně se uplatňuje zeleň jak na pozemcích obytných domů, tak i ve formě parků na veřejně přístupných pozemcích.“ [Hrůza 1977: 181].

Samotnému založení hnutí zahradních měst Ebenezerem Howardem (1850 – 1928) v roce 1899 však předcházela přinejmenším stoletý vývoj myšlenky ideálního města kontrastující s problémovou průmyslovou aglomerací. V průběhu industrializace nastává enormní růst velkých měst, která začínají svými chapadly suburbanizace pohlcovat malebné vesničky ze svého okolí a přetvářet je pomalu na nevhledné, neudržované a tísnící se slumy. Se strachem z přetváření krajiny přicházely podněty na znovuoživení venkovského života v jeho základech. Venkovská sídla, ať už stávající nebo nově vzniklá, musela zmírnit destruuující efekt industrializace na krajinu. Podobné výzvy propagovalo hnutí Arts and Crafts, založené na obnově řemesel a ruční práce, které se vytrácely pomalu už od středověku a v etapě strojní výroby téměř zanikly úplně.

Jiný způsob soběstačného životního stylu šířily různé náboženské minority. Kvakerové nebo členové Jednoty bratrské budovali podle svých náboženských a sociálních principů obce, které byly formálně založené na otevřeném prostoru s velkorysým uplatněním zelených ploch.

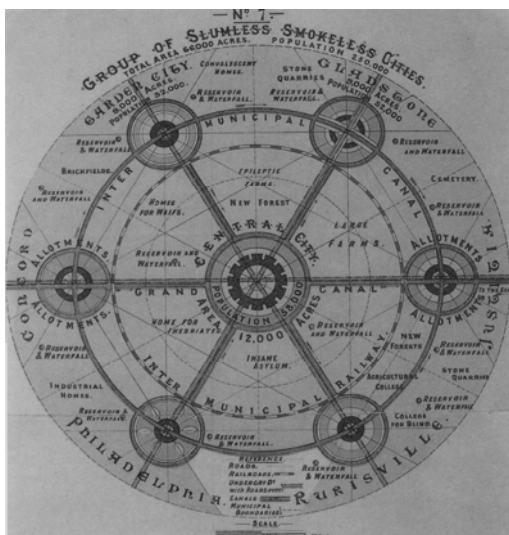
Tento model nebyl přijat v širší společnosti, neboť jeho základem bylo komunitní vlastnictví a výsledkem postupný fyzický rozpad sídelní struktury. Pod stálou potřebou sjednocování starých vesnic a zakládání modelových vesnic¹⁹ se pomalu zformovala i myšlenka zahradního města.

Ebenzer Howard, ovlivněný zkušeností z přestavby amerických měst, vydává v roce 1898 první odbornou stať pod názvem *Tomorrow; a Peaceful Path to Social Reform*, později znovu vydanou v roce 1902 pod příznačným názvem *Garden Cities of Tomorrow*. Howard chápal svou knihu jako vědecký spis, vycházející z představy těsné vazby města a krajiny, ze které odvodil společenství obsahující výhody obou. Pevně stanovenou populací a rozlohou, včetně průmyslu a veškerých služeb,

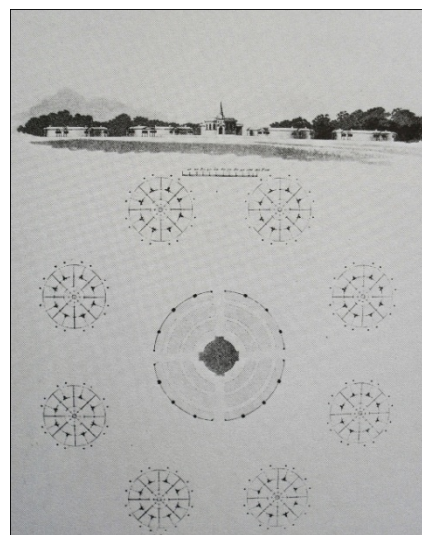
¹⁹ Viz výčet výše uvedených: Farfield, New Lanark, Birkenhead Park, Saltaire, Bornville, New Earswick, Port Sunlight a celá řada zde nezmíněných: Radwinter, Buscot, Bedford park, Aroydon, Charterville, Whiteway atd.

obklopené zeleným pásem představovalo zahradní město, se svým inovačním přístupem k územnímu plánování, řešení nespočetného množství prostorových i sociálních defektů města. Podoba šesti satelitních sídel obklopujících centrální jednotku byla chápána jako znovuzrození Owenových osad kooperace. Různé varianty půdorysného řešení zastavovacího plánu sídelních jednotek, kterými byla hojně prostoupena i Howardova kniha. Srov. obr. č. 7 a obr. č. 8 [Darley 1975: 90-91].

Značný ohlas teorii zahradních měst nepřineslo jen její komplexní zaměření na hodnoty životního prostředí, ale rovněž fakt, že celé území města je ve veřejném vlastnictví. Nutno upřesnit, že Howard se nikterak nebránil principu volného trhu, ovšem pouze ve sféře obchodní a výrobní.

Obr. č. 7: E. Howard: Rozvržení a propojení šesti sídel v krajině

Obr. č. 8: Joseph Gandy: Plán vesnice

V roce 1904 vydává společnost zahradních měst svůj časopis *The Garden City* a ve stejném roce se začíná se stavbou prvního zahradního města Letchworthu. Autory projektu byly dva významní britští architekti Barry Parker (1867 – 1947) a Raymond Unwin (1863 – 1940). Letchworth se nezrodil přesně podle Howardových zásad, v jeho plánu byly popřeny hned dvě teoretické zásady. Nové zahradní město nevzniklo na izolovaném místě, nýbrž do svého půdorysného rozvržení pojalo tři

stávající osady. Za druhé, nedodržení radiálního členění a na něj navazující řešení dopravních komunikací.

S obdobnými výchozími podmínkami se potýkala i druhá realizace v duchu zahradních měst, londýnská Hampstead Garden Suburb. Stejná dvojice autorů se zde rozhodla pro urbanistickou kompozici v romantizujícím duchu německého středověkého města. Ze všech realizovaných zahradních měst je právě Hampstead garden označována za nejzdařilejší z architektonického i urbanistického hlediska. Po první světové válce Howard z vlastní iniciativy zorganizoval výstavbu dalšího města Welwyn, ve kterém strávil ještě poslední léta svého života.

Ohlas zahradních měst se rychle roznese a různé spolky, nesoucí ve svém názvu sjednocující myšlenku zahradních měst, vznikaly všude v Evropě včetně Ruska. V tehdejší Čkoslovensku vyšla Howardova kniha přeložená do češtiny a v roce 1911 se v Praze a Hradci Králové konaly výstavy zahradních měst. Tuzemským nejznámějším příkladem nesoucím prvky Howardovy koncepce je obytná čtvrť Ořechovka v Praze. V menším rozsahu například Spořilov nebo Zahradní Město. Nejen u nás našlo Howardovo dílo mnoho stoupenců a pokračovatelů po dobu celého dvacátého století. Tato revoluční teorie se nezdá být natolik zastaralá, aby při modifikaci některých záměrů s ohledem na aktuální podmínky, nebyla aplikovatelná i v řešení urbanistických problémů současnosti.

Kontinuálním odkazem dnešku může být například sdružení *International Federation for Housing and Planning*, které se vyvinulo z *Garden Cities and Town Planning Association*, jež londýnské hnutí iniciovalo na jednom ze svých mezinárodních kongresů v roce 1913. Jedná se o celosvětovou síť odborných institucí i jednotlivců z oboru bydlení, urbanistického rozvoje a plánování, která organizuje aktivity umožňující výměnu zkušeností na mezinárodní úrovni.

Ve Francii se příklady modelových sídlišť, budovaných expandujícími společnostmi, nazývaly *cité ouvrière*. Jedním z nich byla i

kolonie Grand Hornu v Borinage, v současnosti spadající do území Belgie - jihozápadním směrem od Bruselu, nicméně postavená francouzským průmyslníkem. V kraji bohatém na kamenouhelné naleziště, tedy se zásobou potřebných surovin, scházela ještě na počátku 19. století potřebná síť osídlení, která by poskytovala i zdroj žádaných pracovních sil. To se začalo měnit v roce 1811, ve kterém Henri Joseph De Gorge-Legrand (1774 – 1832) koupil místní pozemky včetně důlního koncernu a začal jej rozšiřovat.

Součástí stavebního plánu bylo i zahrnutí soustavy obydlí pro zaměstnance. Autorem plánu byl architekt Bruno Renard (1781 – 1861) z Tournai. Centrálnímu půdorysu výrobních hal dominovalo oválné nádvoří, estetiku detailů a celkovou koncepci určoval neoklasicistní styl, ve kterém byly všechny objekty navrženy. V poněkud skromnějším duchu už působí tři obytné čtvrtě obklopující dominantní centrální rozvržení o celkovém počtu bezmála 440 domů.

Nejčastějším typem byly řadové několikapatrové domy. Bytové jednotky zpravidla o délce osm metrů byly tvořeny kuchyní a obývacím pokojem v prvním patře, ve druhém podlaží se nacházely tři další ložnice, v přízemí byla ještě jedna ložnice a každá domácnost měla k dispozici i zaklenutý sklep v suterénu. Ke každému bytu náležela zahrádka. Obytná plocha čítala 55 m², což bylo pro dělnickou rodinu na počátku éry industrializace nepředstavitelnou vymožeností. Byty zůstávaly trvale v majetku závodu a do budoucna se počítalo s 5% až 6% zúročením investovaného kapitálu. Postupně byla sídliště zaměstnanců vybavená školou, společenskými prostory pro dospělé a lázněmi. Během patnácti let vzrostla nevelká osada při uhelném dolu na soběstačnou sídelní jednotku a podle plánu jejího zakladatele se měla stát i nezávislým správním útvarem s novým jménem. Nicméně smělé plány zničila cholera, která De Gorge-Legrandově expanzivnímu počínání učinila přítrž.

Mezi další obytná sídliště ve Francii patří například alsaské průmyslové centrum Mülhausen nebo město Le Cresout spojené

s aktivitami podnikatelské rodiny Schneiderů [Kiess 1991 ex.. Ševeček 2009: 40].

Obr. č. 9: Grand Hornu: centrální nádvoří

Obr. č. 10: Yann Arthus Bertrand: Vésinet

Poměrně rozlehlé zahradní sídliště (80 ha) z počátku druhé poloviny devatenáctého století je Vésinet. Jeho realizaci inicioval průmyslník v hutním a slévárenském odvětví, později starosta Alphonse Pallu (1808 – 1880) [Hrůza 1996: 256]. Základní myšlenkou konceptu budoucí obytné čtvrti zbudované na ploše existujícího parku bylo poskytnout každému majiteli domu právo na veřejný park se všemi jeho výhodami přírodních scenérií, přítomnosti vody a luk v sousedství svého domova. Na návrhu se podíleli zahradní architekt Paul de Choulot (1794 – 1864), autor mnoha soukromých i veřejných parků a architekt Joseph Olive (1817 – 1899). V členitém terénu zelených kopců bylo vybudováno několik jezer a navzájem propojeno kanály. Rezidenční čtvrtí prochází tři hlavní široké třídy, které se charakteristicky spojují v centrálním prostoru *patte d'oi*, v kruhovém náměstí, tvořící častý kompoziční prvek Paříže. Pro stále zachovalou výjimečnost a v dnešní době i exkluzivitu místa, což dokládá nejen nejvyšší cena realit v regionu Île-de-France, se Vésinet stalo bydlištěm několika významných osobností jako například Maurice de Vlaminck, Jean Marais, Antoine Bourdelle, Guillaume Apollinaire a dalších.

V Německu lze jmenovat celou řadu příkladů podnikové bytové výstavby. Nejstarším pokusem o výstavbu obydlí pro dělníky by mohl být Cromford nedaleko Düsseldorfu nebo areál dělnického sídliště u obce

Kuchen (Bádensko-Württembersko), kterou financovala podnikatelská rodina Staubů [Tamtéž 2009: 40].

Nejznámějším a nejrozsáhlejším je však sídliště pro dělníky a úředníky firmy Krupp v Essenu. V roce 1811 zakládá Friedrich Krupp (1787 – 1826) první německou továrnu na zpracování válcované oceli a zároveň tím pokládá základní kámen největšího evropského podniku počátku průmyslové éry. Po zavedení pevnější a racionálnější dělby práce a lepšího využívání pracovních prostředků, které začal uplatňovat jeho nástupce Alfred Krupp, se výroba závodů začíná strmě zvyšovat. V polovině devatenáctého století se už Essen začíná potýkat s následky velkého populačního skoku.²⁰ S výstavbou bytů pro své zaměstnance začala firma již kolem 60. let 19. století a v následujících šedesáti letech jich postavila celou řadu. Nicméně stále se zvyšující poptávku nemohla ani enormní výstavba nikdy plně pokrýt. O přetížení bytového fondu Essenu v 70. letech 19. století se zmiňuje Jindra [2009]. Nejhorší byla situace v dělnických ulicích poblíž Kruppovy továrny s malými, přízemními, nejvýše jednopatrovými domy. Ve starých domech, postavených kdysi pro jednu rodinu, se nyní tísnilo 19-24 osob, to znamená tři i více nejméně pětičlenných rodin. Takové rodiny pak žily v podmínkách lidsky nedůstojných a to i za cenu stále se zvyšujících nájmu. A. Krupp stavěl tovární sídliště určená pro dělníky, jiná pro úředníky a také pro penzisty.

Mezi sídliště vyšší kategorie patří i nejznámější z nich Margarettenhöhe, postavené po roce 1900. Autor urbanistické koncepce byl Robert Schmidt (1869 – 1934), stoupenec hnutí zahradních měst. Osobně navštívil některá vzorová sídliště v Anglii a při návrhu Margarettenhöhe se nejvíce nechal inspirovat podobou městečka Bournwille. Schmidt je také autorem prvního generálního plánu celé průmyslové oblasti Porúří a díky tomu je považován za jednoho ze

²⁰ V roce 1852 žilo v Essenu 10 500 obyvatel, během následujících dvaceti let se dostal s počtem 51 500 obyvatel na první místo v žebříčku největších měst Porúří. [Kocka 1990 ex. JINDRA 2009: 273] Růst se nezastavil v 70. letech 19. stol., nýbrž stoupal rychlými skoky dál a v období po první světové válce byl Essen 400 000 městem [Hrůza 1971: 217].

zakladatelů regionálního plánování v Německu [Hrůza 1977: 241]. Uplatnění myšlenky zahradních měst bylo v případě nových plánů pro ubytování zaměstnanců Kruppových závodů povýšeno na model nového zahradního rozptýleného města. Britská tovární sídliště byla stavěná těsně u závodů, Krupp nestavěl prozíravě sídliště svých zaměstnanců na pozemcích při závodu, aby umožnil jeho další rozvoj. Mezi vzdálenější Kruppovy sídliště patří například Kronenberg nebo Altenhof [Nový 1978].

Další příklady modelových sídlišť více či méně srostlých s průmyslovým areálem v jeden komplex poskytuje Itálie a Finsko. Za zmínku stojí italské městečko Ivrea z provincie Turín s dlouholetou historií, která byla ve třicátých letech minulého století výrazně nakloněna progresivnímu směru moderního plánování. Původcem expanze města byl slibně se vyvíjející industriální průmysl rodinné firmy Olivetti. Za novodobou tvář průmyslové části a zejména její pokrokový způsob architektonické a urbanistické koncepce vděčí město druhému představenému v čele Olivettiho závodů Adrianu Olivettimu (1901 – 1960). Vychován v duchu socialistických myšlenek, kdy se duševní činnost nepovyšuje nad fyzickou a ovlivněn poznávací cestou po amerických industriálních městech, inovativně modernizoval chod podniku. Při uplatňování racionalizačního přístupu k soustavě pracovních úkonů se nezaměřoval pouze na vlastní výrobu a produkci, ale své pole zájmu rozšířil i na oblasti urbánního plánování, architektury, umění, sociálních a politických reforem. Ve svých plánovacích přístupech uplatňoval například decentralizaci správního uspořádání a zaměření se na celý region (pod jeho dohledem se zastavovací plán obytných čtvrtí pro dělníky v Ivree rozšířil o návrh územního plánu na celý přilehlý region Aosta Valley), čímž uplatnil myšlenky zakladatele regionálního rozvoje a snad i o mnoho let později environmentalistického urbanismu Patricka Geddes (1854 – 1932). Díky osvíceneckým myšlenkám Adriana Olivettiho se městečko Ivrea postupně stávalo výchozím bodem zájmu významných architektů a

územních plánovačů Itálie až do dnes, kdy je část města muzeem moderní architektury pod otevřeným nebem.

Další ukázkou moderního přístupu ke koncipování residenční podnikové čtvrti jsou terasové řadové domky architekta Alvara Aalta (1898 – 1876) ve městě Kotka na jihozápadě Finska.

V zámoří, kde byl po dobu 19. století zobrazován industriální pokrok v podobě továrních komínů, hrdě valící oblaka černého dýmu jako symbol produktivity, byly reference o nově zbudovaných modelových sídlištích přijímány chladně. Americká společnost negativně vnímala novodobý paternalistický přístup (industriálních) podnikatelů, který vnímali pracující jako špatně skrývanou aroganci. A tak se stalo, že novodobý způsob osídlení průmyslových měst v Americe, nazývaných *company towns*, byl poctíván jako neamerický a evokoval představu středověkého feudála, který vládl nad svými poddanými. V severní Americe, kde se průmyslových měst nachází celé stovky [Garner 1992: 5, 92].

Jediným výmluvným příkladem může být historie cíleně plánovaného města Pullman City, postaveného v roce 1884 na předměstí Chicaga. V těsném semknutí s továrním komplexem známého výrobce železničních souprav G. M. Pullmana (1831 – 1897) vznikla ukázková koncepce městského plánování včetně školy, obchodního domu, divadla, ale i uměle vybudovaného jezera, vodotrysků a parků. To vše nechal vybudovat úspěšný továrník s cílem vyhnout se konfliktům s dělníky. Nicméně v roce 1893 přišla tzv. Stříbrná panika a trh Spojených států zasáhla velká krize. Úbytek poptávky si vyžádal snížení počtu zaměstnanců a rovněž snížení hodinové sazby mzdy. Navzdory finančnímu omezení pracujících, společnost nesnížila nájem ve svých dobře vybavených bytech a první organizovaná stávka, která trvala ještě dva měsíce, byla na světě. Po Pullmanově smrti, žádala městská správa společnost o odprodání všech nemovitostí městu Chicagu, které mezitím již celý stavební komplex pohltilo a tak se také do deseti let stalo [Hrůza 1996: 257]. I přes počáteční nedůvěru firemní sídliště na americkém

kontinentu vznikala.²¹ V některých případech se dokonce pravidla plánování modelových kolonií později projeví i v plánech větších měst, jako tomu bylo například u měst Chicopee ve státě Georgia nebo Norris v Tennessee, projektované zahradním architektem E. S. Draperem [Garner 1992: 5-12].

3.2.1 UTOPIE

Převážná většina z výše uvedených realizací sídelních soustav je prodchnuta odpovědností za plnohodnotnou existenci člověka a celospolečenskou nápravou, což spojuje všechny utopické teorie. Pojem utopie, žánr utopie a přemýšlení o utopiích odkazuje nejenom k ideální společnosti, k harmonickým vztahům členů, ale zároveň k prostorovému uspořádání: k městu. To je pro nás styčný bod mezi utopickým myšlením a urbanistickým plánováním. „*Utopie a město se zdají být pevně svázány*“ [Vacková 2006: 35]. Význam slova utopie pochází z řecké *ou topos* – žádné místo. Místo, které neexistuje, ale které je našim horizontem, kam máme směřovat naše jednání, dosažitelný ideál.²² Utopie byly inspirací pro zdokonalení reálného světa a novodobé utopické koncepty nebyly rozhodně naivním popisem neuskutečnitelných cílů. Pro naši práci bychom chtěli zdůraznit jeden rys utopie, a to její racionální povahu. Základem utopii ať už je to u Mora, Campanelly nebo Owena a dalších, byl racionální řád a prostorovost, nikoliv božský zákon a prozřetelnost. Racionální řád je spojen s pojmy efektivita, předvídatelnost, funkčnost, plánování, jejichž cílem je zkvalitnit život lidí. Předpokladem, stojícím na

²¹ V jednom z takových poblíž Daytonu v městě Ohio se dokonce prováděly experimenty efektivitu práce pomocí tzv. studií času a prostoru, stěžejní částí vědeckého managementu, jehož zakladatelem byl Frederick Winslow Taylor (1856 – 1915). Průmyslové městečko už zaniklo, ale společnost NCR Corporation, která jej založila, existuje dodnes.

²² Problematikou utopického a ideologického myšlení se zabýval K. Mannheim, německý sociolog. Viz Mannheim K. 1991. *Ideologie a utopia*, Bratislava: Archa. Mannheim zde podrobně ukazuje na propojení utopického myšlení s ideologickým.

pozadí tohoto uvažování, je teze, že v dokonale uspořádaném městském prostoru může existovat dokonalá společnost.

Přeneseme-li tyto aspekty do historické souvislosti, dostaneme se ke Zlínu.²³ Průmyslový pokrok a zakládání továren přivádí lidi do měst. Aplikace utopických projektů na “zelené louce” podporovaly úsilí zajistit potenciálním dělníkům zdravé životní podmínky. Tvorba městského prostředí, které bude přehlednější, a racionální plán města povede k adekvátnímu nakládání s časem, k upevnění požadovaného životního stylu a k lepší administraci a kontrole pracovníků.

Zatímco pro spisy utopistů od starověku do novověku je typické vztahovat představy o ideálním uskupení společnosti k soudobé společnosti, od počátku novověku a v něm vzniklých sociálních utopií se jejich zájem výrazně zaobírá budoucností životního prostředí člověka a měst. Charakter utopických tendencí nese již Platónův odkaz v díle *Ústava*. Nejznámějším tvůrcem utopie, původcem pojmu byl Thomas More (1478 – 1535), podle jehož díla *Knížka vpravdě zlatá a stejně užitečná jako zábavná o nejlepším stavu státu a o novém ostrově Utopii*, se nazývá celý myšlenkový směr. Na ostrově Utopia vládne dokonalý společenský systém s rovnoměrným osídlením. Soustava padesáti čtyř opevněných měst v pravidelných vzdálenostech 24 000 kroků, tedy délkou jednodenního pochodu, což je přibližně 18 km. Města jsou obklopena zelenými pásy, jsou založena na hipodamickém půdorysu s optimálním počtem obyvatel. Morova koncepce města předvíдалa svou rovnoměrností osídlení, nemocnicemi v izolaci od sídlištního celku a dvorními zahradami renesanční plán městské zástavby [Nový 1978: 288]. Oproti strohé a bez známky jakéhokoli umění Morovy Utopie, vyniká naopak v monumentální malířské výzdobě Campanellův *Sluneční stát*. Tomasso Campanella (1568 – 1639) italský renesanční filozof vycházel při svých urbanistických

²³ O zajímavém spojení historického dědictví baťovské éry se znaky městské a sociální utopie, jako o atraktivním tématu pro odborníky mnoha oborů dokládá i mezinárodní sympozium s názvem *Utopie moderny: Zlín*, které se konalo od 19. do 23. května 2009 v Praze a Zlíně. Příspěvky symposia s interdisciplinárním zaměřením vyšly knižně ve sborníku Klingan (ed.) [2009].

konceptech z dobových představ ideálních měst a astronomické symboliky. Jeho město umístěné na vrcholu kopce tvoří svým kruhovým půdorysem střed celé městské republiky. Skutečné reformistické tendence ve svém díle použil Charles Francois Marie Fourier (1772 – 1837), který vycházel z kritických životních podmínek obyvatel průmyslových měst první poloviny 19. století. Ze všech utopistů se zabýval osídlením, životním prostředím a architekturou měst nejvíce a nejdůsledněji. Fourier předpověděl například obecné využití elektrické energie v expresním dopravním spojení spojující jih Francie a Paříž, možnost ovlivňování mikroklima vhodnými porosty a vodohospodářskými opatřeními a v přetváření sídel v průmyslové metropole spatřoval narušování biologické rovnováhy životního prostředí. Základní koncepcí jeho tvůrčích myšlenek byly tzv. falanstéry – obytné komplexy palácové dispozice s rozsáhlým společenským vybavením. V jeho osadách mělo žít přesně 1500 až 1600 lidí v soběstačném společenství. Fourier, samouk a profesí obchodní příručí stanovil detailně stavební řád změn dělnických měst, určující velmi novátorsky hustoty zalidnění, šířky ulic i odstupy budov.

Fourierovy spisy vycházející od roku 1803 našly další pokračovatele. Nejvýznamnějším byl Victor Prosper Considerant (1808 – 1893) a dalším, jehož přičiněním se smělé Fourierovy plány mohly realizovat, byl Jean-Baptiste André Godin (1817 - 1888). Tento francouzský průmyslník, spisovatel a politický teoretik, zejména sociální inovátor postavil ve městě Guise v letech 1859 až 1870 příklad falanstéry, tzv. Familistéru. Celý komplex se rozkládal na obou březích řeky Oise a sloužil ke slévárenské výrobě a ubytování dělníků a jejich rodin. Každá dělnická rodina měla k dispozici byt o dvou až třech pokojích. Součástí čtyřpatrových zastřešených bloků propojenými svými rohy bylo veškeré vybavení služeb i obchodu, kulturními i výchovnými zařízeními pro všechny obyvatele, kterých mohlo být až 1200. Celou výstavbu financovala továrna, nicméně v roce 1880 Godin přeměnil vlastnictví v družstevní společenství. Během první světové války byl objekt zničen. V roce 1991

prohlášen za kulturní památku a v průběhu let 2000 až 2008 byl znovu zrekonstruován a slouží zejména společenským a reprezentativním účelům.

Velké ohlasy sklidilo Fourierovo dílo i v Rusku. Jeho falanstéry předjímaly principy kolektivních domů s rozsáhlým společenským vybavením. Konkrétní podobu falanstéry se snažila vybudovat i revoluční skupina Petraševců, nicméně rozestavěná budova byla nevolníky podpálena²⁴ [Hrůza 1977, 1996].

²⁴ Fourierův odkaz je patrný v dílech Černyševského, Dostojevského a Bakunina.

4. CHARAKTERISTIKA STUDIJNÍHO ÚZEMÍ

4.1 ŠIRŠÍ ÚZEMNÍ VZTAHY²⁵

Na hlavní urbanizační osu podél řeky Moravy tzv. pomoravský koridor se přibližně v její polovině, v severní části Dolnomoravského úvalu, z východu napojuje další významná vodoteč Dřevnice. Příhodné podmínky podél vodních toků odpradávná vyzývaly k osídlení. Znaky výrazného soustředění lidských aktivit si nese levobřežní přítok Dřevnice s urbanizačním koridorem Otrokovice – Zlín do současnosti [Mackerle 1998].

Urbanizovaná plocha stotisícového²⁶ města Zlín je díky geomorfologii údolní nivy řeky Dřevnice rozprostřena v podélném půdorysu. Kompozice je tvořena lineárním prostorovým uspořádáním, které je podmíněno nejen přírodními činiteli, ale v závislosti na nich i stejně položenou dopravní infrastrukturou železnice a hlavní silnice.

Členitý reliéf je tvořen hřbety Zlínské vrchoviny, jako podcelku Vizovické vrchoviny, která je součástí subprovincie Vnější Západní Karpaty a provincie Západní Karpaty [Demek 1987]. Hluboce zaříznuté údolí řeky Dřevnice rozděluje město na pravobřežní část, kde se na severu tyčí Mladcovské kopce s nejvyšším vrcholem Zadním vrchem (422m n. m.) a levobřežní část s jednoznačnou dominantou města - Tlustou horou (458m n. m.).

Obraz města je ovlivněn výstavbou z první poloviny 20. století, kdy hospodářský růst závodů Baťa a.s. stoupal strmě vzhůru a s ním se zvyšovala i poptávka po pracovní síle a přímo úměrně i po potřebě kvalitního bydlení. Od 20. let 20. století vzniká lineární funkcionalistické město s jasným funkčním zónováním. Umístění závodů fy Baťa na západní straně města na dolním toku řeky bylo podřízeno hygienické

²⁵ Viz Mapová příloha č. 7.

²⁶ Podle ČSÚ; Malý lexikon obcí ČR 2010, Správní obvody obcí s rozšířenou působností k 1. 1. 2010, počet obyvatel města: 99 023.

funkci, aby zajistilo řece čistý tok městem [Setnička 1935]. Vnější ráz zlínské architektury je charakteristický stylovou jednotností, která vychází přímo z průmyslových objektů továrny, jak uvádí autor většiny architektonických a urbanistických návrhů pro město F. L. Gahura.²⁷ Rozsáhlé plochy individuálního bydlení bez oplocení a s přímou návazností na krajinnou zeleň spolu s působením doprovodné zeleně komunikací a městských parků dotvářejí dojem města zahradního a lesního charakteru.

4.2 HISTORIE SÍDLA²⁸

Vzhledem k ne zcela plynulé historii organismu města, zejména jeho stavebního vývoje, je důležité rozhodující kroky přiblížit ve stručných popisech jednotlivých časových období. V dnešní dispozici města jsou patrné stopy středověkých důležitých cest a centrální rynek prozrazuje dlouhověkou přítomnost řemeslníků, obchodníků a živnostníků. Z tohoto podhoubí se zrodilo podnikatelské odhodlání T. Bati. Z jeho vize o průmyslové výrobě a regulovaném směru rozvoje města vznikala Zlín.

13. a 14. století

V nejstarší listině z r. 1141 je uvedena existence okolních sídelních útvarů Otrokovic a Tečovic, které byly součástí řetězce osad ležících v nevelkých odstupech podél inundačního území vodního toku. Je pravděpodobné, že i osídlení v místě dnešního města zapadalo do této staré sídelní soustavy. Staša [1986] uvádí, že dle historika dr. Karla

²⁷ „Snažili jsme se od počátku výstavby města, aby vyrůstalo organicky z průmyslové architektury, jako nové formy k vyjádření architekta názoru na práci a život průmyslového města. Vliv na obraz Zlína má průmyslový objekt, tj. tovární budova. Ta jest hlavním motivem zlínské architektury. Tento motiv se opakuje v různých variacích i u ostatních budov sloužících veřejným účelům, u škol, internátů, společenského domu, sociálně zdravotního ústavu aj. Architektova invence musela vždy řešit problém, jak přizpůsobit dispozici budovy pro veřejné účely: továrnímu konstruktivnímu standardu. Tento standard je buňkou (prvkem) zlínské architektury. Jest to konstruktivní pole o rozměrech 6.15 x 6.15 m. Z této buňky jsou utvořeny půdorysy všech budov.“ [Gahura 1935: 6]

²⁸ Text k historii koncipování sídla vychází z Pokludovy monografie [Pokluda 1991].

Stloukala, zlínského rodáka a profesora na pražské univerzitě, je kladen původ Zlína do druhé poloviny 13. století (1261), kdy byl založen jako kolonizační městečko Vilémem z Hustopečí. Naproti tomu Pokluda [1991] tvrdí, že Zlín existoval již před polovinou 13. století a roku 1261 byl deklarován pouze v soupisu majetku Viléma z Hustopečí.

Ke strategickému umístění Zlína přispěla křižovatka historická cest. Směrem k severu se otevírá údolí spojující Podřevnicko s dávno osídleným Holešovskem a naopak k jihu vedla stará cesta směřující k Uherskému Brodu. Cesta od Holešova k Uherskému Brodu se ve Zlíně protínala s frekventovanou komunikací běžící podél Dřevnice od západu k východu. Toto křížení se zachovalo v půdorysu hlavních ulic tzv. starého Zlína (dnes ulice Dlouhá a třída T. Bati) až do prvních úprav dle regulačních plánů z počátku 20. století. Existence kostela v tomto prostoru jen dokazuje, že v těchto místech bylo jádro Zlína.

Do renesance se Zlín rozvíjí jako samostatné feudální panství, tedy celistvý hospodářsky soběstačný organismus. Nejvýznamnější majitelkou byla nepochybně Eliška Rejčka, vdova po dvou českých kráľích, která usedlost roku 1322 koupila od Egerberků. Zlín rostl v sílící hospodářské středisko a stal se městečkem-tržištěm. Současně byl i správním centrem panství a sídlem vrchnosti.

15. a 16. století

Představu o velikosti Zlína lze získat díky rejstříku zemské berně z roku 1516, který pro Zlín vykazuje 140 zdaněných poddanských usedlostí, dále 13 pustých usedlostí a k tomu 1 panský dvůr; celkem bylo úředně evidováno 154 domů a usedlostí.

Pravděpodobně kolem poloviny 15. století se Zlín rozšířil směrem k severu, připojením původně samostatné obce Čepkov a tím se hranice města přesunula na druhý břeh. Další rozšíření města bylo západním směrem, založením Grygova neboli Trávníku, sídelního útvaru o pravidelném půdorysu se souměrně rozvrženou zástavbou. Podle zápisů

v městských knihách město kolem roku 1592 čítalo asi 200 - 215 usedlostí a žilo v něm snad 1 400 – 1 500 obyvatel.

Renesančnímu Zlínu dominoval přirozený střed města – náměstí, rynek, na který navazovala síť ulic. V celkové struktuře města vynikalo hlavně svou velikostí panské sídlo – přestavěný zámek s dalšími panskými budovami, například dvorem a pivovarem. Druhou významnou stavbou byla jednopatrová radnice, přestavěná kolem roku 1586, která 1921 vyhořela.

17. a 18. století

Po všeobecném rozkvětu sídla v 16. století nastává ničení a drancování třicetiletou válkou a souběžně s ní série několika valašských povstání proti habsburské vládě. Po skončení války zbylo ve Zlíně pouze 82 usedlostí. Zmizely některé ulice, namísto kostelu, zámku, lázní, pivovaru a dvoru zbyly jen ruiny. Z těžce poznamenaného Zlína se stává zchudlé venkovské sídlo. Obyvatelé si hledají obživu v doposud pustých a nevyužitých pozemcích. Extenzivního hospodářství, zvláště kopaničářství a pasekářství, rozšířilo pastviny, zakládali se rybníky a nové osady. Ve Zlíně jsou to vzdálenější a výše položené obce například Kudlov a Jaroslavice. Vnitřní půdorys města zůstává téměř nezměněn, jen na náměstí byly postaveny dvě barokní sochy sv. Floriána a sv. Donáta.

Ve zklidněných dobách na sklonku 18. století se na rozvoji Zlína a zvýšení počtu obyvatel podepsal čilý obchodní a zejména řemeslný ruch. Mezi řemeslníky si udržovali vedoucí postavení soukeníci, jejichž výrobky (hrubé valašské sukno) nacházely odbytu v širším okolí. Tereziánské reformy umožnily nové směry hospodářského vývoje, které na sebe nenechaly dlouho čekat ani na Valašsku. Od roku 1779 začali v okolí Zlína postupně valdštejnští agenti vykupovat plátno od drobných tkalců, plátno se však muselo upravit, a proto zde Valdštejn nechal postavit na okraji města bělidlo. Pracovalo se zde ještě ručně, ovšem dílčí manufakturní výrobou. Bylo zde zaměstnáno nejprve 10 posléze až 14 pracovníků.

19. století

Velké množství zlínských řemeslníků se po zrušení cechovního zřízení (1859) pozvolna přetvářeli na živnostníky a drobné podnikatele. Zlín však stále zaostával se svou pre-industriální výrobou pozadu, přinejmenším do vybudování železnice v roce 1899, kdy se konečně vymanil z dosavadního omezeného horizontu. Významnou pozici si stále uchovával velkostatek, jenž s komplexem zámku, dvora, sýpky a pivovaru tvořil hmatatelný hospodářský soubor v organismu města. Dokonce si jeden z majitelů panství Vilém Klaudius zřídil při zámku na pět let (1850 – 1855) továrnu na sirky.

Za nejvýraznější stavební počiny lze pokládat novostavby Záložny (1892), která souvisela s rostoucími požadavky podnikavého měšťanstva, a měšťanské školy (1897), dnešní krajská knihovna Františka Bartoše. Činorodá atmosféra kulturního a veřejného života se pozvolna, malými kroky venkovského maloměsta přibližovala k nečekaným a převratným změnám.

První tovární výrobu započal ve Zlíně Robert Florimont, průmyslník francouzského původu, který založil v roce 1870 továrnu na obuv. Ve své době podnik zaměstnával až na 200 dělníků, nicméně po osmi letech podnik prodal a Zlín opustil. Výroba úplně zanikla. Až do druhého pokusu, tentokrát úspěšného, o zavedení tovární výroby v roce 1894, kdy zde sourozenci Baťovi založili tovární dílnu, ve Zlíně dominovala pouze jen řemeslná výroba.²⁹ Řemeslo a obchod neposkytovalo potřebný počet pracovních míst a na sklonku 19. století zaznamenal Zlín i se svým okolím odliv obyvatel do Ameriky. Počet obyvatel Zlína v roce 1900 dosahoval 2 975 lidí.

²⁹ „V roce 1880 se ve Zlíně napočítalo 358 živností, mezi kterými daleko nejvíce převládali ševci (87), a dále pak následovali tkalci (29), soukeníci (26), krejčí (20), zedníci (16), hrnčíři (12), provazníci (9) a bednáři, stolaři a tesaři (po 8).“ [Pokluda 1991: 64].

20. století

Počátky dvacátého století jsou rozhodující pro utváření charakteristické podoby města, kterou známe do dnešní doby. Explozivní růst města je podmíněn velmi úzkou vazbou s jedinou, naprosto dominující firmou. Veřejná společnost T. & A. Baťa po těžkých podnikatelských začátcích nyní zvyšovala výrobu a pomalu začínala pronikat na zahraniční trhy. Baťova továrna na obuv však nebyla jediná ve Zlíně, takřka souběžně působila v obuvnictví továrna A. Červinky (od roku 1899). A v prvním desetiletí nového století, zřejmě pod dojmy lákavého příkladu rozmachu Baťových závodů, se postupně zakládaly firmy další: J. Prášil a spol. (1906), F. Štěpánek (1907), J. Wasserman (1910).³⁰ Baťova firma byla ovšem ze všech nejdravější a rozvíjela se nejrychleji, v roce 1914 zaměstnávala už 400 zaměstnanců.

Zlín se rozrůstal díky rychlé industrializaci a nabýval lokálního významu. Dokládá to počet obyvatel viz tab. č. 1. Rozvoj hospodářské aktivity - k průmyslu neoddelitelně patří obchod a ten zase iniciuje finančnictví, a tak ve městě vyrostly dva nové ústavy: Spořitelna města Zlína a Živnostensko průmyslová záložna. Hospodářské aktivity podpořily širší regionální funkce – Zlín se stává centrem veřejné správy, školství a kultury; roku 1923 se zde zřizuje okresní soud, v roce 1935 se Zlín stává sídlem okresního úřadu. To by bylo nemyslitelné bez rozvoje infrastruktury: roku 1913 byla ve městě zřízena elektrárna, nová železniční trať Otrokovice-Zlín-Vizovice³¹, rozšíření telefonní sítě na Zlínsku a výstavby kanalizace a regulace řeky Dřevnice. Tato opatření přispěla k vyšší efektivitě průmyslového města. Dynamiku růstu maličko pozastavila první světová válka a roky bezprostředně následující, mimo jiné i vlivem deflační politiky vlády.

³⁰ Nebylo ani neobvyklým jevem, že mnozí vyškolení lidé od Baťů odešli a založili si podniky vlastní (L. Zapletal, F. Štěpánek aj.).

³¹ Již od roku 1899 plně sloužila a byla stále silnějším a silnějším impulsem pro růst zdejšího průmyslu.

Aby se mohlo město v těsné symbióze s továrnou rozšiřovat řízeným plánováním v souladu s potřebami největšího soukromého stavebníka, bylo zapotřebí propojit privátní sféru s veřejnou. To se také stalo v obecních volbách roku 1923, kdy získala rozhodující převahu kandidátní listina Baťových zaměstnanců před komunisty. V třicetičlenném obecním zastupitelstvu tvořili „baťovci“ se 17 křesly většinu a T. Baťa se stal zlínským starostou.³² Toto strategické propojení zájmu podniku s veřejným zájmem města, či spíše jeho sjednocení, umožnilo rozvoj města. Již od počátku se uplatňoval jednotný styl otevřené zástavby bez koridorové ulice, jak diktovaly tehdejší modernistické teorie stavby měst [Švácha 1995: 19]. Nutno dodat, že za dnešní velkorysou podobu rozsáhlého urbanistického souboru městského centra a přilehlých obytných čtvrtí nestojí pouze tento politický počín, jinak údajně nepolitického³³ T. Bati, nýbrž a to zejména přispění několika výborných architektů jako byli J. Kotěra, F. L. Gahura, M. Lorenc, V. Karfík, které si továrník povolal ke spolupráci do stavebního oddělení fy Baťa.

Rozsáhlá stavební činnost byla podnětem ke vzniku Zlínské stavební společnosti a.s. (po 2. světové válce Stavosvit a později Průmyslové stavby Zlín), avšak se zakládajícím kapitálem fy Baťa. Stavebními úkoly, které bylo třeba řešit, byly výstavby nových továrních budov, prodejen a domů služeb, veřejných budov, škol, nemocničního areálu, kina a v neposlední řadě ubytovacích zařízení a levných obydlí pro rodiny zaměstnanců [Šlapeta 2003].

O faktu, že ve Zlíně během prvních desetiletí průmyslového rozmachu byla bytová otázka jednou z nejnaléhavějších, dokládá nejjednodušší a nejsnáze měřitelné hledisko – vývoj počtu obyvatel. Skutečnost, že se v letech 1900 až 1940 rozrostl počet obyvatel samostatného Zlína dvanáctinásobně, dokumentuje tabulka č. 1. V tabulce

³² Více viz Wicherek [1983: 155-167].

³³ „Druhým projevem vysokého modernismu v Baťově myšlení byl jeho vysloveně negativní postoj k politice. Baťa odsuzoval tzv. politikaření či nešvary plynoucí z politického stranictví a snažil se tak eliminovat politiku ze společenských vztahů.“ [Koula 2007: 293 - 301].

je uveden i počet obyvatel tzv. Velkého Zlína, do něhož jsou zahrnuty i okolní vesnice Prštné, Louky, Mladcová, Příluky a Kudlov, které se roku 1938 staly jeho součástí.³⁴

Rok	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1940	1948
Zlín	2 793	2 834	2 975	3 557	4 878	21 582	36 469	38 813
Velký Zlín							44 156	45 737

Tab. č. 1: Vývoj počtu obyvatel Zlína v první polovině 20. stol.

Pokluda [1993] rozděluje populační růst do tří etap.

1. Období pozvolného růstu obyvatelstva v počátcích rozvoje průmyslu (1900 – 1914).
2. Pokles dynamiky růstu způsobený první světovou válkou a hospodářskou stagnací bezprostředně po ní (1914 – 1923).
3. Mimořádný růst Zlína spjatá s téměř hospodářským zázrakem a érou baťovského rozvoje (1923 – 1939).

Obdobné členění s přihlédnutím k bytovým poměrům nabízí Ševeček [2006]³⁵.

1. Období pozvolného růstu počtu obyvatel je fází tzv. identifikace významu bytové otázky. Zaznamenány jsou první pokusy jejího řešení.³⁶

³⁴ Tabulka publikována in Pokluda [1993].

³⁵ „Za dynamikou průmyslového růstu (např. u firmy Baťa vzrostl v průběhu čtyř válečných let počet zaměstnanců ze 400 na více než 4 000 osob) v této době výrazně zaostával rozvoj Zlína jako městského sídla.“ Detailněji viz Ševeček [2005: 101 - 110].

³⁶ Tomáš Baťa například již v letech 1909 a 1913 oznámil záměr vybudovat „dělnickou útulnu pro přespolní dělníky“, ale ani jeden z plánů nakonec nebyl realizován. Zřejmě pro neshodu se zlínským představenstvem. Více viz Křeček [18/2001: 97 - 108].

2. Kritické období v počátečních letech první světové války, které je rovněž provázeno paradoxem extrémně rostoucí průmyslové výroby.
3. Relativní zlepšení bytových poměrů v letech 1918 – 1923, které je dáno spíše úbytkem počtu pracovníků.
4. Období hospodářského růstu v letech 1924 – 1931, projevující se enormním nárůstem počtu obyvatel. Firma Baťa začíná po roce 1925 řešit poptávku po bydlení intenzivní výstavbou podnikových bytů, nicméně na pokrytí aktuální potřeby dynamicky rostoucí městské populace nestačí.
5. Postupné zlepšování bytových poměrů v důsledku rozsáhlé bytové výstavby (nejvíce v období stavebního rozmachu v letech 1931 – 1932) při současném snižování růstu počtu obyvatelstva.

S důsledky urbanizace vyvolané průmyslovou revolucí, jako byly prostorová a bytová nouze, mnohdy až za hranici společenské a zdravotní únosnosti, se musely potýkat mnohé aglomerace už od 18. století. Jejich řešení pak většinou zůstávalo na paternalistických továrních magnátech, kteří si uvědomovali cenu dobře odpočatého pracujícího dělníka. Ne jinak tomu bylo v případě Zlína. T. Baťa zde při jejím řešení uplatnil současně tolik vyzdvihovanou sociální politiku Baťových závodů a poptávku po bydlení svých dělníků pozvolna uspokojil. Při porovnání počtu obyvatel Zlína a počtu pracujících u firmy Baťa, viz tabulka č. 2.³⁷, je patrné, že v období enormního hospodářského růstu ve třicátých letech pracovalo u Bati přes dvě třetiny celkové populace Zlína.

³⁷ Tabulka publikována in Setnička [1935: 9].

Rok	Počet obyvatel	Počet zaměstnanců
1922	4 835	2 440
1923	5 285	1 802
1924	6 468	3 011
1925	8 092	4 584
1926	11 096	6 099
1927	15 010	8 266
1928	16 739	12 000
1929	15 892	12 300
1930	22 176 ³⁸	12 300
1931	23 370	19 722
1934	29 654	22 480

Tab č. 2: Statistika vzrůstu zaměstnanců firmy Baťa a vzrůst obyvatel

Mohutný stavební růst doprovázený nákladnými investicemi, který mohl Baťa učinit mj. i díky úsporám, které vznikly stanovením enormně nízkých sazeb místních daní, byl ukončen až okupací v roce 1939. Do té doby se však stačily vybudovat další závody v Československu i za hranicemi, dokonce i v zámoří. Vedle svrchovaně dominujících Baťových závodů se mimořádně dynamicky rozvíjelo i drobné živnostenské podnikání. Především šlo o obuvnické továrny nebo větší dílny, stavitele, zednické mistry a značné množství oděvních domů. Souhrnně lze město před nacistickou okupací označit jako silné průmyslové centrum, které si vydobylo přední místo v soustavě československého průmyslu. Z ekonomického rozvoje města se těšili všichni jeho obyvatelé, kteří pilně vykonávali svou jasně vymezenou funkci.

V průběhu tří poválečných let se největší pozornost soustředila na obnovu Baťových závodů. Vojta [1980] uvádí, že na počátku 40. let 20.

³⁸ Oba zdroje se liší v uvedení počtu obyvatel Zlína v roce 1930.

stol. představoval kapitál všech společností produkujících obuv a kožené výrobky 1,05 miliardy korun tehdejší měny, koncern Baťa se na něm podílel plnými 91,4%. Obdobně tomu bylo i u strojírenské výroby. Převedení správy a vedení závodu do rukou pracujících tak proběhlo poměrně rychle, všechny pozice bývalého vedení byly nahrazeny novými lidmi. Znárodňovací dekrety byly podepsány ještě téhož roku, 24. října 1945.

Definitivně byli vlastníci zbaveni možností disponovat majetkem vydáním dekretů o zavedení národních práv v únoru 1948 a krátce poté následovaly definitivní převody. Zmizela tak celá řada dříve známých menších zlínských firem, soukromých obchodů, řemesel a živností. Od 1. 1. 1949 se n. p. Baťa přejmenovává na n. p. Svit a Zlín na Gottwaldov. Celý tovární komplex byl delimitován do samostatných podniků. Nejdříve se oddělily strojírna, stavební podnik, gumárny, ale také výzkumné ústavy a centrum stavebního projektování. Hlavní stavební činností v poválečných letech bylo vypracování nového generelu továrny n. p. Svit a postavení nových výrobních budov na místech starých, zničených bombardováním.

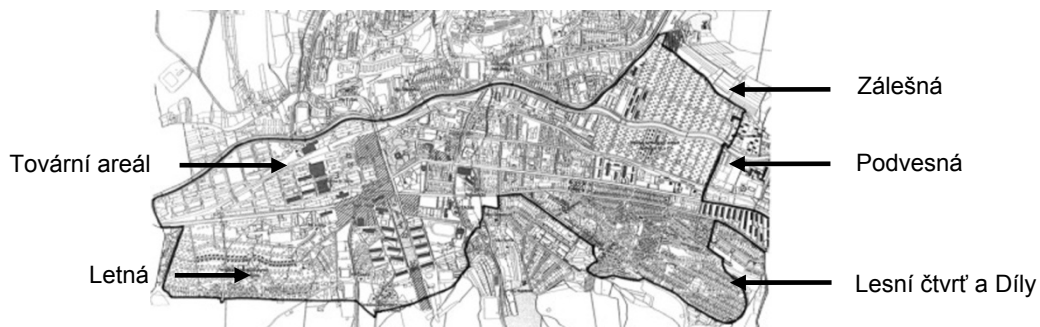
Pro druhou polovinu 20. století je typické budování stavebních objektů převážně kolektivního bydlení. Z nichž nejvíce patrné v exponovaných pohledových horizontech je zbudované sídliště Jižní Svahy, jehož nejstarší část tzv. I. etapa z let 1972 – 1980 se snaží nejvíce přiblížit a harmonicky dotvořit architektonické tvarosloví městského centra. Tento fakt je vzácnou výjimkou, protože vše co bylo ve vzpomínkách lidí na dobu předválečného hospodářského, kulturního a celospolečenského rozmachu se snažilo tehdejší politické vedení vymazat nebo očernit. Baťa a ostatní vlivní funkcionáři představenstva závodu se stali najednou symbolem vykořisťujícího kapitalismu nebo byli označeni za zrádce a kolaboranty.

Celkový civilizační trend způsobil stále stoupající křivku nárůstu počtu obyvatel. Počet obyvatel stoupl ze 46 406 v roce 1947 na 84 431

v roce 1983, za stejnou dobu bylo ve Zlíně postaveno 18 595 bytů [Staša 1985]. Se zvyšujícími se nároky a potřebami obyvatel musela mnohá ze staveb éry bařovského Zlína ustoupit novým budovám ať už veřejného, či soukromého charakteru.

Poslední desetiletí 20. století vrátilo městu své původní jméno. Zlín získal charakter statutárního města, v jehož čele nyní stojí primátor [Pokluda 1991]. Obnova městské samosprávy a v rámci ní i několika dílčích odborů prosadila diskuzi o památkové zóně moderní architektury v centru Zlína.

Architektonické dědictví v období od roku 1948 do roku 1989 zůstávalo mimo zájem politické elity, což uchovalo zlínský komplex v téměř původním stavu. Na jedné straně budovy chátraly, na straně druhé nedocházelo k neodborným a krátkozrakým stavebním zásahům. Filip [1993] uvádí, že již od 60. let minulého století se ozývaly snahy o ochranu jedinečného urbanistického komplexu městského jádra z meziválečných let. Od roku 1964 je chráněna nejvyšší budova Bařova výrobního podniku, tzv. „21“ a Kolektivní dům, postavený v konstruktivistickém duchu poválečné architektury. Později na celostátní odborné konferenci, konané v březnu 1970, vznesl architekt M. Podzemný požadavek na umístění Zlína nebo jeho části pod ochranu rezervace moderní architektury. Její koncepce byla vypracována mezi lety 1970 až 1973 Státním ústavem památkové péče a ochrany přírody Praha. Později byl klasifikován jako památková zóna. Nicméně na schválení a vyhlášení městské památkové zóny koncept čekal až do listopadu 1990. Území zahrnuje historický střed, tovární areál, centrum města s rozvolněnou zástavbou veřejných staveb a přilehlé obytné čtvrti Letná, Zálešná, Podvesná, Lesní Čtvrť a Díly.

Obr. č. 11: Zlín: hranice městské památkové zóny

4.3 STAVEBNÍ VÝVOJ ČTVRTI LETNÁ

Z výše uvedené historie sídla je patrný strmý nárůst obyvatel Zlína a zaměstnanců Baťových závodů v první polovině 20. století. První výraznější skok je patrný v počátečních letech první světové války, kdy se projevil protiklad mezi všeobecným válečným strádáním obyvatelstva a zintenzivněním průmyslové výroby díky dodávkám obuvi pro armádu.³⁹ Podle slov Antonína Cekoty, dlouholetého spolupracovníka Tomáše Bati, by počet zaměstnanců továrny převýšil tehdejší počet obyvatel Zlína. Což nemusíme nijak zpochybňovat. O tom, že první vojenská zakázka obuvi byla opravdu velká a nad možnosti teprve začínajícího podniku sourozenců Baťových svědčí i fakt, že Tomáš Baťa musel její vyhotovení rozdělit mezi další čtyři zlínské obuvnické společnosti. Se zvyšujícím se množstvím pracovních sil, mužů a vojáků z celého kraje a jejich rodin, začala být ve Zlíně nedostatečná nabídka bydlení palčivou otázkou. Ve městě byly sice postupně z iniciativy hlavního zaměstnavatele budovány různé ubytovny pro přespolní zaměstnance, dělnické ubytovny, tzv. útulny, noclehárny s jídelnou a další, nicméně poptávku nepokryly.

³⁹ O válečných podmínkách v továrně firmy T. & A. Baťa píše Antonín Cekota následující: „Výroba dosáhla svého vrcholu roku 1917, kdy se vyrábělo denně 10 000 párů a zaměstnávalo na 5 000 osob. ... Jakkoli ceny potravin dostupovaly v celém Rakousku horentní výše, prodávala firma jak jídlo, tak i potraviny asi 35 000 osobám (celé rodiny zaměstnanců továrny, pozn.) za ceny málo vyšší z dob míru a diferenci hradila z vlastních prostředků. ...“ [Baťa 1990: 32].

Další autentický popis situace s nedostatkem bytů v období první světové války, kdy se nová výstavba města téměř neprováděla, ale do města se uchylovalo velké množství lidí, dokumentují paměti Josefa Vaňhary, ve kterých mj. uvádí:

„Stovky dělníků ze vzdálených obcí, kteří nemohli docházet nebo dojíždět do práce z domova denně, zaplnily brzy ve městě kdejaké volné místnosti, v nichž nezřídka byla postel vedle postele. Stavěly se prozatímní ubikace, ale to všechno tak stačilo jen pro základní nároky na bydlení... Ve třítisícové obci vesměs s malými byty o jedné, nanejvýše dvou místnostech, žilo ve druhé polovině války na šest tisíc osob, na noc namačkaných všude jako sardinky. V našem domku třeba zemřela stařenka-výměnkářka. Sotva bylo po pohřbu, obsadilo její světničku šest vojáků v civilu, přidělených pro válečná zranění na práci do továren u Štěpánků a Zapletalů, i s četařem.“ [Vaňhara 1993: 78-80]

Vystupňovaná bytová nouze v období první světové války uvedla do pohybu rozvoj plánovací činnosti, který sehrál výraznou roli ve formování tváře města v budoucích letech. Na samém počátku plánovité výstavby v roce 1915 stojí návrh dělnické kolonie, který zadal T. Baťa vypracovat v té době již uznávanému architektu Janu Kotěrovy.⁴⁰ Nebylo to první společné pracovní setkání. V roce 1911 byl přizván už k úpravě Baťovy rodinné vily.

Kotěrovův návrh měl vyhovět zejména Baťovým širším sociálně politickým a ekonomickým zájmům. T. Baťa měl v té době již za sebou dvě poznávací cesty do USA, kde se seznámil s tamními projekty dělnických sídlišť, která navazovala na původní anglické hnutí zahradních měst. A z těchto vzorů si dokázal osvojit použitelné koncepce pro své podnikatelské záměry. Mezi mnohými specifickými požadavky zlínské firmy, bylo v podmínkách zadání i zabezpečit zlínskému dělnictvu venkovského původu možnost víceméně samostatného hospodaření na půdě. Zda bylo tehdy

⁴⁰ Jan Kotěra (1871 – 1923) přední český architekt, urbanista, teoretik architektury, návrhář nábytku a malíř. V roce 1897 absolvoval studium architektury na Akademii výtvarných umění ve Vídni u O. Wagnera. Již od počátku 20. století byly podle jeho plánů realizovány významné stavby v Hradci Králové, Praze a Prostějově.

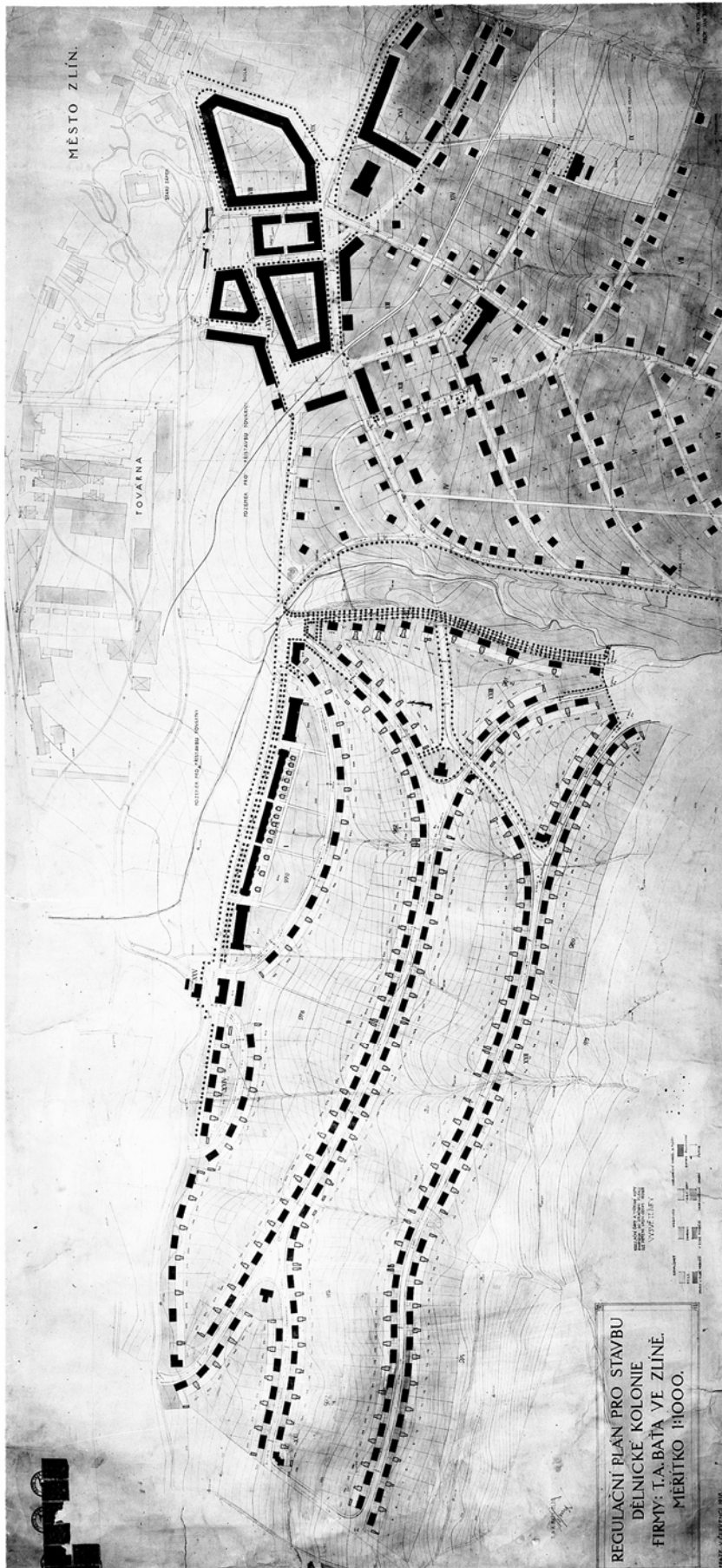
důvodem výše zmíněného požadavku zajistit hladší přechod venkovanů na městské podmínky anebo jen posílit existenční jistoty nových obyvatel v nejistém válečném čase již dnes těžko odhadneme.

Zkušený architekt⁴¹ si poznamenal v roce 1915 ještě další body k řešení, byly to: škola, hospoda, chorobinec, konzum, prádelna, lázně, správa kolonie, krejčí, švec, řezník a holič. V následujícím roce odevzdal firmě hotový Regulační plán pro výstavbu dělnické kolonie fy Baťa ve Zlíně. Architektova práce tím však neskončila. V roce 1918 Kotěra prezentoval ještě návrh situačních plánů jednotlivých bloků a samostatných objektů a v témže roce se započalo s realizací celého plánu (obr. č. 12).⁴² Návrh na zastavění území svahu rozprostírajícího se jižně od továrny výrazně převyšoval běžná zadání na výstavbu obytných kolonií. Kotěra ve svém projektu přepokládal vytvořit velké městské centrum vymezené blokovou zástavbou a jeho napojení na stávající městskou zástavbu včetně historického jádra. Západním směrem od nově navrženého náměstí bylo území určené k bydlení zaměstnanců. Oproti blokové zástavbě centra městského života se tady Kotěra držel převážně volného zastavovacího plánu jednotlivých domů. Na městské centrum navazovala řada vilek pro úředníky, dál západním směrem řešeného území byly pozemky věnovány právě dělníkům, kteří pocházeli z venkova a své návyky zemědělského hospodaření si přinášeli sebou i do města. Zde bylo původně podle Kotěry navrženo i hospodářské družstvo, centralizované na dva dvorce. Toto území odpovídá rozsahu dnešní čtvrti Letná [Gebrian 1981: 125-127].

Nejdříve realizovaná bytová výstavba podle Kotěrova návrhu byla skupina rodinných vil u Březnické ulice, dříve nazývaná Hradčany (obr. č. 13). V situaci je patrná hustší struktura čtvrti východně od říčky Březinky.

⁴¹ Jan Kotěra se s návrhem kolonie bydlení pro zaměstnance zabývá již potřetí. V roce 1909 začal pracovat na projektu dělnické kolonie pro Louny a v roce 1914 v Záběhlicích. Ve Zlíně se však jednalo o větší řešené území, určené zaměstnancům různých pozic závodu. Jiné byly požadavky na bydlení úředníků, představenstva závodu a jiné zase pro mistry a prosté dělníky továrních dílen.

⁴² Situační plány ilustrující stavební postup formování Zlína od roku 1918 jsou rovněž chronologicky seřazeny v obrazových přílohách.

Obr. č. 12: Jan Kotěra: Regulační plán pro výstavbu dělnické kolonie fy T. a A. Bata ve Zlíně z roku 1918

Jednalo se o deset úřednických vil a jejich stavba byla dokončena v roce 1919. Zděné domky měly venkovní půdorys 9,85 x 9 m a v přízemí i patře obsahovaly pět místností, součástí vybavení patřila i koupelna. Kvůli pozdější stavbě Velkého kina byly některé z domů zbořeny již v roce 1931 a ostatní, výše položené domy byly zbourány v období mezi léty 1990 a 1992.

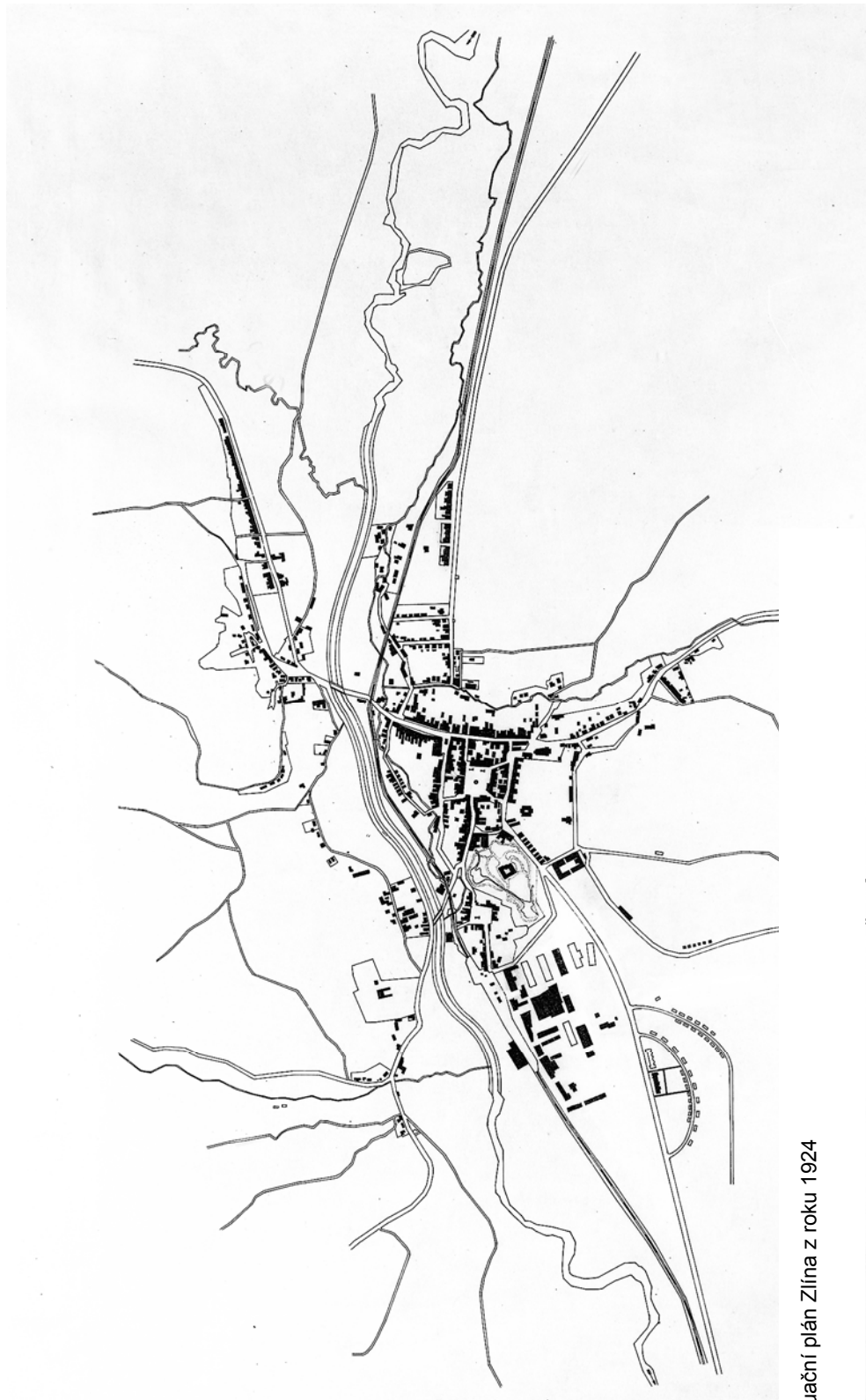

Obr. č. 13: Skupina úřednických vilek „Hradčany“, fotografie z roku 1919

Obr. č. 14: Výstavba experimentálních dřevěných domků na Letné v roce 1919

Postupně následovaly i realizace dvou bloků zděných dělnických domů, které byly umístěny jižně od továrního areálu. Dnes podél Třídy T. Bati (obr. č. 15 a 16). Jednotlivé bloky měly přibližně stejné rozměry i vnitřní členění. První blok se skládal ze šesti dvojdomků s mansardovými střechami a bylo zde 13 bytů. V přízemí bydlela rodina a podkroví se pronajímalo svobodným. Odděleně byly potom postaveny hospodářské objekty ze dřeva, chlévy nebo dřevníky. Celkově zde bylo v podobě obytných bloků vystavěno pouze tři pětiny původního záměru, konkrétně tři bloky. Nyní již ani jeden z bloků nestojí. Západní byl zbourán kvůli rozšiřování Malenovské ulice (dnes Třídy T. Bati) a východní blok byl zničen válečným bombardováním na konci druhé světové války. Podle čilého ruchu v okolí těchto staveb a snad i kvůli členité fasádě, dáno tvarem mansardové střechy, se mezi obyvateli vžil název této lokality Včelín. První dva obytné bloky jsou již zaznamenány na mapě Zlína z roku 1924. Viz obr. č. 15.

Obr. č. 15: Situační plán Zlína z roku 1924

Obr. č. 16: Včelín v roce 1932, v popředí ještě nerozšířená Malenovská ulice, dnes Tř. T. Bati

Obr. č. 17: První výstavba dělnických domků v blokové zástavbě přezdívaná „Včelín“

Jednou ze zásad stavebního oddělení firmy bylo průběžné hodnocení nově postavených objektů a hledání nové cesty k dalšímu zlepšení.⁴³ I na Letné vznikaly v poměrně rané fázi experimentální typy domků. Mezi takové patřila i skupinka šesti dvojdomků. Všechny měly společnou dřevěnou konstrukci a různé výplně obvodového zdiva. Série dřevěných domků byla dokončena v roce 1920, nicméně o patnáct let později byly domky zbourány, aby uvolnily místo pozdějšímu stavebnímu rozvoji. Stávaly mezi východním okrajem budovy dnešní České správy sociálního zařízení a Mostní ulicí. Ulice kolem domků dostala název Podlesí, dnes je již zaniklá a skupině domů se přezdívalo Betlém.

24. března 1921 požádala firma Baťa o kolaudaci 37 domků, které byly postaveny na Letné v období mezi lety 1918 a 1920. Při kolaudačním jednání o tři měsíce později byly zjištěny zásadní nedostatky domků i jejich okolí. Na území se tehdy nacházela pouze jedna studna s pumpou pro 23 domků na Letné, sklepy jednotlivých domků byly vlhké a znečištěné prosakujícími kanalizačními vodami, chyběla zde řádná hnojště a smetiště,

⁴³ Mezi nejdůležitější kritéria kladená podnikatelem byla cena a od ní se odvíjející životnost domů. Cílem bylo navrhnout a postavit takové typy domů, které by bylo možno realizovat za roční příjem ševce (kolem 24 000Kč) s životností jedné generace. Což dokládají slova Tomáše Bati: „každý člověk, který nebydlí ve velkoměstě, by měl mít vlastní domek, který lze postavit za jeho roční výdělek. Pak by si každá generace mohla pořídit obydlí podle svých potřeb a nemusela by je přijímat z minulosti, která novým poměrům již nevyhovuje.“ Šlapeta et al. [2003: 202].

úřednické domky nebyly zásobovány pitnou vodou, pouze užitkovou vodou z nedalekého potoka a mnohé další hygienické nedostatky. Náprava byla vykonána prakticky ihned, již na konci měsíce srpna roku 1921 zde byly mnohé nedostatky odstraněny a objekty k bydlení byly dodatečně zkolaudovány v roce 1923. Užívány ke svému účelu byly objekty již mnohem dříve, jak uvádí místní podnikové noviny Sdělení ze dne 24. 9. 1921. Podle něhož v aktuálním roce bydlelo v uvedených domcích a také v několika dalších ubytovacích zařízeních firmy Baťa, celkem 625 osob.

V roce 1921 se z důvodu stále sílící poptávky po firemních bytech upouští od původního Kotěrova plánu na stavbu zahradní čtvrti, kde se počítalo s plochou 2 000 až 5 000 m² pro jedno stavební místo. Na úpravě Kotěrova regulačního plánu spolupracuje již druhý velmi významný architekt František Lydie Gahura (1891 – 1958)⁴⁴, není vyloučeno, že se podílel i na Regulačním plánu z roku 1918, protože jako student Uměleckoprůmyslové školy v Praze, pracoval v letech 1916 – 1919 i v Kotěrově ateliéru. Do upraveného Kotěrova regulačního plánu už byly zařazeny první čtyřdomky.

Samostatně oddělené dvojdomky se čtyřmi byty byly postaveny nejdříve podél ulice Antonínovy. Domky byly podsklepené s vnějším půdorysem 16,3 x 8,5 m a mansardovým podkrovím. Domů bylo postaveno celkem deset, šest z nich bylo zničeno při bombardování 20. listopadu 1944 a zbylé čtyři musely ustoupit v letech 1976 – 1977 výstavbě objektů občanského vybavení.

⁴⁴ F. L. Gahura pocházel z podobných poměrů jako Tomáš Baťa. Gahurův otec byl zaměstnán u Antonína Bati (otce Tomáše Bati) jako tovaryš a od tohoto faktu se odvíjela pozdější svázanost F. L. Gahury s rodinou Baťů. Tomáš Baťa podporoval Gahuru při jeho studiích na pražské akademii a podle Gahurových slov ovlivnil i jeho přestup ze sochařské školy na školu architektury. Z nejprve autoritativního vztahu se postupně mezi oběma velikány ve svých oborech stalo přátelství. Toto přátelství se nenarušilo ani při často konfliktní tvůrčí spolupráci Gahury a Bati na plánování stavebního rozvoje města. V architektonické činnosti nechal Gahura na podobě Zlína bezpochyby největší odkaz. Nicméně jeho aktivity přesahovaly pouze plnění vzorného architekta a urbanisty stavebního oddělení firmy Baťa. Gahura inicioval architektonické soutěže a na jeho pozvání se do Zlína vypravila řada slavných odborníků (např. Le Corbusier, Auguste Perret a Edo Schön), stál rovněž u založení školy umění ve Zlíně a spoluorganizoval přehlídky výtvarného umění – Zlínské salony. Architektonickému, uměleckému a společenskému odkazu F. L. Gahury se intenzivně věnuje Horňáková např. ve stati Vzpomínky architekta Františka L. Gahury na Tomáše Baťu. In Tomašík (ed.) [2007].

Obr. č. 18: „Pětidomí“, fotografie z roku 1924

Obr. č. 19: Kotěrova ulice v roce 1926

Jediný dochovaný dům s mansardovou střechou byl součástí skupiny pěti domů, jejichž výstavba začala v roce 1922. Tzv. „Pětidomí“ stálo na východním okraji dnešní Kotěrovy ulice (obr. č. 18 a 19). Domy o rozloze 17 x 8 m sloužily čtyřem rodinám a k bytu patřil kurník, chlévy i zahrada. V levém křídle prvního z domků byla v roce 1923 otevřena školka pro děti od 2 do 6 let. Na mapové příloze č. 3. Situační plán Zlína z roku 1926, jsou domy znázorněny, mezi jinými, černě vyplněným půdorysem. Dům č. p. 858, který nepodlehł bombardování, dodnes slouží svému účelu a je rovněž názornou ukázkou jednoho z nejstarších typů zaměstnaneckých domů Letné (obr. č. 20).

Po zkušební výstavbě technologicky inovovaného domku s plochou střechou v roce 1924, se ihned započalo s výstavbou dalších 50 jemu podobnými. Dodnes tyto podsklepené, omítané domky stojí v ulici U zimního stadionu (dříve Podlesí) a v ulici Kotěrově (obr. č. 21). U výše popsaných domů z roku 1924 a všech následujících bylo pravidlem, že koupelna a WC byly součástí vnitřního členění bytu.⁴⁵

V druhé polovině 20. let se na Letné stavěly další nové typy dvojdomků a jednodomků připisovaných F. L. Gahurovi. Ukončena byla rovněž výstavba podle upraveného Kotěrova plánu. Následná hromadná výstavba neomítnutých, spárovaných domků z režného zdiva dala Letné dodnes dochovaný charakteristický ráz.

⁴⁵ Křeček pro srovnání uvádí, že v roce 1939 měl Zlín 56,6% bytů s koupelnou, Brno 26,1% a Praha 22,1% [Křeček 2001: 106].

Od roku 1925 byla Letná oficiálně přejmenována na Baťovu čtvrť, přestože pojmenování se užívalo v místním soudobém tisku, název Letná byl vžitý a tak přetrval dodnes [Křeček 2001: 97-108].

Obr. č. 20: Ul. Kotěrova, dům č.p. 858

Obr. č. 21: Omítané domky v Kotěrově ulici

Na přelomu 20. a 30. let kulminuje ve Zlíně příliv obyvatelstva. Tento nebývalý stavební rozvoj řídil novými územními plány Gahura. Nejdříve tzv. druhým regulačním plánem města Zlína z roku 1927 (pro 50 000 obyvatel) a zejména pak Upravovacím plánem obcí Velkého Zlína z roku 1934 (pro 100 000 obyvatel) [Gebrian 1981: 130]. Ke koncepci Letné se přistupovalo následovně: řady čtvrtdomků (obr. č. 22, 23, 24 a 25) dle původního urbanistického plánu s dostatečně velkými pozemky byly později "zahušťovány" řadami půldomků (obr. č. 26), případně stavbami tzv. mezidomků a jednodomků (obr. č. 27).⁴⁶ Patrné to je na situačních plánech Zlína z let 1930 a 1931. Viz obr. č. 28 a č. 29. Na situačním plánu z roku 1933 (obr. č. 30) již ve drobné struktuře rozvolněného zastavění Letné dominuje centrálně umístěná budova školy.

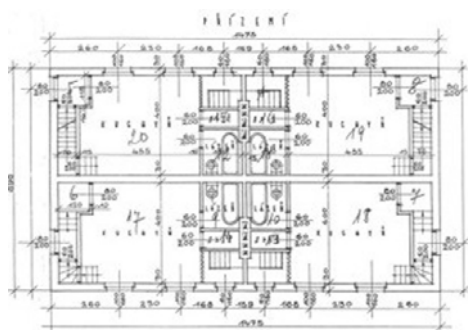
⁴⁶ Dle stavu z roku 2001 bylo na Letné celkem 500 domků, z čehož největší početnou skupinou byly půldomky (258), následovaly čtvrtdomky (182), jednodomky (52) a atypy (8). Údaj je uveden na webových stránkách magistrátu v sekci Oddělení urbanismu a architektů, Hlavní zásady památkové péče v MPZ.

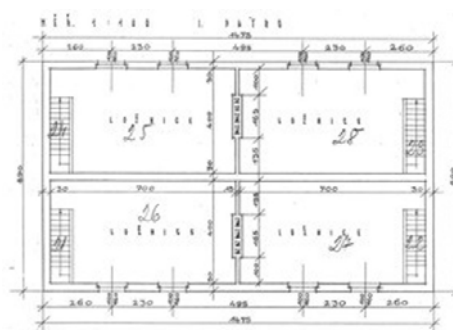
Obr. č. 22: Čtvrtdomky na Letné, fotografie z roku 1930

Obr. č. 23: Ul. Vysoká, čtvrtdomek v současnosti

Obr. č. 24: Čtvrtdomek, půdorys přízemí

Obr. č. 25: Čtvrtdomek, půdorys patra

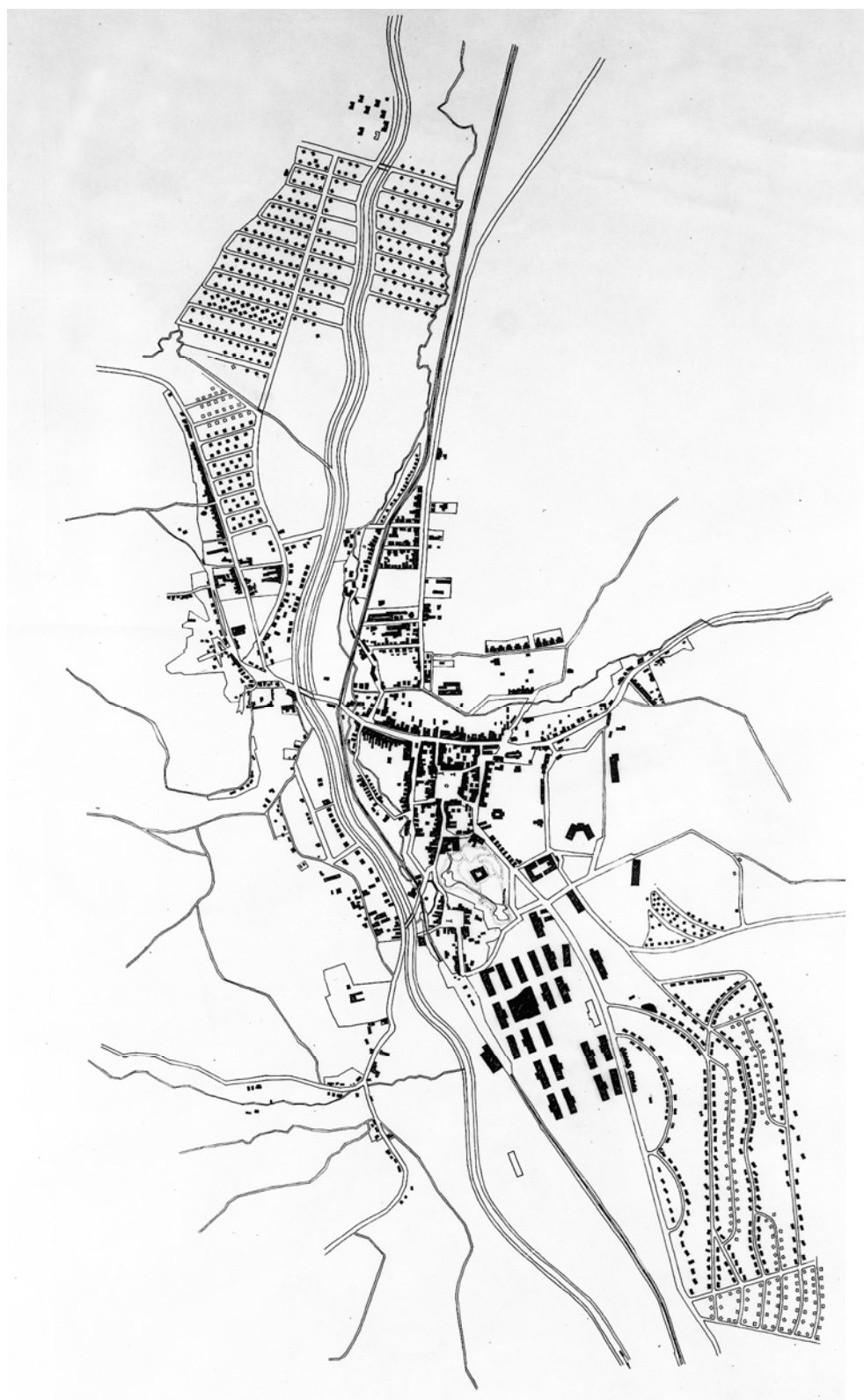

Obr. č. 26: Půldomek s nepůvodní stříšku nad vstupními dveřmi

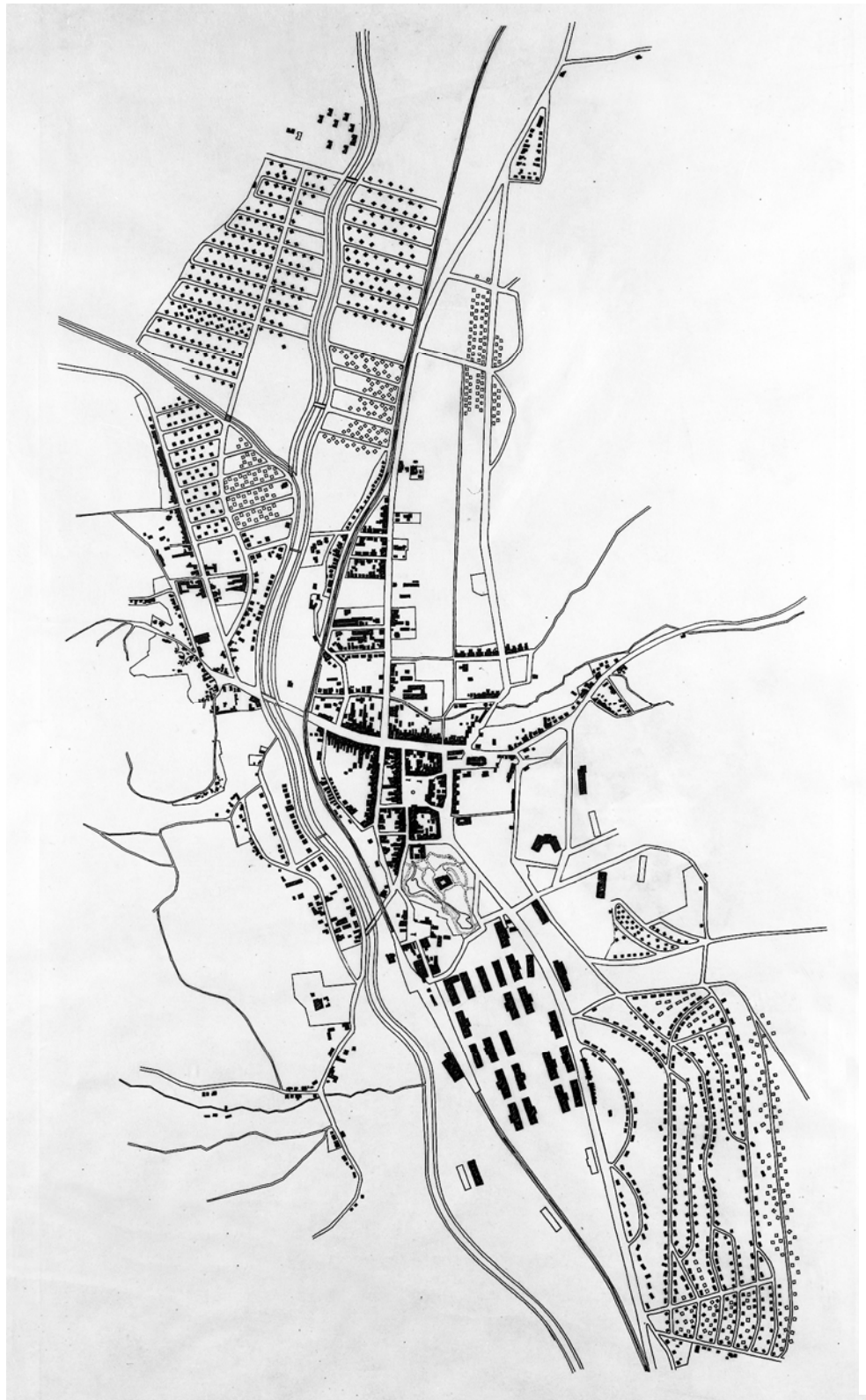

Obr. č. 27: Ul. Na Vyhlídce, jednodomek

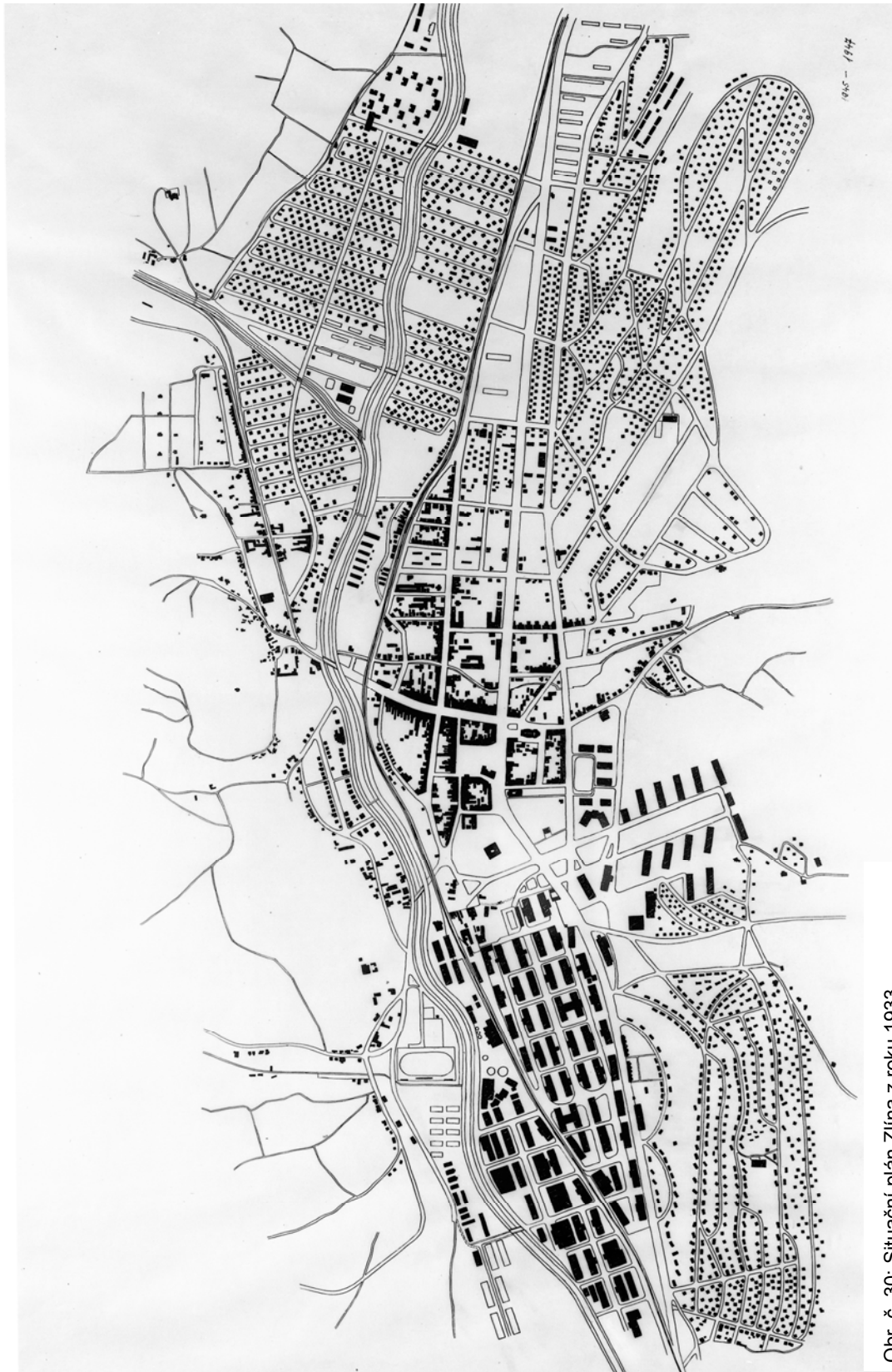
Mezi další obytné čtvrti charakteristické režnou strukturou fasád z červených cihel patří Nad ovčírnu, Zálešná, Podvesná, Díly a Lesní čtvrť. Čtvrtě vznikaly od roku 1926 až do roku 1940 a všechny jsou dnes součástí městské památkové zóny. Zálešná a Podvesná jsou charakteristické rovinou údolního území bezprostředně přiléhajícího k řece Dřevnici.

Obr. č. 28: Situační plán Zlína z roku 1930

Obr. č. 29: Situační plán Zlína z roku 1931

Obr. č. 30: Situační plán Zlína z roku 1933

U některých později postavených čtvrtí dominují například pouze dva typy domků a v domcích postavených po roce 1930 se svažité terén využíval na zřízení garáží. Letná je hodnotná nejen pro své stáří první zbudované dělnické čtvrti ve Zlíně, nýbrž z architektonicko-historického hlediska jako názorný příklad několika původních obytných domů a po nich následujících zkušebních typů, což ilustrují vývojové etapy. Nejedná se pouze o samotné zděné budovy s rozličnými vnitřními dispozicemi nebo vnějším členěním fasády, ale také o způsob umístění domů v terénu a ve vztahu k obslužným komunikacím. Na půdorysném rozvržení Letné je patrné několik způsobů orientace domů. U nejstarších objektů v úvodu ulice Kotěrovy nebo v nížeji položené části ulice U zimního stadionu převažuje tradiční okapová orientace domů. Zatímco u domků postavených později, podle Gahurova plánu je patrné rozvolnění přísného rytmu a natočení domů pod různými úhly k hlavní komunikaci. Jako celek vytváří Letná kombinaci organické hmoty zeleně a přirozeně rostlého terénu s pravidelností a jistou strohostí fasád až sochařsky vytříbenou harmonií hmot. Zdá se, že její autor svou původní sochařskou profesi v koncepci zahušťovacího plánu Letné nepopíral, ba právě naopak vyzdvihl ji do podoby urbanistického řešení. Jedinečnost Letné tkví právě v terénní rozmanitosti a na ní citlivě reagující skladbě jednotlivých domů. Obyvatelé Letné tento fakt oceňují a přisuzují mu jedinečnost, zejména v porovnání s ostatními čtvrtěmi. O nedokonalé vyrovnanosti poeticky píše Švácha [1995] následující:

„(...) Jan E. Kouala otiskl v knize Obytný dům dneška z roku 1931 dokonale vyrovnané cvičence na nějaké dobové americké spartakiádě. Tuto militaristicky podbarvenou estetiku dokonale seřazených a vyrovnaných článků ovšem urbanismus zlínského centra ku prospěchu postrádá. Ať už byly jeho řádky komponované podle esovitých linií vrstevnic, podle z části již zaniklých silnic a železničních vleček, nebo se v jejich neklidném vzorci zračí stálá snaha projektantů nepodlehnout apriorní geometrické osnově a brát při každém umístění nové stavby ohled na celý její prostorový a přírodní rámeček, tyto řádky i jednotlivé stavby dnes všude uhýbají do všemožných šikmých směrů. Svou sympatickou nepravidelností tak připomínají organicky rostlé

půdorysy vesnic, starodávných kultovních okrsků a starobyklých měst.“

Důsledným racionalizačním plánováním výstavby byl ve Zlíně vytvořen nový prostorový vztah mezi výrobou a osídlením. Obě složky byly od sebe jasně odlišeny. Ve Zlíně byly použity zásady „funkčního města“ o téměř patnáct let dříve než je IV. kongres CIAM definoval roku 1933 v Athénách⁴⁷ [Hrůza, Zajíc 1996: 302].

Racionalizační plánovací proces a následná výstavba města by nemohla proběhnout bez důležitého předpokladu, kterým bylo výlučné vlastnictví pozemků. Prvním krokem k následnému vykupování nemovitostí přilehlých centru města, ale i mimo něj byla smlouva T. Baťa s baronem Štěpánem Hauptem z roku 1917, která zajišťovala přednostní právo odkupování šlechticových pozemků továrníkem. Mezi prvními takto vykoupenými pozemky byla lokalita jižně pod továrnou a přilehlá cesta, odpovídající rozsahu čtvrti Letná. Od tohoto momentu nestálo stavebnímu vývoji téměř nic v cestě a na pozemcích se začaly stavět první domy.

Procesu skupování pomohly následné zákony o pozemkové reformě (1919) a později převažující Baťův vliv, coby hlavní osoby městského zastupitelstva. V roce 1929 donutil sílící tlak Haupta odprodat zbylou část pozemků městského centra městu, finanční zodpovědnost však i zde nesl Baťa. Ostatní rozsáhlé pozemky zlínského velkostatku odkoupil r. 1929 Baťův podpůrný fond [Pokluda 2008].

Baťův podpůrný fond vznikl v roce 1927 a jeho činnost se zaměřovala na oblast sociálně zdravotní, např. financování výstavby Baťovy nemocnice, rozdělování příspěvků sociální podpory atd. a oblast investiční a výdělečnou. Investiční činnost BPF se realizovala zejména výstavbou nových obytných domů, škol a internátů. Například mezi lety 1927 a 1928 vydal BPF na

⁴⁷ Další architekt a urbanista v jehož projektech byla uplatněna důsledná funkční struktura průmyslového města mnohem dříve před Athénskou chartou, byl Francouz Tony Garnier (1869 – 1948). Již mezi lety 1901 a 1904 vypracoval projekt ideálního města pro 35 000 obyvatel, známý jako *Une cité industrielle*. Oddělením obytných skupin a pracovišť stejně jako služeb a rekreačních příležitostí, použitím železobetonu u domů na pilotech s průběžnými okny a střešními zahradami výrazně ovlivnil Le Corbusiera a další představitele moderní architektury [Hrůza 1977: 110]. K téměř doslovné realizaci Garnierova projektu *Cité industrielle* přirovnává Zlín např. Švácha[1999:94].

stavební investice částku 11 a $\frac{3}{4}$ miliónu Kč na různé sociální podpory a 1 a $\frac{3}{4}$ miliónu Kč [Klepáč, Prokeš: 1961].

Obr. č. 31: Ul. Kotěrova, fotografováno z budovy „21“

Obr. č. 32: Počátek ulice Kotěrovy, fotografováno z budovy Univerzity Tomáše Bati

4.4 SOCIO-EKONOMICKÁ SITUACE V DOBĚ VÝSTAVBY

Ve dvacátých letech ve Zlíně, jakmile se nastartovala průmyslová expanze po překonání poválečných útrap, se začaly rovněž formovat dvě nové sociální třídy – průmyslová buržoazie a tovární dělnictvo.

Užší osobní kontakt, přívětivý vztah podnikatele k dělníkovi, který je charakteristický pro tehdy dominující patriarchální postoj podnikatelů, nelze však směřovat se sounáležitostí a solidaritou, jež obvykle vyvěrají ze společného sociálního postavení.

Současně se ukázalo, že námezdní dělníci přicházeli v první generaci z venkova a zemědělství. Zde je čekala velmi obtížná převýchova pro práci v továrně. Pro dělníka to byla holá sebezáchovná nutnost a sociální sestup,

pro podnikatele však nevyhnutelné poslání, které odpovídalo obtížnému úkolu spjatému s přechodem od staleté agrární a venkovské společnosti k městské a průmyslové společnosti moderní doby. Výchovnou funkcí továrny bylo zbavit venkovany tradičních pracovních návyků převzatých z přírodních cyklů a ze zemědělské a domácké práce a učinit z nich s použitím rozličných ekonomických nástrojů výkonné, disciplinované a navíc podniku oddané, spolehlivé pracovní síly.⁴⁸

„Skok ze zemědělství rovnou do továrního průmyslu, násobený změnou bydliště a domova, byl pro ně zvláště bolestný, takže se právě v těchto případech setkáváme s fenoménem vykořenění a závislosti na mzdě a podnikateli, s bydlením v podnájmu a s nesnadným přivýkáním továrnímu rytmu práce a tuhé disciplíně, které dobře charakterizují duševní stav a život první generace továrních dělníků.“ [Jindra 2009: 93-97]

Modernistické paradigma pokroku souvisí s modelem měšťanské patriarchální rodiny 19. stol. Obraz ideálně fungující rodiny: pečující matka a pracující otec. Moderní industriální společnost kapitalistického výrobního způsobu potřebovala masu dělnických rodin nezbytných pro uchování procesu. Starost o životní standard, životní úroveň, která by zajišťovala patřičnou kvantitu a kvalitu pracovní síly, se odrazila i v oblasti bydlení [Vacková, Galčanová 2010: 81 -82].

Architekt Gahura vzpomínal, jak Baťa výstavbu domků vysvětloval. Podle Bati dělník, „který je při své práci služebníkem, musí proto mít takové možnosti soukromého života, aby se mohl cítit ve svém domě králem“ [Horňáková 2008: 35]. Zároveň upozornil na to, že při dojíždění se snižuje výkonnost a morálka při práci.

Na jedné straně zajišťuje Baťův koncept vysoký standard bydlení pro své dělníky, na druhou stranu tuto emancipaci vyvažuje uniformitou životního stylu a zajišťuje si disciplinovanost pracujících. Soukromý život se měl odehrávat odděleně, ale nikoliv individualizovaně. Funkce domků nebyly

⁴⁸ „V době největší konjunktury zaměstnával až 30 000 osob doma i v zahraničí. Každým rokem přicházelo firmě na 160 000 žádostí o přijetí. Proč? Jestliže tehdy kvalifikovaný dělník v ČSR vydělával průměrně týdně 270 Kč, ve Francii v přepočtu 373 Kč, u firmy Baťa vydělal 400Kč. U Baťů měli zaměstnanci 113 dnů volna, vč. placených dovolených.“ [Novák 1993: 19].

určeny pouze pro obyvatele, ale i pro potřeby podniku, který vyžadoval výkonnou pracovní sílu. Tyto aspekty se potvrzovaly také v hodnotovém žebříčku obyvatel, ve způsobu trávení volného času a hlavně koncepci bydlení.

Označíme-li tyto aspekty za emancipaci dělnické rodiny a za disciplinovanou výchovu pro tovární proces jako nejširší rámec fungování, můžeme srovnat tento rámec se současným stavem. Požadavky, stejně jako potřeby současných obyvatel se významně liší.

Vyvstává otázka, zda lze uvažovat o požadavcích na bydlení původních obyvatel. Většina zaměstnanců čekala na byt dlouhou dobu a podmínky na přidělení nebyly nejjednodušší. O každém zaměstnanci se vedly detailní záznamy, do kterých bylo zaznamenáváno mnoho osobních údajů. Pro představení bude sloužit následný text, který je přepsán z žádosti pana Fejfar o byt, kterou podal 10. dubna 1931. Uvádí v ní svůj ženatý stav, věk sebe, manželky i dítěte, pracovní pozici v závodech a nejdůležitější skutečnost, že manželka bydlí u rodičů v Chotči v severních Čechách, což je 270 km od Zlína. Pracovnice sociálního oddělení fy Baťa si zapsala následující:

„Fejfar Josef nar. 14. 9. 1903, přísl. Lány, okres Nová Paka Sev. Čechy.

U fy Baťa pracuje od 10. 3. 1931 nyní 381 jako instruktor. Týdně fix Kč 300,- Vyučen obuvn. ženat od 28. 10. 1930 náb. bevyzn. žádá o rod. byt.

Má oba rodiče, bydlí Lánech č. 2. Otec Jan rolníkem.

souroz: Emilie provd. Drasarova, muž rolník v Lánech, Jan účetní u rolnických podniků v Jičíně, Božena pracuje u fy Baťa 33 bud., Marie učí se švadlenou v Horní Nové Vsi v Čechách, Ludmila chodí do školy, Jarmila malá.

Manželka roz. Marie Vichova nar. 1906 má rodiče v Chotči p. Mlázovice. Otec jest soustružníkem dřeva. Rodiče mají menší domek. Souroz: Josef kovářsk. dělník u fy Knotek, Jičín, Václav soustruž. dřeva, Stanislav obuvn. v Semilech – učeň.

Fejfar se vyučil obuvn. v Ostroměři u Pušmana, pak pracoval v Bělhradě u Fišera, na vojně 14 měs. opět u Fišera 1 rok. V roce

1927-28 pracoval u fy Baťa 11 měs. posledně pracoval samostatně v Chotči jako obuvník od října 1930 do března 1931.

Ve Zlíně bydlí na Zaplet. nocleh. manželka s dítětem Oldřichem nar. 6. 7. 1927 bydlí u svých rodičů v Chotči. Má úspory na nejnnutnější zařízení. Nepije jen občas pivo, práce ho těší, jest sokol, cvičí. Nekouří.

Dítě Oldřicha měli o tři roky dříve. Fejfar si však matku dítěte vzal, žijí dobře. Byl předv. k Dr. G. povoluje se byt přidělití.

6. 8. 1931 soc. odděl. M.L.B.⁴⁹

Rodina pana Fejfara nakonec dostala byt v ulici Krátká na Letné, kde je každoročně navštěvovala pracovnice sociálního oddělení kvůli kontrole čistoty, pořádku a celkového stavu svěřené nemovitosti. Viz obr. č. 33.

Kontroly probíhaly plošně ve všech obytných čtvrtí postavených továrníkem. Při každé návštěvě byla vyplněna karta s bodováním od jedné do tří. Jednotlivé záznamy se uchovávaly v kartotékách pod adresou konkrétního bytu. Nepříznivě zní zápis z kontroly provedené dne 12. června 1929 v bytě č. 972/3 na ulici Mostní: „*postel neustlaná v deset hodin, v kuchyni neuklizeno, slíbila, že se polepší, stěny zakouřené, budou příští týden malovat*“.

Prohlídky způsobů života nových nájemníků si občas prohlédl i sám T. Baťa.

O jedné z obcházek informoval soudobý tisk následovně:

„Minulý týden ve středu učinil náš šéf malou obchůzku s p. Grebecem po bytech našich zaměstnanců, aby se sám přesvědčil, v jakém prostředí rodiny našich zaměstnanců žijí – a co by bylo možno ještě k jejich pohodlnějšímu bydlení učiniti. Navštívil několik rodin našich dělníků i zřízenců, jak v továrních domcích, tak i na Letné. Nechal si ukázati veškeré místnosti v každém bytě, který navštívil, všechno zevrubně prohlédl. Vyptal se na příjmy otce rodiny, na počet členů rodiny a zdravotní stav celé rodiny. Můžeme říci, že s celkovými poměry, jaké náš šéf shledal ve většině domácností, byl spokojen, v jednotlivostech poradil a event. žádosti slíbil v brzku vyřídití.“⁵⁰

⁴⁹ Uloženo v ČR-MZA – Brno, pracoviště Zlín, Ubytovací oddělení, II/9. inv. č. 9.

⁵⁰ Vyšlo ve *Sdělení* 29. 3. 1924.

9

KONTROLA V BYTĚ pana *Fejfar* Dne *28/5 1934.*

Ulice : *Kotlářská* číslo domku : *1921*

D o t a z	Bodování			P o z n á m k a
	1	2	3	
Mají upravenou zařádku	1			
bytě, koupel- Pořádek a čistota v: ce, spížce		1		
Zařízení bytu Jsou nátery v pořádku				<i>v kuchyni a dolním podlaží neupravené náterem</i>
Zařízení bytu		1		
Je zapotřebí nějaké opravy	-	-	-	<i>ne</i>
Mají podnájemníky /koho/	-	-	-	<i>ne</i>
Rodinné poměry-úspory-jak žijí	-	-	-	<i>2 děti</i>

Bodování : 1. Velmi dobré
 2. Pěkné
 3. Špatné

Petrošková
 podpis, kdo kontrolu provedl

Obr. č. 33: Záznam kontroly bytu ze dne 28. května 1934

Výchova nových příchozích obyvatel pocházejících z jiných podmínek nebyla prováděna pouze kontrolami jednotlivých domácností. Velmi důležitou roli sehrával ve své době i tisk. Často se v něm objevovala různá doporučení v péči o přidělený byt. Ve Sdělení č. 13 z 29. 3. 1924 se například psalo:

„Na příklad v rodinách s více členy měl by míti každý dospělý svou vlastní postel, byť i jednoduchou, ale aby spal sám jest to zdravější. ... Není rovněž hezkým byt, jehož stěny ověšeny jsou až ke stropu samými obrázky, umělými květinami, papírovými ozdobami, záclonkami atd., ... Zdravější jest byt třeba s holými stěnami, ale čistě vybělenými a čistě udrhnutou podlahou. Na co hlavně klademe důraz, aby se ve všech bytech důkladně větralo.“

Život ve firemních bytech podléhal řádu, který byl odlišný pro rodiny a svobodné.⁵¹ Pravidla o péči svěřené nemovitosti byla rovněž obsažena v dokumentu nazvaném Doplněk námezdní smlouvy, kterým bylo stvrzeno přidělení bytu a přilehlé zahrádky do užívání zaměstnanci. Viz textová příloha č. 1.

⁵¹ Více In Domácí řád v domcích firmy T. & A. Baťa a Domácí řád v domcích fy T. & A. Baťa pro svobodné ze dne 1. 1. 1926. Uloženo v ČR-MZA – Brno, pracoviště Zlín, Ubytovací oddělení, II/9. inv. č. 9.

5. AKTUÁLNÍ STAV

5.1 SOCIOLOGICKÉ ŠETŘENÍ

5.1.1 METODIKA

K teoretické části práce jsme připojili sociologické šetření, které nám ukázalo, jak sami obyvatelé čtvrti Letná vnímají lokalitu. Předvýzkum jsme provedli tři měsíce před vlastním šetřením, abychom zjistili, zda se problematika vyskytuje v dané populaci a zda zvolená metoda je adekvátní. Po třech neformálních rozhovorech jsme stanovili několik okruhů, které se staly kostrou našeho hloubkového rozhovoru. Viz textová příloha č. 1. Výzkum probíhal ve dnech 5. 2. – 11. 2. 2011. Zvolili jsme kvalitativní metody a použili jsme hloubkový polostrukturovaný rozhovor. Podle přání komunikačních partnerů se rozhovor odehrával v jejich domku nebo ve zvoleném místě: devět rozhovorů proběhlo v domku, šest v kavárně a dva v zaměstnání. Průměrná délka rozhovoru byla 45 minut. Rozhovor byl se souhlasem partnerů nahráván a potom přepisován.⁵² Výběr lidí do vzorku byl učiněn metodou sněhové koule tj. kontakty na další obyvatele Letné jsme získávali od nich samotných nebo od našich přátel.⁵³ Rozmístění bydlišť komunikačních partnerů je znázorněno v mapové příloze č. 2. Na začátku rozhovoru jsme se představili, uvedli náš záměr a téma rozhovoru. Z důvodu abstraktnosti a odtažitosti se nestala problematika veřejného a soukromého prostoru přímo námětem rozhovoru. Pro rozhovory jsme vymezili tyto oblasti: sousedství, infrastruktura, bezpečí, zahrádky a magistrát.

Z tabulky č. 3 je patrné věkové zastoupení, vzdělání a doba, která charakterizuje jak dlouho komunikační partneři na Letné bydlí.

Průměrný věk: 53 let

Průměrná délka bydlení na Letné: 32 let

⁵² Plné znění rozhovorů viz textová příloha.

⁵³ Autorka sama pochází ze Zlína a v minulosti již prováděla výzkum Letné, který se týkal hodnocení stromořadí čtvrti z provozně-bezpečnostního hlediska.

Struktura vzorku:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Pohlaví	m	ž	ž	ž	m	m	ž	ž	ž	m	m	ž	m	ž	ž	ž	m
Vzdělání	sš m	vš	z	z	vš	sš m	vš	sš	z	vš	vš	sš m	sš	vš	z	vš	sš
Věk	31	28	84	72	31	46	38	45	77	48	50	58	65	40	41	69	75
Letná/r.	4	3	59	72	½	28	19	24	52	12	29	37	67	5	14	69	49

Tab. č. 3: Struktura vzorku

Pozn.: sš_m – středoškolské vzdělání s maturitou, sš – středoškolské vzdělání bez maturity, m – muž, ž – žena, Letná/r. – počet let strávených na Letné.

Vykrystalizovaná struktura témat:

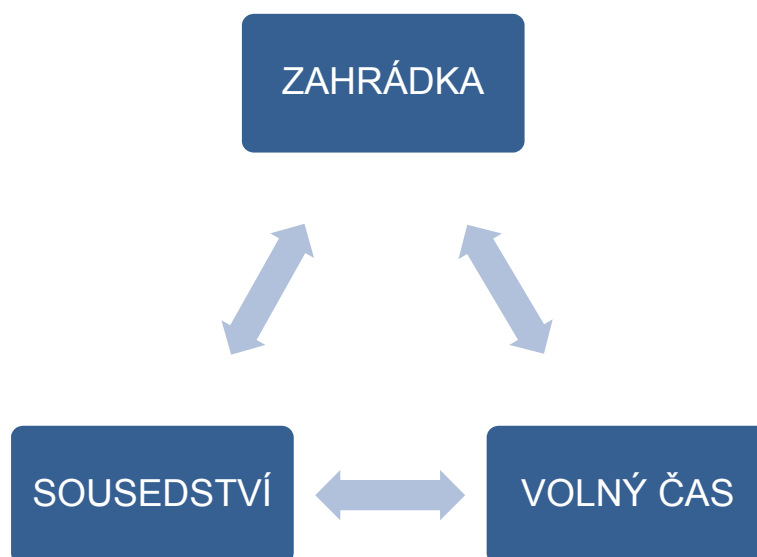
- susedství
- zahrádka
- infrastruktura
- volný čas
- bezpečnost
- služby

5.1.2 INTERPRETACE ROZHOVORŮ

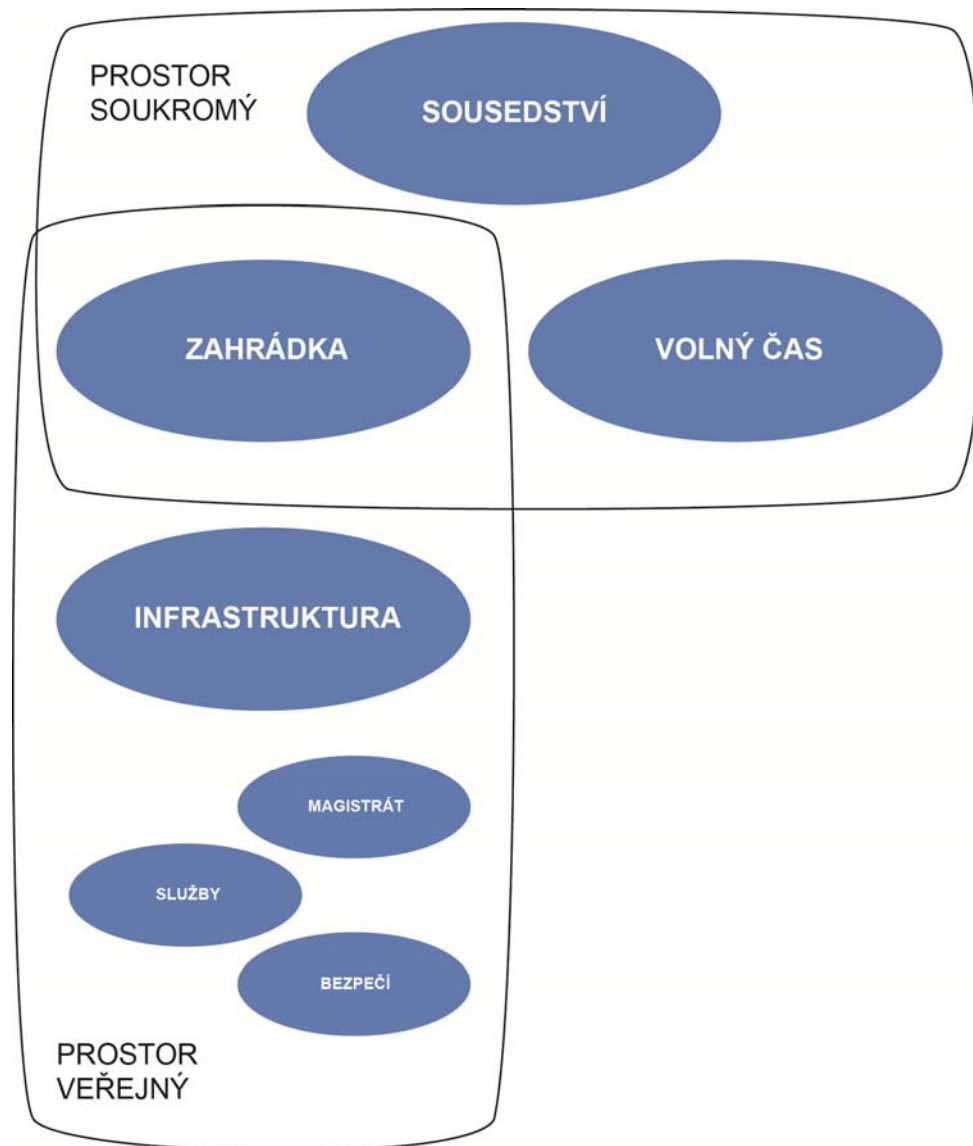
Sousedství – zahrádka – volný čas

Hlavní část hloubkového rozhovoru se orientovala na tři propojené pojmy tvořící trojúhelník závislosti: susedství – zahrádka – volný čas. Tyto pojmy utvářejí mapu soukromého prostoru pro obyvatele naší oblasti. Sousedství vyjadřuje prodlouženou a dialogickou dimenzi soukromého prostoru na Letné. Zahrádky/zahrady jsou zhmotněným poloveřejným prostorem, neboť zůstávají ve vlastnictví města a jako takové jsou veřejné, na druhou stranu jsou pronajaté na dobu neurčitou majiteli domku a jako takové jsou soukromé. Tato ambivalentnost se projevuje v zacházení se

zahradou a je zdrojem reálných i potenciálních konfliktů. A konečně volný čas je kvalitou prostoru, v němž se odbývá soukromý až intimní život lidí na Letné.

Cyklus nám vizualizuje vzájemnou souvislost témat, která nám vyšla z analýzy rozhovorů. Vyvážený vztah komponent je podmínkou spokojeného života na Letné. Zahrádka je fyzickým podkladem pro sousedské setkávání, stejně jako pro symbolické oddělení a spolu s blízkostí lesa tvoří jádro spokojenosti Letňáků. Jak trávíte volný čas? Paní Jana odpovídá, „...*přes léto na zahrádce, ryju a všechno, potkám se tam se sousedkami, k sobě do bytu na návštěvy nechodíme, nebylo to zvykem, v létě si sednem na lavičku, pod pergolu (...)*“. Paní Růžena dodává: „*Všude se dalo projít, všude se dalo jít, a teď se každý uzavře, ano a to mě strašně vadí, že každý má jenom to svoje...aj když děcko teď proletí někde, to jste neviděla tu hrůzu (...)*“.

Tento nákres vyjadřuje ambivalentní povahu zahrádek. Dvojitý status mezi soukromým a veřejným prostorem. Mezi fyzicky/právně veřejným, ale mentálně soukromým prostorem. Naznačené překrytí symbolizuje dvojitá očekávání. Dodržování „zahrádkářských“ pravidel u sousedů a možnost vlastní realizace na vlastní zahrádce. Paní Růžena říká: „Právě teď sousedi tam postavili tuhuje a mají je, když tam bydleli ti předešlí sousedi, tak my jim topovolili, ale řekli jsme, že to musí mít jenom 1,6 m nanejvýš. Jenomže tento nový ten to má už přes tři metry, ty tuhuje. A nedomluvíme se s ním (...).

Tyto tři pojmy mapující náš prostor soukromého trpí výše naznačenou nestabilitou - nejasnost hranic. V rozhovorech nalézáme doklady tohoto fenoménu. Nejasnost hranic vyvolává protikladné pnutí a procesy na Letné. Snaha lidí oplotit, vymezit „svůj“ pozemek a vyčlenit ho z veřejného prostoru symbolicky zvýrazňuje individualizovanou potřebu současných obyvatel Letné. Jejich potřeby, životní styl, žebříček hodnot naráží na fyzické parametry Letné.

Specifičnost architektury, vnímaná a vědomě prosazovaná tradice baťovské minulosti volá po sentimentální sjednocení v komunitě celé čtvrti. To se projevuje v oblasti rekonstrukce, úprav domků a zahrad a statutu památkově chráněné oblasti. Respondenti vesměs tvrdili, že nedostatečná kontrola stavebních činností na Letné a neprůhledné pravidla povedou k ztrátě této minulosti, jež si váží. Paní Jitka, povoláním architektka, poukazuje na nedůslednost magistrátních úředníků při prosazování pravidel památkové zóny. *„vytrácí se čitelnost původní zástavby, protože splývá s novými přístavbami [...] Na druhou stranu si myslím, že tady nefunguje ta ochrana, jak by měla.“*

Na jedné straně potřeba individualizovaného života, na druhé straně volání po přísnější regulaci úprav Letné.

Tendencí k oplocení, ať živým plotem nebo kovovým či dřevěným plotem, stává se městský pozemek (pseudo)soukromým prostorem, nejenom intimní součástí domku, ale i omezením nebo kontrolou sousedského setkávání. Tento stav je status quo a je v různé míře dodržovaný soustavou nepsaných pravidel a nesený tradicí, která je ztělesněna starousedlíky, lidé žijící na Letné déle jak 30 let. Magistrát do toho zasahuje minimálně, pravidla jsou sepsána v brožurě *100 rad pro rekonstrukce, opravy a úpravy baťovských domků*⁵⁴. Veškeré úpravy a změny, vycházející z proměny životního stylu obyvatel, se pohybují v nejasně stanovených pravidlech. Jejich porušování není důsledně sankcionováno.

⁵⁴ Vydal Magistrát města Zlína v roce 2006.

Je to pochopitelné, vzhledem ke struktuře vzorku, že lidé ve zralé dospělosti nebo důchodci žijící průměrně 30 let na Letné konfrontují minulost se současným stavem. Srovnávání minulosti a současnosti dodávalo dynamiku trojúhelníku sousedství – zahrádka – volný čas. Na této ose se ukazuje důležitý kontext našich úvah. Fungování v soukromé a veřejné sféře pro první generace obyvatel se odehrávalo v nově dosažené masové spotřebě. Ta umožňovala velkému množství lidí uspokojit své potřeby stejným způsobem. Stejně jako je učil Baťa v práci k určité formě produkce, stejně je učil spotřebnímu chování, ale i vedení domácnosti a trávení volného času. Tato všestranná organizovanost se zhmotnila do čtvrti Letná.

Soudobá forma spotřeby, individualizovaný životní styl a pluralita způsobů obživy se dostaly do konfliktu s limity koncepce zakladatele a jeho architektů. Spotřeba i individualizovaný životní styl se snaží vyjádřit originálně a vymezit se vůči okolí. Úpravy zahrádek a domků slouží k reprezentaci vlastníka a uživatele. Standardizovaná masa dělníků se ve své spotřebě nijak nelišila. Současní obyvatelé se však chtějí odlišovat.

Komunikační partneři se zmiňují o dvou závažnějších příčinách sousedských neshod, které mohou přerůst do dlouhodobějších konfliktů. První příčinou mohou být nevyjasněné hranice zahrádek. Tyto pozemky nejsou spravedlivě rozdělené, ke každému domku, podomku či čtvrtdomku přináležejí jiná výměra pozemku. Zvláště nově příchozí častěji zpochybňují tradiční hranice a vnímají to jako nespravedlivé a s různou mírou odhodlání to změnit návštěvou magistrátu. Citace pochází z rozhovoru se čtyřicetiletou architektkou, která žije na Letné teprve pět let.

„Eva: Napadlo Vás třeba ten problém s členění zahrádky řešit přes magistrát?”

Paní Jitka: Já jsem se ptala na magistrátu, nebo na té správě nemovitostí, když jsem si ten byt kupovala, kdo to má na starosti, tady tyhle ty věci. A oni mi řekli, že tady to je na dohodě mezi sousedy. A úplně se z toho vykroutili. Nikomu se do toho taky moc nechce, nemá proč taky. A každý to má tak zaužívané a tak jak to je, je potom těžké to dorozumění, když ty vztahy se sousedy nejsou úplně ideální. Já mám v plánu teďka na jaro se na tu

správu nemovitostí zase zajít poptat, jak to teda vlastně je. A pokusit se tady se sousedy vejít v nějaké jednání.

Eva: A co dělení té ohromné zelené plochy?

To je taková ošemetná záležitost. To je právě, jsem se na to ptala, protože když jsem tu přišla, tak jsem třeba zašla tady za panem sousedem, protože taková velká plocha, jestli bych si třeba nemohla zasadit pár rajčat. Tak on se divil, pak teda řekl, že jo. Ale pak tam jako chodil a mluvil mi do toho. A pak mě začal pomlouvat, že to chodím zalévat až večer, když přijdu z práce, že nemám čas a proč já bydlím v domku a nebydlím někde v garsonce, že já nemám čas. A tak. Tak jsem se tomu už příští rok chtěla vyhnout, protože tam po mě třeba večer něco volal, proč chodím po jeho zahradě a tak [...]. Mě to jako tady s tou zahradou přijde hrozně nespravedlivý, protože tady ti sousedi, tak oni vlastně využívají celý pruh obrostlý, mají tam garáž vybudovanou. Mají to veliký, je tam pomalu sad. [...] Jenomže to je právě že tak, jako domlouvejte se s nima. Já jsem na to zatím tak nějak rezignovala. Já jsem si zatím tak poklidila ten svůj plácek tady, udělal jsem si tu zídku, abych si mohla udělat parkovací stání. Udělala jsem si takové drobné místo, kde si dá sednout a to mě vlastně stačí, tady. Ale bych ráda, kdyby tady bylo kus místa, kam by se dala ta bouda postavit, protože ta bouda není natolik mokrá jak sklep, tam se nedá skoro nic dát. To je jako šílený problém tady s věcmi.“

Druhou příčinou bývají kočky a psy. Jednak jejich volný pohyb a za druhé exkrementy, které lidé neuklízejí. Reakcí bývá postavení plotu.

„Eva: Bývají domácí zvířata kamenem sváru?

No tak já jsem se dneska tak rozčílila. Jak jsem šla do úřadovny. Protože šla jsem do nástěnky ještě dávat nějaké věci. A já jsem se k té nástěnce ani nemohla dostat, co tam byly za hromady velké. Já jsem se tak vztekla, že jsem musela jít do úřadovny zpátky a teprve jsem se tam dostala. A teď to slízla jedna paní, protože šla chudera s takovým velkým psem a zrovna tam zas na to místo šla. No tak to víte, že jsem to nenechala jen tak....“

Dříve se chovaly slepice, králíci a pěstovala se zelenina, dnes převažují kočky, psy a zelený trávník s grilem, pergolou a bazénem. Toto dobře ilustruje přeměnu životního stylu obyvatel Letné.

Zahrádky jsou nejcennějším aspektem života na Letné a spolu s blízkostí městského centra tvoří nejdůležitější důvod přistěhování a života na Letné. Nicméně právě zahrádky jsou i kamenem svárů, neboť jejich statut je zvláštní. Jak jsme se zmínili, zahrádky vlastní město, ale pronajímá bezplatně majitelům domků. Tyto polo-veřejné nebo polo-soukromé prostory mají nejasné hranice. Zahrádky a zahrady slouží převážně k aktivnějšímu odpočinku, k naplnění volného času obyvatel. Na zahrádce se odbývá v jarních a letních měsících mnoho denních aktivit, počínaje úpravou záhonků, trávy a drobných zahrádkářských aktivit až k relaxaci a setkávání se sousedy a s přáteli při večerním ohni.

Infrastruktura

Při našem rozhovoru bylo často zmiňovaným problémem stav chodníků a cest na Letné. Odklizení sněhu, zametání nepořádku na chodníku lidé na Letné dělají většinou sami, přestože si myslí, že je to starost města. Někteří také vytýkají nezajem mladších rodin, nových přistěhovalců o tento úklid. Na provozní stav dopravních komunikací se vyjadřovali respondenti souhlasně nelichotivě. Nejvíce byl zmiňován stav povrchu vozovky v ulici Mostní (obr. č. 34). Vzhledem k faktu, že se stížnosti na nevyhovující kvalitu této komunikace objevují opakovaně při pravidelných setkávání místních občanů se zástupci města a stav vozovky zůstává stále stejný, někteří z obyvatel jsou přesvědčení, že i tato čedičová cesta podléhá památkové ochraně. Například paní Michala v rozhovoru uvedla následující:

„Problém je už ta cesta, to už jste asi od nějakého Letňáka slyšela. Nevím přesně ten materiál, myslím čedičová. Ty kostky na Mostní. Já jsem slyšela, že se na Letné povídá, že je to snad už památkově chráněná cesta z nějakého speciálního materiálu. A to tak strašně klouže, tam jsou pořád nehody.“

Významným problémem pro občany Letné je povrchová voda. V době silnějších dešťů se voda valí z kopce po celé Letné a kvůli nedostatečné kanalizaci, příkopovému systému nemá kudy voda odtékat a dostává se do sklepů domků a na zahrádky. Jako hlavní faktor uvádějí nepromyšlenou úpravu silnic a rozšiřování parkování, které ničí odtokové strouhy.

Obr. č. 34: Ul. Mostní, stav chodníku a vozovky

Obr. č. 35: Nevyužité parkovací místo

Nedostatečná a nepřesná dokumentace kanalizace Letné je všeobecně vnímaným a závažným problémem, který stojí také v pozadí rozhodnutí magistrátu města neprodávat pozemky mezi domky.

„Eva: Já jsem slyšela, že neexistují podklady technických výkresů, kde ty trubky vedou.

Paní Marie: To nám taky dělali nové plynové potrubí, že budou dělat nové a zahlušovat to staré, přišel na mě, kde je to staré?, kde je vývod z domu, já jako 10 děcko, kdy se to potrubí dělalo, vím, že je to potrubí, tady od schodku nějakým směrem, tak oni začali kopat, tady paní nic není, no já nevím, vy máte mít papíry...potom kopli o metr dál a..dyť je to o metr posunuté, já na to, copak to mohu vědět jako děcko?... že to jde šejdrem? nadšeně odhlušili, a to nové potrubí máte zakresleno? no to my nevíme, říká, tak o čem se chcete bavit? ...

Eva: co vodovod a přívod plynu?

Pan Y: to je tady problém, v případě, když se tady začne stavět nebo opravovat, přestavovat stávající inženýrská síť není ta původní, není zakreslená, museli jsme hledat, vedení plynu už je nové, hodně lidí to řeší, že třeba narazí na nějakou trubku, ví se, že je to staré vedení, vím, že jsou tu problémy, se zastaví a teď se to zjišťuje, je tady problém s vodou, když jsou tady těžké průtrže, tady vlastně není kanalizace, to volně teče, kde může, nám to stéká k sousedů a ti mají problém ti už musí mít čerpadlo

Eva: A co odvodnění cesty Na Vyhlídce, má spád a kanál?

Pan Jan: Jé, kanály nejsou! To je další průser. Já jsem si udělal korýtka, soused ho má taky, takže to trochu jde, ale když tam dál už ho nikdo nemá, tak se to plní. A mě prostě regulérně, když prší, tak mě to tady teče přes branku a chodníkem až k domu. Ten kanál, ten to bere jenom z té trávy, ale ta vozovka, tam není nic, tam to neodtéká. To je v úplně.“

Posledním zmiňovaným nedostatkem v oblasti infrastruktury jsou parkovací místa. Úzké ulice, nedostatek garáží a velký nárůst počtu aut v posledních dvaceti letech přináší tlak na sousedské vztahy.

Někteří obyvatelé vidí problém i v parkování cizích návštěvníků v uličním prostoru Letné. Nejintenzivněji bývá Letná využívána jako parkoviště u příležitosti konaných sportovních utkání v nedalekém sportovním stadionu. Na Letné bylo ovšem i zaznamenáno špatné hospodaření s místy pro parkování obyvatelů samotných (obr. č. 35).

„Eva: Vy máte svoje místo na parkování, a co v případě, že Vás přijede někdo navštívit, má tady místo na zaparkování?“

Paní Jitka: To je problém, protože co jsou teda parkoviště, tak to je tady Barli a tam jsem jednou nechala stát auto, přeparkovala jsem a pak tam byl dopis, že pokud se to bude opakovat, tak potom bude postih a tak. Pak je tady relativně místo na park u vjezdu do jedné fy, ale tam je zase jeden soused, který má málo tady toho co má kolem, a že má málo tady toho všeho okolo, tak křičí z okna, on nebo jeho paní, že tam parkuje jejich syn. Usurpuje tento prostor, s tím, že oni to tam mají domluvené. A pak se jako nezdráhá používat ani vulgární nadávky.“

Služby

Několik otázek se dotýkalo poskytovaných služeb na Letné, konkrétně obchodů s potravinami, masem, a služeb typu kadeřnictví, oprava obuvi, čistírna. Starousedlíci vzpomínali na dobu, kdy na Letné tyto obchody a služby byly v hojné míře a používali to jako kontrast se současným stavem resp. s proměnou životního stylu. Vzpomínali na tu relativní rozmanitost a soběstačnost Letné, nicméně nevyjadřovali zájem a přání, aby se tyto služby a obchody vrátily na Letnou. Dávají přednost velkým obchodům typu supermarket a službám v centru města, neboť jsou blízko Letné a nabízejí

větší rozmanitost produktů. Několik málo obchodů, které tam existují, mají základní sortiment potravin a produktů. Tyto obchody využívají jen v okamžiku časové nouze pro rychlý nákup např. pečiva.

„Eva: Myslíte si, že by tu mohlo být víc obchodů na Letné? Mělo by to smysl?“

Paní Věra: Já myslím, že ne, protože tady jsou dva – vím, že někde úplně dole je obchod a i tady nahoru nad tou hlavní cestou, jenomže to už se tady asi moc neužívá, protože to jsou takové malinké obchody a každý si jde do toho marketu nakoupit. Já třeba tam chodím jen na pečivo, když potřebuju, ale jinak chodíme do marketu nebo tady na obchodňák.“

Bezpečnost

Posledním tématem hloubkových rozhovorů bylo subjektivní prožívání nebezpečí. Ke spokojenosti s bydlením a ke kvalitě soukromí patří vnímání rizik a obav z cizího popř. cizinců jako konkrétního představitele veřejného prostoru. Jestliže se má rozvíjet harmonické sousedství, musí se vybudovat důvěra a širší kontext lokálního bezpečí. Bylo zajímavé, že respondenti tvrdili, že se cítí na Letné bezpečně a neobávají se napadení nebo jiné vážné kriminality. Přesto uvádějí, že jim byly ukradeny jejich věci. Téměř všichni vypovídali o drobných krádežích ze zahrad nebo v horším případě přímo z vnitřku domu. Tato drobná kriminalita není vnímána jako něco ohrožujícího, ale jako běžný jev.

Požádali jsme Městskou policii Zlín o statistiku kriminality ve čtvrti Letná, viz textová příloha č. 5. Tabulka zachycuje pouze roky 2009, 2010 a rozdíly jsou minimální. Celkový počet činil 414, resp. 453 přestupků. Nejvíce přestupků spadá do oblasti silničního provozu, v našem případě to potvrzuje rozhovory, v nichž si komunikační partneři stěžovali na provoz a parkování aut. Ojedinele se objeví alkoholismus, rušení veřejného pořádku či majetková trestná činnost.

Vztahy s Magistrátem města

Na otázku budoucnosti Letné odpovídali respondenti podobně. V jejich odpovědi se objevoval magistrát města. Vize Letné vychází z jejich negativní zkušenosti z rekonstrukcí domků. Všichni vědí, že Letná je ochranou památkovou zónou, mnozí z nich přišli do kontaktu s úředníky MPZ a někteří o svoji zkušenosti vypovídali s nechutí. Nicméně respondenti zdůrazňovali, že veškeré opravy, rekonstrukce a úpravy musí být v souladu s pravidly a všem musí být stejně měřeno. Udávali množství příkladů, kdy spoluobčané buď záměrně, nebo nevědomky porušili pravidla vyhlášená MPZ.

Zajímavý byl rozhovor s paní Růženou (72 let), která je delegovanou pracovnící pro městskou část Letná úřadu Zlín, s kanceláří přímo na Letné. Její dlouholeté zkušenosti ukazují, že občané navštěvují úřad minimálně a nevyužívají ani pravidelného setkávání občanů Letné, které pořádá magistrát města. Úřednice naznačuje, že nejvíce informací a stížností od občanů získává neformálním rozhovorem mimo svoji kancelář např. na ulici, v obchodě apod. Na otázku na koho se můžou obyvatelé obrátit v případě nějakého problému, paní Růžena říká: *„no na mě. Ale tam chodí tak skutečně málo lidí, že si myslím...mě zastaví tedy na ulici a nejvíc v obchodě Vám můžu říct. Já dojdu do Sparu a já donesu polovičku věcí, protože....(smích).*

5.1.3 ZÁVĚR

Nejdůležitějším faktorem změny vztahu veřejného a soukromého byly vlastnické vztahy. Domky a pozemky byly do 90. let 20. století v majetku firmy, státu a nakonec města. Posledním proměnou procházejí posledních dvacet let, kdy se domky na Letné stávají soukromým majetkem lidí. Tato proměna vlastnických vztahů byla omezena zápisem čtvrti do městské památkové zóny.

„Zachovat ale zároveň umožnit úpravy!“ To by mohlo být heslo, které vystihuje názory obyvatel Letné na budoucnost.

5.2 TERÉNNÍ PRŮZKUM

5.2.1 ÚVOD

Čtvrť Letná byla podle původního návrhu koncepčně řešena jako obytný soubor typizovaných rodinných domků v jednotné zeleni bez plotů, tvořící nenásilný přechod do přírody. Současnost, jak je zřejmé již z reakcí obyvatel Letné ze sociologického průzkumu, se diametrálně liší. V důsledku nevyjasněných pravidel užívání ozeleněných pozemků v majetku města vznikají v dříve běžně průchozích lokalitách ploty a zábrany. Staré a zaužívané chodníčky mizí a prostor je rozdělován na mnohdy až bizarně miniaturní oplocené segmenty. Negativní důsledky nejsou jen estetického charakteru z pohledu zahradně-architektonického, ale také z provozně-funkčního. Malé plochy na parkování a špatný přístup k domům komplikuje práci hlavně hasičům při případném požáru nebo lékařům ze záchrany.

Dalším charakteristickým jevem vyplývajícím z poměrně husté zástavby jednotlivých domů je těsné sousedství⁵⁵. Mezi pozitivní stránky sousedství patří mj. poskytování vzájemné pomoci v denním životě, výměna informací o důležitých věcech a společných potřebách příp. zájmech, komunikační funkce (člověk potřebuje nejen přijímat informace, ale chce se i vyjadřovat), urychlení procesu žádoucí asimilace a integrace lidí, vytvoření dobrého základu pro určité sdružování se, napomáhá při socializaci dětí, ceremoniální funkce (vzájemná účast sousedů na oslavách, rodinných a místních událostech), ochranná funkce [Schmeidler et al. 2001: 142].

⁵⁵ Sousedství definuje Schmeidler et al. [2001:141] jako „...lokální společenství, což jsou lidé na určitém území, užívající společný prostor a vybavení v okolí bydliště. Jsou spojeni vzájemnými vztahy nebo společnými zájmy či znaky vyplývajících z prostorové blízkosti v daném geografickém prostoru.“

5.2.2 METODIKA

Pozorování v rámci průzkumu lokality se zaměřovalo na výskyt bariér v průchodu kontinuálního otevřeného prostoru. Přítomnost plotů deklaruje střet mezi soukromým užíváním veřejného prostoru. Dále se zaznamenávaly nejmarkantnější zásahy do prostorotvorné jednoty přirozeného terénu a do něj citlivě zasazených jednotlivých zděných staveb. Úpravám fasády, jako de facto hranice mezi soukromým a veřejným prostorem je věnována menší pozornost, protože se týkají povětšinou výlučně stavebních úprav domů a ty jako takové nejsou předmětem zkoumání této práce.

Druhá pozorovací linie byla zaměřena na venkovní aktivity v rámci veřejného prostoru na Letné.⁵⁶ Zda se sousedské kontakty a různé formy společenských aktivit rozvíjí za hranice povrchnosti, by nám mohla potvrdit intenzita a skladba lidských činností ve venkovních veřejných prostorech. Zjednodušeně lze uvést, že čím více času lidé tráví venku, tím častěji se setkávají a tím více spolu hovoří. Podle Gehla [1996] se zaznamenané aktivity sjednotili do třech základních: nezbytné, volitelné a společenské.

Terénní průzkum, zaměřený na výše uvedené aspekty, probíhal soustavně od října 2010 do dubna 2011 formou pozorování aktuálního stavu a pořizování vhodné fotodokumentace. Výstupem průzkumu je Problémová mapa. Viz mapová příloha č. 3. Problémová mapa znázorňuje problémy třech hlavních témat: veřejný vs. soukromý, infrastruktura a interakční aktivity. První skupina je zastoupená bariérami v průchodu a pohledu. V infrastruktuře je zaznamenáno nejočividnější narušení povrchu vozovky a absolutní absence jakéhokoli odvodnění cestních těles. Do posledního tématu

⁵⁶ Veřejným prostorem jsou zde míněny zahrádky příslušící jednotlivým domům. Označení veřejný vyplývá z podstaty vlastníka pozemků, kterým je Statutární město Zlín. Gehl [1996 ex. Newman] uvádí posloupnost hierarchických systémů společných prostor následovně: od privátního, který zastupuje obývací pokoj, přes poloprivátní, poloveřejný až k veřejnému prostoru města – radničnímu náměstí. Podle tohoto členění by zahrádkám příslušelo pojmenování spíše polosoukromé, nicméně pro zvýraznění kontrastu mezi soukromým a veřejným, jakožto tématu této práce bude ponecháno označení veřejné.

interakční aktivity jsou mj. zařazeny potenciální plochy, místa budoucího rozvoje.

5.2.3 VÝSLEDKY

Území Letné je od roku 1990 zahrnuté do Městské památkové zóny⁵⁷, mezi jejíž hlavní teze mj. patří:

„zachovat urbanistickou strukturu obytných čtvrtí se zástavbou jednoduchými kubickými objekty a obslužnými komunikacemi, zachovat co nejširší plochu zeleně, která utváří nejen soukromý ale i veřejný prostor a minimalizovat zpevněné plochy.“ [Nová et al. 2006]

V publikaci 100 rad pro rekonstrukce, opravy a úpravy baťovských domků⁵⁸ je rovněž uvedeno: *„Vlastník má ze zákona odpovědnost za uchování souhrnné hodnoty vlastního majetku a s tím spojená určitá omezení v nakládání s ním.“* Nicméně vlastník ve smlouvě o převodu bytové jednotky a náležícího pozemku (viz textová příloha č. 2) žádné podmínky o užívání veřejných ploch, kterými by bylo zachováno *„souhrnné hodnoty“* nekonkretizuje. Ve smlouvě je uvedeno stran podmínek následující:

„Veškeré zásahy do zeleně (vysazování, kácení, ořez stromů apod.) na předmětném pozemku je nutno předem konzultovat na Odboru městské zeleně Magistrátu města Zlína. Případné nedovolené zásahy bude řešit tento odbor dle platné legislativy.

Přístavby ke „čtvrtdomkům“ jsou upravovány v Hlavních zásadách památkové péče pro územní a stavební řízení v městské památkové zóně Zlín.“

⁵⁷ Městská památková zóna Zlín byla vyhlášena 20. 11. 1990 vyhláškou Jihomoravského KNV o prohlášení území historických jader měst za památkové zóny [Nová et al. 2006].

⁵⁸ Snahy památkové ochrany o zachování vztahu objektu vůči prostředí jsou uvedeny v publikaci 100 rad pro rekonstrukce, opravy a úpravy baťovských domků vydané Magistrátem města Zlína v roce 2006. Tento soubor rad, doporučení a návrhů však již není aktuální a proto budou citace z něj doplněny z textu *Hlavní zásady památkové péče pro územní a stavební řízení v Městské památkové zóně Zlín pro rodinné domky*, uveřejněném na webových stránkách magistrátu města v sekci Oddělení urbanismu a architektů.

Hlavní zásady MPZ se svým rozsahem týkají exteriéru budov a jejich vnějšího pláště a tím odpovídají také našemu předmětu bádání ve vztahu soukromého a veřejného v zahradní čtvrti Letná. Nadále budou doporučení pro zachování jednotlivých hodnot památkově chráněného území konfrontována se zjištěným aktuálním stavem v terénu.

Oplocení

„Památkové péči však jde o obnovu původního stavu. Proto v případě, že Vy, jako vlastníci nemovitosti plánujete úpravu přilehlého pozemku, budou Vám určeny podmínky, za kterých lze takovou úpravu provést.

Pozemky, které v zaužívaných hranicích patří k jednotlivým domkům, mohou být vymezeny pouze tzv. živým plotem o výšce maximálně 90 cm⁵⁹. Z vnitřní strany můžete plot doplnit drátěným pletivem stejné výšky, bez podezdívky do doby, než živý plot doroste potřebné výšky a hustoty. Ani pak nemusí být drátěný základ odstraněn. Poslouží jako opora keřům a jako případné vodítko při pravidelné údržbě zelené bariéry.

23. rada – Pokud si chcete ve čtvrtích baťovského bydlení vytvořit skutečně privátní prostor, asi se Vám to zcela uspokojivě nepodaří. Zástavba byla totiž od prvopočátku koncipována tak, aby vytvářela soukromí, ale současně neoddělovala obyvatele. Živý plot do výše 90 cm Vás od souseda oddělí spíše psychologicky než reálně. Nezbývá, než se s tímto stavem smířit.“

Skutečný stav plotů je však mnohem jiný. Na území se vyskytují bariéry mnohem vyšší a z rozličných materiálů. Různorodost vymezení „vlastního“ prostoru obyvateli Letné tak je důsledkem vytrácení se jednotného prostoru původní urbanistické koncepce, vytváření pohledových i prostupných bariér. Většina obyvatel volí za zábranu v přístupu na pozemek tradiční živý plot, mnohdy však převyšující výšku i dva metry a v místech vstupu či vjezdu umísťuje samostatné branky a brány. Úseky pevných plotů mezi ne vždy hustě zapojenou zelení, pak někdy působí jako ploty „odnikud nikam“. Extrémní případy, kdy je plot tvořen laťkovým různé výšky včetně

⁵⁹ Doporučená výška živých plotů byla 90 cm v roce 2006, později byla zvýšena na 1 m a v současnosti by měla být tolerovaná výška 1,6 m.

ZÁVĚR

podezdívky se uplatňují v menší míře. Viz následující obrazová fotodokumentace.

Obr. č. 36: Standardní zamezení vstupu na pozemek

Obr. č. 37: Standardní zamezení vjezdu na pozemek

Obr. č. 38: V některých případech je diskutovatelná účinnost zamezení vjezdu na pozemek, např. z důvodu otočení vozidla

Obr. č. 39: Ul. Lipová, nedávno realizované oplocení nevhodnou formou

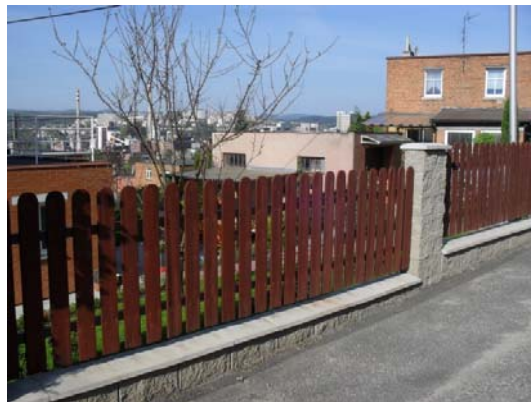
Obr. č. 40: Ul. Buková, důkladně provedená bariéra v průhledu i průchodu

Obr. č. 41: Nevyhovující výška i druh zeleně s velmi hustou texturou

Obr. č. 42: Ukázka plotu vedoucí „odnikud nikam“

Obr. č. 43: Plot s podezdívkou včetně zděných pilířů, nerespektující původní terén

Obr. č. 44: Velmi nevzhledná varianta plotu

Obr. č. 45: Obdobně nevzhledná a dokonce i nefunkční zábrana nežádoucímu vjezdu

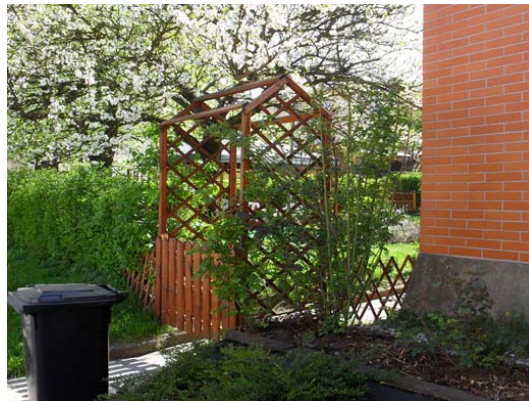
Obr. č. 46: Přírodní charakter plotu rákosová rohož nenahradí

Obr. č. 47: V mnohých případech je důvodem oplocení přítomnost domácího hlídače

Obr. č. 48: Nápaditost ve ztvárnění oplocení někdy ústí do podoby kýče

Obr. č. 49: Příklad přehnaně nápadného vstupu na pozemek

Obr. č. 50: Příklad několika druhů oplocení na poměrně malé ploše

Obr. č. 51: Příklad jednoho druhu plotu, nicméně vymezení stále velmi malé plochy

Obr. č. 52: Současné pojetí přístupu k pozemku

Obr. č. 53: Pro porovnání: vstup k domu v tradiční podobě

Obr. č. 54: Rozdíl mezi optickou bariérou přerostlé zeleně a ponecháním pozemku bez plotů

Obr. č. 55: Idylická plocha mezi domy bez vymezení „zaužívaných“ hranic

Obr. č. 56: Pravděpodobně jediný vzorný příklad ohraničení pozemků dle doporučení SPP

Obr. č. 57: Mezi ulicemi Vysoká a Na Vyhlídce, zaterasení cesty majitelem pozemku

Situace na obr. č. 57 dokládá názorný příklad konfliktu mezi soukromým a veřejným. Majitel oploceného pozemku je soukromá osoba. Nicméně je patrné, že pravomoc vlastníka v podobě ohraničení pozemku byla uplatněna nedávno. Před záterasou ohraňující parkoviště pro vozidla (viz obr. č. 58) byla cesta průjezdná z obou stran z ulice Na Vyhlídce. Půdorysná situace je snáze odvoditelná z mapové přílohy č. 3.

Jedním z dotčených původních obyvatel ulice Vysoká byl i jeden z respondentů v sociologickém řešení. Vyjádření pana Jaroslava bylo následující:

Obr. č. 58: Využití oploceného pozemku

Obr. č. 59: Důkaz o průchodu přes soukromý pozemek díky „zaužívaným“ cestičkám

„ ...mně se to konkrétně tyká v tom smyslu, že jsem teď hovořil s tím panem architektem (vlastník kancelářských prostor v bývalých „svobodárnách“) a ti geodeti jim to tam zaměřili přesně jak to tam je, a že oni ten jejich pozemek, který mají odkoupený si oplotili. To znamená, že my jsme tam tudy chodili do obchodu, jak jsou tam ty různé cestičky, no a nevím jak se s nima domluvíme, jestli nám to udělají průchozí, že bychom tam mohli do toho obchodu přejít nebo tak nějak. Zatím podle té řeči to nevypadá, že ba nás přímo usekli, oni navrhovali přímo v tom mém případě třeba nějakou branku.

Eva: A jejich pozemek teda přímo sousedí s Vaším?

No já Vám to tady ukážu třeba na tom plánu. Tento chodník vlastně už je na jejich pozemku teď. Ten architekt už si přehradil, oni si to chtějí taky přehradit...takže to je teď ta situace....

Eva: A nevíte co je k tomu vede, proč si to chtějí oplocovat?

Tam je to asi tak. Tam je úplný klid. My jsme tam už spíš takoví starousedlíci starší. Je tam klid, ale pochopitelně takoví ten generační problém je v tom, že jsou tam, taková ta mladá generace, takových těch mladých ogarů, těch výrostků, jak se říká. Kteří třeba večer až kolem desáté hodiny večer, se tam scházejí, pokušují a dělají bugr. No a teďka mnohým se to nelíbí, tomu pánovi architektovi tam párkrát rozmlátili okno kamenem. Tak on řekl, že je to jeho pozemek, že si to ohradí, aby to nebylo nějak průchozí tak aby tam tito mladí kluci nechodili dělat nějaký bordel. Nějakou neplechu. To znamená, že je k tomu vede hlavně klid, aby tam ti mladíci...protože ono je to tam tak, že ta svobodárna toho architekta tam nikdo nebydlí, tam je třeba jen dopoledne

nějaká činnost, SO+NE je to prázdné. Takže Ti kluci se tam zdržují, protože je nikdo nehoní, vypadněte nebo tak nějak. A potom je tam dál třeba MŠ, tam taky nikdo přes víkend není. To znamená, že jim to tam velice pasuje, že je nikdo tam nemá pod dohledem. Takže myslím, že hlavní důvody jsou Ti mladí kluci a dalším důvodem, že si chtějí tak nějak dát najevo, že ty pozemky jsou jejich a že my tam teda nemáme co dělat. A s tím město nemůže nic moc dělat, protože vlastník je vlastník.“

Na Letné jsou zátarasy v celé čtvrti. Netýkají se však dříve běžně používaných obslužných komunikací. V mapové příloze č. 3, která znázorňuje lokalizace hlavních problémů, jsou bariéry rozdělené na pohledové a průchodu a jsou umístěny v bezprostřední návaznosti na uliční prostor hlavních ulic. Do vnitřní struktury hustě rozmístěných domků se nebylo možno díky parcelaci a ohrazování pozemků vůbec dostat.

Na podobu dřívější Letné bez plotů a zábran vzpomínala v jednom z rozhovorů i paní Růžena:

„Všude se dalo projít, všude se dalo jít a teď se každý uzavře, ano a to mě strašně vadí. Že každý mě jenom svoje... A když aj děcko teď proletí někde, to jste neviděla tu hrůzu. Já aj když k nám přijdou a toto mě řeknou, já vždycky říkám, prosím Vás. My jako děcka jsme od obchodního domu až k Podhoří proletěli celou L., když jsme šli ze školy nebo tak podobně.“

Terénní a sadové úpravy

Z pohledu zahradně-krajinářského jsou největším nešvarem obyvatel Letné necitlivé zářezy do terénu a budování vyrovnávacích stupňů. Hlavní zásady památkové péče pro územní a stavební řízení v Městské památkové zóně Zlín o ochraně původního přirozeně tvarovaného terénu zmiňují následující:

„Předmětem památkové ochrany je i zachování původního terénu v maximálně možném rozsahu. Terénní konfigurace tvoří nedílnou součást baťovského urbanismu. Úprava terénu po realizaci přístavby, popř. venkovních zpevněných ploch musí být co nejpřirozenější, optimální je modelací terénu. Opěrné zídky minimální výšky provedené z pohledového betonu mohou být realizovány výjimečně po individuálním posouzení vzhledem ke

konkrétní terénní konfiguraci. Sadové úpravy bude tvořit trávník v kombinaci s dřevinami. Princip města v zahradách nesmí být popřen městem v (produkčních) zahrádkách.“

Obr. č. 60: Budování velkolepých stupňů

Obr. č. 61: Pohled na stejný svah, sousedící pozemek s přirozeně rostlým terémem

Obr. č. 62: Ani miniaturní terasy nepůsobí dobře

Obr. č. 63: Zahradnickou vášeň lze jen stěží krotit

Necitlivé zásahy do terénu nejsou spojeny pouze se zahradnickými úpravami. Nejvíce jsou patrné v budování odstavných ploch pro vozidla. Méně výrazné, avšak stále znatelné vyrovnání terénu je u zpevněných ploch a „základů“ funkčních staveb umístěných v zahrádkách, dřevěných kůlen a skleníků.

„Odstavná stání je možné realizovat po individuálním posouzení, musí přímo navazovat na obslužnou komunikaci, nepřipustné je zajištění aut do "vnitrobloku". Je nutné respektovat přirozenou konfiguraci terénu bez výrazných zářezů a opěrných zídek a minimalizovat zpevněné plochy. Povrch odstavného stání bude:

- ze zatravnovacích tvárnic (nejvhodnější jsou plastové

zatravnovací panely zelené barvy), dříve přípustné betonové zatravnovací tvárnice se v praxi neosvědčily.

- ze 2 souběžných pásů šířky 0,5 m s povrchem v odstínu přírodním šedém (např. betonové dlaždice pravoúhlého tvaru).

Výstavba garáží u mezidomků je nepřipustná, stejně tak příjezdy a odstavňá a parkovací stání k mezidomkům ve "vnitrobloku".“

Obr. č. 64: Odstavná plocha neobvyklého tvaru

Obr. č. 65: Parkoviště s vyspanou celou plochou štěrkem

Obr. č. 66: Nevyužité betonové plochy

Obr. č. 67: Rozdíl mezi stávajícím terénem a výškou stupně se zvyšuje se strmostí charakteru terénu na Letné, od severu na jih

„Zpevněné plochy by měly být provedeny v nezbytně nutném rozsahu, důraz se klade na maximální zachování zelených ploch, aby nebyl popřen urbanistický princip čtvrti "baťovských" domků, tj. zahradní město. Možné jsou:

- okapový chodník kolem domku v šířce max. 0,50 m

- přístupový chodník šířky max. 1,20 m z betonových dlaždic doporučeného formátu 0,30 x 0,30 m v odstínu přírodním šedém

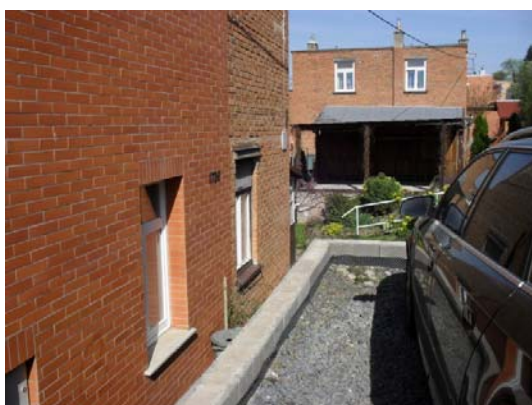
- odstavné stání.“

Obr. č. 68: Dokonale zpevnění, špatně vyspárovaný příjezd

Obr. č. 69: Velikost nepravidelného tvaru parkovacího stání na úkor zelených ploch

Obr. č. 70: Někdo musí zaplatit cenu výhledu z okna za parkování

Obr. č. 71: Nenásilně upravený terén i pro příjezd vozidla

„Na pozemku příslušícím k objektu baťovského domku nebudou umístovány kromě přístavby žádné další stavby jako např. volně stojící garáže, přístřešky, kůlny, altány, sklady, objekty pro chov zvířat apod. Výjimkou jsou typové doplňkové stavby (sklady) ve čtvrti Letná. Projekt typové doplňkové stavby je k dispozici zdarma na Útvaru hlavního architekta nebo Odboru kultury MMZ. Stávající nepovolené dřevěné přístavby a stavby provizorního charakteru je nutné chápat jako dočasné a nezbytnou podmínkou je jejich asanace nejpozději během realizace přístavby domku.“

Obr. č 72: Přežily všechno a přežívají dál

Obr. č. 73: Mnohé boudy výrazně převyšují prostor nutný k uskladnění základního zahradnického nářadí

Detaily fasád

Mezi další hodnotné původní architektonické součásti, které si majitelé objektů přetváří podle svých představ, patří stavební prvky a detaily fasády domu. Nejvíce rozdílností lze nalézt u dveří a okenních profilů, případně překladů. I v těchto případech má Oddělení urbanismu a architektů MMZ vypracovány detailní schémata jednotlivých detailů včetně rozměrů a prezentuje je na internetových stránkách města. Na pozměněné podobě vnějšího pláště domů se nevalně podepsala plošná rekonstrukce Letné, která byla prováděná v 60. letech minulého století. Úpravy jsou dodnes nejvíce patrné na vstupech do budov. Sjednotily se výšky jednotlivých hlavních vchodů, které byly původně ve stejné výšce se stávajícím terénem. Rovněž touto plošnou úpravou vymizely původní rovné železobetonové stříšky nad vstupními dveřmi. Nahradily je profilované stříšky s výplní drátoskla. Na některých domech lze původní vstupy ještě rozeznat (viz obr. č. 74).

Infrastruktura

Dalším předmětem zkoumání aktuálního stavu byla kvalita komunikací. A nežádoucí znaky vyplývající z jejich použití, např. nadměrným provozem převyšující kapacitu jednotlivých vozovek. Stav vozovek je na Letné obecně špatný celoročně a po zimě jej zhoršuje ještě velké množství výtluků a sesuvů (viz obr. č. 77).

Obr. č. 74: Nový vstup do bytu byl při plošné rekonstrukci Letné vyrovnán s vchodem vedlejším. Umístěným výše. Vytratil se tím důvtipný důkaz o reakci architektury na stávající terén území

Obr. č. 75: Ul. Kotěrova. Ukázka rozdílného pojetí vstupu do domu. Skromnější vs. individualističtější. Jedná se omítnutý domek ze skupinky prvních postavených a dochovaných, tzv. „Pětidomí“.

Kvalita vozovek souvisí i s jejich bezpečným provozem, přihlédneme-li k faktu, že vyjma ulice Mostní a malé části ulice Kotěrovy, slouží všechny cesty stejně jak pěšímu tak motorizovanému provozu. Problém u obslužných komunikací není pouze stav jejich povrchu. Komunikace jdoucí po vrstevnicích sloužily dříve se svým systémem příkopů jako významný činitel při odvodu povrchové vody ze svažitého území. Postupem času, kdy na Letné začalo přibývat více vlastníků motorových vozidel, se řidiči potýkali s nedostatečným prostorem pro parkování svých vozů i oboustranným provozem komunikací. Na mnohých místech se neodborné rozšiřování cest a budování si odstavných míst vynutilo přerušení postranních příkopů pro svod vody. Nutno podotknout, že i stávající víceméně funkční odvodnění není plně vyhovující (viz obr. č. 76). V současnosti, jak je patrné již ze sociologického průzkumu, má většina obyvatel problém s povrchovou nebo podpovrchovou vodou a to zejména v období přivalových srážek. Což značí zásadní nedostatky v systému správného odvedení vody ze zastavěného území. Obyvatelé si musejí svod vody v přímých dráhách odtoku zajistit na oplocených pozemcích sami (viz obr. č. 78).

Obr. č. 76: Podoba stávajícího systému odvodnění zpevněných ploch

Obr. č. 77: Stav vozovek po zimní sezóně

Obr. č. 78: Obyvatelé se brání přitékání srážkové vody z cest např. svépomocným budováním zábran

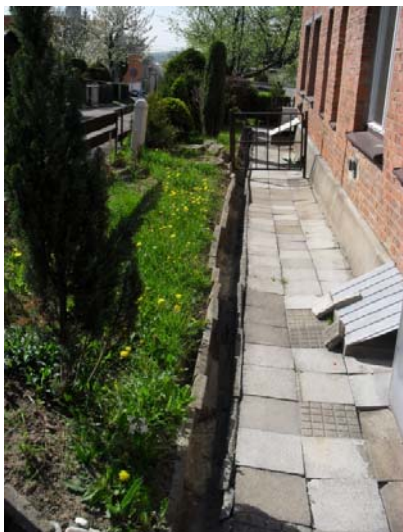
Obr. č. 79: Běžná forma odstavení automobilu

Obr. č. 80: Neobvyklé řešení svodu povrchové vody vedené pod samotnou stavbou

Obr. č. 81: Stav pěších chodníků, kolmých na vrstevnicové komunikace byl shledán povětšinou vyhovující

Obr. č. 82: Tradiční způsob odvodu vody z pozemku přiléhajícího k domu

Obr. č. 83: Novější varianta odvodňovacího žlabu s roštem

Společenské aktivity ve veřejném prostoru

Průzkum spočíval v zaznamenávání rozličných aktivit v exteriéru rodinných domů a to v poloprivátních prostorech v těsné blízkosti obydlí i veřejných prostranstvích dopravních komunikací a jejich okolí.

Klasifikace jednotlivých aktivit:⁶⁰

- a) Volitelné aktivity, jejich účastníci je provozují jenom když chtějí a jestliže to umožňuje místo a čas. V aktuálních podmínkách se k těmto aktivitám řadí práce na zahradě a stavební práce. Vyjadřují, jak jde obyvatelům o své prostředí.
- b) Společenské aktivity, závisejí na přítomnosti jiných lidí na veřejných prostranstvích.
- c) Nezbytné aktivity, více či méně nucené. Tato skupina obsahuje velkou většinu činností souvisejících s chůzí.

Záznam činností probíhal v následujících termínech: 29. 10. 2010, 17. 11. 201, 30. 12. 2010⁶¹ a 21. 4. 2011. Celkem bylo zaznamenáno 511 aktivit

⁶⁰ Tři typy venkovních aktivit jsou přežaty z knihy Gehl [1995: 11-14].

ze všech výše uvedených klasifikací. Největší podíl 49% zabíraly aktivity nezbytné, 38% volitelné a zbylých 13% zbylo na společenské aktivity, přímé interakce lidí. Podle interpretace Gehla [1995:13] grafického znázornění vztahů mezi kvalitou venkovních prostor a poměrným výskytem venkovních aktivit by podle zjištěných výsledků měla být kvalita materiálního prostředí Letné průměrná či spíše horší.

Nicméně poněkud přísné a aplikovatelné hodnocení veřejných prostor podle vyspělých severoevropských společností na tuzemské poměry nemusí být důsledně vypovídající o stavu veřejného prostoru v zájmové lokalitě. Poměrně nezanedbatelný podíl 39% zabírají na Letné aktivity volitelné. Ve specifickém prostředí čtvrti, která je jakoby zároveň zahrádkářskou kolonií se mezi tyto aktivity řadí právě činnosti na záhoncích těsně přiléhajících k domu. A jsou to právě tyto pozemky, na kterých stále ještě, i když už v menší míře probíhá sociální kontakt mezi sousedy.

Naopak podle kritérií fyzické struktury obytného komplexu by podle Gehla [1995: 59 - 71] Letná splňovala podmínku nejintenzivnější střetávání face to face, vytvářející blízkost a vřelost v různých každodenních kontaktních situacích. Například vstupní dveře do starších typů čtvrtodomků jsou od sebe vzdáleny pouze asi jeden metr (obr. č. 84). Ovšem to by na Letné nemohly existovat téměř všudypřítomné ploty.

Nelichotivá kvalita veřejných prostorů Letné, která je částečně ovlivněna i nadměrným provozem, může zvýraznit potřebu kvalitních poloveřejných prostranství pro setkávání dětí i dospělých mimo domov.

Zajímavým zjištěním bylo, že výraznější aktivita byla opakovaně zaznamenávána v jižnější části čtvrti. Nejvyšší oboustranně obestavěná ulice Pod Rozhlednou je také charakterizována největším podílem soukromého vlastnictví. Pozemky kolem nejvýše položených domů byly privatizovány již v 70. letech 20. stol. Podrobná vlastnická bilance viz mapová příloha č. 2.

⁶¹ Výsledky prvních třech termínů záznamu byly prezentovány In BÁRTKOVÁ, ANALÝZA AKTIVIT V REZIDENČNÍ ČTVRTI, Modelový objekt: poloprivátní prostory zahradní čtvrti Letná ve Zlíně, semestrální práce pro předmět: Urbanismus venkova.

Obr. č. 84: Vyvýšený vstup do
sousedních bytů v jednom
z omítnutých domků tzv. „Pětidomí“

Obr. č. 85: Ukázka blízkosti
vstupních dveří dvou sousedních
bytů

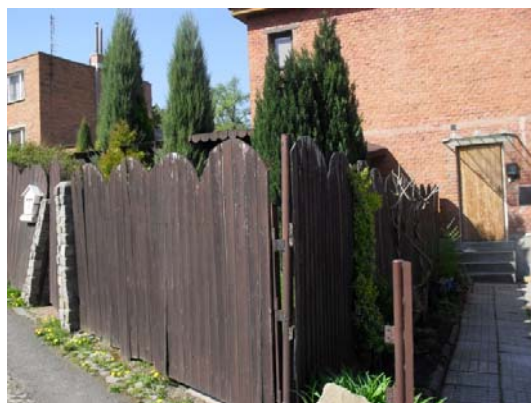
Obr. č. 86: Jedna fasáda, dva sousedé

Obr. č. 88: Oddělené parkoviště

Obr. č. 89: Dvě varianty rozdílného oplocení

Obr. č. 90: Nejextrémnější příklad
sousedské izolace

V rozhovorech, během sociologického šetření, na otázku zda by Letná potřebovala více, příp. zkvalitnění stávajících ploch pro společenskou rekreaci, odpovídali mladší komunikační partneři souhlasně ano. Navzdory tomu, že v sobě čtvrť Letná skýtá atraktivitu v podobě přímé návaznosti na městské centrum a tím i na veřejný prostor města, obyvatelé by upřednostňovali v rámci své obytné čtvrti více poloveřejných ploch pro setkávání, sport, či jiné rekreační aktivity.

V aktuálním územním plánu je zástavba Letné souhrnně charakterizována jako plocha individuálního bydlení - nízkopodlažní, s rozlišením na části všeobecného bydlení (bydlení i občanská vybavenost) a bydlení městského charakteru (rodinné domky). Občanská vybavenost by měla zahrnovat například i polyfunkční plochy sportovních zařízení. Terénním průzkumem se plochy s podobnou funkcí lokalizovali a jejich umístění je zaneseno do problémové mapy. Jedná se v současnosti o plochy buď zanedbané, nebo ne příliš navštěvované, skýtající v sobě silný potenciál do budoucna.

Obr. č. 91: Ul. Lipová, současný stav dětského hřiště

Obr. č. 92: Ul. Bří Sousedíků, plochy pro potenciální využití k zlepšení kvality veřejných prostor mají obdobný charakter jako tato lokalita

Z fotografického záznamu aktuálního stavu veřejných, poloveřejných i poloprivátních ploch na Letné je patrné velké množství problémů vyplývajících ponejvíce z nevyjasněných majetkových vztahů a jasně vymezených práv majitele a povinností uživatele pozemků.

6. ŘEŠENÍ

Mottem řešení by mohla být následující věta:

„Jasně vymezení hranic je důležitým krokem pro ujasnění vnitřní organizace a napomáhá řešit místní problémy.“ [Gehl 1996:62]

Nabízí se tři možné scénáře budoucího vývoje čtvrti:

1) Privatizování ploch v okolí domků, které jsou dosud v majetku města. V současnosti může město přijít s lukrativní nabídkou osobního vlastnictví zahrádek v okolí domků, s jasně definovanými podmínkami užívání pozemku. Současná nedůsledná kontrola uplatňování zásad MPZ pro činnosti spojené s užíváním pozemku by mohla vést ke ztrátě zájmu potenciálních kupců o nabízené pozemky. Neboli nynější uživatelé pozemků si je dokonale přivlastňují se všemi podobami, které k vymezování vlastnictví patří. Po dokončení pomyslné privatizace pozemků v majetku města nebudou mít uživatelé těchto pozemků zájem o jejich vlastnictví.

2) Ponechání ploch v majetku města, ale s důsledným uplatňováním podmínek jejich užívání a v případě nedodržení okamžitá náhrada a sankcionování. Nikdo z komunikačních partnerů v sociologickém šetření se neseťkal s případem důsledného postihu necitlivého zásahu proti hlavním zásadám MPZ. Památková ochrana kulturního dědictví ČR je vymezená zákonem č. 20/1987 Sb. a vlastník chráněné památky by měl z obecného zájmu převzít zodpovědnost za její uchování. Důsledné nastolení pravidel využívání ploch v majetku města s jasnou hierarchickou organizací prostoru obytné čtvrti by mělo jistě pozitivní vliv i na kvalitu života obyvatel Letné.

3) Ponechání současného stavu. Tato varianta by postupem času přinesla velmi vážný problém a mnohem náročněji řešitelný, než by se mohl zdát dnes. Současná postupná obměna obyvatel Letné bude mít za následek narůstání konfliktů, jejichž příčinou budou neshody v uplatňování starých, zažitých pravidel. Postupně odchází staří usedlíci, kteří byli navyklí na dodržování baťovského řádu. Nově příchozím obyvatelům chybí zodpovědnost za dodržování předpisů.

7. DISKUZE

Téma soukromého a veřejného ve čtvrti Letná, není pouze odborným tématem, ale probíhá již několik let živá diskuze, jíž se účastní tři aktéři: odborníci, město a obyvatelé. Tuto diskuzi můžeme vyjádřit srovnávací tabulkou. Tab. č. 4.⁶², která srovnává potenciály čtvrti Letná ze třech různých úhlů pohledu. První úhel je reprezentován obyvateli, druhý vlastníkem pozemků/zahrádek, tedy Magistrátem města a třetím pohledem jsou odborníci „od jinud“. V tomto případě spoluautorka sociologického průzkumu, který byl uskutečněn v letech 2008/2009.⁶³

Každá strana vyjadřuje jiný zájem ve vztahu k čtvrti. Kladnou stránku čtvrti Letná vidí obyvatelé, magistrát i odborníci v přítomnosti zelených ploch a negativní stránku v infrastruktuře, v silničním provozu a parkování. Dále také v nevyjasněných majetkových vztazích. Zajímavý protiklad je patrný v pojetí ochrany zachování původní cenné tváře architektury. Zatímco veřejná správa uvádí existenci Územní studie, která mj. předepisuje občanům varianty přístaveb ke čtrvdomkům. Z řad občanů jsou zásady stavebních úprav v MPZ chápány jako překážky.

Dokumentace, která je vypracována pro zlepšení veřejných prostor čtvrti Letná a kterou disponují orgány veřejné správy je dostačující. Nedostačující je však její uplatňování v konkrétních případech.

Podle zjištění průzkumu je nedostatečná i informovanost obyvatel Letné. Někteří z nich si v dobré míře zachování původní jednoty čtvrti vybírají při rekonstrukci stavební detaily instalované při plošné rekonstrukci v 60. letech 20. stol. v domnění, že se jedná o původní prvek bašovské architektury.

⁶² Tabulka je inspirována obdobnou tabulkou viz Maier [2003].

⁶³ Tabulkové informace ve sloupci obyvatelé vycházejí z výsledků sociologického šetření, které je uvedeno v kapitole 5.1. Stanovisko magistrátu poskytla v osobní korespondenci Ing. arch. Alena Nožková, vedoucí oddělení urbanismu a architektů Magistrátu města Zlína. Odborné stanovisko reprezentuje Mgr. Barbora Vacková, PhD., která prováděla ve čtvrti Letná sociologický průzkum v období 2008/2009. Část tohoto průzkumu byla uveřejněna například v knize Československé město včera a dnes: každodennost, reprezentace, výzkum.

DISKUZE

Pozitiva a negativa spojená s využitím veřejného (poloprivátního) prostoru ve čtvrti Letná ve Zlíně			
	pohled odborníka „odjinud“	místní veřejná správa	obyvatelé
POTENCIONALITY	<ul style="list-style-type: none"> • potenciál udržet ve městě část obyvatel, která by směřovala na předměstí nebo ven z města • udržení heterogenity obyvatelstva těchto čtvrtí, protože jsou lákavé pro různé typy lidí • přínos zahrad z hlediska estetického a pravděpodobně i zdravotního • semi-veřejný prostor zahrad a veřejný prostor ulic umožňuje poměrně silnou neformální sociální kontrolu • ulice a zahrady mohou vytvářet potenciál pro vznik relativně pestrého sousedství • mohou být zároveň i specifickým prostorem relaxace (v hezkých dnech) i pro ty, kdo ve čtvrtích přímo nebydlí 	<ul style="list-style-type: none"> • součást městské památkové zóny Zlín s možností účinné regulace stavební činnosti, nejstarší obytná čtvrť „bašovského“ Zlína, z hlediska památkové péče • nejzachovalejší původní stav, ojedinělá urbanistická struktura zahradního města • bezprostřední prostorová návaznost na centrum města – atraktivní poloha v sídle • pozemky v převážné části čtvrti jsou ve vlastnictví města, tím je umožněno zachovat prostor formou „kontinuální“ zeleně, bez výrazného vymezení pozemků oplocením, současně je možné z pozice vlastníka pozemku účinněji regulovat stavební činnost (přístavby) • pro čtvrť je zpracována Územní studie, která řeší typové přístavby ke 1//4domkům a typové doplňkové stavby (sklady na pozemcích) • prostředí vytváří dobré předpoklady pro neanonymní sousedské vztahy, klidná, bezpečná čtvrť 	<ul style="list-style-type: none"> • existence zahrádek: relaxace, sociální kontakt, zahrádkaření, • blízkost lesa: • Stezka zdraví pod Tlustou horou • blízkost centra • bašovská minulost
POTENCIÁLNÍ PROBLÉMY	<ul style="list-style-type: none"> • nejasné majetkové vztahy u některých pozemků popřípadě privatizace zahrad kolem domů • ulice a zahrady nejsou naprosto připraveny na současný dopravní provoz • monofunkční residenční lokalita 	<ul style="list-style-type: none"> • poloha na severním svahu není z hlediska proslunění obytné zástavby optimální, 4-bytové domy, tzv. čtvrtodomky nesplňují z 50% normu pro proslunění bytů (severně orientované byty) • z velké části špatný stavebně technický stav objektů pro bydlení a technické infrastruktury, nevyřešené majetkové vztahy např. přípojek inženýrských sítí • nevyhovující síť místních komunikací, zcela nedořešené parkování a odstavování vozidel • sociální skladba obyvatel – spíše sociálně slabší občané, dochází k výměně generací a tento aspekt se postupně vytrácí 	<ul style="list-style-type: none"> • parkování, provoz • chybějící kulturní zařízení • silnice • nejasně vymezené hranice zahrádek • volně pohybující se domácí zvířata • kanalizace • pravidla rekonstrukce

Tab. č. 4: Pozitiva a negativa spojená s využitím veřejného (poloprivátního) prostoru ve čtvrti Letná ve Zlíně

8. ZÁVĚR

Původní ideál zahradní čtvrti, který byl uplatněn i při návrhu residenční lokality Letné, již dnes neplní svoji funkci společně využívaného veřejného prostoru. Výsledky obou výzkumů této práce potvrzují postupné vytrácení všeobecného zájmu o kolektivní odpovědnost obyvatel za prostor, který je obklopuje a který sami vytváří. Nájemníci a vlastníci jednotlivých domků se snaží z okolního parkově upraveného prostoru ukrajuvat stále více pro své soukromé potřeby a to i navzdory faktu, že majitelem všech okolních ploch je statutární město Zlín.

Dalším a neméně znehodnocujícím vlivem na kvalitu veřejného prostoru je postoj některých obyvatel k uplatňování hlavních zásad MPZ, jejíž je čtvrť Letná součástí, pro stavební a jiné úpravy exteriéru. Vyhlášení MPZ proběhlo již v listopadu 1990, nicméně despekt některých obyvatel k platným regulativům stavebních a jiných zásahů stále přetrvává. Terénní průzkum poukazuje na velmi necitlivé zásahy do zelených ploch, jejichž přítomnost je paradoxně samotnými obyvateli nejvíc ceněna. Současný neutěšeně vyhlížející stav zahrádek se spoustou více či méně funkčních zábran v průchodu je spojen s faktickým problémem soukromého a veřejného, totiž s vymezením hranic.

Rovněž hloubkové rozhovory naznačily, že vztah soukromého a veřejného pro obyvatele Letné je zdrojem nejistot a konfliktů. Nejistý statut zahrádek působí na kvalitu sousedských vztahů, nicméně udržuje na druhou stranu relativně sjednocený prostor Letné. V navrženém trojúhelníku závislostí na str. 66 se ukazuje, nakolik polosoukromý prostor zahrádek a zahrad udržuje v rovnováze celý architektonický koncept Letné. Trávení volného času na zahrádce je pro obyvatele Letné stále ještě neodmyslitelně spjata s otevřeným susedstvím. V případě rozprodání pozemků by pravděpodobně došlo k nekontrolovatelnému oplocování zahrádek a k vzájemné izolaci obyvatel, což by citelně zasáhlo sociální vztahy v lokalitě.

Obyvatelé přijímají pravidla užívání pozemku snáze, nežli pravidla rekonstrukce domků, které jsou již v osobním vlastnictví. V tomto smyslu přispívá polosoukromý prostor k uchování specifičnosti lokality a naznačuje její možný rozvoj. Letná by mohla být příkladem jakési třetí cesty mezi pouze veřejným a pouze soukromým vlastnictvím. Zóna poloveřejná či polosoukromá působí jako citlivý ukazatel sociálních, ekonomických a kulturních vztahů dané lokality.

Rozhodující první krok bude na majiteli převažujícího množství ploch exteriéru obytné čtvrti. Statutární město Zlín, jejich majitel bude muset přistoupit ke specifickému řešení, k němuž sice nabádá i program regenerace MPZ, ale ve strategickém plánu na následné období 2011 - 2015 se žádným, ve spojitosti s obytnými čtvrtěmi MPZ, nezabývá. Kýžený efekt nepřinese ani očekávaný regulační plán, který je ve fázi návrhu. Nevyřeší již vzniklé zásahy do bařovských domků a okolních zahrad.

Důsledný plán na zlepšení kvality veřejných prostor města a jeho obytných čtvrtí by přinesl nejen řád a pořádek do těchto čtvrtí, ale umožnil by i širší reprezentaci města jako nositele odkazu unikátní architektury 20. a 30. let minulého století v celosvětovém kontextu. Následný zájem o dokonale uchované architektonické dědictví by přinášel celospolečenský přínos městu i jeho obyvatelům.

V kapitole 3.2 Koncipování sídel s úzkou vazbou na průmysl jsou uvedena města s historií podobnou Zlínu. V současnosti má většina z nich na své stavební památky vztaženou legislativní ochranu různého stupně, New Lanark a Saltaire jsou dokonce zapsány v seznamu kulturního dědictví UNESCO. Mohly by se stát vzorem pro budoucí řešení plánu na zachování a rozvíjení architektonického odkazu obytných čtvrtí Zlína.

9. SEZNAM VYOBRAZENÍ

Obr. č. 1: Původní Ledouxův záměr plánu královského solivaru v Chaux, vesnice Arc-et-Senans ve Francii

Zdroj: <http://de.academic.ru/dic.nsf/dewiki/267753>

Obr. č. 2: Realizovaná část královského solivaru v Chaux

Zdroj: <http://kosearas3.wordpress.com/>

Obr. č. 3: William Davidson: Historická pohlednice New Lanarku

Zdroj: <http://specialcollections.vassar.edu/exhibit-highlights/owen/communities.html>

Obr. č. 4: Plán vesnice jednoty a společné kooperace. Vyšlo v roce 1817 v knize Roberta Owena *A New View of Society*.

Zdroj: <http://specialcollections.vassar.edu/exhibit-highlights/owen/communities.html>

Obr. č. 5: Historická kresba Saltaire

Zdroj: <http://www.harmoniumnet.nl/museum-saltaire-ENG.html>

Obr. č. 6: Tři řadové domy na nádražní ulici v New Earswick. 1904

Zdroj: <http://www.historyofyork.org.uk/themes/20th-century/new-earswick>

Obr. č. 7: E. Howard: Rozvržení a propojení šesti sídel

Zdroj: <http://kosearas3.wordpress.com/>

Obr. č. 8: Joseph Gandy: Plán vesnice

Zdroj: DARLEY, Gillian. 1975. *Village of Vision*, The Architectural Press Ltd. London. S. 23.

Obr. č. 9: Grand Hornu: centrální nádvoří

Zdroj: <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=821126>

Obr. č. 10: Yann Arthus Bertrand: Vésinet

Zdroj:

http://www.yvelines2.yvelines.fr/cantons/infos_cantons/galleries/vesinet.php

Obr. č. 11: Zlín: hranice městské památkové zóny

Zdroj: <http://www.zlin.eu/page/84432.mapa-mpz/>

Obr. č. 12: Jan Kotěra: Regulační plán pro výstavbu dělnické kolonie fy T. a A. Baťa ve Zlíně z roku 1918

Obr. č. 13 až 14: Historické fotografie dokumentující stavební vývoj čtvrti L.

Zdroj: <http://www.zlin.estranky.cz/clanky/spolupracovnici/jan-kotera-a-zlin.html>

Obr. č. 15: Situační plán Zlína z roku 1924

Obr. č. 16 až 19: Historické fotografie dokumentující stavební vývoj čtvrti L.

Zdroj: <http://www.zlin.estranky.cz/clanky/spolupracovnici/jan-kotera-a-zlin.html>

Obr. č. 20 a 21: Domy v ulici Kotěrova

Zdroj: archiv autorky

Obr. č. 22, 23, 24, 25 a 27: Typy domků na Letné a jejich dispoziční řešení

Zdroj: <http://www.zlin.eu/page/86023.letna/>

Obr. č. 26: Ul. Na Vyhlídce, jednodomek

Zdroj: <http://architekturazlin.cz/jednodomek-letna-nad-ovcirnou>

Obr. 28, 29 a 30: Situační plány Zlína z let 1930, 1931 a 1933

Obr. č. 31: Ul. Kotěrova, fotografováno z budovy „21“

Zdroj: <http://www.zlin.estranky.cz/>

Obr. č. 32: Počátek ulice Kotěrovy, fotografováno z budovy Univerzity Tomáše Bati

Zdroj: <http://www.zlin.estranky.cz/clanky/spolupracovnici/jan-kotera-a-zlin.html>

Obr. č. 33: Záznam kontroly bytu ze dne 28. května 1934

Zdroj: ČR-MZA . Brno, pracoviště Zlín, II./9 Ubytovací odd., inv. č. 9

Obr. č. 34 a 61: Fotodokumentace aktuálního stavu

Zdroj: archiv autorky

Obr. č. 62: Fotodokumentace aktuálního stavu

Zdroj: archiv Oddělení urbanismu a architektů, MMZ

Obr. č. 63 až 71: Fotodokumentace aktuálního stavu

Zdroj: archiv autorky

Obr. č. 72 a 73: Fotodokumentace aktuálního stavu

Zdroj: archiv Oddělení urbanismu a architektů, MMZ

Obr. č. 74 až 92: Fotodokumentace aktuálního stavu

Zdroj: archiv autorky

10. SEZNAM PŘÍLOH

10.1 TEXTOVÉ PŘÍLOHY

1. Smlouva o užívání bytu z roku 1924.

Zdroj: ČR-MZA – Brno, pracoviště Zlín, II/9 Ubytovací oddělení, inv. č. 9

2. Smlouva o převodu bytové jednotky, rok 2011

Zdroj: Odbor ekonomiky a majetku, Bytové středisko, Magistrát města Zlína

3. Okruhy otázek dotazovaných při polostrukturovaných rozhovorech sociologického šetření

4. Textová podoba jednotlivých rozhovorů sociologického šetření

5. Statistika kriminality ve čtvrti Letná, Zlín

Zdroj: Městská policie Zlín

10.2 OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

1. Jan Kotěra: Regulační plán pro výstavbu dělnické kolonie fy T. a A. Baťa ve Zlíně z roku 1918

Zdroj: ČR-MZA – Brno, pracoviště Zlín, XV. stavební odd., inv. č. 1160

2. Situační plán Zlína z roku 1924

Zdroj: ČR-MZA – Brno, pracoviště Zlín, XV. stavební odd., inv. č. 261

3. Situační plán Zlína z roku 1926

Zdroj: ČR-MZA – Brno, pracoviště Zlín, XV. stavební odd., inv. č. 258b

4. Situační plán Zlína z roku 1930

Zdroj: ČR-MZA – Brno, pracoviště Zlín, XV. stavební odd., inv. č. 261

5. Situační plán Zlína z roku 1931

Zdroj: Tamtéž.

6. Situační plán Zlína z roku 1933

Zdroj: ČR-MZA – Brno, pracoviště Zlín, XV. stavební odd., inv. č. 258d

10.3 MAPOVÉ PŘÍLOHY

1. Širší územní vztahy

2. Situace zájmového území

3. Problémová mapa

11. PŘEHLED LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ

- ARENDOVÁ, Hannah. 2009 *Vita activa*, Praha: OIKOYMENH.
- BAŤA, Tomáš. 1990. *Úvahy a projevy*, Praha: Institut řízení.
- CORBINOVÁ, Juliet; STRAUSS, Anselm. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu*, Brno: Albert.
- DARLEY, Gillian. 1975. *Village of Vision*, The Architectural Press Ltd. London.
- DARLEYG, Gillian. 2003. *Factory*, Reaktion Books Ltd. London.
- DEMEK et al. 1987. *Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny*. Brno: Academia.
- DISMAN, Miroslav. 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.
- FIALOVÁ, IRENA. 2010. „Architektura, která řeší urbanistické problémy: Evropská cena za současnou architekturu“. In *Zlatý řez 32*, s. 28-31.
- FILIP, Aleš. 1993. „Zlín jako památková zóna moderní architektury“. In *Zlínský funkcionalismus*. Zlín: Státní galerie.
- GAHURA, František Lydie. 1935. „Budování Baťova Zlína“. In: SETNIČKA, Jan. 1935. *Urbanismus - architektura závodů Baťa a.s. ve Zlíně*, Praha: vyd. čas. Stavitel.
- GARNER, John et al. 1992. *The Company Town: architecture and society in the early industrial age*. New York: Oxford University Press. Inc.
- GEHL, Jan. 2000. *Život mezi budovami, Užívání veřejných prostranství*, Brno: Nadace Partnerství.
- GEBRIAN, Jiří. 1981. „Jan Kotěra a Zlín“. In *Gottwaldovsko od minulosti k současnosti*, sv. 3, s. 125-147.
- HABERMAS, Jürgen. 2000. *Strukturální přeměna veřejnosti*. Praha: Filosofia.
- HAVLIŠ, Filip. 1998. František Lydie Gahura. Osobnost a dílo architekta – rozbor se zvláštním zřetelem na urbanistickou tvorbu. In *Prostor Zlín*, VI, č. 1, s. 16-18.
- HORŇÁKOVÁ, Ladislava. 1998. *František Lydie Gahura: zlínský architekt, urbanista, sochař*. Zlín: Státní galerie.

- HORŇÁKOVÁ, Ladislava. 2002. *Jan Kotěra a jeho práce pro firmu Baťa ve Zlíně*. Zlín: Krajská galerie výtvarného umění.
- HORŇÁKOVÁ, Ladislava. 2006. *František Lydie Gahura – projekty, realizace a sochařské dílo*. Zlín: Krajská galerie ve Zlíně.
- HORŇÁKOVÁ, Ladislava. 2007. Vzpomínky architekta Františka L. Gahury na Tomáše Baťu. In TOMAŠTÍK, Marek (ed.). *Tomáš Baťa, doba a společnost*. Brno: Viribus Unitis.
- HORŇÁKOVÁ, Ladislava (ed.). 2009. *Fenomén Baťa – zlínská architektura 1910-1960*. Zlín: Krajská galerie výtvarného umění.
- HRŮZA, Jiří. 1977. *Slovník soudobého urbanismu*, Praha: Odeon.
- HRŮZA, Jiří; ZAJÍC, Josef. 1996. *Vývoj urbanismu II*, Praha: Vydavatelství ČVUT.
- JINDRA, Zdeněk. 2009. *Když Krupp byl „dělovým králem“*. Praha: Karolinum.
- JOHNSON, Oakley. 1970. *Robert Owen in the United States*. New York: Humanities Press.
- KOLAŘÍK, Pavel. 1996. „Baťovská architektura Zlína“. In *Prostor Zlín*. Zlín, Roč. 4, č. 3, s.10-16.
- KOUBA, Karel. 2007. „Co to byl Baťovský Zlín? Město jako případ vysokého modernismu“. In TOMAŠTÍK, Marek (ed.). 2007. *Tomáš Baťa, doba a společnost*. Brno: Viribus Unitis, s. 293 - 301.
- KLEPÁČ, Jaroslav; PROKEŠ, František. 1961. *Fond Baťův podpůrný fond, BPF, 1872 – 1960*. Zlín: Podnikový archiv Svit a.s.
- KLINGAN, Katrin ed. 2009. *A Utopia Of Modernity: Zlín, Revisiting Baťa's Functional City*, Berlín: Jovis Verlag GmbH.
- KŘEČEK, Vojtěch. 2001. „Ubytování zaměstnanců firmy Baťa“. In *Zlínsko od minulosti k současnosti*, Zlín: Státní okresní archiv ve Zlíně, sv. 18, s. 97 - 108.
- MACKERLE, Pavel. et al. 1998. *Zlín – Územní plán města*. Brno: Urbanistické středisko Brno, spol. s r.o.
- MADANIPOUR, Ali. 2003. *Public and Private Spaces of the City*. London and New York: Routledge.

MAIER, Karel. 2003. „Sídliště: problém a multikriteriální analýzy jako součást přípravy k jeho řešení“. Sociologický časopis, sv. 39, č. 5, s. 653 – 666.

MITCHEL, William. 2004. *E-topia: život ve městě trochu jinak*. Praha: Zlatý řez.

NOVÁ, Dagmar. et. al. 2006. *100 rad pro rekonstrukce, opravy a úpravy baťovského bydlení*. Zlín: Magistrát města Zlína.

NOVÁK, Pavel. 1993. *Zlínská architektura 1900-1950*. Zlín: Čas.

NOVÁK, Pavel; HORŇÁKOVÁ, Ladislava (eds.). *Zlín 1900-1950 : une ville industrielle modèle = model industriálního města*. Montceau: Ecomusée du Creusot-Montceau.

NOVÝ, Otakar. 1978. *Velkoměsto, včera dnes a zítra*. Brno: Horizont.

POKLUDA, Zdeněk. 1991. *Sedm století zlínských dějin*. Zlín: Klub novinářů Zlín a Zlínské tiskárny a.s.

POKULUDA, Zdeněk. 1993. „Přerod venkovského města v průmyslové centrum – lidnatost Zlína 1900-1940“. In: ŠEVEČEK, Luboš [ed.]. 1993. *Zlínský funkcionalismus. Sborník příspěvků symposia pořádaného u příležitosti 100. výročí narození Františka Lydie Gahury a 90. narozenin Vladimíra Karfíka*. Zlín: Státní galerie ve Zlíně, s. 12 - 29.

POKLUDA, Zdeněk. 2008. *Zlín*. Praha; Litomyšl: Paseka.

POLANYI, Karl. 2006. *Velká transformace*. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno.

ROSSI, Aldo. 2003. „Architektura města“. In MAIER, Karel. *Urbanistická čítanka 2., Vybrané texty urbanistické literatury XX. století*. Praha: Česká komora architektů.

SETNIČKA, Josef. 1935. *Urbanismus - architektura závodů Baťa a.s. ve Zlíně*. Praha: Vyd. čas. Stavitel.

SCHMEIDLER, Karel. et al. 2001. *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*, Brno: Ing. Zdeněk Novotný CSC.

SITTE, Camillo. 1995. *Stavba měst podle uměleckých zásad*, Praha: Nakladatelství ARCH.

- STAŠA, Eduard. 1986. *Od starého Zlína k dnešnímu Gottwaldovu. Stručná historie stavebního vývoje města*. Zlín: Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy v Gottwaldově.
- ŠEVEČEK, Ludvík, ed. 1993. *Zlínský funkcionalismus. Sborník příspěvků symposia pořádaného u příležitosti 100. výročí narození Františka Lydie Gahury a 30. narozenin Vladimíra Karfíka*. Zlín: Státní galerie ve Zlíně.
- ŠEVEČEK, Ludvík; ZAHRADNÍKOVÁ, Marie (eds.). 1995. *Kulturní fenomén funkcionalismu. Sborník příspěvků konference*. Zlín: Státní galerie ve Zlíně.
- ŠEVEČEK, Ondřej. 2005. „Bydlení a bytová otázka ve Zlíně před první světovou válkou“. In *Universitas Ostraviensis acta Facultatis Philosophicae, Historica 12/2005*. Opava, s. 101 - 110.
- ŠEVEČEK, Ondřej. 2006. „Bydlení, bytová otázka a bytové poměry v Baťově Zlíně v letech 1918 – 1938“. In *Slezský sborník*. Opava, s. 18 - 48.
- ŠEVEČEK, Ondřej. 2009. *Zrození Baťovy průmyslové metropole, Továrna, městský prostor a společnost ve Zlíně v letech 1900-1938*. České Budějovice: Vedita.
- ŠLAPETA, Vladimír. 1991. *Baťa: architektura a urbanismus 1910-1950*. Zlín: Státní galerie.
- ŠLAPETA, Vladimír et al. 2003. *Stavební kniha 2003, Funkcionalismus na Moravě*. Brno: EXPO DATA spol. s. r. o.
- ŠVÁCHA, Rostislav. 1995. „Zlín: modernost bez avantgardy“. In Ševeček, Ludvík; Zahradníková Marie (eds.). *Kulturní fenomén funkcionalismu. Sborník příspěvků konference*. Zlín, s. 19 - 24.
- ŠVÁCHA, Rostislav. 1999. „Kapitalismus a kolektivismus v novém československém státě: Praha, Brno, Zlín“. In Blau Eve; Platzer Monika (eds.). *Zrození metropole. Moderní architektura a město ve střední Evropě 1890-1937*. Praha: Obecní dům Praha, s. 91-94.
- TALLEN, Emily. 2008. *Design for Diversity: Exploring Socially Mixed Neighbourhoods*. Burlington: Architectural Press.
- TUZAROVÁ, Kateřina. 2007. „Proměny zahrádek u baťovských domků aneb sociálně-ekonomické pozadí vývoje rodinných zahrad ve Zlíně“. In *Zahrada-park-krajina*. Praha, č. 2., s. 26-27.

VACKOVÁ, Barbora. 2010. *Prostor, moc a utopie*, Brno: Masarykova univerzita.

VACKOVÁ, GALČANOVÁ, FERENČUHOVÁ (eds.) 2010. *Československé město včera a dnes: každodennost, reprezentace, výzkum*. Brno: Masarykova Univerzita.

VAŇHARA, Josef. 1993. *Zlínské letectví*, Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy.

VOJTA, František. 1980. „Baťova rodina a vedení koncernu v boji proti znárodnění“. In *Gottwaldovsko od minulosti k současnosti*, sv. 2, s. 25 - 49.

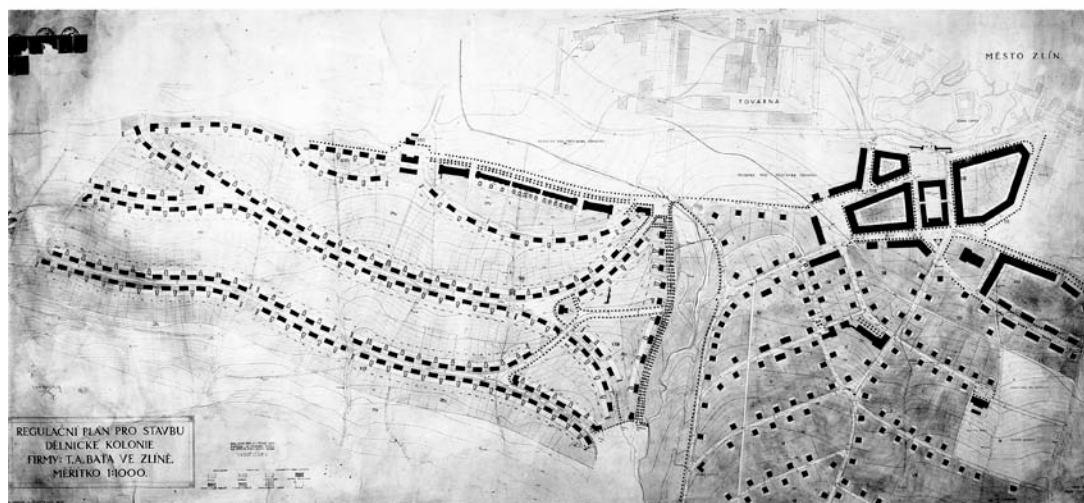
VŠETEČKA, Petr. 2005. Správní budova č. 21 firmy Baťa a. s. – „Baťův mrakodrap“ – sídlo Zlínského kraje a Finančního úřadu ve Zlíně: průvodce budovou. Zlín: Zlínský kraj.

WICHEREK, Jaroslav. 1983. „K politickému vývoji v Gottwaldově – Zlíně ve dvacátých letech“. In *Gottwaldovsko od minulosti k současnosti*, sv. 5, s. 155 - 167.

Malý lexikon obcí ČR 2010, Správní obvody obcí s rozšířenou působností k 1. 1. 2010, ČSÚ

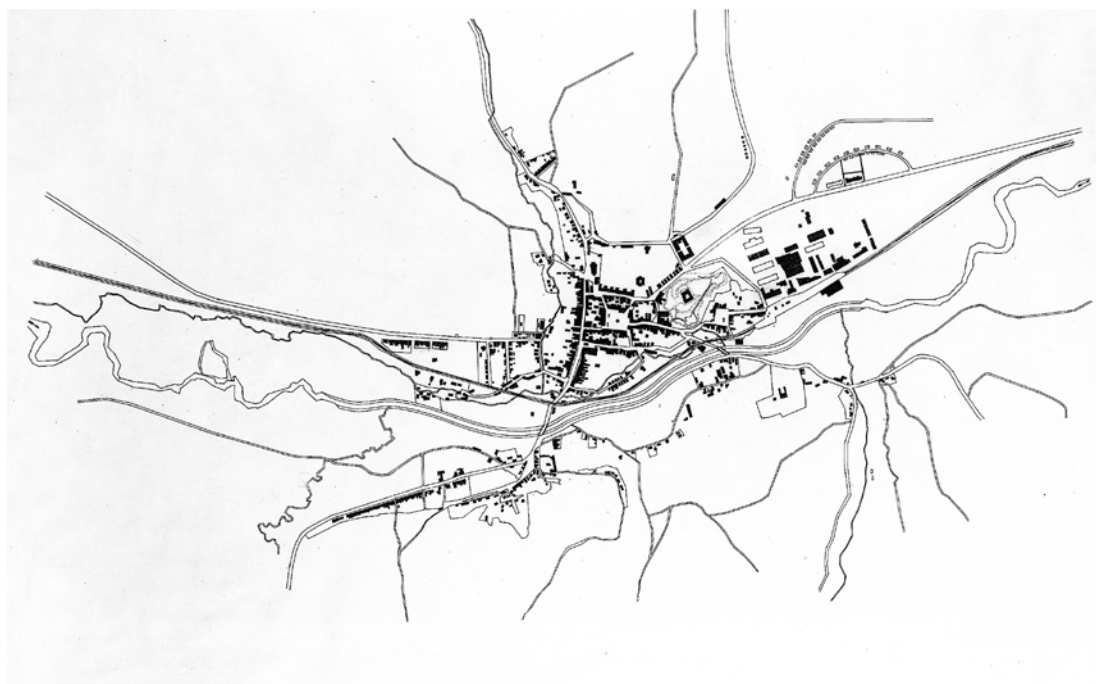
Obrazová příloha č. 1

Jan Kotěra: Regulační plán pro výstavbu dělnické kolonie fy T. a A. Baťa ve Zlíně z roku 1918

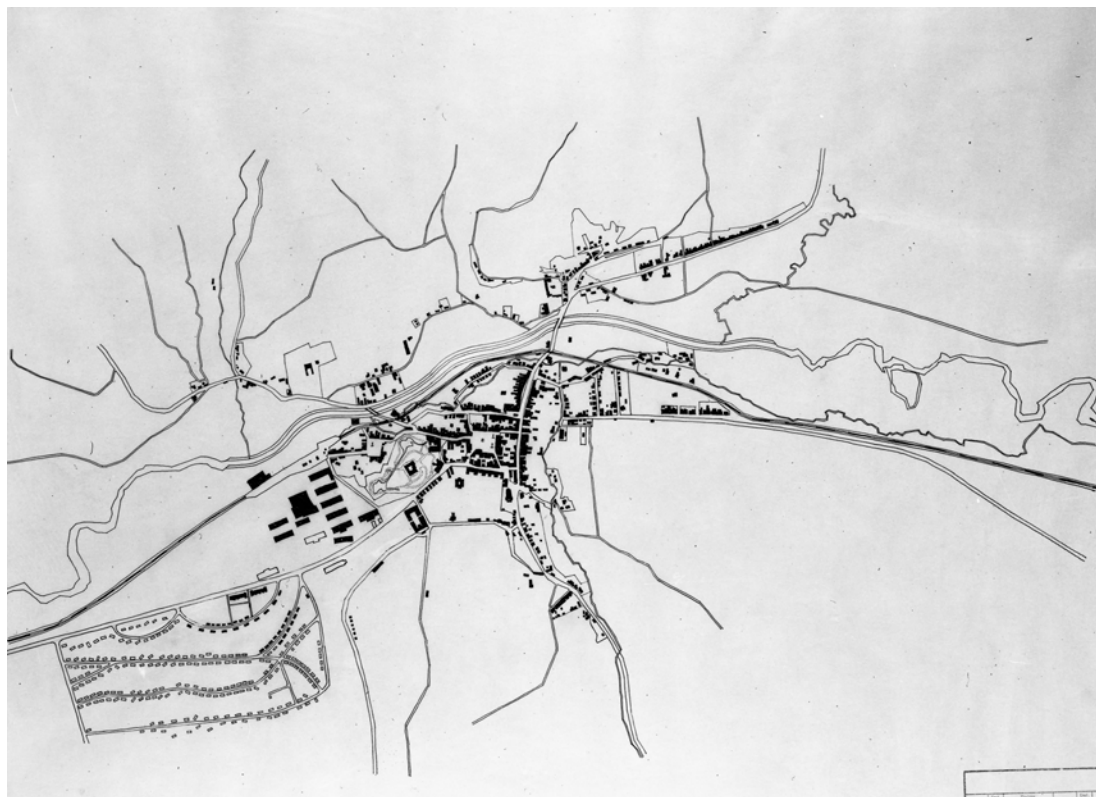
Obrazová příloha č. 2

Situační plán Zlína z roku 1924

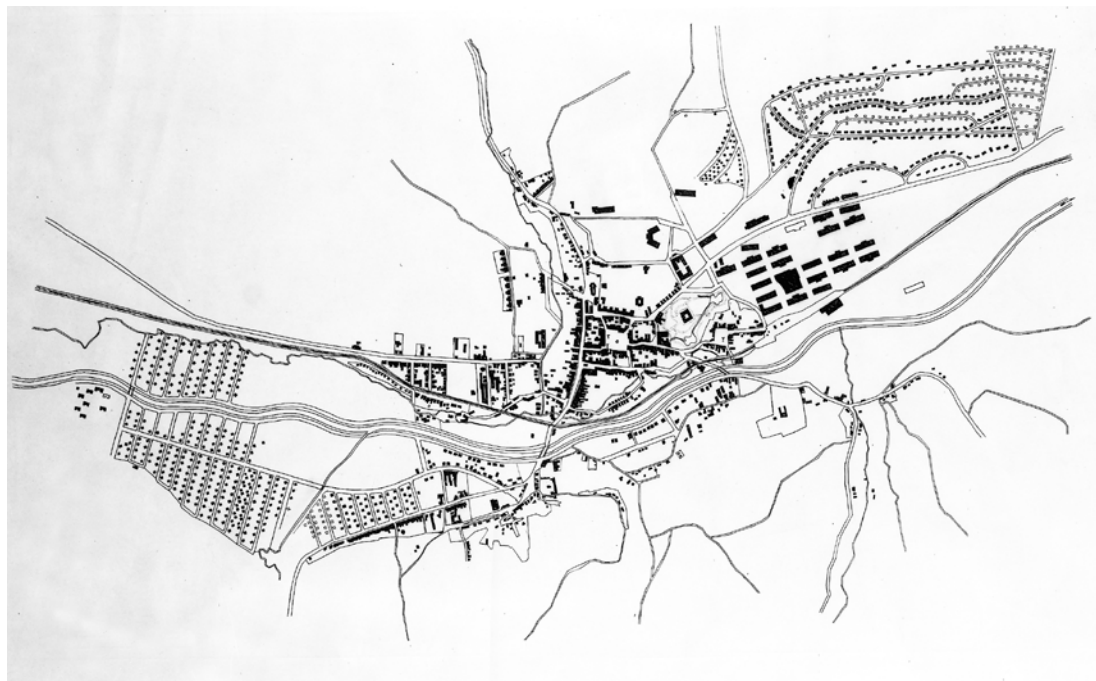
Obrazová příloha č. 3

Situační plán Zlína z roku 1926

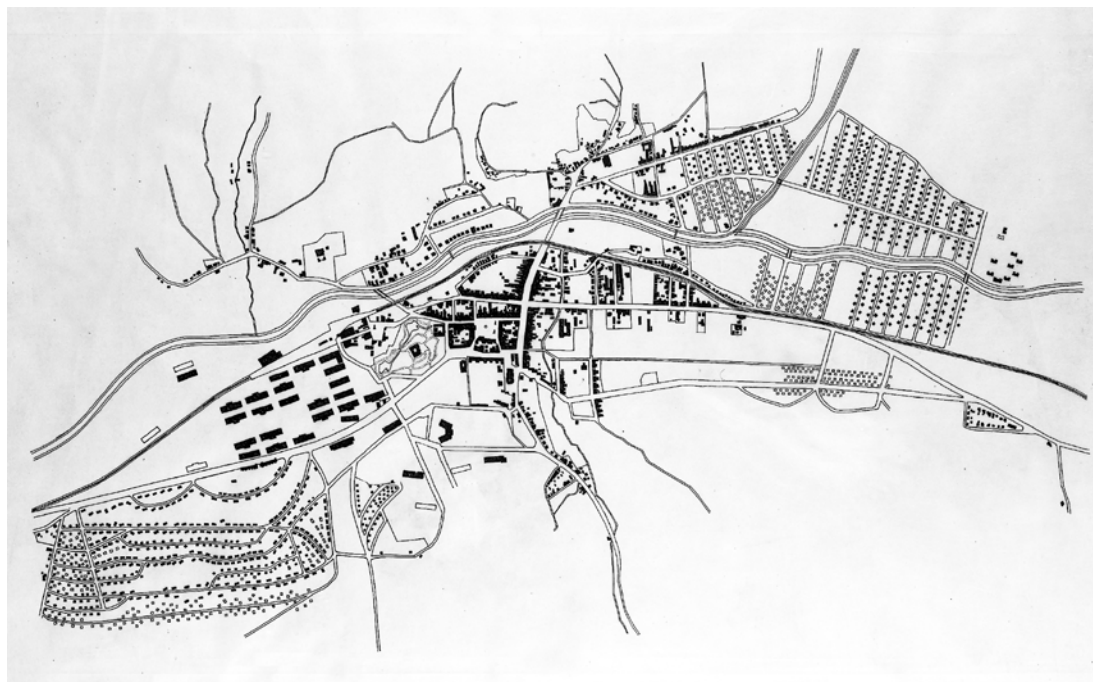
Obrazová příloha č. 4

Situační plán Zlína z roku 1930

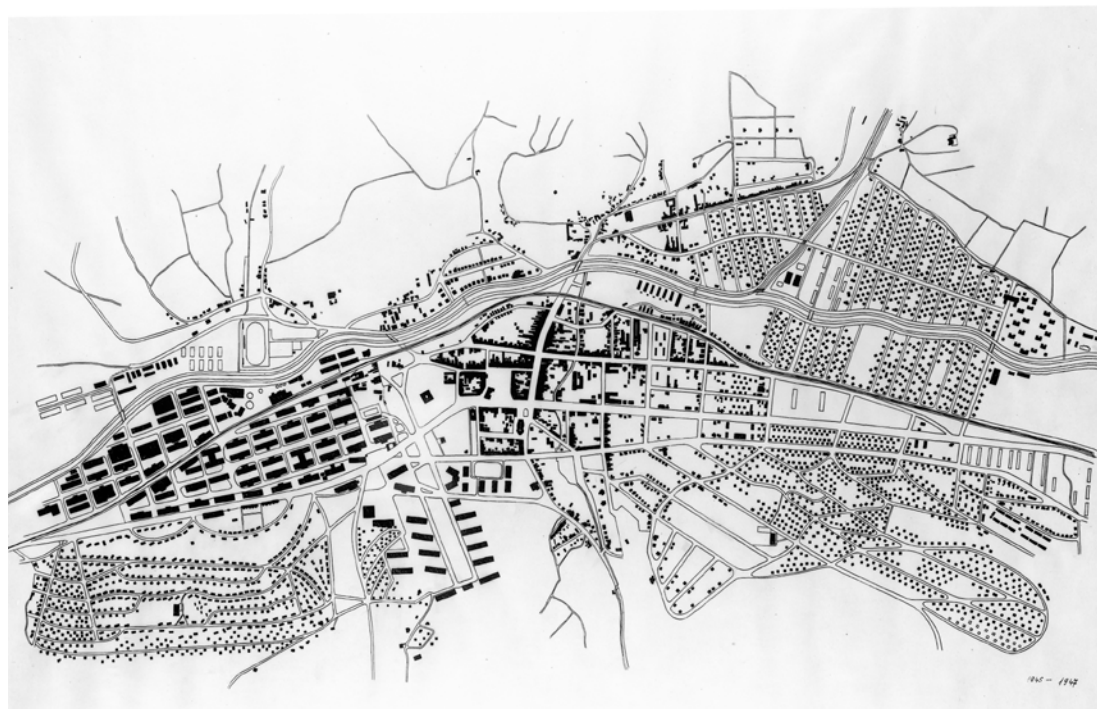
Obrazová příloha č. 5

Situační plán Zlína z roku 1931

Obrazová příloha č. 6

Situační plán Zlína z roku 1933

Textová příloha č. 1. Smlouva o převodu bytové jednotky, rok 2011

Smlouva o převodu bytové jednotky 1600101541

Smluvní strany:

1. **Statutární město Zlín**, nám. Míru 12, 761 40 Zlín
jehož jménem jedná: primátor
ve věcech smluvních: náměstek primátora
Odpovědný útvar: odbor správy majetku
IČ: 00283924, DIČ: CZ00283924
Bankovní spojení: ČS Zlín, č. ú. 3049002/0800, VS 1600101541
jako prodávající

a

2. paní
.....
r. č.:
bytem: tř. Tomáše Bati, 760 01 Zlín
jako kupující

uzavřely na základě zákona č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů) a na základě zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, následující smlouvu o převodu vlastnictví jednotky - bytu

t a k t o :

I.

1. Statutární město Zlín prohlašuje, že má na základě zákona č. 172/1991 Sb. a dle prohlášení vlastníka ve svém vlastnictví jednotku č. - 4 byt č. 4 v budově č. p. postavené na pozemku st. p. č. 1699, dále příslušný spoluvlastnický podíl o velikosti id. 5825/23290 na společných částech této budovy a příslušný spoluvlastnický podíl o velikosti id. 5825/23290 na pozemku st. p. č. 1699.

2. Tyto nemovitosti jsou zapsány v katastru nemovitostí pro katastrální území Zlín, obec Zlín na příslušném listu vlastnickém u Katastrálního úřadu pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště Zlín.

3. Kupující, paní, prohlašuje, že je na základě nájemní smlouvy č. 254 221 0030 ze dne 14. 02. 2001 nájemkyní jednotky, která je předmětem převodu dle této smlouvy.

4. Převáděná jednotka včetně příslušných spoluvlastnických podílů, součástí a příslušenství je popsána ve znaleckém posudku znalce Ing. Jiřího Husovského.

II. Předmět smlouvy

1. Na základě této smlouvy prodávající prodává kupující jednotku č. – 4 byt č. 4 v budově č. p. o velikosti 2 + kk umístěný v I. NP + II. NP s příslušenstvím včetně sklepa umístěného v 1. podzemním podlaží domu, která se skládá z:

a) pokoj	23,80 m ²
b) pokoj	18,73 m ²
c) schodiště v bytě	3,30 m ²
d) předsíň	1,41 m ²
e) koupelna + WC	3,53 m ²
f) sklep	7,48 m ²

Podlahová plocha bytu celkem činí 58,25 m².

Vybavení jednotky:

a) vana	1 ks
b) umyvadlo	1 ks
c) WC	1 ks

Součástí bytu je veškerá jeho vnitřní instalace - potrubní rozvody vody, plynu, elektroinstalace, kanalizace.

K vlastnictví jednotky dále patří nenosné příčky, vnitřní dveře a okna nacházející se uvnitř bytu, jakož i vnitřní strany vstupních dveří a vnějších oken.

Předmět převodu vlastnictví je ohraničen:

- a) vstupními dveřmi do bytu a do příslušenství umístěného mimo byt (sklep) včetně
zárubní
- b) hlavními uzavíracími ventily přívodu studené vody, plynu a elektrickými jističi pro
byt.

2. Současně s výše uvedenou bytovou jednotkou se na kupující převádí spoluvlastnický podíl ke společným částem budovy č. p. o velikosti id. 5825/23290.

Společnými částmi domu jsou:

- a) základy, obvodové a nosné zdivo
- b) plochá střecha
- c) hlavní svislé a vodorovné konstrukce
- d) rozvody studené vody, rozvod plynu, přípojka ležaté kanalizace, elektroinstalace
- e) komíny
- f) střešní svod dešťové vody
- g) hlavní domovní rozvaděč elektrické energie

Všechny tyto společné části mají právo užívat a povinnost podílet se na jejich opravách a údržbě všichni spoluvlastníci z titulu svého spoluvlastnického práva.

3. Dále touto smlouvou prodávající na kupující převádí ideální spoluvlastnický podíl k pozemku st. p. č. 1699 v katastrálním území Zlín o velikosti id. 5825/23290.

4. Spoluvlastnické podíly ke společným částem budovy a k převáděnému pozemku jsou odvozeny od vlastnictví jednotky specifikované v článku II. smlouvy a nemohou být samostatným předmětem koupě a prodeje.

5. Prodávající převádí na kupující, paní, bytovou jednotku č. - 4 byt č. 4 v budově č. p. na pozemku p. č. st. 1699 se spoluvlastnickým podílem o velikosti id. 5825/23290 na společných částech budovy č. p. a se spoluvlastnickým podílem o velikosti id. 5825/23290 k pozemku p. č. st. 1699, vše v katastrálním území Zlín, obci Zlín za v bodě III. dohodnutou kupní cenu a ta ji touto kupní smlouvou kupuje do výlučného vlastnictví.

6. Statutární město Zlín je vlastníkem pozemku p. č. 977/7 zeleň v zástavbě v k. ú. Zlín, obec Zlín. Část tohoto pozemku, příslušejícího domu č. p. v k. ú. Zlín statutární město Zlín přenechává kupující do bezplatného užívání za účelem přístupu k domu č. p. v k. ú. Zlín.

Kupující je povinná udržovat plochu předmětného pozemku v řádném stavu po celý rok.

Veškerá stavební činnost prováděná na předmětném pozemku se řídí stavebním zákonem v platném znění, podléhá předchozímu písemnému schválení statutárního města Zlína a příslušného stavebního úřadu.

Veškeré zásahy do zeleně (vysazování, kácení, ořez stromů apod.) na předmětném pozemku je nutno předem konzultovat na Odboru městské zeleně Magistrátu města Zlína. Případné nedovolené zásahy bude řešit tento odbor dle platné legislativy.

Přístavby ke „čtvrtdomkům“ jsou upravovány v Hlavních zásadách památkové péče pro územní a stavební řízení v městské památkové zóně Zlín.

III.

Cena a platební podmínky

Kupní cena za prodávanou bytovou jednotku včetně spoluvlastnických podílů na společných částech budovy a zastavěném pozemku byla sjednána dohodou smluvních stran ve výši **443 289,--**

Kč

slovy: Čtyřistačtyřicettřítisícdvěstaosmdesátdevět korun českých.

Plnění je uskutečněno dnem stanoveným podle § 21 odst. 4 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, v platném znění.

Kupní cena byla kupující zaplacena před podpisem této kupní smlouvy na účet prodávajícího u České spořitelny a. s., číslo účtu 3049002/0800, VS 1600101541, což tímto prodávající potvrzuje.

IV.

Správa domu

Pravidla pro přispívání spoluvlastníků budovy na výdaje spojené se správou, opravami a údržbou společných částí budovy jsou součástí prohlášení vlastníka.

Kupující bere na vědomí, že správcem budovy č. p. je pověřena k dnešnímu dni Správa domů Zlín, spol. s. r. o., Zarámí 428, 761 45 Zlín.

V.

Kupující bere na vědomí dohodu stran o zrušení placení nájemného ke dni podání Kupní smlouvy na Katastrální úřad pro Zlínský kraj se sídlem ve Zlíně, Katastrální pracoviště Zlín. Zastavení nájemného bude zajištěno

správcem bytové jednotky - Správa domů Zlín, spol. s r. o. V případě zastavení řízení či zpětvzetí návrhu na vklad vlastnického práva bude placení nájemného obnoveno zpětně ke dni zastavení placení nájemného, jak je výše uvedeno.

VI.

Prodávající prohlašuje, že na převáděné jednotce, na společných částech budovy a na převáděném pozemku neváznou žádné dluhy, věcná břemena a že jí nejsou známy žádné skryté vady předmětu převodu.

Kupující prohlašuje, že je jí znám stav převáděné bytové jednotky, budovy č. p. a pozemku st. p. č. 1699 a že nemá vůči nim žádné výhrady a v tomto stavu bytovou jednotku i podíly na společných částech domu a podíly na zastavěném pozemku nabývá do vlastnictví.

VII.

Vlastnické právo k převáděným nemovitostem nabude kupující na základě pravomocného rozhodnutí katastrálního úřadu o povolení vkladu s právními účinky vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí ke dni podání návrhu na vklad.

Účastníci smlouvy žádají, aby byl u příslušného katastrálního úřadu v katastru nemovitostí pro katastrální území Zlín proveden zápis změn vlastnického práva k předmětu převodu podle článku II. této smlouvy.

VIII.

Práva a povinnosti smluvních stran se řídí touto smlouvou a v otázkách, které neupravuje, zákonem o vlastnictví bytů č. 72/1994 Sb. a dalšími právními předpisy České republiky.

Smluvní strany souhlasí se zveřejněním této smlouvy v souladu s ust. zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění.

Kupující souhlasí se zpracováním osobních údajů pro tento smluvní vztah v souladu s ust. zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v platném znění.

Tato smlouva je vyhotovena v sedmi stejnopisech s platností originálu, z nichž prodávající obdrží 2 vyhotovení, kupující obdrží 1 vyhotovení a 4 vyhotovení jsou určeny k podání na Katastrální úřad pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště Zlín k provedení vkladu vlastnického práva ve prospěch kupující dle této smlouvy.

Smluvní strany shodně prohlašují, že tato smlouva byla sjednána na základě jejich pravé a svobodné vůle, že se s obsahem smlouvy řádně seznámily, obsahu porozuměly a souhlasí s ním, což stvrzují níže uvedenými vlastnoručními podpisy.

Doložka dle § 41 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

Doba zveřejnění: 22. 7. 2010 – 8. 8. 2010

Schváleno orgánem obce: Zastupitelstvo města Zlína

Datum a číslo jednací: 2. 9. 2010, usn. č. 62/29Z/2010

Ve Zlíně dne

Kupující

Prodávající

.....

.....

Statutární město Zlín
náměstek primátora

Katastrální úřad pro Zlínský kraj se sídlem ve Zlíně
Katastrální pracoviště Zlín
tř. Tomáše Bati 1565
760 96 Zlín

**Návrh na vklad vlastnického práva
do katastru nemovitostí**

1. **Statutární město Zlín**, nám. Míru 12, 761 40 Zlín
jehož jménem jedná: primátor
ve věcech smluvních: náměstek primátora
Odpovědný útvar: odbor správy majetku
IČ: 00283924, DIČ: CZ00283924
Bankovní spojení: ČS Zlín, č. ú. 3049002/0800
jako prodávající

2. paní

.....
r. č.:

bytem: tř. Tomáše Bati, 760 01 Zlín
jako kupující

podávají návrh na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí dle
přiložené kupní smlouvy č. 1600101541 ze dne

Předmět převodu: bytová jednotka č. - 4 byt č. 4 v budově č. p. na
pozemku st. p. č. 1699, dále příslušný spoluvlastnický podíl o velikosti id.
5825/23290 na společných částech budovy č. p. a příslušný
spoluvlastnický podíl o velikosti id. 5825/23290 k pozemku st. p. č. 1699,
zapsáno na příslušném listu vlastnictví pro katastrální území Zlín, obec Zlín u
Katastrálního úřadu pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště Zlín.

Dohodnutá kupní cena nemovitostí: **443 289,-- Kč**

Přílohy: smlouva ve čtyřech vyhotoveních
nabývací titul (viz zákon č. 172/1991 Sb.)
správní poplatek - 500,- Kč
nákresy

Ve Zlíně dne

Kupující

Prodávající

.....

.....

Statutární město Zlín
náměstek primátora

Textová příloha č. 2. Okruhy otázek dotazovaných při polostrukturovaných rozhovorech sociologického šetření

POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

PŘEDSTAVENÍ

Dobrý den, já jsem Eva Bártková. Jsem studentkou Zemědělské univerzity a právě píšu diplomovou práci, která se týká Letné, baťovských domků a zahrádek mezi domky. V rámci diplomové práce dělám rozhovory s obyvateli Letné o tom, jak se jim zde žije. Tyto rozhovory jsou zcela anonymní a budou sloužit pouze k napsání diplomové práce. Rozhovor bude trvat asi 30 minut.

ÚVOD:

- Jak dlouho žijete na Letné?
- Domek máte v pronájmu nebo jste ho koupily?
- Letná, Baťovské domky: slavná historie Zlína, žije se Vám tady hezky? Cítíte tady něco z toho prvního slavného období? Zajímali jste se o historii Vašeho domku nebo celé Letné? V čem vidíte jedinečnost Letné.
- Byl to Váš sen se nastěhovat na Letnou? Jste tady spokojeni a hodláte tady zůstat, založit rodinu atd.?

Nyní bychom přešli k několika tématům, které jsou spojené s mojí diplomovou prací tj. vztahu veřejného prostoru a soukromého prostoru.

INFRASTRUKTURA

- Jsou tady úzké silnice, není tady problém s parkováním aut? Máte nápad, jak tento problém řešit?
- Myslíte si, že by se mohla městská hromadná doprava, která sem zajíždí v něčem zlepšit? Je tady dostatečný počet zastávek, jsou dobře umístěny, vyhovují vám časové intervaly?
- Bydlí tady hodně lidí na menším prostoru, jak je to tady s odvážením komunálního odpadu, s přístupem a umístěním popelnic: jak často? Je to dostatečné? Můžete tady třídit odpad?
- Je tady nějaký problém s infrastrukturou: vytápění domků, s kanalizací, s vodou?

SLUŽBY

- Žijete ve velmi specifické čtvrti. Je tady dostatek obchodů? Využíváte zdejší obchůdky pro nákup běžných potravin, nebo jezdíte na nákupy mimo Letnou?
- Žije tady velké množství lidí, rodin s dětmi. Je tady mateřská školka a školka pro předškolní věk? Máte možnost přihlásit svoje dítě do školky?

- Jste spokojeni se službami na Letné? Co by se mohlo zlepšit v tomto ohledu?
- Dochází tady k pravidelnému úklidu silnic a chodníků? Nebo si musíte chodníky a veřejné prostranství uklízet svépomocí?

SOUSEDSTVÍ

- Znáte se osobně s okolními sousedy? Navštěvujete se s některými sousedy pravidelně nebo se jenom zdvořile pozdravíte a jdete po svém?
- Bydlíte tady už několik let, měli jste za tu dobu už nějaký konflikt se sousedy? Slyšel jste o nějakém konfliktu, který by se odehrál o okolí?
- Máte k nejbližším sousedům vztah důvěry? Pomáháte si navzájem, půjčujete si věci: zahradnické nářadí, suroviny apod.? Sdílíte s některými sousedy svůj volný čas: dovolená, hospoda, sport?
- Co domácí zvířata? Myslíte, že je tady hodně psů a koček? Jsou s tím spojené nějaké problémy nebo naopak přispívají k pohodové atmosféře Letné?

ZÁBAVA

- Jsou na Letné hospůdky? Máte možnost tady zajít na pivo nebo na víno? Je tady taneční parket, kde by se odehrávaly taneční zábavy, kde byste se mohli setkat se sousedy? Jsou tady herny?
- Jsou tady pro děti zavedené kroužky, kde by mohli trávit volný čas?
- Myslíte, že po této stránce by se mohla Letná zlepšit?

ZAHRÁDKY

- Kdyby vám magistrát nabídl k odkoupení pozemek mezi domky, měli byste zájem? A kdyby se jednalo jen o pronájem?
- Jsou podle vás zahrádky, pozemky mezi domky problémem v sousedských vztazích? Měl by se magistrát pokusit o nalezení spravedlivého rozdělení pozemků? Nebo si myslíte, že veřejné pozemky mezi domky přispívají k jedinečné atmosféře Letné a zajišťují sousedskou otevřenost?
- Upravovali jste si někdy zahrádku? Máte zahrádku? Bylo obtížné vyjednávání se sousedy při úpravě zahrádky? Existují nějaká nepsaná pravidla, co je možné mít na zahrádce a co nikoliv? Vyskytl se tady nebo okolí nějaký závažný problém s zahrádkou, který vedl až ke stížnost, napadání sousedů apod.
- Které roční období máte na Letné nejraději?

BEZPEČNOST

- Cítíte se na vaší ulici, na Letné bezpečně? Zaznamenali jste v poslední době (jeden rok) zvýšenou kriminalitu? Stali jste se svědky nějaké trestné činnosti nebo jste o ní slyšeli? Došlo zde v posledním roce k: přepadení, krádežím, vykradení domků, napadení občanů, pokus o znásilnění?
- Všiml jste si, že by se po Letné pohybovali nějaké party výrostů, feťáci nebo bezdomovci? Mají tady svoje místo?

- Jak často vídáváte policisty na Letné: denně, 3x týdně, týdně, měsíčně? Myslíte, že je tady nedostatečná přítomnost policie?
- Zdá se vám, že Letná je bezpečnější než zbytek Zlína?

MAGISTRÁT

- Letná je památkově chráněné území: mnoho věcí je pod dohledem magistrátních úředníků. Jaké máte zkušenosti s magistrátem, s jeho úředníky?
- Navštívil jste magistrát v posledním roce kvůli nějaké záležitosti týkající se bydlení na Letné? Co byste potřebovali změnit v této oblasti?

ZÁVĚR: PODĚKOVÁNÍ ZA ROZHOVOR

Textová příloha č. 3. Textová podoba jednotlivých rozhovorů sociologického průzkumu

Rozhovor č. 1

Délka rozhovoru: 50 min.

David: muž /31 let/ čtvrt domek

Vzd.: střední s maturitou

Jak dlouho tady žiješ, Davide?

Asi čtyři roky.

Co jsi znal o Letné než si se sem nastěhoval?

Záleží. Já sem bydlel na Podhoří a Letná je hned vedle. Letná byla vždy taková tajemná čtvrť...já sem bydlel jako malý na té hranici, kde se potkávali Letňáci a Podhořáci, tam docházelo ke střetům a doufám, že mně Letňáci prominou, na Letné byli ti sígři, tady byla ta dělnická zemitá třída.

Chodil jsi sem?

Tady bydlel kámoš a babiččina sestra, nebyl jsem tady cizí.

Babička tady jak dlouho bydlela?

Oni tady bydleli jenom ve třicátých letech, potom postavili rodinný domek na té hranici.

Jak se tady žiješ po čtyřech letech?

Jo, velice hezky. Já mám Letnou moc rád.

Je to ovlivněné architektonickým odkazem Baťovy Letné?

Je, je. Vyrostl jsem ve Zlíně a mám ho rád. Večer jsme chodili s kamarádka a bavili se o architektuře. 3li jsme přes Letnou k Lení čtvrti a tam procházeli ty uličky. tajemné oranžové domky.

Je to tady nepřehledné! bloudím.

Ano, já to mám prolezlé, každý chodník, takže člověk se už orientuje perfektně.

Já mám pocit, že lidé na Letné už nevědí, co je původní a co je novější dostavba. Co ti vadí?

Mně se nelíbí, jak se dělají rekonstrukce: každý pes jiná ves, ta čtvrť ztrácí to kouzlo, já chápu, že lidi chtěou mít obložený barák, ale když je to v původní podobě, tak to je jednotné, a líbí se mi to, má to patinu, že ta cihla krásně hraje, dřív lidi plísnilo za ty plastová okna, ale neřešili ty obklady, které jsou podle mě důležitější.

Hlídá někdo podle tebe dodržování pravidel rekonstrukce?

To opravdu nevím. Nešel jsem s tím, že by někdo dostal pokutu.

Co je jedinečné na Letné?

Jednotnost architektury, unifikovanou domků, to je hlavní bonita čtvrti. Navíc ta pálená cihla vypadá fantasticky., v té zeleni, je to supr.

Plánuješ tady zůstat?

Ne, to bydlení je pro mne improvizorium. Já mám o bydlení jiné představy. Mně vadí jedna věc, domky jsou hodně na sobě a nemá člověk moc soukromí, kdybych chtěl bydlet, tak někde dál od města.

Jaké jsou problémy tady?

Já technické informace nevím, o hodinách, plynoměru a vodoměru...kdyby tady byl pán domácí.

Vlastníte auto? Co parkování?

Auto nevlastníme. Někdo parkuje na silnici, jsou tady aj garáže,ale nevím jaké jsou kapacity, asi ne moc velké. Auta mě rozčilují na těch silnicích, procházíš mezi domkla a často je auto postavená tak, že ani nemůžeš projít. Cesty jsou zarvané autama a čtvrt' to hyzdí. Aut bylo míň a ulice byly volné.

jsi uživatel MHD?

Ano, ale chodím pěšky, protože ten Zlín se dá rychle přeběhnout. Tolik to MHD nevyužívám. Zastávek je tady dost a intervaly jsou dobré.

Co komunální svoz odpadu?

S odpady problém není. Jsou tady velké kontejnery, nevím přesně kdy je dovážejí, jsou tady sběrné dvory, jezdili jsme s panem domácím s kolečkem. Blízko u zimního stadionu a na tříděný odpad je tady taky, odtadyma 150 metrů vzduchem.

Co obchody?

Na Letné jsou dva obchody, samošky, ale moc je nevyužívám, já tady proletím. většinou na nákup do interšpáru. Já tady obchody nepostrádám, ani služby, možná starší lidé, mám sice rád malé obchůdky. Všechno je tady blízko.

Co v zimě tady uklízí chodníky?

Lidi jsou zvyklý z těch kontejnerů se štěrkem uklízet sami.

Znáš své sousedy?

Jo znám je, líp jak pán domácí. Zdravíme se, ale není tam přátelství. Navíc tady je to problematictější, tady ty kluci jsou rošťáci, večer tady bývá kolikrát bugar, pán domácí tady zadělal tuto stěnu, tady je všechno slyšet, a když oni si tam vypékají nějakou muziku, tak se nedá spát, kolikrát začnou v 11 hodin, to se na ně musí vletět, to je nepřijemné, co se týká toho bydlení tady.

Jiný druh konfliktu si zaznamenal?

Sousedské vztahy?

Ano.

Osobně jsem nepřišel s nikým do nějaké pŭtky, ale co vím, tady to je skoro bronx, už tady ti kluci jsou problémovější, a naproti je paní s jednou nohou, alkoholička a u ní bydlí týpek, živel zvláštní, je to tady divočejší.

Důvěra mezi vámi? Půjčujete si něco?

Sousedka někdy přijde, že nemá cukr apod., nějakou takovou drobnost, že nemá já v rámci těch vztahů, co tady jsou, nemám problémy.

TRÁCÍ OBČANÉ Letné spolu nějaký volný čas?

V určitých částech, ano, např. pod rozhlednou. Ti lidi dělají na cestě led pro děcka. Ale jinak o akcích nevím. Že by tady probíhaly akce typu: hurá pojdme se veselit a družít....ale zrovna dnes mě to napadlo.

Bylo by kde?

To je dobré, že o tom tak mluvíš. Včera jsem měl vizi, že bych pozval z různých částí Letné a udělat tady u baráku, u šopy párty. Jsou tady prostory, ale není nápad.

Máte nějaká domácí zvířata?

Nemáme žádné. Tady je koček a psů, to je neuvěřitelné, v každém druhém baráku je nějaký domácí mazlíček. Máme rádi zvířata.

Mně přijde, že je tady málo hospod.

Jsou tady hospody, ale to jsou špeluně, typické špeluňky se štamgasty. Tam se schází, nechci říct živly, ale...já tam nechodím.

Máte dvoreček?

Je tady dvoreček, trávníček a šopka. [ukazuje z okna].

Jak využíváte zahrádku?

Občas se tady griluje.

O živý plot se staráte sami?

Ano.

Víš o tom, že výška plotu může být nevyš 90 cm?

Nevím, to jsou pravidal města, kleré nikdo nezná a dělá si co chce. Já ybch byl proto, to víc sjednotit. Když je to památková zámělo by se to dát dohromady. Komplexně to uchopit, zpracovat to jako plan. Já osobně plácek moc nevyžívám, ono je to malinko průchodné, opalovat bych se tam nešel.

Všimla jsem si lavičky.

Hmmm, to mají sousedi. Sedávají na ní. Ti kluci dělají do aut a na tu lavičku se scházejí. Co byl problém, že na tom náměstíčku se scházeli taky a sedávali panu domácímu na té šopě, vykládali a hulákali do oken. Někdo mu vymlátil okno do šopy.

Chtěl by to pán domácí odkoupit?

Já myslím, že ne. Ono mu to vlastně patří. Někteří mají tendency to obklopovat. Zakládají si na to pozemku. Mají k tomu větší vztah, ale tady mně to nepříde.

Kdy je Letná nejlepší?

Zasněžená Letná.

Je tady zvýšená kriminalita?

Nemám pocit, tady se skoro noc neděje. Ta Letná je naprosto klidná. Bezproblémová čtvrť.

Nic se ti tady neztratilo?

No to myslím...že jo, ale vylomené okýnko. Přijedou tady policajti, je tady pár sociálních případů.

Zamykáte během dne?

Ano.

Ještě se vrátím k bezpečnosti. Potkáváš bezdomovce?

Ani bezdomce tady nevidám, není důvod, aby tady byli. Bandičky ano, ale to patří k věku. Jsou to místní. Nějak tady fungují, blbnou tady kolem baráku, přijede auto a klábosí. Na hřišti jsem viděl málokdy někoho.

Jezdí policie?

Ne, já se tady cítím bezpečně, nepotřebuju ji tady. Je to tady v pohodě. Mladší se tady nezdržují, vyletí do města.

Změnil bys tady něco?

Je to těžká otázka. Já tady nechci žít, co mě vadí asi jsou ty nesouladné rekonstrukce.

Rozhovor č. 2

Délka rozhovoru: 46 min.

Aneta: žena /28 let/ půldomek

Vzd.: vysokoškolské

Jak dlouho žijete na Letné?

Na Letné žijeme vlastně teďka třetí rok, před tím jsme bydleli ve čtvrtdomku, tam jak bydlí D. (ul. Vysoká) a tady jsme se přestěhovali na konci srpna 2010.

Před nastěhováním sem, věděla jsi něco o životě na L., znala jsi někoho z L.?

Věděla jsem jako o životě na L. Neměla jsem to tady tak projité, jakože neznala jsem tady pořádně ty ulice, ale znala jsem lidi, kteří bydlí na L. A vždycky mě to táhlo, přitahovalo mě to, já mám ráda malé věci, takové ty skřítkčí věci a tohle je prostě takové, domečky malé.

Ted' bydlíte ve vlastním domku?

Jo.

Splnilo bydlení na Letné Tvé očekávání?

Určitě, obzvlášť tady ta lokalita, máš to kousek do Zlína a vlastně když sem zalezeš, tak si i jakoby prostě bokem. Je tady klídek, je to pod lesem, jsou tady ty baťovy domky i na Zálešné nebo Podvesné, ale to je rovina a to se prostě nedá srovnat tady s tím, ten les dělá strašně.

Víš něco o historii tady toho místa konkrétně, kde bydlíte? Kolik se tady vystříдалo nájemníků?

Tak postavil to Baťa, takže se k tomu váže ta klasická historie. My jsme tady třetí generace, pravděpodobně. Ten pán, od kterého jsme to koupili, ten to měl po své matce, která to se svým manželem získala a bydleli tu, od Bati, protože on pro něho asi pracoval.

Kdybys měla charakterizovat jedinečnost L., tak bys dala na první místo co?

Já bych dala na první místo to, že to má toho charakteristického ducha, jo, že je to prostě baťovský domek a je to takový ten styl, já do toho nějak nebádám, spíš co se ke mně dostane, tak myslím, že to stávil podle nějakého amerického stylu, tak třeba to v tom jde cítit, prostě i ty cihly, jo, je to fajn. Jediné co mě teda jakože trošku vadí, je že jsou ty střechy jakože rovné, já bych radši měla ten trojúhelník.

Jen pocitově, esteticky nebo bys využila ten prostor pod střechou?

Využila bych i to místo, ale i z energetického hlediska je to lepší. Takže to má ducha, prostě a není to...moc, protože já nemám ráda nové věci, které jsou bezduché, jakože novostavby a tak, v tom bych se necítila tak dobře.

Před třemi lety, uvažovala jsi cíleně o L., že by jsi tady chtěla bydlet?

Ne. To ne, vlastně to nějak tak vyplynulo, původně jsme si chtěli postavit nízkoenergetický dům, jakože ..., jenomže nám nedovolili příjezdovou cestu, tak jsme to začali nějak řešit a protože jsme vlastně bydleli o ulic dál, tak jsme věděli, že je to tu v klidu a jakmile jsme zjistili, že tohle je na prodej jako slídili jsme po půldomcích a jakmile jsem narazila na tohle, ta členitost té zahrádky tady, že to vlastně u některých domů třeba zahrádka není. Parkovací místo, další místo tady taková dílna (ukazuje směrem do zahrady na šopu), kde může mít manžel ponk, a tak, prostě sklep, tohle nám prostě bodlo, je to super.

Splnilo to představy, sny?

Určitě, je to prostorné, bez té přístavby by to bylo malé a nekoupili by jsme to. To je úplně jasné.

Problémy: infrastruktura, začneme u cest a u chodníků, co se Ti nelíbí, co se týče aut?

Tak aut je všude hodně, na celém světě strašně moc. A my tady máme cestu, kostkovicí, která je hlavní spojnicí na tu L. a na Podhoří, takže slyšíš projíždějící auta (Mostní), tam jezdí trolejbusy, takže je slyšíš, ale o víkendu jich tak moc nejezdí, jako je to spíš taková kulisa, nějak mě to nevadí. Tady je super, že to je jednosměrka (Na Vyhlídce), ale tam jak jsme bydleli předtím (Vysoká), tak tam je to naprd, protože tam jezdí auta furt, furt tam a zpátky k tomu Kuběnovi (oční klinika).

Parkování?

My parkujeme doma, tady. Takže my to máme fajn, ale Ti co stojí na té ulici, je to otravné, podél těch cest všude stojí auta. Ale to je všude.

Dá se to řešit?

Kdo mohl, tak si udělal garáž, nebo si udělal přístřešky a takhle. A ten kdo nemohl, tak stojí tady podél silnic, ale tady sice v té naší ulici stojí jedna a ta samá auta, nikdo jiný, jenom ti co tu bydlí.

Využíváš MHD?

No, minimálně.

Používáš auto nebo chodíš pěšky?

Ale do města chodím rozhodně pěšky, i jakože tak po tom Zlíně kam se dostaneš, tak to je tady právě že dobré strategické místo, dostaneš se všude. Když jedu někam dál, na nákup a tak, jedu autem. MHD, ne, je to zbytečné.

A co pro starší lidi?

No pro starší lidi, ti to mají myslím trochu horší, protože ta L. je do kopečka, a občas vidím ta důchodce, že nemůžou. Tady máme ten mírný svázek a to je chodník, tak vidím ty lidi jak nemůžou, tady jakože sousedka třeba, tak ta nadává. A to taky tady taková jako malá nevýhoda, že nám kolem chodí lidi, ale zase tu máme vzrostlý živý plot, že je to v klidu.

Neměli jste problém s odvážením odpadů?

Ne ne, my nemáme problém s odvážením odpadů, protože se chystáme udělat kompost. Tady se dá dát v klidu kompostovač, protože třídíme odpad, tak my ani nenaplníme popelnici.

A jak to máte daleko do těch sběrných kontejnerů?

Minutu, je to v ulici.

Využívali jste někdy velkoobjemové kontejnery?

Na podzim se tady vždycky přistavuje takový velký, tady na začátku L. na ten bioodpad, na listí a tak. Takže na podzim a myslím, že ještě to bývá někdy po zimě? Ne bývá to myslím jenom jednou ročně.

Technické rozvody v rámci domku máte předpokládám nové, a co elektroměr, máte svůj?

Ano, pak máme plynový kotel, tak tady vlastně nemáme ty karmy, jak to bylo. Voda je tady nově udělaná a teďka budeme dělat elektřinu. Každá jednotka má měřiče svoje. A je tady v tom bydlení třeba nevýhoda, že ty sousedy slyšíš, pokud si to neodhlučníš, že jako fakt jsou slyšet. Když jsme se nastěhovali, tak oni tam asi dva měsíce nebydleli, dělali rekonstrukci a to byla pohoda a najednou prostě začali bydlet tak jako je to., tak jsem z toho byla taková zaražená. Ale jako je to, my jsme si udělali to odhlučnění nahoře, tak je to v pohodě, ale dole to není. Je to hodně slyšet.

Co obchody a nakupování?

Místní obchody, co jsou místní obchody... Má tady nějaký Bulhar nebo kdo to je, tak ,má tady nějaký obchůdek. Takový ten, že když zapomeneš chleba nebo prášek do pečiva, tak se tam dá skočit. Ale na Prior mám necelých deset minut, takže prostě do toho centra je to fakt blízko.

Nechybí Ti tady obchody, služby?

Rozhodně ne. Mělo se tady stavět nějaká Kaskáda centrum a doufám teda že to nebude.

Slyšela jsem o založeném občanském hnutí proti té stavbě?

No, je to tady, podepisovali jsme taky petici.

Myslíš, že ta stavba vadí celé L. nebo z toho mají strach jen lidi v bezprostředním okolí?

Vadí to celé L. Protože pokud lidi začnou dojíždět na tu kaskádu, tak tady ta ulice (Mostní), to bude hrůza. Nehledě na to, že to je Kojkovice, která už je taková špatná, místy vypouklá, jezdí tam trolejbus, je to tak, že se tam vyhneš. Jako to by se zvýšila frekvence, nehledě na to, že by ty auta si troufali projíždět i tady těma uličkami. Problém, já si myslím, že je to prostě problém. A myslím si, že tady už je dost těch center, že ty lidi už jsou zahlceni.

Víš o dostupnosti mateřské školky a školy, které budeš v dohledné době využívat pro dceru?

Mateřská školka je tady v ulici, tady hned. A školy jsou tady všude kolem. Já mám teda jako spíš záľusk na ty Waldorfské školky a Montesori a tak, ale jako nebránila bych se využít i místní. Nejradši bych své dítě poslala na školu s ekologickým zaměřením ve Štípkě, kam jsem chodila já a bylo to úplně super. Ale to je dvacet minut, uvidím...

Zpátky ke službám: opravy atd.

Já jsem z podstaty spokojený člověk, takže tady v tom žádné problémy nevidím. Pro mladého člověka je to z té L. kousek, já nevím, pro ty starší už je to horší, ale mají to na prioru. Takže já si fakt myslím, že ta Letná je úplně, co se týče těch služeb, je nejlepší lokalita s těmi baťovskými domky, protože to máš do města fakt nejbliž, kdežto z té Lesní Čtvrti už musíš jezdit dolů, už jsi odkázaná na ten trolejbus, který Tě tam zaveze, ale toto je fakt nejlepší, že je to tak blízko.

Co s údržbou silnic/chodníků v zimě?

Kdo se stará o ten chodník, to jsem taky sondovala, jednou jsme to protahovali i my, ale myslím si, že to tady mají na starosti takoví Ti lidi, co pobírají soc. dávky. Město to organizuje.

Máš tady hodně sousedů na blízké vzdálenosti, jak osobně se s nimi znáš?

Já se tady s těma sousedka vlastně neznám. Jediného koho znám od vidění tak je souseď v rámci domku. Tady jsme čerstvě přistěhovaní, takže to je ještě brzo. Ale tam, jak jsme bydleli na Vysoké dva roky, tak tam jsme ty souseďy dobře znali. Ale přistupuju k tomu tak, že po zkušenostech, které mám je lepší si lidi moc nepřipouštět k tělu. Jako pozdravit se, popřát hezký den, prohodit pár slov, ale není potřeba se nějak jako pachtovat. Ale myslím si, že tady není nějaký problém se souseďy, protože to jsou všechno de facto lidi kolem čtyřicítky. Takže my jsme tu nejmladší.

Žádný konflikt jsi tady Ty nezažila?

Ne.

A slyšela jsi o nějakém konfliktu tady?

Jo, furt se lidi tady hádají o kraviny, jakože někomu uteče pes, nebo někomu vadí, že se mu ten pes ocitne na zahradě. Co třeba vadilo nám, my tady nemáme žádnou zábranu, takže se krásně projdeš až ke dveřím a vadilo mě třeba, že lidi z ulice chodí až sem. A tady se zastavují a dívají se do zahrady, jak nám tam sedí kočka, tak to mě spíš vadilo z toho důvodu, že mám psa a oni sem klidně lezou a potom ten pes může na ně zaštkat nebo jim vyplašit děcko ... Víš, že cítím, že tohle moje území, tak prostě vy jste na té ulici, nechodte sem. Ale zase to je moje chyba, tak až si tam dám bránu, tak budu spokojená.

Takže ideální stav je mít to tady oplocené?

Určitě. Vzhledem k tomu, že má člověk psa a vlastně malé dítě, tak určitě. I z toho, že to působí jako psychologicky, když máš ohrazený dům, tak působí tak jako bezpečně. A zábrana pro lidi z venku.

Máš vztah důvěry k souseďům? Co půjčování věcí?

Důvěřuju, ale prověřuju. Jasně, půjčovali si tady od nás třeba sekačku. To je v pohodě, nemám problém cokoli půjčit, cokoli dát.

Jsou tady tendence, že by souseďi společně trávili svůj volný čas?

Já myslím, že to co se znají víc, tak si spolu vypijou víno, myslím si, že zakalí dost. Někteří, co teda znám, ale to spíš ten mladší okruh. Neznám ty starší, ale určitě je to stejné.

Vašimi domácími mazlíčky je kočka a pes, tady na L. je jich hodně, domácích zvířat?

Je. Právě, myslím si, že koček je vůbec ve Zlíně hodně a těch psů taky a to už potom záleží, jak se o ně starají majitelé. Když se o ně staráš dobře, mají hranice, nikoho neotravují, tak prostě nemáš problém. Ale jakmile máš přemnožené kočka, které otravují sousedy, kálejí na záhony nebo do zahrady, tak je problém, to vždycky záleží na majiteli.

Ty sama jsi byla někdy v podobné situaci?

Ale cítila jsem. Protože my jsme tady měli ještě jednu kočku, zaběhl se sem nějaký cizí pes, tak já jsem ho viděla, a nechtěla jsem, aby ho zajelo auto na silnici, tak jsem vyběhla, že to budu řešit a sousedka stála tady na ulici a já se jí ptám: nevíte, čím to je pes? A ona mě na mě nějak nereagovala, tvářila se, že ji to nějak nezajímá a já jsem řekla, tak já ho přivážu a nechám ho tady u nás, a ona mi takovým zvláštním způsobem odpověděla, máte těch zvířat málo?! Tak jsem z toho vycítila, že si všimla asi toho, že máme asi víc zvířat než oni nebo..., ale vůbec jsem to neřešila.

Co hospody na L.?

Tady jsou takové pajzly. To je Soptík a Mamboo, nebo jak. Já myslím, že to jim tady bohatě stačí, dvě hospody. Do nich chodí ti místní, jedni a ti samí, hned tady na rohu je Barli. Pak ještě Novesta. Můj názor je ten, že kdyby hospod zmizlo, tak by se udělalo jediné dobře, jak na L., tak prostě po celém Zlíně.

Co herny?

Myslím, že tam v těch pajzlech, jsou tam nějaké automaty. Nebyla jsem tam, nevím, ani to nemám v plánu.

A Vy využíváte podobná zařízení? (restaurace, bary, kavárny).

Místní? My chodíme do centra.

Mají místní obyvatelé prostory pro společné sdružování?

Prostory rady na to mají. Je tady hřiště, všude kolem jsou tady hřištěátka. Pod lesem jsou veřejná ohniště, takže hodně. Mají možnost. Většinou každý má nějaké vybudované posezení, takže není problém prostě posedět u něho.

Existují tady nějaké volnočasové aktivity, kroužky pro děti?

Jo, funguje, myslíš vyloženě tady? Na L. nevím o ničem.

A co to centrum volného času?

Tady je centrum volného času tady hned pod náma, takže tam to funguje. To je vlastně Ekocentrum čtyřlístek. Takže to je i ekologicky nějak zaměřené. Vede to pan David. A jinak volnočasové aktivity dětí jsou tady ve Zlíně, hodně rozšířené, hodně organizované. Jo, to Ti můžu říct, my jsme zavedli, je tu nová čajovna, tady hned na poliklinice, což je ještě L., tak já jsem tam začala organizovat srazy malých človíčků. Tam chodí mamky s dětma, jakože posedět. Jsem tam chodila občas za kamarádkou, která čajovnu otevřela, já sama jsem dříve pracovala v čajovně a teď, když jsem na mateřské tak tam děláme ty srazy malých človíčků. Každé úterý, jednou za čtrnáct dní.

Co by se mělo zlepšit na L. v podpoře slučování lidí?

Možná, když to bylo spíš za komunistů, takové ty průvody a tak. Ale já tady ty lidi ještě moc neznám, že si tady žijí v takovém pomyslném přátelství. A zase tady nechci vznášet takové ty ideje. To je prostě takové. Prostě je to jak to je a bohužel je taková doba, že si každý hrabe na svém písku. A lidi se i hodně bojí, protože tady se krade třeba a my když jsme bydleli tam v tom čtvrtdomku (Vysoká) tak top se prostě nehodilo, tam Ti šlohy boty i před barákem kde co. Tady se nám zatím ještě nic neztratilo.

A co Vaše zahrádka, co na ní běžně děláte za činnosti?

Tedka toto léto jsme tam trávili většinu času, protože tady se všechno dávalo dohromady. Malovalo se, dělaly se vnitřní úpravy a tak. Ale je to prostě super, můžeš si tady grilovat. Můžeš se tady povalovat, tvářit se, že jsi na dovolené, není ti sem vidět. Máme to tady zarostlé, otevřeš si tu šopu, tam si můžeš dělat cokoli, dát cigáro, je to super. Můžeš tady jakože zevlit, bydlet na úrovni, jsi v centru. A ta zahrada je prostě fajn.

Vaše zahrada je větší než u většiny domků...?

To je. Tak je to samozřejmě i práce, musíš se o to starat. Ta zahrada, to je tady největší plus.

Kolik má m²?

To nevím, to si nevzpomenu.

Zahradu pořád vlastní město, klade si nějak nároky na to, jak by se o ni mělo pečovat?

Neklade.

A co předepsaná výška živých plotů?

Tak oni se snaží regulova, co se dá, někdy je to až přitažené za vlasy. Ale je dobře, že to regulují, protože lidi, zase by si dělali fakt všechno možné. A kdyby sis stihla projít ty domky, tak bys viděla, jak to někde vypadá a je to fakt šílené. Ono to jako město reguluje, ale nikdo nechodí a nekontroluje to. Takže je to vyložené o tom, že buď nabonzuje soused nebo si měj prostě, co chceš.

A jaká je potom praxe, když už se město doví nějaký prohřešek, jak zasáhne?

Zasáhne tak, že je to jako tak, že když bych si tady třeba udělala balkón tady nad tu šopu, tak okamžitě mě někdo napráší a přijde město a budu mít problémy a dostanu pokutu a budu to muset do určitého datumu to prostě sundat. A ještě si to tady obejdou a najdou mi tisíc dalších věcí. Platí prostě pravidlo, na nic se neptej a udělej si to, ale potom prostě jako můžeš mít problém. Všechno se musí ohlašovat, na všechno stavební povolení. Jakože povolení z města.

A co společné pomyslné hranice zahrádek, chodníky a zahrádky samotné, můžou se stávat jablky sváru?

Můžou, samozřejmě. Protože když ti tady jako někdo projde, tak nenaděláš nic. Víím, že sousedovi tam chodí, tam bydlí takoví divní lidi. Tady je hodně lidí na L. takových mladých a oni berou drogy, to je zvláštní, to jsem si všimla, že je tady taková nějaká koncentrace, je to třeba i v tom, v Otrokovicích i

na Svazích (velkoplošná panelová sídliště), ale tady taky. A oni ti prostě prolítnou přes zahradu, a buď si to s nima vyřídíš, jakože osobně, jo řekneš jim něco nebo nenaděláš nic, protože stěžovat si na město, že Ti tady někdo chodí, to nejde, protože to je veřejný jakoby prostranství.

V případě, že by město nabídlo odkoupení plochy zahrady, využili by jste tuto nabídku?

Zbytečné, to by jako se nic nezměnilo. Nepotřebujeme si to odkupovat, my tady už nic neplánujeme, něco si stavět. Takže je to zbytečné. Je to takové divné, třeba ten vztah vůči městu, že jako doufáme, že nám tady nic nepostaví. Ale doufáme, že ne.

A co kdyby se rozhodlo město vybírat nájem z těch pozemků/zelených ploch?

No ono tady je nějaké nájemné, nebo bylo. V tom inkasu se mi zdá, že tam něco je, ale jenom nějaká sranda částka. Symbolická.

Díky polosoukromým zahrádkám se musíš se sousedy dost často vídat právě při společných činnostech na zahrádkách, ne?

No to jo. Tam sedí, celé jaro, léto podzim tam sedí pán. Jakože na balkoně, kouří, poslouchá tam muziku, vidí nám sem. Paní, která tady bydlela před náma, s ním měla nějaký problém, ta nás před ním varovala, tak jsem z toho měla blbý pocit. Toho pána jsem se bála, jo. Ale potom jsem zjistila, že to bylo jenom mezi nima. A že on vlastně proti nám nic nemá, takže v klidu. Jeden jediný konflikt co tady byl, tak když manžel dostal ode mě novou vzduchovku, tak si tady dal terč a střílel tam tím směrem. Prostě je to magor, ti lidi byli v právu. Oni se báli, že se netrefí a střelí jim tam. Tak dostal zprda. Ale to bylo oprávněné. Musí se tady dodržovat..., musí být člověk ohleduplný vůči ostatním, a nemá problém.

Je L. specifická také díky častějším konfrontacím se sousedy? V porovnání s jinými místy.

Každopádně, jo. Jako nemůžeš dělat, že tady Ti sousedi nejsou nebo se čertit kvůli každé kravině. To by se tady nedalo žít.

Upravovali jste si už Vaši zahrádku?

Ne. My jsme to koupili, tak jak to je, akorát teďka potřebujeme radu nějakého zahradního architekta, co s tím.

Myslíš, že tady existují nějaká pravidla (psaná i nepsaná), co můžeš mít na své zahrádce?

Já si myslím, že si tady fakt každý dělá, co chce.

Ve kterém z ročních období Ti L. připadá zvlášť hezká?

To mám nejradši ten přechod jara, jakože když přijde jaro. Protože na jaře je to tady moc hezké, to lidi, když má člověk nějakou tu zahrádku, tak tam kvetou kytičky a je to tady prostě jak u skřítků. Ale zase v zimě je tady hezké to, že každý má vyzdobený nějak ten domeček, má to každé období své kouzlo, ale já fandím jaru.

Celkový dojem z L. je spoluvytvářen zelenými plochami i červenými fasádami domků, jedno bez druhého by nemohlo být?

To určitě. Ty stromy vzrostlé, většinou stejně staré jako ty domy, my to tady tak máme. Že vlastně zasadili stromy, když se nastěhovali. Tak to je pro mě ten největší bonus.

Na Vaší zahrádce jste si zasadili?

Teďka ten smrček, a tulipány a kytky. Chci si tady dělat takový ten kopec ze zeleniny před okna a tak. Jinak jsme to nechali tak jak to je.

Bezpečnost?

Cítím se bezpečně tady. Myslím, že to je vnitřním pocitem člověka a je to tím, že máme toho psa, protože ten fakt jako pohlídá.

V posledním roce jsi se setkala nebo slyšela o nějakém kriminálním činu?

Tak tady ty smažky, ti raubíři tady chodí a vidíš, že se Ti dívají, co by ti ukradli. Ale ti co bydlí tu, tak jsou známí a mají respekt tady k těm bezprostředním sousedům. Spíš pokradou asi doma, přímo pod střechou.

Tobě přímo se tady žádná újma nestala, ani z okruhu Tvých známých?

No, mě se stala hodně újma třeba na tom starém podnájmu (Vysoká), tam mě běžně kradli věci, kytky před dveřma, židle, ze šňůry třeba nějaké prádlo. Takže vždycky, když jsem si pověsila prádlo, tak jsem k tomu musela povázat psa. Tady prostě pohoda (Na Vyhlídce), tady se nám fakt ještě nic neztratilo.

A závažnější činy, přepadení ?

Ale jo. Na L., tady je pořád něco. Ožralci jdou nebo zfetovaní kluci, do sebe kopou. Povytahují sklo nebo nějaký bordel tam z kontejneru, teď to porozbívají. Kopou do popelnic. Bijou se.

Jsou to místní?

Jsou místní, Jsou to tady místní raubíři. Sem kdo tady nebydlí, tak tady nechodí, v noci třeba.

A co bezdomovci?

Bezdomovci, ti se tady taky ... Často lidi tady něco vyhodí, my třeba taky když něco vyhazujeme, tak to naskládáme k popelnici, za chvíli to tady není. Bezdomovci tady chodí často. Mě se zdá, že se scházejí tam kolem Vysoké. Protože mě se třeba stalo, že se mi tam ztratila i deka pro psa, kterou jsem tam měla. Si to vzali na noc. Co se hodí, no.

Potkáváš hlídky městské policie tady?

No občas jsem zavolala i sama. Několikrát jsem volala záchranku. Celkem třikrát, když jsem viděla někoho ležet prostě v krvi. To spíš tam na starém (Vysoká). Tady jsem volala odchydku pro toho psa. Teď jsme volali hasiče, protože tam hořelo vedle. Takže tady to prostě žije. Na Vysoké tam to bylo hodně, každý čtvrtrok. Tam jsou ubytovny, a to je právě tím, že kolem Vysoké tam je hodně ubytoven. A tam jsou Ti lidi takoví všelijací.

Pravidelná přítomnost policie by byla vítaná?

Já myslím, že policajti tady fungují dobře, protože když je zavoláš, tak oni jsou tu hned. Tady mají vlastně hned kopeček. Takže oni jenom sjedou. Ale je super, kdyby se třeba tam na začátku L., kolem Vysoké, sem tam nějaký projel na koni. Nebo něco. Aby ti lidi měli povědomí, že tam ten dohled je, nejen, když je někdo zavolá.

Neviděla jsi policii na obchůzce tady?

To ne.

Ve srovnání se zbytkem Zlína hodnotíš L. z hlediska bezpečnosti jak?

Spiš bezpečnější než Jižní Svahy, než to centrum. Tam sice jsou kamery, ale tam prostě...

Zamykáte vstupní dveře?

Ne, když jsme doma tak míváme i dveře otevřené, my máme psa. Kdokoli se blíží, tak on hned hlásí. Kdybychom ho neměli, asi bych byla ostražitější.

Spolupráce z magistrátem, při jakých příležitostech jste se na magistrát obraceli?

Při přepisu nemovitosti a všechno úplně bez problému. Tady ten majitel, co tu bydlel, tak to byl nějaká známá osobnost. Že ho lidé znali. A všechno bylo úplně v klidu, protože on tady má všechno zkolaudované, nic na černo, takže v pohodě.

Kdybys chtěla něco dalšího řešit, věděla bys na koho a kde se obrátit v rámci magistrátu?

Jasně, jo.

Tady je tzv. úřadovna magistrátu pro místní část L.

Jo? To ani nevím. Výborně, tak to je dobré. Já teďka asi budu někdy řešit, aby prořezali tady ten strom. Protože kdyby ho prořezali, tak my tady máme víc slunka.

A co údržba zeleně, prořízka vzrostlých stromů v rámci zahrádek?

To nic, to si musíme řešit sami. Jedině kdyby ohrožoval veřejnost. Ale já myslím tam ty stromy, co jsou u ulice.

Co by jsi změnila na L.?

Je to tak, jak to má být. Možná víš, co, ale nevím kolik času mají lidi, technické služby by mohli sami od sebe čas od času zkontrolovat ty stromy. Protože tady je musí lidi volat, až už se něco stane. Jakože pokud to nikdo nenahlásí, tak potom přijde velký vítr a spadne větev ze stromu a rozbije někomu auto a to už je pozdě. Asi tohle, že by se o to mohla ta městská zeleň víc starat.

Máte ve sklepě vodu, nebo problémy s povrchovou vodou?

My ve sklepě vodu nemáme, ale tam na Vysoké, tam to bylo mazec. Tam sousedka měla při běžných záplavách, tak ta měla plný sklep vody. Jenže to se musí nějak odizolovat ty sklepy. Kdo na to ty prachy má, tak si ten barák prostě rekonstruuje. Ale určitě ta voda tadyma protéká. Je to z kopce, z lesa to asi taky teče. My tady máme nějaká spádový kanál tady.

Do budoucna, má L. spíše potenciál obnovy skladby obyvatel? Omládnutí?

Jo spíš jo. Přistěhovává se sem více mladých lidí, protože ti staří to dají těm mladým, kt. si to spraví, protože obvykle ti staří lidi na to nemají peníze.

Jsi spíše pro úpravy na L., které by splňovaly požadavky mladých obyvatel nebo spíš pro konzervování L.?

Určitě každý ten domeček si zaslouží, prostě opravit ho. Tedka tady jeden spadl, nahoře.

Takže jsi spokojená a hodláš na L. zůstat ještě hodně dlouho?

Přesně tak.

Rozhovor č. 3

Délka rozhovoru: 61 min.

Jana: žena /84 let/ půldomek

Vzd.: základní

Jak dlouho tady bydlíte?

Od 52 roku, a to už byl ten domek dvacet let postavený, a to už byl i poopravený, to už tam byla ta přístavba, v tej době, v 52? Ne, přístavbu jsme dělali až v 71, to jsme si sami...když už to bylo naše, protože když jsme to kupovali ...já nevím, v kterým roce...

Já myslela, že to probíhalo v 90-tých letech?

Ostatní, naše ulice byla prodaná první, ostatní se neprodávalo, až teď, po revoluci, to prodávali jen domky, bez pozemku, my máme velikou zahradu.

Víte zhruba metry?

Petře? Nevíš, kolik přibližně má ta naše zahrada metrů? Přes 200? Dá se zjistit úplně přesně (Petr mluví, syn).

To stačí.

A to je v roce mezi 60. a 70. rokem, tak to bylo, protože 71 jsme si to kupovali, ale nepamatuju se kolik metrů.

Vaši sousedi si to taky odkoupili?

Ano, to všichni tam pod rozhlednou, s tím pozemkem všichni, jsou tam přístavby .

Před 52 rokem jste bydlela ve Zlíně?

Ve Zlíně Na pasekách.

Věděla jste něco o Letné? Zнала jste někoho z Letné?

Ne, ale jen manželovo přání bylo bydlet na Letné, protože on byl zaměstnaný nějakým pánem v Otrokovcích, a on býval na Letné...hmm...manžel pocházel z Pasek, tam měli hospodářství a on do práce nosil ovoce a nosil mu to na tu Letnou mu se tam velice líbilo, kdybych někdy chtěl tak na tu Letnou, když jsme se tam dostali, blízko toho pána, co mu nosil to ovoce.

Myslíte, že jste si to vybrali taky kvůli tomu, že jsou tam zahrádky?

My jsme potřebovali hlavně byt, my jsme na to nehlédli, ten vedoucí manžela, to bývalo za těch komunistů, on byl v té dílně nějaký předák, vedoucí, on tam bydlel pod rozhlednou tady blízko stadionu, on manželovi jako vyřídil ten byt tam tak jsme byli rádi, že jsme dostali byt, nehlédli jsme ani na zahrádku, protože tam jsme měli jen jednu místnost už se mi narodila céra první syn a potom

céra, tak abychom?....malinkou provizorní kuchyňku udělanou z půdy, bylo to pěkné útulné, ale nemělo to ani strop, manžel musel udělat nějaký ten strop, z těch desek takových, mně tam zmrzla voda, takže zima tam je, no tak jsme byli šťastni, že jsme na té Letné, dostali jsme se do takové prostředí, že jsme všichni sousedé vycházeli spolu a dodneška tam bydlím, sousedka a ještě tři sousedky, jinak všechno je tam mladé...(není rozumět)...naproti mně sousedka má 90, ta tam bydlela za války, jak tam bombardovali, to jsme se tam sešli všichni, co byli nekuřáci, všichni jsme se ta, tak sešli, manžel nekouřil taky, tam se vůbec nekouřilo, jsme bývali v takovém zdravém, prostředí.

Scházeli jste se během léta někde venku?

Ano, u sousedů, byl tam aj kulturní dům, byl takový provizorní, už není, ze dřeva postavený, ta mládež se tam scházela.

V kterých místech asi?

To bylo blízko nás, to bylo ...tam byly kryty, v tom lese bylo hodně krytů, když byla válka, tak tam utíkali do těch krytů, to bylo v jedné třetině ulice, to bylo kousek od nás.

Pátrám, jestli tam něco je?

Ne, bylo tam dětské hřiště.

Letná má baťovský koncept, zajímala jste se o historii?

Když tam byli ti nájemníci, pod náma, je to o ulici výš,,,jas u na spodní straně...jsme jako sousedé, to se tam nastěhovali, když byl ten domek postavený, on dělal u baťů a hned nabízeli ty domky, ale to nesměli žádní zahrádky, jediné květiny domky jsou od sebe odlišné, my máme vchod do bytu do chodby, chodbička do kuchyně a do koupelny kdežto pod náma, ti už měli dvoje dveře z venku, zvenku do sklepa, a zevnitřku přímo do kuchyně, chodbička ale jako do kuchyně, do sklepa museli chodit zvenku, my jsme to měli zevnitř.

Od jaké doby se tam začali vysazovat ovocné stromky?

Během války, ještě dřív, nesměli kůlny, co jsou teď, takové škaredé, u toho stavení a divím se, že jim to nevádí, kdo má pěknou přístavbu, on má, jak se to řekne, no dřevník, my už taky máme škaredý, už opotřebovaný, od tej doby, co jsme se tam nastěhovali, to manžel postavil, ...nejsou na tom...já tam bydlím sama, já mám pěknou zahrádku.

Zahrádka okrasná nebo i užitková?

I užitkovou, my jsme měli zahradu velikou, záhon jahod, všechno, zeleninu, fazolky celer, všechno, teď už na to nestačím, tak jsme to pěkně zatravnili, na jedné straně jsme postavili velkou pergolu, tam mám hodně květin.

Byly tam stromy?

Byly ale ne ovocné, takové vysoké, lípy...manžel to posekal....jinak je tam pěkné bydlení.

Jaké období máte ráda?

Všechny období, já si nemůžu stěžovat,

Zažila jste sousedské konflikty?

Byly tam konflikty, aj na naší ulici, už jak to vyměřila geodézie, že jim to špatně vyměřila, kvůli pár metrům...my jsme neměli s nikým, už se neznáme tam dole, všechno je vyměřené za mladé, je mně 80 let, že.

Mělo by město udělat víc, prodat pozemky?

Nějaký příklad nesrozumitelný, lidem by měli ty pozemky prodat [nesrozumitelný příklad].

Kolik tam bylo aut v 50 letech?

Tam byly děti, hrály si na silnicijezdilo tam nějaké nákladní auto, kam sypali popel z beden.

Co teď popeláři, fungují dobře?

Ano, my máme sběrný dvůr, tam se dá všechno, aj ze stavby, když jsme opravovali dům...

Na co topíte?

My jsme měli vždycky plyn, ale ústřední topení jsme dělali, topili jsme tam dřevem a uhlím, I ne plynem, ale plyn tam byl, ale jenom jsme na něm vařili.

Měli jste jeden vodoměr a elektroměr nebo byl společný?

My jsme měli zvlášť, ale dole měli jeden.

Máte oplocenou zahrádku?

Nemáme, my máme jen od silnice živý plot, mezi sousedy nic nebylo, hranice byly vyměřené,nahore nad námi je pozemek volný, kdybychom ho chtěli koupit, tak můžem...na hranici máme pergolu a že bychom si k tomu přikoupili to obecní, 800 za metr čtverečný, ten pozemek tam vznikl kvůli spodní vodě, nikdo tam nechtěl stavět, oni to nepovolili.

Měli jste tam vodu?

Domky byly postavené na dvacet let, ve sklepě byla hliněná podlaha, když jsme se my přistěhovali bylo to už vybetonované. [Hovoří o úpravách domku proti vodě: podřezávat a asfaltovat].

Nevadí, že tam nemáte plot? Pocit bezpečí?

Když jsme dělali generálku baráku, pod pergolou jsme měli složené všechno, celou kuchyň, pohovky, přístroje...nikdy nás nenapadlo, že by nám mohli něco ukrást, oni ani nechcú dovolit ty ploty.

[Vypráví nějaký příběh o srnkách a lesní zvěři.]

Jezdíte MHD?

Já chodím pěšky, trolejbusem do města, ale do spáru apod., všude pěšky, já jsem od mládí zvyklá do kopce, když jsme bydleli v Jaroslavicích....trolejbusy jezdí často, mně to stačí..., já su spokojená, ještě za málo peněz 4 stovky za rok.

Srovnejte sousedské vzaty včera a dnes.

No byly, my starousedlíci jsme se znali, já už tam nikoho neznám, mladí ani nepozdraví, abych já je zdravila, ale tož já jich pozdravím, jsou to susedé...když párkrát nepozdraví, tož přestanu aj já.

Využíváte menší obchůdky na Letné?

Nejsou, tam bývala samoobsluha, fungovalo to, ti staří lidé tam chodili, oni to zbourali a je tam firma, na straně k podhoří není nic.

A co ostatní služby: kadeřník apod?

Já jsem kadeřnice, když to je dlouhé, tak to ustřihnu, za Baťů a během války tam bylo tolik obchodů, tři řezníci, zelenina, galanterie....a dnes tam není ani jeden.

Žije to na Letné přes den, anebo až se lidé začnou vracet z práce?

Chodí do práce a až navečer se objeví.

Je tam večer klid?

Když tam nechodí ti chuligáni, a nehází popelnice, když jdou z hokeje, popelnice jsou vysypané, ale teď už je klid.

Potkáte policii na obchůzce?

Ano, aj auta tam projedou, cítím se bezpečně, když byl manžel tak jsem zamykala, protože se stalo, že se někde vloupali, když jsem sama, já kolikrát zapomenu i zavřít, věřím tomu, že mě nikdo nevykrade, ani z kůlny, máme tam sekačky, nejde ani zavřít, je to nakřivo.

Co děti a škola na Letné?

Chodili všichni na Letné, já sem školku nevyužila, družinu ano.

Jak trávíte volný čas?

Přes léto na zahrádce, ryju a všechno, potkám se tam susedka, k sobě do bytu na návštěvy nechodíme, nebylo to zvykem, v létě si sednem na lavičku, pod pergolu, když jsme třeba něco potřebovali, tak to jsme si pro něco dovnitř došli, ale jinak ne, každá jsme měli svojí práce.

Z vašeho pohledu? Problémy na Letné.

Když přijedou děti, mají kde zaparkovat, před domkem je volno, opravdu si nemůžu na nic stěžovat, přečíslovávání: od bati to bylo dobré a po tolika letech se to musí přečíslovávat? to bude stát peněz, aj občanky, ..chodníky by měli raději spravit.

Měli by moci si lidé upravovat věci podle svého, nebo by to mělo být zakonzervované?

Kontrola za Baťů chodila, aj do bytů, a jak vypadá okolí, v některých místech u silnice je takový nepořádek, že to snad není možné, i když je to obecní tak je to ve škaredém stavu, tráva tak vysoká,

potom leží, hnije,.. ...kolem některých domků je takový nepořádek... to by měli kontrolovat, u nás je to pěkné, jen ta šopka mi tam vadí, ale ten nemá čas, kvůli obložení domku, já bych to aspoň natřela.

Libí se lidem na Letné?

Ano lidé jsou tam spokojení, pořád nacházím ve schránce nabídku k odkupu domku a pozemku, pořád.

Co mladé rodiny, pro ně to bude asi malé?

Tak si přistaví, my jsme měli přístavbu, malou verandu, ale potom při opravě jsme zvětšili kuchyň, dále jsme udělali samostatná záchod a koupelnu...popisuje interiér domu při přestavbě....přestavba schodů.

Co se vám nejvíc líbí na Letné?

Všecko, jsem spokojená, všechny lidi jsou tam dobří.

Rozhovor č. 4

Délka rozhovoru: 61 min.

Růžena: žena /72 let/ půldomek

Vzd.: základní

Navštěvují obyvatelé Letné Vaši úřadovnu? [Kancelář Magistrátu města Zlína – Letná, Kotěrova 4395.]

No moc ne. Když jedu trolejbusem nebo jdu na pochůzku, tak víc to využívají. Oni už mě znají a už na mě třeba i čekají, už ví, že v to úterý jdu tam, ve čtvrtek jdu tam.

Většina mých respondentů to nevěděla, že mají možnost využít v pondělí a ve čtvrtek úřadovnu přímo na Letné.

Lidi jsou, oni to i ví, vždyť je to v každém magazínu. [Magazín Zlín-vydává radnice a doručuje občanům zdarma do schránek] A cedule je tam. Všecko, teď je setkání s občany, my teď budeme mít 7. 3. to setkání, šak tam nikdo nepřijde.

A kde se to bude konat?

Ve škole. To je ve školní družině. A tam to míváme a ze začátku, tak před 8 lety, tak to bylo plné. A teď poslední dobou tam přijde pár lidí. A radní to udělali jenom jednou za čtyři roky, a to je strašně málo. Ty lidi prostě říkají, že za čtyři roky, že to se stejně nic neděje. A tak když to bylo každý rok nebo každé dva roky. Tak to bylo v bezvadném stavu.

Co se tam třeba řeší?

Řešíme chodníky, cesty, výtluky, řešíme tam třeba i nějaké ty sousedské vztahy nebo vodu. Teď jak mají v těch čtyřdomkách jako paušál. Že tam platí tak strašné peníze za ten paušál a to. Tak to se tam všechno řešilo.

Na koho se můžou obyvatelé L. obrátit v případě nějakého problému?

No na mě. Ale tam chodí tak skutečně málo lidí, že si myslím... oni víc buď přijdou k nám, když se něco děje a nebo mě zastaví teda na ulici a nejvíc v obchodě Vám můžu říct. Já dojdu do Sparu a já donesu polovičku věcí, protože ...(smích)

A co obchody na L. využívají je místní?

Využívají. Využívají na ty rohlíky, na takové rychlé jenom. Ale na ty větší nákupy ne. Protože tam to mají všechno dražší. Já si myslím, že každý má auto a když tak si jede na ten velký nákup. A tady co máme ty dva obchody, to tak akorát, si myslím, na ty rohlíky stačí. Akorát tam nemají žádné výdělky ti obchodníci. Protože tam moc lidí nechodí nakupovat. Jenom pro rohlíky a chleba.

A co ostatní služby?

Kadeřnictví tam máme. A jinak tam na toto nebyly žádné požadavky. A teď jako se má na té točně trolejbusové dělat nějaká ta Kaskáda nebo co, tak jestli to bude nebo nebude, to se zatím ještě neví. Teď se psala nějaká petice.

Tam vzniklo nějaké občanské sdružení proti té výstavbě.

Ano. Ne proti tomu, to aby to bylo. Já teď nevím. Je to tak tři roky se psala petice, aby to tam bylo. A teď začátkem ledna přišla zas nějaká, že aby to tam nebylo. Tak já teda nevím co chtějí.

A Vy osobně k tomu máte jaký postoj?

Já osobně si myslím, že je to zbytečné. Máte obchodní dům, máte ... teď v tom centru je tam toho dost. Jestli přejezd trolejbusem o dvě zastávky dál, stejně by tam tím trolejbusem ti lidi jezdili. Oni tam mají strach z hluku ti lidi, a proto oni psali asi tu petici, že to tam nechcú. Já mám ten dojem. Jenom za mnou taky z toho sdružení nepřišel. Já jsem to měla jenom doma ve schránce.

A jsou proti tomu jenom lidi z bezprostředního okolí té plánované výstavby?

Ano, u toho. Z opačné strany L. to nikoho nezajímá, určitě.

Vy žijete jak dlouho na L.?

72 let.

Takže Vaši rodiče dostali?

Dostali na Krátké ulici čtvrt domek a potom jsme se přestěhovali do půldomku. Já jsem se potom vdala, nastěhovala jsem se na Mostní ulici do čtvrt domku. Potom jsme si to vyměnili s jedněma staršíma manželka do půldomku.

L. má významnou historii, zejména z architektonického hlediska, zajímala jste se o to někdy Vy sama?

Zajímala. Když se začala bourat ta Zahradnická a Antonínova. To mě bylo tak hrozně líto. To byly takové útulné, takové pěkné domky. To jsem si říkala, aspoň jeden tam měli nechat. To bourání bylo tak před 25 lety, 30 možná i. Tam stavěli tu uměleckoprůmyslovou školu. Akorát tam zůstal ten jeden domek, jak tam byl ten natěrač, Čunek, tak ten tam ještě pořád stojí, ale to už má takový novější tvar toho. Ale tam byli takové omítnuté domečky, no velice pěkné. To byly první domky, co tam byly.

Cítíte ještě teď něco z původní podoby čtvrti, velkorysá řešení, otevřená, přirozený terén, všude trávník?

Bylo. Všude se dalo projít, všude se dalo jít a teď se každý uzavře, ano a to mě strašně vadí. Že každý má jenom svoje. A když aj děcko teď proletí někde, to jste neviděla tu hrůzu. Já aj když k nám příjdou a toto mě řeknou, já vždycky říkám, prosím Vás. My jako děcka jsme od obchodního domu až k Podhoří proletěli celou L., když jsme šli ze školy nebo tak podobně.

Navzdory změnám, máte ráda bydlení na L.?

Já mám ráda bydlení na L., já bych asi nešla jinam. A manžel, ten se přiženil a ten by vůbec z L. nešel. Jsme tam spolu 52 let a nešel by.

Co hodnotíte za jedinečnosti L.?

No to, že vyjdete a jste venku.

Jaká je Vaše zahrádka?

My máme trávník a kousek zahrádky jako tak, na takové jenom. V létě jdu vytrhnu mrkev nebo ... tak je tam jenom kousek.

Kolem máte plot?

Živý plot, takový nižší. Právě teď si sousedi tam postavili tuhu a mají je, když tam bydleli ti předešní sousedi, tak my jsme jim to povolili, ale řekli jsme, že to musí mít jenom 1,6 m nanejvýš. Jenomže tento nový ten to má už přes tři metry ty tuhy. A nedomluvíme se s ním. A nikdy nikdo nemůže dát příkaz žádný, aby to dali dolů.

Ale regulativy MPZ existují.

Jsou, ale nikdo se k tomu nevyjádří. Já už jsem prochodila kde co a nikde jsem nepochodila. Výška živého plotu je 1,6m byla 1,4m a teď to zvedli na 1,6m. No budiž, to by se dalo ještě, no ale přes ty tři metry, to už je víc jak do půl baráku. A to nám stíní a neudělám s tím nic. Já už jsem byla na odboru zeleně, na životním prostředí prostě všude... památkáři Vás pošlou na odbor zeleně.

Co sousedství?

Byli lepší vztahy dřív.

Čím to bylo?

Vyšli jsme ven a už jsme se pozdravili nebo jsme to. A teď každý prostě z těch mladých vůbec Vás ani nepozdraví. To já už je mi to hloupé, když jsem na zahrádce, tak pozdravím.

Podobné věci jsem slyšela od paní Věry.

No u nich tam nahoře. Teď tam mají takový případ. Jeden se tam nastěhoval, postavil si tam stěnu a ona nemá jak jezdit s kočárkem domu. On udělal tak příkré schody, že ona tam nemůže s tím kočárkem dojet. Ona musí všechno vyndat z kočárku, vynést kočárek a teprve věci. No to je hrůza. To jsme tam řešili teď na podzim. A památkáři dali rozkaz, že ta stěna musí dojít dole, že tam musí udělat schody takové nebo takový příjezd, aby se tam mohlo vejít. A on se odvolal a tím to právě... to když se odvolá, tak tím to půjde třeba aj tři roky.

Takže kontrola a následné domáhání se napravení ze stran magistrátu neexistuje?

Já bych řekla, že oni se možná nechají na tom magistrátu i podplatit ještě. Úředníci, v tom stavebním odboru.

A v tom lepším případě, udělí třeba alespoň pokutu?

Ne, tam byli památkáři a řekli to, že se to musí odstranit a on si dal odvolání a teď to stojí až bude soud. A soudy, ty jsou tak zaneprázdněné, že to bude nejmíň tři roky.

Mají občané na L. nějaké společné místo, kde by se mohli sejít a prodebatit svoje společné problémy?

Ne to tam není. Dřív to tam bylo. Tam byl kulturní dům. My jsme svépomocí stavěli kulturní dům. A teď je z toho ta Naděje, mají tam nějaké dílny nebo co. Vedle školy.

Nejsou tendence na obnovu kulturního zařízení?

Ne. Kdepak. Ono jestli ten objekt není prodán soukromníkovi, jako té Naději. A to už nejde. Jedině když je tam něco z toho města tak ta školní družina nám umožní tam být. Ten kulturní dům to bylo jedinečné. My jsme tam mívali svaz žen, když existoval. A my jsme se tam každý měsíc scházeli a tak jednou za dva, za tři měsíce jsme tam měli nějaké buď sezení nebo měli jsme tam lazárek nebo kurz vaření. Prostě jsme se tam scházeli a to tam bylo velice fajn. No kdyby se třeba ta Naděje odstěhovala tam do fabriky, tam je teď volného místa do některé prázdné etáže. A ten kulturní dům by se obnovil, to by bylo dobré. A to máte i ty organizace, český svaz žen nebo i ti rybáři tam chodili, ale to už dnes všechno krachlo.

Co restaurace, kavárny, příp. hospody místa pro setkávání teď?

To je tam tak zabydlení, teď tam máme hospodu na Krátké ulici Soptík. Tam je takový hluk v noci. On by tam měl mít otevřené do jedenácti hodin, ale jsou dvě hodiny a ještě je tam kravál. Takže lidi si tam stěžují. Takže věčně řešíme, že tam není klid. Potom je tam pod lesem jedna, tak udělaná z garáží. Tam taky si lidé stěžují. Takže tam není prostor, ab tam něco takového bylo. Tam byl ten kulturní dům, tam sice taky bývalo někdy kraválu, že tam byli dlouho. No ale jaksi byl to kulturák, tak se to tolerovalo. To co tam udělali z garáží, to je Akorát tam na univerzitě je restaurace a potom je na té Antonínově nějaký ten klub, ta diskotéka. Jenomže to zas když jde v noci z tama, všechny koše, všechny popelnice jsou převrácené. Toto já mám k dispozici jednoho člověka na úklid a já ho musím poprosit, aby došel v neděli do práce, aby ty koše posbíral. Je to pravidelně. Už jsme se obraceli i na městskou policii. Aby tam od jedné do těch třech, čtyřech ráno, aby tam měli nějakou službu.

Přes den vidáte hlídky městské policie?

Málo. Když je požádám, když se tam něco děje, tak ano. Ale jinak... To mi třeba zavolají někdo a já potom volám na MP a to přijedou hned.

Slyšela jste v poslední době o nějaké kriminální činnosti?

Na tak teď jsem tam měla stížnost, že se tam krade. Že tam mají na těch svých zahrádkách třeba prádlo pověšené nebo něco podobného, tak prostě se jim to ztratí. V jedenáct hodin večer.

A je to kdekoli nebo existují specifická místa, kde je to častější?

Stalo se to od podzimku třikrát a na jednom místě.

Já jsem slyšela o Vysoké, že je to tam trochu živější.

No tam je to taky, tam jsem měla jednu stížnost. Ale teď se to tam trochu uklidnilo.

Myslíte si, že to dělají místní nebo se na L. stahují podobné existence z okolí?

Já si myslím, že to budou místní. Na té Vysoké třeba, to budou místní.

Je podle Vás L. bezpečnější v porovnání se zbytkem Z.?

Stejně jako celé centrum. To máte těch bezdomovců je dost i na té L.

Mají tam nějaká svá oblíbená místa?

Mají. Máme tam bývalou svobodárnu, tam bydlí jeden, který tam všecky soustřeďuje. I ve sklepe a všude. Já už jsem byla o na domovní správě to řešit... A neobsazování bytů, to je hrozné. To mají ještě státní byty. Tak to město vůbec neobsazuje.

Kde jsou ty byty?

10/10 Tř, T. Bati. Tam jsou tři byty neobsazené. A to už je, to Vám můžu říct, ten jeden je půl roku. Ten jeden je tři roky. A ten poslední, tak rok.

A to jsou byty s dluhem, které musí nový nájemník zaplatit?

Ne, ten jeden není dluhový. A ten druhý, tak tu paní odvezli do blázince a je to jenom jeden pokoj. Přitom to chtěl ten jeden nájemník co tam je, jakože z toho udělá koupelnu a město mu to nedalo. Takže si myslím, že je to zas na tom městě. A potom tam máme ještě jeden byt už tři roky volný, po paní, která umřela. To je na Mostní. A našlo by se tam víc takových bytů. Takže to obsazování bytů, to je.. Já si myslím, že je ten náš bytový odbor prostě lempl.

Kolik domků je na L. pořád ve vlastnictví města?

Dole u cesty u hlavní, u Třídy T.B., ty čtyřdomky tak teď začali prodávat. Už je tam takových pět, šest baráků prodaných. A zbytek se má jako ještě prodávat. Dřív to byla památková zóna a měli tam vzniknout ještě nějaké školy, tak se to nesmělo prodávat. Ale teď to začali prodávat. A u zimního stadionu jsou bývalé svobodárny. Ale ty jsou myslím všechno prodané. Možná dva byty tam zůstaly, ale to je malinké. Ta místnost tam je myslím 3x2m. To jsou takové garsončky jenom, společné kuchyně. Tak tam jsou asi tři prodané, to mají nějakí soukromníci a oni to pronajímají za velké peníze.

Bývají domácí zvířata kamenem sváru?

No tak já jsem se dneska tak rozčílila. Jak jsem šla do úřadovny. Protože šla jsem do nástěnky ještě dávat nějaké věci. A já jsem se k té nástěnce ani nemohla dostat, co tam byly za hromady velké. Já jsem se tak vztekla, že jsem musela jít do úřadovny zpátky a teprve jsem se tam dostala. A teď to slízla jedna paní, protože šla chudera s takovým velkým psem a zrovna tam zas na to místo šla. No tak to víte, že jsem to nenechala jen tak....

A jak se to řeší? Speciální koše na L. asi nejsou...

Je tam spousta popelnic. Do kterékoli to může dát. U každého baráku dvě tři popelnice.

A nahlášených je tam dost psů?

Je, to je a taky nenahlášených.

Musíte řešit i sousedské konflikty kvůli psům?

Ne, to oni si mezi sebou sousedi řeší.

Vrátím se ještě k Vaší zahrádce. Jak ji využíváte?

No pěstuji tam jen něco málo, tak do polívky akorát, potom rajčata tam máme.

A jak využívají zahrádku sousedi ve Vašem okolí?

Vedle nás je jedna paní, tam bydlí a ta má jenom zelenou plochu. Naproti tobě tam mají taky tak jak my jenom kousíček na rajčata a jinak nic. Nemají tam moc nějak, že by měly nějaké ty zahrádky. Je to tak na čtyři, pět rajčat.

Stačíte na údržbu zahrádky, ačkoli patří městu?

No to nevadí, ale ti mladí se nestarají. To máme pořád takové dohadování, proč si neosekají ty keře. Potom je to až do cesty. Nemůžou tam projet, tak já musím za tím cestářem, aby to ořezal. A oni ti mladí už na to začali hřešit, šak on to kdosi ořeže.

K zahrádce je smlouva o doživotním užívání?

Ano a měli by se starat i o údržbu. Říkám Vám ti staří lidi, ti to všeci dělají, všeci, ale tito mladí ne. To vám ještě řekne, babo, co se pořád o cosi staráš.

V čem rozdíl mezi starou a novou L.?

Dřív se nesměli mít nějaké ty vysoké ploty. To je ale zásadní věc, co by nemělo být. Teď žádné takové ty šopy škaredé nebo to, co tam teď je. Po té válce už to začalo se tam ty šopky stavět všelijaké. Já když jsem byla jako holka, já jsem 39. ročník, tak v tom 45. 46. roku jsme chodili do školy a my jsme chodili po zahrádkách, my jsme nešli po chodnících. Tam byli tak nějaké malinké živé ploty nebo nic. Ale bylo to takové, že nám nikdo ani nenadával nebo něco. A teď jak to děcko šlápne jenom na chodník tak je hrůza. To jsou ty mezilidské vztahy, no. To je sobeckost si myslím. Tam je teď udělaných takových zábran. To je tam třeba metr, no to víc, dva metry vysoké ploty, dřevěné, to aby neviděli vůbec na sebe. Je to hrozné, ale.

Nemá to co dělat ze strachem? Cítíte se tam bezpečně?

Ano.

Zamykáte si vstupní dveře, po dobu kdy jste doma?

Zamykáme. Dřív jsme nezamykali, ale teď Vám můžu říct, že třeba sestra bydlí nad nama dva baráky a ta byla venku a usnula v houpačce a měla otevřený barák. Tak se jí z kuchyně ze stolu ztratil mobil. Tak my teda od té doby zamykáme, ale dřív my jsme měli i v noci otevřené. A moje maminka ta tam taky celý život bydlela, 97 let a ona nikdy neměla zamklé, ona i když šla k nám o dva baráky dál, tak nikdy nezamykala.

A o jiných krádežích jste v okolí slyšela?

Ano. I bunda nějaká ze sítě nebo taška. Ale toto nedělají žádní starší lidi, toto dělají ti mladí kluci. My jsme i věděli kdo ten mobil vzal. My jsme na něj hned zavolali a on se chytil...

Zeleň na veřejných plochách, stromořadí...

Byly tam krásné vzrostlé topoly na ulici Topolová, ale to se muselo vykácet, to už bylo staré. Pak tam byli jeřabiny. A ty taky nějak záhadně odešly, jestli tam zůstaly dvě, na celé té ulici. Jestli je to téma autama.

Vy nemáte problémy s parkováním aut nebo se zaparkovanými auty?

My osobně nemáme auto a bydlíme jakoby z té druhé strany, ne do ulice, tak nám to nevadí. Ale jak bydlí sestra, tak tam už půl roku stojí auto bez značky, značka je deponovaná. A on to tam prej může mít to auto. Tak s tím mají potíže. Ale jinak se tam většinou domluví v tom stání.

Některá ta stání pro auta jsou tam dost neuměle vybudovaná.

No tak oni musí mít povolení na to, když tam chtějí něco udělat. Ale můžu říct, že tak 50% to povolení nemá.

S údržbou cest nemáte problém?

Tak to je zas. Ty lidi, co tam bydlí, staří, ti si to zametou aj tu cestu. Ti mladí ne. „Šak mají stroje, ať si to dojedou zamést.“ Takže 2x za rok máme takové blokové čištění a jinak mám jednoho cestáře na 4 hodiny. Tak ten jde a takové ty větší papíry a co se povaluje, tak to posbírá. Když poprosím technické služby, že je tam někde moc toho listí nebo jak začnou teď ty lípy kvést. Tak on přijede s tím malým vozíčkem a uklidí nám to.

A posypy v zimě?

To tam máme. To dělají technické služby. Letos to bylo perfektně udržované.

Problém s povrchovou vodou?

No to tam je, hlavně tam výš. Jenomže u každé cesty byl z vrchní strany vybudovaný kanálek. Prostě jenom vyhloubený nebylo to vycementované, ale byl tam kanálek a ta voda odtékala. Kdežto teď se tam udělali parkoviště. Zadělali to a teď ta voda nemá kde jít. Tak to teče do těch spodních bytů. Takže tady zaspalo zas město, že toto dovolilo, vůbec aby tam ty kanálky se zrušili.

A prosakování spodní vody, slyšela jste od někoho z okolí, že má vodu ve sklepech?

No bylo to i na Kotěrově. Ale nebylo to nějak moc. Víc na Bří Sousedíků a tam výš.

Inženýrské sítě?

Všichni používají vlastní topení, většinou na plyn. A každá domácnost má svoje hodiny. Akorát ty čtyřdomky, ty nemají hodiny na vodu. Ty mají paušál. Takže pětičlenná rodina platí měsíčně přes 1200 Kč za vodu. To je obrovská suma, to nemůže spotřebovat. To tam mám věčně tyto stížnosti.

Takže vy jste takový prostředník a všechny stížnosti předáváte městu?

Ano každý pátek máme na městě poradu a tam to přenášíme.

A požadavky jsou ze stran obyvatel na město nebo obráceně?

Hlavně ze stran obyvatel. Určitě.

A město se snaží řešit?

Snaží. Třeba zeleň. Tak to perfektně se s ním domluvíme. Nebo ohledně odpadů, když jsou třeba nějaké černé skládky, tak tam je výborná komunikace. Nejhorší je to s dopravou. Když tam jsou někde ty výtlučky, tak s tou dopravou to není možné. Oni furt nám tvrdí, že nemají peníze. Jenomže Jižní Svahy, je to nová čtvrť a tam se dělají nové chodníky a teď znovu se tam dělala cesta. A my jsme tam prakticky už 80 let a nám se tam nic nedělá. Já jsem tam 12. rok (na úřadovně) a mě udělali dva chodníky, jednu cestu novou, ale krásně ji udělali tu cestu Kotěrovu (na L.). No a ten lékařský dům tam postavili, dva domy za sebou.

Využívají obyvatelé L. místní polikliniku?

Ano, protože tam máme obvodního lékaře. A teď jak jsou tam ty dva lékařské domy, tak tam jsou většinou odborníci.

Školu jste využila místní?

Moje děti na ni ještě chodily, ale vnuci už ne. Oni z toho udělali tu speciální školu. Takže vnuci chodili na Podhoří. Školka je tam ta malinká. My tam máme krásnou postavenou školku v 75. roku nebo možná v 80. to bylo, a oni z toho teď udělali centrum pro mládež. To je vůbec nevyužívané. To je velké, ale nevyužité. Nechali školku, kde bylo 30 děček, ale tady kde bylo 80, zrušili. Protože tehdy nebyl zájem, jenomže teď zase zájem je. A tam chodí 5-6 děček do toho centra a školka nestačí. A to byla školka ještě na ČSAD, jak je poliklinika, na Podhoří byla taky školka, kam z L. chodilo moc děček, ze strany od Prštného. A to je všecko zrušené. Takže musí vozit děti do školky někam dál.

Svoz odpadů?

To máme perfektní, tam máme i sběrný dvůr. Teď tam máme ty kontejnery na různých místech. A ty jsou tam pořád. A teď 2x za rok máme svoz veškerého odpadu. To je vždycky na jaře a na podzim. A to je až šest, sedm velkých aut. (43:02)Vždycky říkáme kde to bylo, kde to bylo? No ale je.

Je kde přes léto uložit biologický odpad ze zahrádek?

Musí to odvézt buď do těch sběrných dvorů. nebo na trávu a tak mají na zahrádce udělané takové komposty.

Co si myslíte o případné nabídce ze stran magistrátu o odprodeji travnatých pozemků, měli by lidi zájem?

Já si myslím, že měli, ale bylo by strašně moc pekla.

A co v případě vyměření nájmu ze zahrádek?

To je taky možné.

Myslíte si, že by se měli obnovit kontroly, jako byli např. za Baťovské éry, ohledně vzhledu jednotlivých zahrádek?

Já Vám řeknu, že by bylo i potřeba někdy.

Myslíte si, že by se dal znovu nastolit nějaký přísnější řád?

Ano, já si myslím, že ano. jako ke to nepopulární, to je jasné, jak někomu začnete něco přikazovat, ale každý si musí uvědomit, že žije v takovém kolektivu, ne v takovém jenom já. Dřív, my jsme si večer sedli a třeba jsme do těch deseti nebo půl desáté seděli venku. A to teď nevidíte.

Mají sousedi tendence společně trávit i svůj volný čas na L.?

Jak bych Vám to řekla. Určitě někde se slaví třeba svátky nebo narozeniny, ale někde ne. Jsou takoví, že se třeba schází tak nějak. Ale, že by to bylo ve velkém jak dřív, to ne.

Myslíte si, že ba se na L. využila parkově upravená plocha s možností aktivit pro dospělé?

Ne, to by nevyužívali. Možná už jsem stará, možná ti mladí by se na to dívali jinak. Zeptejte se mladších. My tam ty hřiště máme, tam by se to dalo. Na Kotěrové by se to dalo. U toho lesa tam volejbal hrají hodně i ti dospělí. Takže tam když by byly nějaké ty kuželky nebo něco, kdyby tam bylo. Možná ano. My jsme pod našim, pod zahrádkou mělo takový parčík. Tam byli lavičky a sedělo se tam, byly tam kuželky. Jako za nás za mlada se to dělalo. Jenomže potom přišlo město, oddělali lavičky i kuželky, no a už to zmizelo.

Největší problém na L. je pro Vás co?

No to takové, prostě to ohrazování každý sám sebe. Nejhorší jsou ty vysoké ploty, to je katastrofa na celé L. Protože, aby to oni udržovali, to se žádnému nechce, ale vysadit to ano.

A největší klad L.?

No ta zahrádka hned u dveří. To je takové, že i když k nám někdo přijede, tak říká, no to je paráda, vy jste hned venku. To je velké plus.

Existují nějaká nepsaná pravidla, co se na zahrádce může pěstovat?

No to neexistuje. Je třeba ani nenapadne, že oni by ty keře měli udržovat i na té křižovatce v určité výšce, jak je to psané, tam je 80 cm. Nemáte tu knížečku 100 rad města? Tam to je všecko napsané. A když někde jdete a chcete se tímto ohánět, tak říkají, to je staré, Vám řeknou, ale přitom to pořád platí.

A dřív to bylo?

Ano. To jo.

Možná v těch smlouvách by mělo město stanovit podmínky užívání zahrádek...?

Mělo. Já jsem říkala už, že by to měli přímo do té smlouvy zakotvit. Aby potom ten člověk, který tam na té úřadovně je, aby mohl za tím člověkem jít a říct, prosím vás ořežte si to. Mně se loni stalo, že jsem šla za jedním panem a říkám prosím vás tady ty keře na tom průchozím chodníku musíte buď ořezat nebo my přijdeme z města a my vám ty keře ořežeme, ale u země. Za dva dny to měl ořezané. Fakt je, že my jsme tam asi dva ty keře ořezali až u té země a oni dostali asi strach.

Je něco na L. co opomíná město řešit?

Chodníky, průchozí chodníky se vůbec neřeší.

Ubývá jich?

No asi i jo, protože ti lidi si to zastavují. A teď třeba to musíte obcházet, já nevím i 100 m.

Viděla jsem zahrazenou cestu...

No tady na začátku L. A stavební úřad jim to povolili, ale jinak jim to nemohl povolit než za úplatu. To mě nebude nikdo vykládat, že to udělali jenom tak. Ale to už tam je zahrazené takových 18 let. Hned tady u te pizzerie. Ten vrchní tam má nějakou dílnu nebo něco a ti spodní mu to museli nechat. Ale proč to nevím, protože to patří tam k těm domkům.

Na stránkách města je uveden počet obyvatel L. 584.

To je blbost, protože my jsme mívali na volby 1000 obyvatel. Tři volební střediska jsme mívali na L. Byla Letná, pak tady strojní průmyslovka a Nad Ovčírnou ještě, tam chodila část Letné.

Rozhovor č. 5

Délka rozhovoru: 31 min.

Rradim: muž /31 let/ čtvrt domek

Vzd.: vysokoškolské

Znal jsi před tím, než ses nastěhoval život na Letné?

Neznal, jsem z centra Zlína.

Povědomí jsi měl?

Neměl, jenom se mi líbilo, že jsou tam stromy, zeleň, výhled na břízy, takové zahradní městečko. Podlesná je rovinka, Letná je přímo u lesa, koukáš na velké stromy a dostal jsem nabídku na Letnou. Jsem naprosto spokojený, můj sen se naplnil. Je to místo, kde je příjemné bydlet.

Infrastruktura, ty vlastníš auto?

Na léto si koupím auto.

A máš na něj místo?

Mám místo na tři auta. Já jsem přímo na hlavní cestě, takže mám tři místa.

A jak máš velkou zahradu, kolik metrů čtverečních?

Velkou. 60 m dlouhou a 15 m širokou. Takže velkou k poměru k těm ostatním zahrádkám.

Jak máš tu zahrádku oplocenou?

Více méně nijak, obehnanou živými ploty.

A máš ideu co s ní?

Jasně, na jaře tam přijde atlánek k posezení, to oplocení možná předělám.

Máš tam rostlé stromy?

Nemám ani jeden. Ale mám tam záhonky s růžema, paní, co mi to prodala, byla blázen do růží. Takže je na jaře musím vykácet, abych si nepřipadal jako buzerant, ona tam má tři keřové, obrovitánské a spoustu malých a všechny jsou růžové.

A nevadí ti ruch aut, bydlíš poměrně v rušné ulici.

Není vůbec rušná. Auta tam jezdí, ale dává mi to pocit, že bydlím ve městě.

A vadí ti zaparkovaná auta?

Ne. A někomu to tady vadí a proč?

Cesty jsou špatně odvodněné, vadí ti, že voda občas teče do zahrádky?

Ne, já jsem nad cestou. Takže voda teče dolů.

A ve sklepě nemáš taky vodu?

Ne to ne, ale je plesnivý, se sklepem se bude muset něco udělat. Protože je nepoužitelný.

A jak to máš s technickým vedením, plyn, elektřina, to ti všechno vede přes tvůj pozemek?

Asi jo.

A hodiny máš na jednu jednotku svoje vlastní?

Tak tak, ale vodu mám společnou, ta se potom rozpočítá na ceý barák. Platím paušál,

A kolik třeba platíš za paušál?

240 Kč za měsíc. Budu si muset zařídit vlastní vodoměr, ale ten si budu muset zaplatit, ten stojí 20-30 tisíc.

A nehádají se lidé kvůli tomu?

Já mám fajn sousedy, jsem taky hodný souseď, není mě slyšet, jsem zalezlý. Jeden má rodinku, to je typický Zlíňák a ten druhý byl několik let v Americe.

A ty jsi říkal, že bydlíš v čtvrtdomku, co ten třetí souseď?

S tím se moc nevidám.

Takže když nemáš auto, tak používáš městskou hromadnou dopravu?

Jasně, koupil jsem si kartičku.

A intervaly ti vyhovují?

Naprosto.

A zastávku máš jak daleko?

Přímo bydlím na zastávce. Pěšky ke Golemu to mám deset minut.

Máš už nějakou zkratku, kterou chodíš?

Mám to úplně prochozené. Zním všechny zkratky.

A máš nějakou oblíbenou část Letné?

Celou.

A co odpadky? Odvázejí se pravidelně?

Nestíhám naplnit.

A co v zimě chodníky, byly udržované?

Nene, já bydlím na zastávce, takže jsou pravidelně udržované. A můj souseď pořád sype. Ale měl jsem z toho blbý pocit, že on je tak akční, že je hotový dřív než já, ale posypat se mi podařilo párkrát.

A kde třeba nakupuješ? Jsou tam dva.

V jednom jsem jednou byl, Spar je opravdu kousek.

A nějaké jiné služby?

Dyť říkám deset minut do města.

A co do budoucna, až budou děti?

Dyť bydlím ve městě.

A nějaké problémy se sousedama?

Jenou jsem na zastávce slyšel ožralu křičet, podíval jsem se na něj z okna a on za chvíli přestal, sedl si na lavičku.

A noční výtržníky tady máte časté?

Nemáme. Je ta tam prostě strašně klidná. Výtržníci tam nemají co hledat. Ani jindy jsem tam nic nezaznamenal, je to nejklidnější čtvrť. Policajty tam není potřeba, jak je to tam klidné.

A máš důvěru k sousedům?

Mám naprostou.

A zamykáš vstupní dveře?

Já mám kouli, takže ta vždy zabouchne.

A nezaznamenal jsi nebo sousedé, že by se někdy něco ztratilo?

Sousedka si ztěžovala, ale to je dávno, že se jí tam něco ztratilo.

Vy máte nějakou boudu na nářadí?

Ano mám boudičku. A je zamklá. Sekačku jsem ještě nekoupil, koupím až na jaře.

Chtěla jsem se zeptat, jestli jste se chtěli se sousedy družít?

Tak není kdy. Obojí sousedi mají děti, to je jedna věc a druhá je, že jsem se tam nastěhoval až na zimu a přes zimu se nadá moc družít. Já se moc nedružím, to se uvidí na jaře.

A cítíš, že to tam takto funguje, že se sousedi navštěvují, tráví spolu čas.

Jsou tam strašně drby, všichni se tam hodně pomlouvají.

A nějaké společenské aktivity? Scházejí se někde?

V Soptíku. Ale nevím, kde se mají scházet, na hřišti, tam se schází omladina.

A co sport?

Nahoře se staví nějaké volejbalové hřiště a dospěláci tam hrajou. Nevím o tom, ale já chodím hrát na Sokolovnu, což je taky deset minut pěšky.

Mají sousedé domácí zvířata? Domácí mazlíčky?

Ano, můj soused má takového gaučového pejska. A venčí ho, občas zaběhne na můj trávníček, ale mě to vůbec nevadí.

Nechybí ti tančárna?

Ne, jsem teď rád doma.

Jak vypadá sousedů zahrádka?

Tak moje je růžová. Paní, co mi zahrádku prodala, mi sebrala od kachliček úplně všechno, včetně objímek a žárovek, takže jsem se nastěhoval do holobytu. Jeden soused má zanedbanou zahrádku a druhý má bazén a spoustu okrasných travin.

A mají k tomu vztah jakože je to jejich?

Ano. Paní, když jsem ještě bydlel v Praze, tak upozorňovala mého kamaráda, aby jí posek zahradu. Líbí se mi, že se starají o tu zahrádku.

A když ty si jí budeš zvelebovat, budeš přihlížet k nějakým regulacím?

Ještě nevím, jaké jsou, ale jistěže nebo by tě někdo nabonzoval. Na Zlíně existuje manuál, jak si poradit se zahrádkou, co tam může být a co ne. Já tam chci mít zahradní domek. Teda spíš pergolu na posezení.

Myslíš, že existují i některé nepsané pravidla?

Netuším.

A jaké je tvoje oblíbené roční období na Letné?

Jaro, léto, podzim.

Takže o plotu zatím neuvažuješ?

Ne.

Myslíš, že by nějaká situace tě mohla donutit k tomu, aby sis tam dal plot?

Nevím, myslím, že ne. Na Letné se cítím úplně bezpečně.

Zdá se to Letná bezpečněji než zbytek Zlína?

Myslím si že ne, obecně je Zlín jedno z nejbezpečnějších měst z celé republiky, to jsem teď četl.

Jak se díváš na diktát z městského magistrátu?

Zatím jsem se nesešel s nějakým problémem. A je to památková rezervace, asi to smysl má a ty regule nejsou nějak vyhraněné, ostré. Ty pravidla jsou podle mého celkem jemné.

Ty máš před nebo po rekonstrukci?

Před i po, mám krásný baráček z 80. let, krásná kuchyň, koupelna, prostě úžasné.

Kdyby se vyskytnul nějaký problém, věděl bys kam jít?

Jasně.

Našel bys nějaký problém na Letné?

Zatím o něm nevím.

Vyměnil bys ho?

Ne, ne spíš bych neměnil.

Co tedy bys o Letné řekl?

Že je to velice příjemné místo k žití.

Dokážeš si představit, že ve čtvrtdomku bydlíš s celou rodinou?

No, asi by to bylo malé, ale připomíná mi to Británii.

V případě odkoupení od souseda další půlku? Šel bys do toho?

Ano, bylo by to úplně úžasné.

A nechtěl bys odkoupit tu zahradu od města, kdyby to bylo možné?

Jako nevidím v tom žádnou výhodu.

A kdyby město začalo za zahrádku vybírat nájem?

To by se musely změnit pravidla, ne?

Co se ti ještě na Letné líbí?

Mě se líbí všechno, je to strašně fajn bydlení.

Slyšela jsem případ, že kvůli špatnými vztahy se sousedy to už prodávají.

Ale ty můžeš se sousedy navázat blízký vztah, ale i nemusíš. Ale myslím, že lidi se nesnášeli odjakživa. Nevýhoda čtvrtdomku je, že je vše slyšet, ale můžeš si to tam zaizolovat, ale zmenšíš si prostor.

Jaké bys viděl řešení u těch sousedských vztahů?

Já mám vyhovující vztahy. Kulturák je jeden zbouraný.

Rozhovor č. 6

Doba trvání: 47 min.

Jan: muž /46 let/ půldomek

Vzd.: střední s maturitou

Jak dlouho žiješ na Letné?

Narodil jsem se na Letné v roce 1965, posléze jsme se s rodiči různě stěhovali po Zlíně. A od roku 1984 žiji zpátky na Letné. Celkově 27 let.

Vždy jsi obýval vlastní dům?

Ne, původně na ulici Mostní, to byl čtvrtdomek, tam jsem žil s babičkou. (Po dědově smrti.) To byl městský byt, který jsme chtěli rekonstruovat hned po revoluci. A po dlouhých bojích s OPBH (Okresní podnik bytového hospodářství), až přišlo povolení na rekonstrukci, přišla ta dotyčná z tohoto domku, kde žijeme teď, jestli by jsme si to nevyměnili. To měla domluvené, někdo jí to řekl, že nám schválili rekonstrukci. Takže se opravil čtvrtdomek, ta holka se nastěhovala do opraveného čtvrtdomku a já jsem se nastěhoval do půldomku. Což jsem uvítal.

Kdy to bylo?

1996. Udělal jsem to, protože je to větší dispozice, je tam snad 250 m² zahrádka, jednosměrka, takže klidnější provoz, takřka nulový. Příklad s autem mám k baráku.

A kdy jste se stali vlastníky?

V roce 1996 jsme se tu nastěhovali, s tím že to bylo ale městské stáje. Ale do jednoho roku přišla první nabídka k odkoupení. Takže já jsem využil hnedka tu první vlnu odkoupení.

Cena?

68 000 to stálo celé. Včetně zastavěné plochy a ten zbytek je jakoby k bezplatnému užívání. To mám do smrti jako.

Co je ve smlouvě o ožívání zahrádky? Obsahuje nějaké povinnosti ze stran uživatele?

Ne. Tam je text ohledně zastavěné plochy, že je naše. A zbytek, že je k užívání, s tím, že se tam nijak nezmiňuje co s tím.

Nejsou tam třeba uvedeny regulativy MPZ?

Není to v té smlouvě. Jelikož jsem tam dělal už pár věcí, tak vím, co nařizují. Že třeba živý plot je tady povolený do výška 90 cm, tloušťky 30 cm. Ale ve chvíli abych chtěl, aby to šel někdo ostříhat, tak to nikdo nebude dělat. Pletivo je myslím do metrové výšky, ale to my nikdo nezaplátí, kdybych ho tady udělal. Takže ten živý plot vypadá tak, jak jsem ho chtěl mít já, abych tu měl nějaké soukromí a tím to pro mě haslo. Jelikož ho udržuju, zastřihávám, jo. Tak mě nemá nikdo co...

Jaká je výška Tvého plotu?

1,80 m.

1,60 m je teď povolená výška.

To je možné, ale to by bylo pořád ještě z ulice sem příliš vidět. Protože lidi jsou...řekněme... když jde každý po ulici a dívá se před sebe, tak je mi to jedno.

Ale já jsem se taky koukala, když jsem šla kolem...

Ty se o to zajímáš, to je jedno, ale k nám se čumí lidi, co už tady jdou po tisících, takže kdyby se aspoň koukali pod nohy svých zvířat, kde nechávají výkaly, ať já to nemusím odklízet na své zahradě a na své předzahradce. Teď jsem měl od sousedů kočičinec u branky z vnitřní strany, někdy ho mívám i uprostřed zahrádky.

Jak často Tě rozlobí podobné příhody?

Tak po psech sbírám každý týden, vždycky počkám do víkendu a pak to posbírám. Vydržím hodně, ale už se mi kdysi i zvedal žaludek... Nevím jak se proti tomu bránit. Pes za to nemůže, ten to musí udělat, ale blbost je těch lidí, kteří to tak nechají, těch je dost, nebo Ti co jim psi utíkají a nemají je na dohledu. Teď tam bydlí nějakí nájemníci, asi ze Slovenska, a Ti mají velkého asi retrívra a nemají plot, ten jim vždycky uteče, nemá náhubek, nemá nic.

Ty jsi za nimi nikdy nezašel to řešit?

Ne. Jednou jsem jim říkal, když jsem sbíral ... po jejich psu na své zahradě. A byl to hrách na stěnu.

Jak reagovali?

Že to není od jejich psa. Nepomohlo, ani když toho psa viděli druzí sousedi. Teď tady řeším od vedle druhého psa, černého. (Není uvázaný?) No, tak když ho pustí. Už jsem sbíral dvakrát a po kočkách čtyřikrát. Líbí se mi ta jejich kočka, když sedí na našem okně, ale když ji potom z toho okna vidím, jak přesně na mé zahrádce kálí... Toto vidím jako hlavní problém soužití na Letné.

Jak se to dá řešit?

Netuším. Psi a kočky a já nic proti nim nemám, ale když se o to nikdo nestará, tak bych to viděl jako věčné téma.

A co jiné problémy?

Já nemám, já jsem velice tolerantní člověk a dokážu vyjít s každým. Sousedy naproti přes ulici mám za kamarády, sousedy přes zahrádku mám taky za kamarády. Ti co jsou dál, tak se zdravíme, někteří jsou ještě potomci těch starousedlíků. Já tam ještě znám, některé z těch starousedlíků, spíš staré dámy. Jsem je vidíval od malička, takže se zdravíme. A moje sousedy zatím neznám, vím, jak se jmenují.

A z okolí jsi slyšel o nějakých rozepřích? Důvody?

Musím říct, že zrovna já mám asi štěstí na tenhle úsek, že zrovna tady se nic neřeší, ani drby žádné. Vynechám li, že na Štědrý den hořelo, tady o kousek dál. Tam bydlí taková ti omotaní kostkovými šátkama, s dredama, co hulí, co se dá vyhulit, a mají dva obrovské psy. Což jsou taky dva původci tady těch exkrementů všude. Které ubytovali na vstupu do sklepa. Na té podestě, jednom metru čtverečním dva velké psy, plechem ohradili a jiným plechem, připojeným na drátu do zdi jim tam dělali teplo. Takže chytl barák. Dvě cisterny obrovské, hasiči. To by byl problém, samozřejmě... Ale jinak ve vztazích...vím, že jedni sousedi řešili jakoby pozemkové neshody. Protože v katastrální mapě měl ten jeden soused jasně nakresleno, kam až vede ten jeho pozemek. Až po hranici veřejného společného chodníku. No a Ti druzí, co bydleli z druhé strany toho chodníku, byli zvyklí, že přes chodník mají ještě nějaký kus volný a tam mají ještě nějakou šopku, garáž, ale to už bylo na pozemku toho druhého souseda, který má ty papíry. Tak tam třeba ten problém vznikl, ale ten dotyčný je zase natolik kultivovaný, že má své plochy dost, tak to jakoby mlčky přechází.

A jak to může být jeho, když jsou všechny zelené plochy města?

To co máme k bezplatnému užívání má zakreslené hranice. A dokonce ani nevím, jestli nemá i ten pozemek, protože spousta tady těch pozemků je ve vlastnictví lidí.

V případě, že by město nabídlo odkoupení, využil bys?

Já jsem to chtěl odkoupit, ale odmítli to. Ale teď už bych je poslal do háje, protože teď mi na to dají nějakou městskou super cenovou mapu, kde to dají 2000Kč za metr, (myslím 800 Kč/m²) to je pošlu někam. Nějakých dvacet, čtyřicet tisíc, proč bych to dával.

Vyhovuje Ti současný stav.

Vyhovuje mi to.

I skutečnost, že se o to musíš starat Ty, že město spoléhá na Tebe, jako na správce pozemku?

To že se o to starám já, je naprosto v pořádku. Bylo by naprosto hloupé čekat, že se mi sem někdo o to přijde postarat. Já chci mít svůj klid a své soukromí, takže se o to starám sám. Čili mě nebude nikdo přikazovat, jak to má být vysoké nebo jak to má vypadat. Jestli se tady rozhodnu dát pletivo, tak nechci slyšet jak má to pletivo vypadat a jak má být vysoké. To pletivo tam bude třeba tady kvůli těm psům, co mě tady pořád kálí.

A co kdyby se město rozhodlo vybírat nájem tady z těch zelených ploch?

No to bude asi překvapení, ale pokud se rozhodne, tak s tím stejně nebudu moc nic dělat. Můžeme proti tomu nesouhlasit, můžeme namítat, ale to je tak asi všechno, co proti tomu můžeme dělat. A mě to navíc baví (péče o zahrádku), protože sedím celých deset hodin v práci, takže když potom o víkendu můžu běhat se sekačkou dvě hodiny. Je to rozkošný relax, protože pak když je pěkné počasí, je léto, tráva pěkně posekaná, modrá obloha, žluté sluníčko. Pak když je to posekané, sedneš si tam, lehneš si tam.

Kolik trávíš času na své zahradě?

Každou sobotu. A teď tam mám pískovce na dlážděný chodník, toho tam mám ještě dost na práci. Vždycky se něco najde, přistříhávat, přicvakávat větvičky.

Máš šopku?

Miniaturní, protože nejsem toho teda zastánce, ale čtyři kola do sklepa nedáš. Ona by se tam vešla, ale byl bych asi jediný, kdo by ho snesl dolů a kdo by ho vynesl nahoru. A to i já jsem měl problém vytáhnout to kolo ven. Děcka by to neudělali ani omylem. Takže mám takovou šopku, kde se vejdu čtyři kola.

Zamykáš si ji? Ztratilo se Ti tady něco?

No jasně. Zatím mě okradli, když jsem měl třeba něco venku. Když jsem měl třeba tady bonsaje, tak to mě postupně z těch parapetů odnesli. Holky zapomněli jednu boby, kousek od branky, tak ráno už tam nebyli. Jednou jsem si nechal takový tlustý zimní kabát venku na klíce od sklepa, zapomněl jsem ho uklidit, no a ráno už tam taky nebyl. Ale kamarádům co bydlí Pod rozhlednou kousek od nás, vzdušnou čarou sto metrů, tu šopku vykradli nejmíň dvakrát, lyže, brýle vybavení. A dvakrát jim dokonce vlezli přímo do předsíně. Takže té holce asi pět kabelek, co tam měla pověšené a něco z obýváku a jednou to bylo v noci a jednou myslím dokonce i přes poledne.

Neměli zamknuto?

Už zamykají, už mají i pápač takový, když se otevře branka venku, tak jim to zazvoní vevnitř. A tady tohle v té předsíni, to se dělo.. a když byl někdo přistižený, tak oni měli takovou fintu: „promiňte já hledám..“ a teď řekl nějaké jméno. To býval dřív zlozvyk takový na Letné. Ti lidi, jak na malé vesnici, se naučili všude vcházet, takže ti lidi nechávali pootevřené dveře, třeba v létě. A teď tam někdo vešel. A Ti sousedí, staří dobří tak zaklepali třeba až na vnitřní dveře.

A Vy když jste doma, tak zamykáte vchodové dveře?

V podstatě když jsme doma, tak díky těmto epizodám z loňska a předloňska, tak se snažíme zamykat. Pokud budeš v obýváku a budeš mít něco puštěného, nějaký zvukový provoz, tak neuslyšíš, že někdo otevře dveře a z té bundy, co je na prvním místě si bere třeba peněženku.

A děly se podobné krádeže i za dob, když jsi byl malý a bydlel jsi tady s rodiči?

Ne. Tam bylo běžné, že lidi dost nechávali věci, tam kde je měli. Protože se všichni znali, už tam bydleli před válkou, spousta z nich pracovala v Baťových závodech. Všechny děti se tam znali, i mě všichni viděli jako malé miminko. Tam to tak bylo. Tam se nedělili ani ty pozemky, tam maximálně kdo chtěl, měl živý plot, který dělil od silnice nebo od veřejného chodníku, ale uvnitř, to bylo otevřené. Možná tak nějaká pěšinka z cihlových

pásků a tím se vědělo, že nalevo je to naše a napravo vaše, ale žádné pletivo, ploty ani drátěné, ani keře, nic. Hádat se kdo odklidí sníh. Já když jsem tam tak bydlel, dokud jsem mohl, protože jsem věděl, tam bydlí stará babka, tam bydlí stará babka, mojemu sousedovi bylo asi 95 let, takže jsem jemu odházal půlku toho našeho společného chodníku, půlku podél cesty k trolejbusu. Mě to baví, i tady Na Vyhlídce jsem schopný odházet 50 m vozovky, i tu vozovku odklidit. Takže u nás většinou když je sníh, tak u nás je čistá silnice.

A co technické služby nejezdí Na Vyhlídku v zimě sypat?

Moc, takřka skoro vůbec jako tam nejezdí.

A máte tam kontejner s posypem?

Letos nám ho tam dali a vzápětí zase vzali. Dali tam takový ten žlutý barel, ale vzápětí zmizel a není ani tady u obchodu Na Vyhlídce, který je tady jak se jde do školky. Jednou to tady vysypali tu nádobu, jako by to někdo překlopil, ale odjeli pryč. U nás ji tady jednou položili a odjeli pryč. A asi dvakrát, třikrát projela nějaká multikára a tenkrát to lehce posolila. Ale jinak se tady nedá moc v zimě jezdit. Tady je problém, že když před deseti rukama tady dělali novou vodu, tak ta firma, oni neuhutnili ty zásypy, takže oni to jen nahnuli zpátky. A dneska když se podíváš, tak je utržená vozovka tak o třicet centimetrů. Jsem to schválně fotil i s měřidlem. Takže tam je zhruba těch třicet centimetrů od levé krajnice. Už několikrát jsem slyšel, jak tady auto škrtilo výfukem nebo něčím. Takže tam je to velmi propadlé, to je jedna z věcí, kterou já naprosto nenávídím a vyčítám to městu, že se na to prachy nenajdou. Ale máme krásné Kongresové centrum a tu druhou budovu, toho trilobita, co stáli miliardu. Víš co za to mohlo být spravených cest a chodníků tady....

A co odvodnění cesty Na Vyhlídce, má spád a kanál?

Jé, kanály nejsou! To je další průser. Já jsem si udělal korýtko, soused ho má taky, takže to trochu jde, ale když tam dál už ho nikdo nemá, tak se to plní. A mě prostě regulérně, když prší, tak mě to tady teče přes branku a chodníkem až k domu. Ten kanál, ten to bere jenom z té trávy, ale ta vozovka, tam není nic, tam to neodtéká. To je v úplně.

Údajně tam ty příkopy byly, ale posléze když si lidi začali budovat stání pro auta, tak je zničili.

My máme se sousedem stání tak, že to má průchod. Pokud to pokračuje dál... A teď tam furt dávají nové vrstvy asfaltu, tak se to ztrácí. Rozhodně bych chtěl, aby tam ty vrstvy odfrézovali do nějaké základové výšky a nalepili tam nějakou novou vrstvu a zároveň z toho udělali ty drenáže. Protože to ti fakt teče normálně k baráku třeba 70 cm na šířku potok, protože to stahuje veškerou vodu, celá ta vozovka.

Provoz na silnici Vás neruší?

Není to nic velkého, neruší vůbec. Jenom když jede nějaký blbec šedesátkou, protože ona je v podstatě v obci „povolená“, a že by tam při tom mohl zabít deset lidí, to ho nezajímá.

Retardéry bys uvítal?

Rozhodně bych dal retardéry, to rozhodně.

Během rekonstrukce, vyskytl se nějaký problém v jednání s úřady?

Všechno jsem hlásil. Na stavební úřad, když viděli, co chci dělat, tak řekli, že to nepotřebuju ani ohlašovat, protože se to týkalo interiéru. To se týkalo venkovních úprav, to bylo v roce 1999/2000 to proběhlo i s ohlášením. No a já jsem zastáncem Baťovského Zlína, takže já jsem se snažil mít cihlový pásek. Ne jako ty kabřince rezavé, odmítám. Už tehdy bylo nejdražší eurookno ze tří kusů, Nemám otevíratelné tři části, mám jedno okno, ale ze tří skel, aby to bylo plastické. Nemám to jako ty Baťovské, ale nejhorší je, když někdo strčí malou lištu na sklo a imituje jakože ty původní. To se mi nelíbí.

Využíváš na Letné, místní služby, obchody?

Tam žádné nejsou.

Uvítal bys nějaké?

Není důvod. Jezdíme do Kauflandu dole do města. Mám to kousek z práce, je tam všechno po ruce.

A neslyšel jsi třeba od starých lidí, že by uvítali obchod?

Uvítal by se malinký obchůdek, který tam teda je, naproti školky, ale naprosto živoří, protože to tam má nějaký člověk, kterému se říká Bulhar, tipuju, že je někde z Bulharska, a on je spíš takový ten šmelinář. On to jezdí nakupovat do Kauflandu, přirazí si 20% marži a prodává to tam. A má tam věčně nic. To co chci, na co mám chuť, to tam u něho nekoupím. Protože on to má směřované na takové ty sociální skupiny.

Přemýšlím, co by mě tady tak chybělo. Líbilo by se mi tak, pravidelné hlídky městských policistů tady a to hlavně tady na tom dětském hřišti, kdyby se o to město staralo.

Nevídáváš žádné hlídky?

Zrovna teďka o víkendu tady projelo dvakrát auto, ale pak se stane, půl roku neuvidíš nikde nikoho. Ale na tomhle hřišti jsem našel, nacházím různé věci, střepy, našel jsem tam i nějakou jehlu injekční a pak nějakou flašku od nějakého ředidla. Takže se tam dějí takové nekalosti a nedělají to jenom tady ty děcka jakoby z Letné, ale co tady vidím ty starší, tak se sem stahují třeba z města nebo z Jižních Svahů, a tak. Mělo by tam být pořádné světlo na tom hřišti, kamera by byla asi drahá. Něco by tam to město mělo dat. Mí známí tam třeba dvakrát ročně s velkou sekačkou jezdí a vysekávají to tam.

Chodí tam Tvoje děti?

Chodí, ale když je to tam tak neudržované teď, tak je to tak na zlomení nohy. Díry jsou tam. Ploty jsou zase zničené, děcka nedovedou zničit čtyřmetrový plot. Nemůžou ohnout sloup, nemůžou vyrvat ty dráty u spodu. To dělají ti smradi náctiletí. A to je na nich vidět. Já už jsem i popelnici sbíral u sousedů na zahradě. Byla vysypaná. Volal jsem i na městskou policii, u nájezdu mi někdo třikrát rozkopl ty dřevěné dveře, ale nic nemůžu. Ničeho se nedovolám. Pořád sbírám nějaký nepořádek. Metr, dva metry od popelnice zmuchlané krabičky od cigaret, vajgly, posmrkané ubrousky a nevím co všechno. Je to metr, dva, tři k té popelnici. Proč sbírám exkrementy já, když to může sbírat do sáčku ten člověk. Mě nevadí když to hodí do mojí popelnice, ale ať to proboha dělají Ti lidi. Je to tak složitě, chovat se uvědoměle vůči všem okolo stejně?

A co večerní vyžití, zábava na Letné? Hospody?

Bylo tam Barli, které občas funguje, občas nefunguje. Měli tam období, kdy tam neměli zas tak špatnou pizzu, takže to nebylo až tak marné, si tam jít třeba sednout, dát si pizzu a bírel k tomu. Jinak já už tolik neholduju pití alkoholu, z toho už jsem vyrostl. Nahoře je takový bar, takže když je nejhůř, tak se stavím třeba za Davidem a dem si dát ze dvě piva. Jelikož je to mrňavé a přehulené, tak tam člověk moc nevydrží. Já tady to nepotřebuju. Já si v pátek vyrazím do Saloonu se svýma kamarádka na normální pivko a ...

Sousedské vztahy už nejsou natolik pevné jako dřív, myslíš, že by lidem tady pomohlo, kdyby měli možnost nějak společně trávit svůj volný čas?

Těžko říct. Máš lidi různých sociálních skupin, já nechci říkat, že jsem nějaký boháč nebo myslitel... Ale potřebuji si popovídat s někým jako jsem já, což tam v okolí nikdo není. Postupně to, to stěhování těch lidí, dětí starousedlíků, kteří tam chvíli bydlí a pak se odstěhují, nebo se vrací až v noci, postupně zjišťuju, že se z toho stává taková sociální čtvrť. Ty doby, kdy tam byli všichni stejní, že se to nepoznalo, jsou pryč. Je tady pár co mají ten barák nějak spravený, něco si vydělají, mají nějaké auto. Jinak je to tady spíš jako takové ghetto. A občas to vidím, co se kde nastěhuje. Máme tady pod barákem rodinu, co mají pět dětí a mají holost doma. Ti lidi sbírají věci s kontejneru. Taky se sem nastěhovali, třeba před patnácti lety. Jsem jim tam nosil svoje oblečení... Skutečně už to není čtvrť jakoby prominentní nebo jak to říct, nějaká důchodková pro odpočinek, už se to díky lehce asociálním některým skupinám nebo lidem, co se tady děje, že se to jakoby degraduje. Já mám výhodu, že jsem tady tak dlouho, že spoustu těch lidí, co nají už teď taky děti, nebo těch starousedlíků, že mě vnímají ještě tak staroletensky. A nemyslím si teda, že by se Ti lidi, byť už v nějakém tom podniku, začali scházet. Já třeba nemám vůbec potřebu. Mě stačí tady sousedi, tady naproti v těch domech. S těma našima novýma sousedka myslím, že budeme vycházet korektně a víc jako nepotřebuju.

Navštěvujete se sousedy vzájemně? Důvěru mají Tví sousedi?

Občas jo, občas si sednem. Určitě, když někdo něco potřebuje, já jim řeknu ať přijdou. Oni mají i můj klíč. Kdyby dcera mladší někde zapomněla.

Je Letná v Tvých očích spíše bezpečnější než zbytek Zlína?

Nedokážu Ti říct, protože neznám zbytek Zlína, ohledně bezpečnosti. Charakterizoval bych ji spíš bezpečnější. Rozhodně bezpečnější než třeba Jižní Svahy. 35 000 lidí v naprosté anonymitě, tam bych se po večerech bál nějakých tmavých prostor.

Kdyby si chtěl něco řešit s magistrátem, věděl bys za kým jít?

To není nic těžkého.

V poslední době jsi jednal s magistrátem?

Ted' se akorát řešilo to přečíslování, takže jsem se bavil s tím mluvčím. Ten co má na starosti to přečíslování. Ale kdybych potřeboval něco zeleného, tak vím, kde je odbor zeleně. Stavební odbor. Už jsem něco v minulosti řešil. Žádal jsem třeba o skácení jednoho jilmu, který tam teda hodně prosychal. Tak ho dojeli prořezat. Už je tak ořezaný, že na něm nic suchého není, ale nemá s jilmem nic společné. Protože jilm má širokou korunu od spodu, takovou vejčitou a ten náš má takové dlouhé pahýly a na konci pár větví.

Potkáváš technické služby při probírce vzrostlé zeleně?

Minimálně už jeden strom skáceli, nebo dva. A občas nějaké ty větve prořezávají, když to zasahuje do drátů. To se stává, ale podle mě na základě toho, že si lidé stěžují, že je to nebezpečné.

Dělá magistrát ve vztahu k Letné nějakou hlavní chybu? Vadí Ti ty regulativy, které se diktují?

To se týká těch plotů třeba, to mě zase ani tak nevadí. Mně spíš vadí skutečně tady ta infrastruktura, že nejsou tam odchycené ty povrchové vody i podpovrchové. Nikam to neproudí, žádný sběr, nic. Že samotná vozovka, myslím konkrétně ta naše, je technicky nepojízdná, možná tak nějakýma džípama. Takže to je tak obecné na té Letné. Třeba Kotkova je dobře spravená. Je taková pevná. Mostní, to je mrtvá ulice. Ty kostky tam. Baťa tam měl kdysi asfaltovku mě říkala babička. To zasadili až komunisti ty černé kostky tam. Z té strusky nebo z čeho to je. To asi kvůli těm trolejbusům, aby se tam vešli, aby vůbec projeli rovně.

Slyšíš u sebe v domě provoz z Mostní ulice?

Já poznám, že jede trolejbus. Zvlášť v létě, když jsou otevřená okna. Ale loni v létě tam při nějakém větším větru spadl strom a strhl dráty trolejbusu, i sloup. Já uznávám hodnotu nějakých stromů, estetickou i případně i tu regulační, co se týče kyslíku. Ale pokud mají nějakou svou životnost ty stromy a hlavně bezpečné životnosti, mělo by se s tím zabývat. To co třeba káceli o kus dál tak to ten pařez byl uprostřed úplně shnilý, černý. A ty stromy jsou tam řádově 80 let, tak já nevím kolik toho ještě vydrží. Takže první věc – naprosto v desolátním stavu vozovky, to není jenom Na Vyhlídce, to je všude. Druhá věc jsou ty povrchové vody. Když je sníh a teď to všechno roztaje, to je vody a to prosakuje až do sklepa.

Ještě se vrátím k těm stromům, stromořadí, která jsou tolik typická pro Letnou, kdyby se měla obnovovat, byl by jsi pro?

Já jsem pro, jsem vypěstoval dvacet krásných jilmů před dvěma lety. A nabídl jsem městu, že za ten jeden náš paskvil, který nemá nic společného s pěkným vzrostlým stromem, nabízím těchto dvacet, ale nechtěli to.

Kdy sis začal poprvé uvědomovat význačnost Letné, jejího architektonického významu?

Myslím, že až ve vyšší dospělosti. Tehdy v těch 80. letech ta čtvrť byla taková pohodová čtvrť a já jsem si myslel, že jsou všechny takové, neměl jsem to s čím porovnat. Potom v těch devadesátých letech jsme začali plánovat tu rekonstrukci, to se ještě taky úplně ještě nic nedělo, jenom jsem tušil, že bych tam chtěl zůstat. A když pak došlo k tomu, že jsme to mohli vyměnit. V podstatě přes zahrádku. Tak tam jsem si postupně v tom 96 roce začal uvědomovat, že mám poměrně velký kus pozemku, relativně, v porovnání s jinými. Že jsem takřka v centru Zlína, je to asi 800m tady k Prioru. Je to dostatečně v zeleni. Díky tomu, že je to jednosměrná ulice, je

to v klidu. Tak jsem si začal uvědomovat tu polohu a rozhodně to dospělo k tomu, že to odkoupím, žádné odkládání. Tady tím vším i věkem jsem se prohluboval v takovém patriotismu Letenskému jako takovému.

Dobrá, to byla pozitiva, a co negativa?

Sousedské vztahy by to mohly pokazit, ale já tady nemám u sebe nikoho, s kým bych si mohl vadit. Takže ty vztahy, to si já hodně tvořím a ovlivňuji. Když vidím, že je někdo nepřístupný, nepříjemný, tak já na něho budu působit určitým způsobem, abych ho nezabral nejprve. Často něco komentuju, glosuju a když vidím, že to toho dotyčného zaujme tak tím víc přidám a tím si ho i na svoji stranu dostanu. Tak jsem to aplikoval i na ty smardy z ulice, na nich je jasné, že ti postříkají počmárají všechno, ale já jsem k nim od malička přistupoval jakoby rovně a teďka mě většina těch kluků normálně zdraví a nemám nic rozmláceného a tak.

Svůj budoucí život vidíš na Letné?

To ne. Rád ho tam vidím, ale dovedu si představit na stáří odejít z města blíž k přírodě. Děcka budou zajištěné, budou mít kde bydlet. A já se vidím někde na samotě. Ale teď momentálně jsem zarytý městský člověk, minimálně po tu dobu, co budou studovat někde na střední, tak se vidím tady. Na jednu stranu si představuji tu samotu, ale na druhou stranu, když si představím, že už jsem starý, mám tady všechno v tom městě, celý barák jen pro dva lidi, děcka už budou pryč, teď tady tu zahrádku. Tu cestu snad do té doby tady už spraví. Udělají ty kanalizace a všechno, tak co mě by tam chybělo? Vyjít si ven bosky na trávník čerstvě posečený, sednout si ven ke krbu, dát si kafičko. Slunečnick...

Bez zahrádky bys to nebral?

To by nebylo ono. Nejsem sice zemědělec, nepotřebuji se hrabat v hlíně pořád. Ale nebylo by to ono, ten pozemek nějaký potřebuje člověk. Kupování do osobního vlastnictví, to by bylo zbytečné gesto teď.

Oplocování pozemků je kvůli nezvaným hostům, čtyřnohým nebo to zvyšuje i pocit bezpečnosti?

To s bezpečností nemá nic společného. Ten plůtek i tu branku Ti může kdokoli kdykoli vykopnout. Pro mě je to o soukromí. Protože když jsou ty keře zarostlé v létě, tak tam není nic vidět. Tak tam člověk může být v plavkách anebo holky nahoře bez a nic se neděje. A samozřejmě když je to dobře zapojené, tak ten pes tam neprochází, kočka proleze všude.

Když bys volil opravdový plot, byl by jen ze strany veřejného chodníku nebo by obklopoval pozemek ze všech stran?

Když už bych dělal plot, tak bych to asi oplotil celé, protože aby mi sem ti psi neběhali.

Mě třeba vadí ještě jedna věc. Mě vadí, že lidem procházejí ty nevhodné rekonstrukce. Vadí mi, že lidem procházejí ty plastová okna. A to okna naprosto nevhodných tvarů. Jakože už to nedodržuje to téčko. Jakože tam je jedno velké dvojsklo a v tom je pěticentimetrový pásek, který imituje téčko, je naprostý humus. Chápu, že na to lidi nemají peníze, aby to bylo ze dřeva, dobře, tak ať to ty výrobci udělají z toho plastu vyprofilované tak jak to má být. Paskvily co jsou nad vstupními dveřmi, co tam mají lidi za přístřešky. Hrbolky, Baťa měl všechno rovné. Tak to mi vadí a pak ty obklady, protože je to cihlové, tak to má být teda cihlové i potom. A má to být vyspárované a né hladké. Jak je to tady všechno hnědé. Nebo Pod Rozhlednou někdo natřel celý barák starorůžovou barvou, to je hrozné. Jak toto může projít?

Slyšel jsi už o nějakém konkrétním případě postihu podobných přestupků? (Pokuta udělená magistrátem.)

Ne. To se udělá spíš tak, že to nechtěně spadne, protože když to celé spadne, tak Ty si to potom můžeš udělat, jak Ty chceš. Já jsem se na to kdysi ptal, co kdybych celý ten dům zbořil a postavil do puntíčku to samé znovu... Ale měl bych vyizolovanou celou spodní vanu, odvedené spodní vody, měl bych to všechno z kvalitního materiálu, statika by tam byla, nosné stěny. To už ti nedovolí. Takže spousta lidí..., tady se to tak stalo. Jakože spadne. Je to pár měsíců, co to spadlo kousek nad náma.

Do budoucna vidíš potenciál Letné v postupném propojování bytových jednotek a obnově obyvatel...?

Nejsem takový optimista, myslím si že, z toho osazenstva, takové obyvatelstvo jaké tady teď je, tak se nám postupně snižuje ta sociální úroveň tady a nemyslím si, že by Letné do budoucna zůstala ta úroveň Letné, jako takové té poklidné, lepší čtvrti. Když tam byli všichni na stejné úrovni, tak ta čtvrť měla svoji úroveň. Teď se tam projevují všechny ty sociální nerovnosti, což už je dané samozřejmě tím v jaké době žijeme a přijde mi, že se to snižuje. Zvláště čtvrtomky jsou vyloženě sociální, co mám takové zážitky, tak ty ulice jsou na tom nejhůř. My máme půldomkouvou, tak ta je na tom ještě líp. A tam je pořád ještě dost starousedlíků, teda děti starousedlíků, teď jim je třeba padesát, šedesát, tak to tam ještě jde. Ale třeba Mostní a dolů, to už je dosti výrazné. Nemyslím si, že se to vylepší. Myslím, že ...

Co se týče estetické hodnoty okolí domu, mělo by se to spíš zakonzervovat nebo pozměnit podobu?

Zakonzervovat asi ne, to by se nemělo. To musí být poplatné době. Nemůžeme zvednout dům o jedno patro, samozřejmě. Ale kdyby ho dovolili třeba zvednout o dvacet centimetrů, aby mohli mít lidi dobře zaizolovanou tu střechu. Protože v létě v ložnici je třeba i 38 stupňů... Tak to je třeba už přehnané nedovolovat takové věci. A měli by mluvit do těch tvarů oken, když už tak ať je to plastové, ale správně členěné. Ať to má správný tvar včetně dveří, včetně přístřešků, barevnost těch stěn, to rozhodně, ale dovolil bych to těm lidem třeba o deset, dvacet čísel zvednout, kvůli tomu zateplení.

Tvoje děti chodily do místní školky/školy?

Jenom do mateřské školky. Chodí na devítku vedle kolektivního domu, tady základní škola už není. Je specializovaná pro postižené děti. Kdysi tu byla základka, tam jsem já chodil do první a do druhé třídy. Spádově sice patříme pod školu na Podhoří, ale ta nemá dobrou pověst, tak jsem se tomu bránil dát holky tam.

Ty jezdíš autem, zbytek rodiny využívá MHD?

Dcery jezdí výhradně trolejbusem. Žena má firemní vůz, takže ta jezdí taky autem.

Vyhovují intervaly linek trolejbusu?

Jo, to vyhovuje. To si teď zjistíš, kdy to jede pomocí internetu nebo mobilu a přizpůsobíš se podle toho. Možná někdy během víkendu to může být delší ten interval, ale pokud bych jel někde do centra, tak jsem schopný tam za deset minut pěšky dojít. Já například každý pátek 19:52 nasedám do čtverky a odjíždím do hospůdky. A nazpátek je mi to jedno, to jdu i klidně pěšky.

S příchodem jara zahájíš první činnosti na zahrádce?

Já už provozuju. Kdykoli slezl sníh a vyběhlo slunko a bylo to, takové to mízní proudění se ozvalo, tak já už jsem stříhal, hrabal.

Takže svůj volný čas trávíš převážně na zahrádce?

Asi ne, to by nešlo, Já mám dvě malé dcery, které si taky hodně žádají. Rád tomu v sobotu dopoledne věnuju, té zahrádce, ale jelikož jsem městský člověk. Od přírody líný člověk, tak zase až tak se do té práce neženu. Tohle po těch starých Letňácích nemám, že bych musel za každou cenu něco dělat.

A co možnosti využití volného času na Letné, je na Letné dostatek podnětů a zařízení pro využití volného času?

Na Letné není co k využití volného času.

Třeba nějaké místo, kde by dospělí hráli Pétanque?

Hmm, to by asi nevadilo.

A co děti a jejich trávení volného času na Letné?

Blbě je, že pro děcka tam nic není, k tomu využití toho volného času. Je tam to jedno hřištětko, které je vlastně rizikové, tam jde o úraz. Dost často i o nehygienično, kvůli těm psům a kočkám. Tak to je docela blbě, že ty děcka nemají co. Takže buď to běhá po ulici, nebo na kole jezdí, v zimě jezdí na bobech nebo na snowboardu

tady na takovém menším prostoru nebo i v naší zahradě, protože těch 15 m jim stačí tady. Ale to hřiště je nepoužitelné. A obávám se, že jich tady ani není tolik co dřív, že zanikají ta hřiště.

Je tady centrum volného času...

No to je tady naproti, ale to je tam asi pro ty důchodce tady. To je takový omyl, to bych neřešil. Já v podstatě teď přemýšlím, byl jsem odpůrce postavení tady té kaskády. A postupně to říkám, proč ne. Protože bude ještě blíž, nějaké velké nákupní centrum. Slibují, že tam bude možnost i sportovních a jiných aktivit. Dopravní infrastruktura, že se tam zbudují semaforey a takové ty věci. Protože když jedou na hokej, takový ten dav, tak já sem nedokážu u kina odbočit, protože oni tam jedou, pak mám problém tady v ulici bří Sousedíků se protlačit, protože tam je to zastavěné. A pak přijedu k baráku a zjistím, že na mém místě někdo stojí. To já беру jako základní podmínku, že by se zlepšily všechny vozovky tady, kdyby se to mělo postavit. Aby tady vyřešili ten provoz. Semaforey, třeba i před univerzitu T. Bati. A všechny vrstevné vozovky po celé Letné, by se museli spravit. Takže by tam měli být zpomalovače, retardéry a Mostní patřičně zrekonstruovaná.

Víš o tom, že město organizuje jednou za čtyři roky setkání s občany Letné?

Ale vím, že něco bývá. Jelikož teď se projevím jako pesimista a nemyslím si, že to k něčemu je. Takže tam ani nemíním chodit. Když jsem si vyjednával to kácení stromu nebo když jsem si stěžoval na ty vozovky na stavebním úřadu, tak se nic nestalo.

A co Tvoje rodina, je taky spokojená na Letné?

Jo. Moje žena je z vesnice, ze Slovácka, takže ta to má, tu zahradu, jakoby bytostně dané. Že může vyjít ven na dvorek, takže má to ráda tam posedět. Ona tam ještě pofukuje větříček a ptáci štěbetají, svítí sluníčko, všechno šustí, je to zelené, to je báječný relax po celém dni v práci. Je to takové jako na vesnici.

Rozhovor č. 7

Doba trvání: 48 min.

Michala: žena /45 let/ půldomek

Vzd.: vysokoškolské

Můžete mě říci, jak dlouho bydlíte na Letné?

na Letné žiju 19 let.

Odkud jste se přistěhovala?

Já jsem jako dítě bydlela tady na sídlišti na Podhoří, pak jsem bydlela s babičkou na Padělkách, pak jsem krátce asi tři roky bydlela na svazích.

Než jste se nastěhovala na Letnou, znala jste tu čtvrť? Někoho na Letné?

Protože Letná a podhoří sousedí, tak když jsme šli ze školy Podhoráckou do města, tak jsme šli pěšky, tak jsem zhruba věděla, o co jde, jak ten život v těch domcích vypadá, ale nakonec jsem se sem dostala úplnou náhodou.

Nebylo to cíleně?

Ne, protože na Svazích se nám podařilo vyměnit byt s důchodci, ani sháněli menší byt, takže se nám to takhle náhodou podařilo, a tím jsem se dostala do oblasti, kde jsem vyrůstala.

Takže výhody a nevýhody jste zjišťovala na Letné až posléze?

hmmm, hodně jsem se ptala na nevýhody, v té době jsme měli tříleté dítě, tak já: máme tam jít nemáme...protože jsme byli v tom jednopokojáči, tak všichni říkali jo, a děcko, máte tam zahrádku, každý viděl něco jiného, někdo viděl, že si tam můžu pěstovat na zahrádce něco, na to já vůbec ale nejsem, nebo si tam můžeš dát kytičky, dokonce po důchodcích zůstali záhonky, po jahodách, kytky různé, což já jsem během let vyrušila, my jsme to zatravnil, takže, jo s tímto jsem se setkala...někdo řekne to tam blbě s tím vytápěním, malá kuchyň, malá koupelna, takže názory byly různé.

Co u vás hrálo hlavní roli, že jste se přestěhovali?

hlavně to, že jsme byli v tom jednopokojovém bytě, tady se nám naskytl v podstatě třípokojový byt, a my jsme to vyměnili vlastně bez jakéhokoli doplatku, takže jsme šli kvůli tomu, byl tenkrát v původním stavu, bylo to tenkrát ve vlastnictví města.

Jakmile jste si to mohli odkoupit, váhali jste, rozhodovali jste se?

hned jsme to odkupovali, rok si nevzpomenu...někdy v tom 1995 a o několik let později se nám podařilo koupit garáž, jestli tudy chodíte, na Letné jsou tu tři garáže, jdete dál a tam zas, a nám se podařilo a to byl taky majetek města, podařilo se nám to koupit, máme externí, dovolíte (ukazuje na mapě)....

Takže to bylo levné bydlení, ve vlastnictví nejlevnější v rámci Zlína?

Dalo by se říct, ta Letná. je nejstarší

Proč to bylo tak levné, bylo to ve špatném stavu?

to nezdůvodňovali, nám přišla nějaká nabídka, oni nás oslovovali všechny postupně. A že téměř všichni lidi, třeba v té části, co já jsem znala, až na pár výjimek, co byli třeba úplně staří v té době, důchodci co neměli peníze, nebo se báli zadlužit, byli v pokročilém věku, tak ta cena byla do 60 000 tisíc. Takže to bylo opravdu, jako dneska, že, co je za ... Takže my jsme to tenkrát hned koupili. Vůbec jsme se ani nerozhodovali.

Ke kupní smlouvě jste dostali i smlouvu o užívání zahrádky, víte, kolik má Vaše zahrádka?

To neodhadnu, je to malé, je to plácek. Kousek je před půldomkem, pak největší část je jak vycházíme ze dveří a ještě je kousek pod tím půldomkem. Kdysi jsme uvažovali, jak je ten půldomek, my přicházíme se shora, že když bychom tady udělali (kreslí půdorys) přístavbu širokou 4 m po celé délce, což je asi 8m toho podomku, takže nám by zbyli tři, čtyři metry po pozemek toho souseda. Takže toho místa by tam potom bylo jako dost málo. Tak to má třeba kamarádka na Lesní Čtvrti, že mají přístavbu a už mají jenom dokola přístavbu a ten prostor už tam nemají téměř žádný. Přesto, že na Lesní Čtvrti jsou ty pozemky větší. Tak oni jsou zrovna se svým domkem umístění tak, že tam toho prostoru není moc.

Přejdeme k problémům, třeba s auty, máte auto?

Máme auto v garáži, svého času jsme měli i dvě auta. Takže jsme vlastně využívali i to, že v garáži bylo jedno a před garáží bylo druhé. Využili jsme i ten plac před tím. Třeba teďka má manžel firemní auto na víkendy. Takže přes víkend to je taky tak, jedno v garáži a to druhé je před garáží. A je to hrozné, já nechápu mentalitu mnohých lidí. Já se snažím řídit, nedělej jiným, co sama nemáš ráda. A my tady, prvních patnáct let, poslední tři roky už je to lepší. My jsme tu garáž neměli hned, takže prvních deset let jsem se neustále potýkala s tím, že nám někdo parkoval před garáží. Byla jsem tam za největší čarodějnici, protože nám tam neustále někdo parkoval. Když jsem tam viděla to či ono auto, věděla jsem, že je to tamten soused nebo tamten. Tak jsem jako hlupák chodila, zvonila, prosím Vás není to vaše auto? Prosím vás stojíte mi před garáží, já bych si potřebovala vyjet, ta garáž je v osobním vlastnictví, mě to vadí, že tam stojíte. Za pár dní to samé auto... Nejhorší bylo, když si tam stoupl auto, které jsem nevěděla, ke komu patří. Já jsem pak nedokázala pochopit. Soused si pak před garáž dal ceduli, prosím neparkujte mi tady. Tam jsou tři ty garáže. My jsme tam nic takového neměli, prej to tam nesmí být. Ale během těch deseti let mě to hodně vytáčelo a to si myslím, že nejsem konfliktní člověk. Teď už se jenom velmi zřídka stane, že mě tam někdo zaparkuje, asi to bude tím, že mě tam dokola už znají, protože jsem tam ty jejich návštěvy a jejich příbuzné nenechala stát a oni to pořád nemohli pochopit.

Je nějaké řešení pro nevhodné parkování na celé Letné?

Tak to nevím. To myslím, že si s tím hlavu lámou na magistrátu a všude možně. Ten problém je na mnoha místech. A to je tím, že počty aut stoupají. To není problém jenom té Letné.

Myslíte si, že kdyby město nabídlo obyvatelům Letné garáž do cca jednoho km, že by měl někdo zájem?

Zase by záleželo za kolik by ty garáže byly. Protože ještě pořád je ta LETNÁ taková jako chudobná čtvrť. Protože tam bydlí spíš lidi ne moc bohatí. Problém je už ta cesta, to už jste asi od nějakého Letňáka slyšela. Nevím přesně ten materiál, myslím čedičová. Ty kostky na Mostní. Já jsem slyšela, že se na Letná povídá, že je to snad už památkově chráněná cesta z nějakého speciálního materiálu. A to tak strašně klouže, tam jsou pořád nehody. Já totiž i na Mostní pracuji. Tak když je to nějak vlhké, nebo po odtávání námrazy, a kdo to nezná, tak když šlápne na brzdu, tak jede. My tam máme pod školou takový příkop, a už jsem mnohokrát viděla, jak jeřáb vytahuje auto z té zmoly. Tam bylo už tolik bouráků, když se snaží třeba auta předjíždět trolejbus... Tam měl pán vybudovanou takovou zídku, tak ta je neustále rozbitá.

A technické služby tu vozovku neobstarávají?

Co se týká sněhu, tak jo. Protože tam jezdí trolejbus, oni potřebují, aby tam projel hlavně trolejbus. Jezdí se tady všude, jezdí se do školy na Letnou, do školy na Podhoří. To není ale jen v zimě, to je špatně sjízdné celoročně. Ty krajnice jdou takhle dolů, že to už je do takového oblouku. Různě zvlněná. Takže ta cesta tam je to neštěstí. Zvláště když tam zastaví auto. Je to tam nebezpečné. My jsme chtěli před školu příčný práh, ale zase by to prej bylo moc peněz, tak tam dali jenom značku pozor děti a je tam teda přechod pro chodce, ale ten příčný práh nám tam nikdy nedali.

A co ostatní vozovky na Letné?

Toto, třeba nahoře zas tak nevím. Ale řekla bych, že se tam asi tak často ty technické služby nevypravují. To záleží podle kategorií. A ta Mostní je upravená právě kvůli trolejbusu. Syn chodil do školky na Vyhlídce. A tam jsem to kolikrát musela nechat na parkovišti u pizzerie, protože jsem se nahoru k té školce nevyjela. Takže ty boční cesty oni tolik neupravují. Nebo když jdu na procházku do jiných ulic, kde už nejsou chodníky, tak tam bývá nasněženo. Oni myslím sem tam rozestaví takové ty žluté nádoby s tím pískem. A jestli už to pak lidi udělají, jestli si to tam rozhážou, to nevím. Ale ty nádoby jsou určitě po Letné rozvážené.

S rozvodem technických sítí jste neměli problém? Obnovovali jste si vedení?

My jsme nedělali nic, ale měli jsme problém, že se tam začala propadat zem. Před domkem. A zjistili jsme, že to vede od souseda, to je tam různě tak posvádné, samozřejmě nevím kudy. Kanalizace. Tak se to tam začalo propadat. Takže to tam soused musel vykopat, jakoby už na tom našem pozemku a dávali jim tam už nové, myslím plastové trubky. My jsme neprováděli s vedením nic, já mám dojem, že se t spíš jenom tak látá, protože všechno stojí peníze a jak už jsem říkala, nejsou tady na Letné nějakí bohatí lidi.... Já vím, že zase sousedům druhým splašky do sklepa vytekly, ale už je to několik let. Ty trubky byli nějaké špatné, asi dvakrát nebo třikrát se jim to tam takhle stalo. Má z toho trochu obavy.

Je na Letné kabel?

Ano je, my máme internet přes kabel a dřív jsme měli i televizi, teď máme přes satelit.

Využíváte na Letné nějaké služby, obchody?

Já vím, že je na Krátké. Já si uvědomuju na Krátké obchod, k Bulharovi nechodím vůbec, tam chodí naši žáci a navíc to mám z ruky, na krátkou taky nechodím, nanejvýš, když něco zapomeneme, pošlu děcka, ale většinou do Intersparu.

Další služby jste nikdy nevyužila? Kadeřnictví, opravny?

Ne, ale právě zítra vezu pračku do opravy, ta je pod rozhlednou, to jsem několikrát využila, protože mám na ně kontakt, do kadeřnictví ne, do obchodu jsem chodívala jen, když jsem byla na mateřské, šla jsem pěšky z města.

Takže se vám zdá, že služby tohoto typu: kadeřnictví, kosmetika nejsou na Letné potřeba?

To já nevím, ale pro mě osobně ne, já tyto věci mám už různě, kde jsem naučená chodit, já si dojedu svým autem, myslím si, že takové provozovny by se tady neudržely, tady nad námi je kadeřnictví a krejčovství, ale kdo si dneska nechá něco na zakázku...že to paní udrží, neplatí nájem...dříve jsem tam chodila, ale změnila jsem to, nevím, spousta lidí pracuje ve městě a zajdou si do toho města.

Ze strany starších lidí jste neslyšela, že by si postěžovali?

Já sem to neslyšela, ten Interspar je tady schůdný, vídám důchodce s taškou na kolečkách, ale krátká má taky svoje zákazníky,

Hovořila jsme o technických službách, můžete třídit odpad?

Nemáme to u našeho domu, ale tady někde na té Andrýskové jsou tři kontejnery (mapa ukazuje), tam jsou.

Nevidíte v tom problém, že by scházely? I pro objemnější odpad?

Tady nahoře jsou velké kontejnery, čt, pa je otevřený, to využíváme, odvést stavební odpad, trávu, listí, jedna várka se napsala na mne a druhá na manžela.

Popeláři projedou ulice, nikam s popelnicemi nemusíte?

Ne, ne, máme je u cesty, nemusíme vytlačit popelnici k cestě, nestaráme se, jezdili ve středu a teď nám došlo, že se ten svozový den mění na úterý.

Co údržba komunikací?

Bordel, to ne, to jsem si nevšimla, já myslela, že myslíte sních, když napadne sních, to vidíte, kdo je tu nový, mladý, starousedlíci hned vemou lopaty a vyhrnují, teď je ten zákon o úklidu chodníků, že by se o to mělo starat město a je vidět, že lidé začínají na to kašlat, je poznat, jde o ten sních, ne o ty odpadky, kde to je odklizené a kde na to kašlou, chodníky nevidím, že by technická služba to uklízela, vidím na zastávkách, protože oni projíždí multikárou zastaví u zastávky a posypou to takovým tím popelem, sůl nějaká v to je, udělají zastávku a jedou zase na další.

Jak to funguje s úpravou zelených ploch? Dělají to automaticky, nebo čekají na magistrát?

Já si myslím, kolem svých domků, co se týká živých plotů, když si něco vysadí, že si to oni sami, když je vídám, jak jdou lidi s křovinořezem, nebo s nůžkami, si to upravují, jak byl minule ten problém se stromy, tak jsem viděla, že jezdili s plošinou a ořezávali stromy, to dělá magistrát, to co je zahradě si dělají lidé, my tam máme jen trávu, lidé to berou za svoje a kolem toho domku, pozemek není náš, pod rozhlednou to mají odkoupené, to byla první část, kde se to prodávalo ale to byla doba, kdy jsem tu nebydlela, tam to mají prodané i s pozemkem, a tam jsou i ty pozemky větší, já si myslím, že přesto, že to není naše, tak se o to ti lidi starají, ale najdete lidi co na to kašlou, jako všude.

Kdyby vám město nabídlo odkoupení zelených ploch, uvítali byste to?

Nejsem takový typ, abych o tom přemýšlela, ale asi ano, asi ano...já vím, že sousedi stavěli přístavbu, oni si to museli odkoupit, ale zase jen to co je zastavěné, co bylo pod tou přístavbou, spočítali m2, už si nepamatuju, kolik to bylo za m2, jestli 800Kč/m2.

Co kdyby začal magistrát vybírat nájem?

Já to neřeším, dokud to není nutné, jestli vám to řekli důchodci, mají plno volného času, není to správný přístup, kdyby to přišlo, tak bych to musela řešit.

Máte kolem své zahrádky nějaké oplocení?

My nemáme živý plot, ale normální plot, svého času sousedi, kolem kterých chodíme domů, měli psy a sousedi naproti když vyjdu ze dveří, měli tři obrovské psy, my jsme měli malé děti, ti velký psy byli fakt nebezpeční a já jsem tehdy řekla, že chci, aby to místo zabezpečili, my to máme teď celé oplocené, ač by to být nemělo.

Plot jste udělali Vy nebo sousedi?

Oba, ale první jsme udělali my, to nebylo kvůli psům, ale kvůli lidem, oni si k nám ulicí krátkou (mapa), oni si mezi půlníky stříhli a šli přes naše v uvozovkách pozemky, já měla malé děti, nebo jsem tam seděla na kafi,

máme tam posezení, přiběhla pověsit prádlo a lidi si tam řinuli na trolejbus, a já jim říkali, ale tady není chodník, a oni, my jsme tady vždycky chodili, to je docela možné, že jste tu chodívali, asi vám to ti předchozí majitelé tolerovali, dobře chodili jste si, ale mně se to prostě nelíbí, a já si to nepřeju, raz dva tři čtyři roky nic, tak jsem se naštvála a tady pod námi jsem já udělal, tedy nechala si udělat plot, ty ostatní sousedi, my to máme oddělené, to by se asi památkářům nelíbilo a já nevím, komu všemu, děcka si teď pořídili psa, my to máme teda úplně oddělené, podle předpisů to není.

Z vaší zkušenosti, kterou jste popsala, byste doporučovala magistrátu, aby pozemky rozprodal?

Ano, nedocházelo by k takovým situacím, tady je hodně omezení památkářů, nikdo vám to nezainsvestuje, my jsme teďka měnili okna, bude to rok a taky nemáme okna podle regulí, které památkáři chtěli, já jsem volala na ten odbor, jestli musí být povolení na výměnu oken dřevěných za plastová, ne ne ne, okna jsou bez povolení, ale jsou tam takové a takové podmínky a ona mi to začala popisovat a já ji říkám počkejte, jestli vám říká něco meziskelný pásek, jak máte okno a tady je takhle a takto (ukazuje), a ten meziskelný pásek nesmí být a já ji jako říkám, myslíte ten meziskelný pásek, co mají všichni? Ano, ten nesmí být, a já říkám, oni tam totiž chtěli (vysvětluje fungování okna)ten plast, já jsem si to zjišťovala u té firmy a tam by to vyšlo, teď plácnu, 10 000 dráž, říkám, na to bych se mohla vykašlat, na Letné je těch oken 75%, když už po nás půjdou budou muset jít po 70% Letná, proč já budu dávat o 15 000 víc?

Zdá se, že narážíte na problém Vaší komunikace s magistrátem. Máte negativní zkušenosti s magistrátními úředníky?

Jenom tady to, co jsem řešila, ale pak jsme si z toho stejně nic nedělala. Řekla mi, že to může být nez výměn, byla příjemná ta paní do telefonu. To bylo vše telefonickou cestou. Na druhou stranu my jsme ten domek taky obkládali, to nebyla ještě žádná zelená úsporám, to bylo asi v roce 2002. Já jsem si v té době vyřídila tu půjčku z fondu na rozvoj bydlení. A nás to zateplení a obložení vyšlo na cca 125 tis. A myslím si, že tak 100 tis. jsem tenkrát od magistrátu, z toho fondu rozvoje bydlení dostala i tu půjčku, kde byl nějaký nižší úrok. Tam co vázlo tenkrát. To bylo, že na ty obklady museli dát povolení památkáři a my už jsme chtěli začít. A to vyjádření památkářů strašně dlouho trvalo. Mělo to být do měsíce, ale myslí, že do měsíce to ani nestihli. Omlouvali to tím, že paní je nemocná, a že toho mají moc a takové věci. A to byli památkáři, ale to nejsou asi zaměstnanci magistrátu. A my už jsme měli tenkrát nasmlouvanou firmu, tak jsme museli říct, že na to kašlem a začneme už prostě dělat. Všichni nám tvrdili, že to je formalita, a že nám to zateplení povolí. A taky jsme začali a ono to pak nějak došlo. Ale strašně dlouho jim to trvalo. Anebo oni říkali, to se musí povolit v Brně a paní to pak tady musí sepsat.

Takže se Vám nestává pravidelně, že by jste něco musela projednávat s magistrátem ve spojitosti bydlení na Letné?

Ne. Jenom, to se asi ale týká tak všeobecně. Dcera studuje v Brně a já jsem si vyřizovala tu slevu na osobu na popelnice. To jsem musela létat a dodávat potvrzení o studiu, kvůli 200Kč to ani nestálo za to. Ale to se moc netýká bydlení. Když jsme to mělo státní a to Vám asi taky starousedlíci říkali, tak to oni posílali kominíky, to se nám líbilo, protože teďka je ten zákon, že musíte mít ty komíny nějak udržovat, což u nás doma na to nejsou lidi, kteří by je zavolali. Takže bytová správa posílala kominíky, pokazila se nám Karma, poslali údržbáře, který tady po Letné chodil, všichni ho znali, chodil s kárečkou takovou, všichni ho znali. To tenkrát se o to starali takto.

Víte, že tady má magistrát pobočku na Letné?

Nevím, jestli to existuje i pro Letnou Víím, že tady na Podhoří to existuje.

[Přichází manžel (41:26)]

Magistrát pořádá i pravidelné setkání s občany Letné. Zrovna teď v březnu se bude jedno konat.

Aha, tak děkuju za informaci. Asi budu muset začít sledovat Magazín Zlín. Tady (ukazuje na mapu) tady byl jeden čtvrt domek a tam právě když jsme se nastěhovali, tak sídlila ty bytová správa pro čtvrt Letná, tam vím, že jsme chodili, když byl nějaký problém.

Vaše děti využili školku na Letné a jak to bylo se školou?

Tady ta škola je pro děti s lehkým mentálním postižením. Takže starší škola začala na Podhoří, ale tam jsme nebyli moc spokojení, tak šla do města. Takže dcery chodili do města. A syn, teď v první třídě a už je zpátky na Podhoří. On tam chtěl chodit, protože tam chodí hrát fotbal do tělocvičny.

Mají na Letné dostatek možností k trávení volného času?

Kromě toho, ale to už není Letná, to je Podhoří, tak tady je ZUŠ, která si myslím, že docela dobře funguje. Pak jste zmínila to centrum volného času, jak tady je. To vím, že využívají takové, nechci se teďka nikoho dotknout, ale takové řekla bych děti ulice. Protože tam je to zdarma. Je to tam tak obyčejně zařízené, vlastně s bývalé mateřské školy. Takže moc peněz se tam do toho nevrátilo, měla se tam dělat nějaká rekonstrukce sociálního zařízení, ale nevím. Některé z našich žáků tam chodí. Jsou to děti s víceméně problémových rodin. Kdy o ně rodiče moc nemají zájem nebo nemají peníze třeba na nějaké placené kroužky. Ale má to svůj účel pro ty klienti, kteří tam chodí. Oni tam chodí rádi. Myslím, že tam mají sem tam i počítač k dispozici.

Neznáte někoho na Letné, kdo by momentálně právě potřeboval tu zrušenou školku?

To je zase takový obecný problém všude. Teď je ten boom dětí. Jinak školka je v Prštném, tady přes koleje, pak je další v Prštném na sídlišti, další v Loukách. A další ve městě. Naše dvě děti chodily Na Vyhliďku, starší dcera chodila právě ještě do té zrušené.

A co volnočasové aktivity dospělých? Bary hospody.

Tady je ta pizzerie, ale ta střídavě pořád krachuje. Nechápeme proč, my jsme tam svého času s manželem rádi chodili. No, je to takové divné tady.

[Rozhovor končí předčasně, záznam se vypnul]

Rozhovor č. 8

Délka rozhovoru: 32 min.

Věra: žena /45 let/ čtvrt domek

Vzd.: střední bez maturity

Jak dlouho tady bydlíte (na L.)?

Na L. 24 roků.

A před tím jste byla ve Zlíně?

Na Provodově.

Předtím, než jste přišla na L., věděla jste, jaká je to čtvrť?

Ne.

Vůbec nic?

Ne.

Takže to nebylo cíleně, že byste sem chtěla? Byla to náhoda, že jste se sem nastěhovala?

Ano

Za těch 24 let byste shledala bydlení na L. jako hezké, příjemné nebo jak byste ho popsala? Žijete tady ráda?

Tady mně to připadá jak na vesnici, že je tady i zahrada a můžeme sedět venku

Zkrátka zelené plochy jsou hlavní výhoda L.?

Ano.

Máte to taky tak, že zahrádka je jakoby města, že na ni máte doživotní užívání?

Ano.

Vyhovuje Vám to, že v případě, že by se město to rozhodlo rozprodávat i ty zelené plochy, šla byste po tom?

Tak jo, jenomže tady je to takové komplikované, že my máme třeba kousek jenom pod šopou – teda pod naším. Tady to je zase sousedovo, tady je to kousek sousedovo.

Myslíte, že by to jako nic moc nevyřešilo, kdyby si to mohli lidé jakoby rozparcelovat a odkoupit?

Tak jako jo, ale zatím nám to vyhovuje takto, protože...

A tím jak je Vás tady docela hodně nahlučených a máte právě ty zahrádky někdy skoro společné – nebo Vy je máte vymezené, co by mělo být vaše a co třeba souseda, ale stávají se kvůli tomu nějaké hádky a rozbroje?

No, to jo.

Že chce mít někdo o metr víc?

Tady sousedi třeba naproti.

I přímo s Vámi nebo s někým jiným?

Tady se starou paní vedle, protože ona má tady vedle udělané takové provizorní parkoviště. No oni si jako neodmetají, trávu tam nesečou a chtějí tam prostě parkovat a vůbec se jí nezeptají. Jako není to její odkoupené, ale ona se o to musí starat.

Ona ho jako nevyužívá?

Jenom pro návštěvy třeba, protože auto nemá, už je to stará paní, ale jako oni si sem stoupnou a když někdo dojede, od jejich rodiny, tak je to nějak nezajímá.

Myslíte, že by tu byl zájem o garáže? Že lidem chybí garáže? Kdyby třeba město nabídlo někde v dosahu 1-2 km?

No, to nevím, jestli by to někdo. Tak my třeba auto nemáme, sousedka taky nemá auto, tak nevím.

Vám nevadí, jak tady ty auta stojí?

Mně ne.

Nepřekáží Vám?

Ne, ne.

Ani provoz – je tady bezpečno, když tu chodíte?

Ne.

Třeba k Vám když někdo dojede autem, tak nemá problém s parkováním?

Ne, my se domluvíme se sousedkou

Bavily jsme se o tom, jak jsou tady využívané cesty. Jestli třeba Vám nevadí provoz aut, jestli není příliš nebezpečný?

Tak oni říkají, že dopoledne je tady větší provoz - v tu dobu já jsem v práci. A odpoledne už to tak hrozné není.

A hluk Vám dělá nějaké problémy?

Ne ne.

Využíváte trolejbus nebo chodíte pěšky?

Trolejbus.

Takže jezdíte na Mostní nebo tady od stadionu?

Od stadionu a od nemocnice jezdím.

Intervaly Vám vyhovují – i o víkendu třeba?

Já o víkendu nedělám, takže...

Co se týká technických záležitostí – nemáte problémy s odvozem odpadu? Technické služby jezdí pravidelně? Když máte objemný odpad, víte kam s ním?

My se většinou do popelnice vlezeme. Oni každou středu odvázejí, takže ne.

Starají se technické služby i o úpravu silnic nebo chodníků?

Ano, v zimě solí a v létě sbírají listy – ne jako každý měsíc, zas tak to nesleduji, nevidím to.

O Vaše zelené plochy se musíte starat Vy?

Ano.

Když nahrabete listí, dáváte ho do popelnice?

Ne, to musíme odvést někde pryč.

Můžete si to sami nebo město sem přistaví nějaké...?

No, dvakrát do roka dávají jenom ty kontejnery, ale to my si musíme zařídit nějak.

Není to dostačující dvakrát do roka na ten zelený odpad?

No, tak oni to spíš dělají na ten jarní úklid, musíme na podzim. Když mají lidi na to jenom jeden den

Jak využíváte zahrádku? Máte tam i nějaké užitkové rostlinky?

Ne, my máme jenom zatravněno.

A kolem máte nějaký živý plot nebo něco podobného?

Túje.

Jak vysoké?

Ani nevím – asi 2. metry.

Nechybí Vám tady plot?

Plot ne.

Cítíte se tady bezpečně? Nepotřebujete Váš dvorek oplotit?

Ne, tady nikdo nechodí.

Nestává se Vám, že sem chodí nezvaní hosté?

Ne.

Ztratilo se Vám tady něco?

Ne, protože tam dole je to tak zahrazené, takže tady se nikdo nedostane. A tady když někdo bude chtít jít, tak stejně půjde... Ale ony už jsou tam myslím ty zahrádky... teda ty ploty by se tady stejně nemohly udělat. On je tady nemá nikdo.

Neslyšela jste, že by se ztratilo někomu něco v okolí?

Ono se tady ztrácelo, ale to většinou dělalo tady to áčko – spíš ty děcka z toho áčka. Sousedka tu měla túji v květináči a pak ji našli zas tady dál sousedi tam úplně dole hozenu. To bylo vidět, že ty děcka to tady dělají.

Máte tu časté pochůzky „nočních bandiček“?

Já moc nevím – většinou shodí popelnice. Kdysi jsem tu měla pověšenou zvonkohru – to vím, že se mně taky ztratilo. Jinak my venku nic nemáme, takže se nám nic neztratí.

Jako třeba nějakou sekačku a podobné věci neschováváte?

Ne, to má sousedka a ona to má ve sklepě. My máme jenom tady v šopě lopatu a kolečka – takže nic drahého.

Vy tady máte vavky, plyn a máte na každou bytovou jednotku plynoměr?

Ano, máme.

Slyšela jsem, že někde to nemají?

To má každý u svého vchodu.

I na vodu a elektriku?

Ne, vodu my máme paušál. To je rozepsané na celou Letnou. Oni to počítají – my vodoměr nemáme.

To Vám vyhovuje? Stává se, že si někdo stěžuje?

Tak já si nestěžuju, protože ono to většinou vychází tak, že jsme teďka dopláceli 380 korun. Z toho někdy třeba 120 vrátí – vlastně jednou za rok

Využíváte některé obchody nebo služby z druhé strany Letné (směrem k Podhoří)?

Ne.

Vždycky je to město a ta opačná strana?

Ano.

Myslíte si, že by tu mohlo být víc obchodů na Letné? Mělo by to smysl?

Já myslím, že ne, protože tady jsou dva – vím, že někde úplně dole je obchod a i tady nahoru nad tou hlavní cestou, jenomže to už se tady asi moc neuživí, protože to jsou takové malinké obchody a každý si jde do toho marketu nakoupit. Já třeba tam chodím jen na pečivo, když potřebuju, ale jinak chodíme do marketu nebo tady na obchodňák.

A nějaké jiné služby by tu pozvedly? Kadeřnictví, kosmetika, ...

Já mám kadeřnici tady dole – dělá na budově 51 a nebo tady na poliklinice, takže... A tady myslím kadeřnictví je.

Využíváte polikliniku?

Ano. A zubaře mám taky dole, tady mám doktorku, mladý tady má taky doktorku, takže...

Kam chodí Vaše dítě do školy?

Na „jedničku“ - on jede dvě zastávky, takže sedne na čtverku a na Školní vystoupí.

Místní školku jste využívali?

Ne, protože mně ho tam nechtěli vzít, protože měli plno. Tak jsem ho vozila taky na tu Školní – takže to byly taky dvě zastávky.

Jsou zde nějaký kroužky pro volnočasové aktivity?

Je tady středisko volného času.

A využívá se?

Já myslím, že ano. Mladý tam chodil, když byl ještě menší. Teď už sedí víc u počítače, ale taky tam občas zajde. Je to zadarmo, děcka tam mají počítače, nějaké hry.

Je tu nějaká možnost trávení volného času pro dospělé?

Asi ne.

Máte dobré sousedské vztahy?

Se sousedkou ano, s těma naproti do kříže taky, ale tady s tou ne.

Je to starousedlík nebo nově přistěhovaný?

Ne, starousedlík.

Myslíte, že je tam spíše generační problém?

Ano, s ní se nebaví ani ta sousedka a tady naproti jsou noví – asi tak dva roky a ta rodina, která tu bydlela předtím, se s ní taky pohádala.

Ty problémy jsou kvůli nějaké konkrétní věci nebo je to cokoli?

Když jí někdo řekne, že to tak není, tak ona tvrdí opak.

Nezaměřuje se jenom někde na nějaké chodníčky nebo na nějaký dvorek?

Ne, tady se nesmíte nikoho zastat. Se mnou se přestala bavit, protože ona tady nadávala té paní, protože to začalo kvůli tomu parkovišti, že oni tam dojeli a ona tam čekala rodinu a nemohli tam vjet, no a ona jí začala nadávat, já jsem se jí zastala a tak nadala ještě mně. To samé bylo, když tu bývali tamti sousedi před těmato, tak ona se taky zastala té paní a taky bylo jenom to nejhorší.

A co na té druhé straně z opačné strany domku – vídáte se?

Ano, tady s těma jedněma sousedama jo a tady vlastně jak je ta paní, tak tam je taky paní důchodkyně, tak to ne.

Je to hodně přátelské? Navštěvujete se?

S těma se navštěvujeme.

Trávíte s nima volný čas?

Ano.

Myslíte, že by obyvatelé Letné uvítali nějaký společenský prostor, kdy by se mohli scházet (např. kulturní sál)?

To nevím, ale co mám já tady ty známé, se kterýma se pozdravíme nebo pobavíme, tak myslím, že ne. Každý přijde z práce a je rád, že je.

Máte důvěru vůči sousedům? Půjčujete si věci?

Ano.

Všimla jsem si, že jsou na Letné 2-3 bary - je to dostatečný počet?

Nevím, nechodím tam.

Údajně to nejsou moc přívětivé prostory, měla by se tady objevit ještě nějaká příjemnější hospůdka?

Ne, pro mě ne.

Máte nějaké domácí zvíře?

Pavouka.

A sousedi kolem Vás?

Naproti mají psa, sousedka nemá nic, tam taky nemají nic.

Nemáte problém se psem, když třeba běhá volně?

Ne, ona si ho hodně hlídá, chodí s ním na procházky a i když ho vypustí, tak si ho hlídá.

Ani na chodnících Vám nevadí psi?

Ne, on je hodný, takže...

Co Vám nejvíce vyplní volný čas (např. v zimě, v létě...)? Trávíte volný čas na zahrádce?

Ano, venku.

A při té příležitosti se setkáváte se sousedy a probíhají zde vzájemné vztahy?

Ona má odpolední, protože uklízí ve škole, takže se nepotkáváme a ona moc ven nechodí. Oni chodí třeba tady dole na zahradu, tam to mají celé oplocené, aby se na nás nemuseli dívat. Teď je klid, pokud zase nezačne někomu nadávat.

Máte z druhé strany domu nějaké společné posezení se sousedy?

Ne, máme jenom lavku. Když tak oni v létě vydělají stůl a griluje se nebo něco takového, ale, ale my tam nic jiného nemáme.

Funguje to tak, že se tam občas sejdete?

Ano, v létě vím, že se v sobotu grilovává.

Jsou zde, v rámci zahrádky nějaká nepsaná pravidla? Co tam člověk může a nemůže mít (s ohledem na sousedy, město)?

Já myslím, že ne.

Trávník jste si zvolili, protože jste na to neměli čas?

Ano, ale sousedi tady pěstují i zeleninu – rajčata, papriky,... Tady sousedka má zase kytky.

Které roční období máte na L. nejradši?

Jaro, já nevím – jaro.

Zaznamenala jste tu nějakou kriminální činnost (kromě výrostků z „áčka“)?

Vím, že akorát na konci ulice, jak je křižovatka, tak tam jsem slyšela, že toho jednoho vykradli dvakrát myslím po sobě – ne hned po sobě, ale dvakrát, že mu kolo ukradli. Ale nevím, jestli ho měl vevnitř nebo... vlastně ano, dovnitř se dostali, když byl dopoledne v práci a to už je dávno. Sousedka nám to vyprávěla, ale u nás...

Vídáte tu občas městskou policii nebo nějaké hlídky?

Odpoledne je nevidím.

Myslíte si, že by bylo dobré, kdyby sem občas zavítali?

Já myslím, že jo, protože sousedka říkala, že tady auta stávají na chodníku a že se tady nedalo projet a nikdo se o to nestaral. Nebo tady je jednosměrka dolů a auta jezdí i do protisměru, takže ano.

Zdá se Vám L. bezpečná v porovnání se zbytkem Zlína?

Mně se zdá bezpečná, protože tady jsou okna tak, že kdyby člověk zakřičel, tak někdo ze sousedů by vyšel nebo se alespoň podíval.

I to, jak je to tady nahlučené hodně na husto v některých místech, tak by to z toho bezpečnostního hlediska mohlo být plus. Že by se člověk mohl cítit bezpečněji.

Já myslím, že u těch činžáků je to takové jinačí...

Vy ho máte v osobním vlastnictví?

Ano.

Je to čtvrtdomek?

Ano.

Využili jste ihned možnosti odkoupit si ho?

Ano, jak to nabídli, tak ihned.

Zažili jste nějaké problémy v jednání s magistrátem?

Odkupovala jsem to ještě s bývalým manželem, ale nic takového nebylo.

Máte původní okna?

Ano.

Nepocítili jste to, že je tu městská památková zóna a jsou tu určité předepsané detaily?

Ono to bývá, ale hodně sousedů už má plastová okna, ale musí se udělat jako okna původní (ta čára musí být takto a takto).

A Vy jste si nic neupravovali?

Dělali jsme přístavek.

Kdy jste to dělali?

6-7 roků nazpět.

To jste museli mít povolení od města?

Ano.

Nastal nějaký problém?

Ne.

Omezuje Vás to v něčem (městská památková zóna)?

Ne.

Myslíte si, že je správně, že město dbá na to, aby historie tohoto místa byla zachována?

Myslím, že už to ani takové není, protože ono tu bývalo dost těch přístaveb – to byly jenom takové kostky, takže myslím, že už to památková zóna velice není.

Nemáte z toho ten pocit?

Ne, protože každý barák je jiný aj s těma přístavbama nebo...

Je to podle Vás dobře, že se domy upravují na současné potřeby?

Myslím, že jo, protože když si chce někdo přistavit, když mu to dovolí, tak toho místa je pak víc, protože v původních barácích není tolik místa. Třeba pro rodinu s třemi dětmi by to nešlo. Tady je to malé.

Má bydlení na L. nějaká negativa?

Pro mě ne. Mně to všechno vyhovuje, protože mám všechno blízko. Třeba do na Jižní Svahy bych nešla. Zaprvé do činžáku vůbec ne – tady mně to připadá opravdu jak na vesnici, že je to takové...

Akorát že právě na vesnici tam většinou je jedna taková ta centrální hospoda a jeden ten taneční sál a to tady třeba na L. není.

Tak možná ti mladí by to uvítali. Nějací mladší. Ale tady jsou ty děcka od těch 18 roků, tak oni chodí tady k Áčka (místní disco) Ti starší už jsou většinou doma.

Dověděla jsem se, že magistrát organizuje jednou za určitý čas (asi jednou za 4 roky) sezení s občany L., kde mají možnost dávat své negativní podněty magistrátu a magistrát zase občanům. Slyšela jste o tom někdy? Myslíte, že to někdo z těch lidí využívá?

Já jsem o tom ani neslyšela.

Někomu třeba něco vadí. Vám nejspíš nic nevadí, tak byste o to zájem ani neměla. I když už jsem pár těch rozhovorů udělala a ještě mně nikdo neřekl, že tady bydlí nerad. Všichni jsou rádi a všem se tady líbí. Je tady dokonce i pobočka magistrátu (tzv. úřadovna). Myslím, že zrovna v tom centru volného času. V pondělí a ve čtvrtek dvě hodiny se tam o to stará jedna paní a řeší tam nějaké drobnosti. Takže Vy jste nějaké konflikty, co se týče zelené plochy a zahrádky, nemusela řešit?

Ne.

Kdyby se Vás někdo zeptal, jakou část Zlína by si měl vybrat pro bydlení, tak byste mu řekla Letnou?

Jasan.

Co si myslíte o budoucnosti L.? Jak tady přicházejí noví obyvatelé (majitelé) – je to dobře? Je to přirozený chod?

Jo.

Někdy mají původní obyvatelé trochu problém s nově přistěhovanými – že špatně zapadají.

Já tedy ne, protože už dvoje sousedy jsem měla nové a vycházela jsem s oběma dobře

Nahoře u lesa mají zahrádky odkoupené. Myslíte, že je mezi tím nějaký rozdíl – mezi zbytkem L. a právě tou jednou ulicí, kde mají lidi v osobním vlastnictví i ty zelené plochy.

Nevím.

Právě taky na tom nic moc jiného nevidím. Většina lidí mně říká, že by si to ani neodkoupili, že jim to všem vyhovuje tak, jak to je. Otázka je, co kdyby náhodou se město Zlín rozhodlo vybírat nájem z jednotlivých metrů.

To už by bylo horší. Nahoře jsem měla kámošku a oni to měli tak dobře řešené, že měli svůj chodník, ale tam byly půldomky, tam nebyly čtvrtdomky a měli to oplocené a bylo to jejich, prostě že si šli do svého. Ale tady byste si to ani oplotit nemohla, protože třeba sousedka tady má kousek šopy - kdybychom to chtěli oplotit, tak ona to nedostane do šopy, takže tady by to nešlo nějak udělat.

A každý má nějakou svoji šopku?

Tady jo. Aspoň my to máme tady – jestli to někdo zboural, jak tady bývali, pak asi ne, ale my zatím jo. A my to vlastně máme prý jenom tady po ty šopy a tam že už to mají snad odkoupené zubaři, že tam chtějí dělat parkoviště – zvětšovat. Ale o tom se už mluví 4-5 roků, ale údajně je to tam už jejich.

Obecně co se týká úschovy toho nářadí, tak Vy tu šopku využíváte a nedokážete si představit, že by tu nebyla.

Tak asi jo, protože my tam máme dost věcí.

A nevešly by se. Sklep máte?

Máme.

Nemáte problémy s vodou ve sklepech?

Ne.

Se spodní vodou jsem zaznamenala problémy kousek dál. A když třeba přijde velká voda, tak z cesty sem.

K nám se to nedostane, protože to teče tady vlastně dolů a my máme ten sklep tady nad kuchyní.

Ale třeba po chodníčku přístupovém k hlavním dveřím – nestává se Vám...

Ne, my tam máme trvalky. A co si já pamatuji, tak tady tolik vody nebylo. I když jak bývají ty záplavy nebo hodně prší, tak ne, nám se to...

Tak to už bude asi všechno – jsme to tak nějak rychle projeli. S autem problém není. Takže to že tu není základní škola Vám nevadí? Syn už od první třídy jezdil sám trolejbusem?

Já jsem s ním jezdila, dala ho do družiny a jela do práce. My vlastně patříme na Podhoří – oni řekli, že L. patří na Podhoří. Já jsem věděla, že Podhoří dělat nebudu, že budu dělat určitě na druhé straně – to jsem vlastně byla ještě s ním doma na podpoře a pro mě teda bylo lepší ho dávat do města, protože jsem ho vlastně ty dva roky vozila tím trolejbusem a pro mě abych jela na Podhoří a pak zase zpátky, to bylo hodně na čas...

Je něco, co byste chtěla změnit na L.? Kdybyste měla nějaký problém, víte na koho se na magistrátu obrátit?

To já řeším přes bývalého manžela. On se o takové věci stará. My ten byt máme ještě spolu jako na půl. On tady má trvalé bydliště pořád, takže on tady ty věci řeší.

Je nějaký rozdíl mezi L., když jste se sem nastěhovali a mezi L. teď? Cítíte se tady stejně ze začátku tak, jako se tu cítíte teď?

Já myslím, že jo. Akorát jsme říkali tady se sousedama, že tady máme lípy a všude je ořezali tak na 5 metrů a my je máme strašně vysoké a když fouká, tak máme strach aby to nespadlo na dráty. Předtím už tam byli sousedi a prej to zřezat nemůžou. Když fouká, tak má člověk strach, aby...

Jako že se někdo už konkrétně ptal na městské zeleni a bylo jim řečeno, že...

Ano, tak oni to jenom ořezali, že ty větve nejdou do těch drátů, ale bylo lepší to uřezat na těch 5-6 metrů, ale aby se člověk nebál aj když tam má ty listy, že to spadne, protože jak tehdy spadl v tom parku, tak si říkám, že se to může stát i tady.

Takže větší péče o tu zeleň. A někdo jiný si tu třeba na něco stěžuje? Co by tady mohl být problém – kromě sousedů?

Nevím.

A znáte někoho i dál z L. třeba – nejen v okruhu Vašich sousedů?

Já tady mám akorát jednu ještě – ta jak tady bydlí na té křižovatce, ale jinak... A tady sousedy naproti ještě z druhé strany, že se tak bavíme, ale jinak já ty lidi tady velice neznám. Jenom se pozdravíme, ale jako takto ne.

Syn tu má nějaké kamarády? Je tu hodně dětí jeho věku?

Tady jsou hlavně holky jeho věku

Nemá problém, že by neměl koho navštívit?

Ne, tady jsou akorát v jeho věku ti dva, jinak jich tu moc není.

A hřiště třeba využíval když byl menší?

Tady bývalo nad tím střediskem, teda...

Myslíte to, co je u školy?

No, tak tam.

A tam taky nikdy žádný problém nebyl, že by to tam nebylo moc udržované nebo nebezpečné místo?

On si tam chodil sám, když byl v druhé třídě, tak si tam chodil s klukama, takže já už jsem tam s ním nechodila.

Rozhovor č. 9

Délka rozhovoru: 59 min.

Jitka: žena /77/ čtvrt domek

Vzd.: základní

Jak dlouho bydlíte na L.?

52 roků.

Nastěhovala jste se přímo do tohoto bytu?

Ne, bydleli jsme vedle kostela v podnájmu. Když jsme se sem nastěhovali před těmi 52 lety, platili jsme nájem 18 korun. Postupem doby se to zvedalo, a když jsme si to kupovali, tak už jsem platila 1100 korun jenom za nájem.

Jakmile domek město nabídlo k odkoupení, tak jste ho hned koupili?

Ano.

Znala jste Letnou už před nastěhováním?

Ano, jako mladá holka, tak tady stávala taková budova a sem jsme chodili jako svazáci, byla jsem ve svazu mládeže a tu jsme mívali takové ty schůzky.

A znala jste někoho konkrétního z Letné?

Ani ne, já jsem potom v sedmnácti letech šla dělat k dopravnímu podniku a tak co tam byly dvě holky tady z Letné, tak ty jsem znala.

Když jste se sem nastěhovala, překvapila Vás tato čtvrť něčím? Bylo tady pro Vás něco zajímavé?

Bylo to tu takové klidnější, býval tady větší klid. Jak tady postavili ty lékařské domy a tu školu, tak je tu poměrně dost veliký provoz.

Jako i pěší i auta?

Chodců hodně přibývá a hlavně ty auta nešťastné. A udělali tady jednosměrku, že tu hodně jezdí sanitky. To by tu museli být ti policajti furt. Oni tu jezdí i do protisměru. Když jsme se nastěhovali, bylo tu poměrně hodně mladých rodin. A co tu bývám tak tu byly tři neštěstí, co tu přejelo někoho auto. Napřed chtěli, aby tady udělali ten výstupek, pak to udělali jenom tam dál a tady už to nechtěli. No, ale udělali tady tu jednosměrku, hlavně kvůli tomu provozu. Byl tu celkem klid, než se tady postavil ten lékařský dům.

Takže by to chtělo nějaké ty retardéry znovu nainstalovat?

Oni se naučili, dokonce i páni doktoři couvat. Od tama, když sjede z té Marxovky sem a teď zjistí, že je tu jednosměrka, tak jednoduše couvají. A víte co je to za ten den, když my býváme takový kousek od té cesty? Nejenom já, ale všichni. A když to musíte snášet celý den...

A auta tady taky stávají, tam kde nemají?

Ano to bylo věčně, kór když byl hokej nebo něco, to bylo plné tady ty chodníky. No to tu chodily dost často policajtky a tak si už zvykly, že chodník je pro lidi a ne pro auta.

Chodí tady městská policie na obchůzky?

Ano, ano, ty dvě děvčata tu dost často chodívají.

A myslíte si, že to stačí, neuvítali byste, kdyby tady chodili častěji nebo večer?

No, v ten večer to je teda katastrofa, když je ta diskotéka nešťastná. A člověk se bojí. Převracejí popelnice a dokonce

pouští z kopce kontejnery.

Takže ty hlídky by tady měly jezdit?

No, v noci. Po této stránce je to tady katastrofální.

Nějaký závažnější trestní čin nebo činnost nějakou nebezpečnou jste tady zaznamenala?

Ne, jenom to neštěstí, co tady ta paní přejela tady na té křižovatce ji chlapeček s koloběžkou vběhl pod auto. A potom tady ten trolejbus, přejeli moji kamarádce holčičku. To bylo hrozné neštěstí. A potom to potkalo nás, rok po paní, taky jsme ztratili pětiletého chlapečka.

A se sousedama se vídáte?

Ale jo, máme tady dobré sousedy.

A za tu dobu, co tady žijete, máte i nějaké negativní zkušenosti se sousedy?

Akorát tady naproti, to je zbytečné, ona je taková divná, to je jediná, co jsem s ní tady měla takové nedorozumění. Ona mě dost napadla takovým hrubým způsobem a přece už jsem stará osoba, aby se to řešilo tam na té městské, ona to všechno zapřela.

A týkalo se to pozemků, nějaké zelené plochy, kterou tady máte okolo domku?

Ano, právě toto já jsem zrušila, protože synek jezdil pro jednu agenturu. A mohl si tu nechávat to auto. Tak jsme napřed zrušili tu zahrádku a on ten osobák míval tady. Když se někdo slušně zeptá, no tak prosím, ať se tady postaví, ale já jsem to udělala kvůli tomu, aby on to měl kde zaparkovat. A on automaticky si tady zajel. Míval tu věčné nějaké party kamarádů a zavedl je sem, jako kdyby to bylo jejich. Tak jsem ji řekla, že když tady zaparkuje tvůj synek nebo tvoje dcera, nemám proti tomu nic. Ale když tu bude nechávat kdekoho parkovat, já si to nepřēju. A ona mě za to hrubým způsobem napadla. Já jsem se rozplakala, ale šla jsem si ztěžovat až na druhý den. A oni si nás zavolali a ona to všechno popřela.

To je negativní zkušenost, ale ostatní sousedi?

Jinak se všema vycházím.

A slyšela jste třeba o nějakých dalších neshodách se sousedama?

Ne, mě to tak nezajímá. Ale jinak jsem tady spokojená.

Co byste dala jako největší výhodu bydlení tady?

Tak jsem spokojená, že je tu ten klid.

A důvěra mezi sousedy?

ale jo, vycházím tady s paní vedle, ta už má přes devadesát. Když můžu, tak odhrabu ten sníh i jí. Jedna druhé tak pomůžem.

A navštěvujete se?

Ani ne. Já když můžu, tak jedu za dcerou.

Dřív, když byly děti malé, tak se tady sousedi hodně družili?

Jo, když jsme tu bývali, tak tu bývalo víc místa, nebyla tady ta zubárna, nic. Tak jsme si udělali ohýnek. Taková jedna velká rodina jsme tu bývali.

Myslíte, že to tady pořád funguje?

Už ne. Teď se tu objevuje, kdosi to už dal dohromady a většinou už to lidi prodávají.
Už jsem měla 3x papírek, jestli bych to nechtěla prodat. Všechno to stojí moc peněz, elektrika a tak. Nechci prodat.

A jak topíte?

Mám kotel ve sklepě. Teď šetřím právě na nový, má životnost 20 roků, tak mi odešel. V létě je tu dobře, dám si tady lavičku a jak mi to zaroste ty keříčky, tak tam je mi dobře.

A tady ten provizor, ten ploteček, to tady máte kvůli psům?

Syn mi to tady udělal a to mi právě ti, z té diskotéky, to jsem měla úplně zlomené a nemá mi to teď kdo zpravit. Chtěla bych si pořídit nějaký nízký plotek.

Aby tady nešlapali lidi i psi?

Ano, i ti psi to mě taky trápí. Psi a kočky.

Je jich tady hodně, domácích zvířat na Letné?

Ano, je tu hodně psů a koček.

Využíváte tady na Letné místní obchody a obchůdky?

Ne, to vůbec ne, je tu jeden a to musím jít do kopce. Je to tam hodně drahé.

Takže Vám nakupuje dcera?

Ano, buďto sama nebo s chlapci a já mám napsané, co potřebuju, to hlavní živobytí. Zatím si vařím ještě sama a tak si to z toho Sparu nebo Lidlu nakoupím. A když tu maličkost, tak jdu na Obchodní tady parkem.

Chodíte pěšky?

Musím, doktor mi to káže

A když jdete někam dál, využíváte tady trolejbusy?

Ano, už mám 78 let.

A vyhovují Vám intervaly, jak jezdí?

Ano, já to mám tam v sekretáři. Obyčejně chodím tam dolů, na Otrokovice jak to jezdí.
A zaplatím si ročenku za 300 korun.

Využíváte polikliniku?

Také.

A třeba kadeřnictví?

Ne. Vlasy mi ostříhá dcera.

A když byste to mohla porovnat, bylo tady dřív na Letné víc obchůdků?

No, tady byl pan Drábek, dole byl taky obchod, ale to je všechno zrušené. Tam se chodila dost často, bylo to po rovince. A tady byla prادلenka, tam jsem dělala osm roků. tady byly služby, byla tam čistírna. To bylo mnohem lepší ty služby. Jsou i dnes, je to všechno dál, ale je to moc drahé.

Slyším tady pejska štěkat, to mají sousedi nebo je tu na návštěvě?

Sousedi mají velikého. Je to taky sousedka přes jeden barák, ona chodí za Věrkou. To je takový roztomilý, bílý Puntík. Kdybych mohla na nohy taky bych si malinkého pořídila.

Když byly Vaše děti malé, využívali jste místní školy a školky, chodily všichni sem?

Ano, ano.

Na základní školu taky?

Ano. Dcera chodila i do jesliček.

Ted' je tady jen jedna školka, ta je pořád plná.

Ano. Ted' tady udělali domov mládeže. Tady bývala bezvadná ta školka, měla jsem to blízko.

Uvítala byste, kdyby tady bylo třeba víc nějakých společenských organizovaných večerů, pro výplň volného času? Tady byl dřív kulturní sál?

Ano, byl. Když jsem byla mladá holka, když mi bylo osmnáct let, to byl tady taky ten kulturák a ten park je mnohem větší, jak tam stojí škola. To byla taková..., v Otrokovicích tomu říkali Hurdys domky, ty dřevěné. A bylo to veliké. Tam jsme se scházeli. Pak byl kulturní dům pod školou ted' z toho udělali Červený kříž.

Si udržujete?

Ano, to mě drží při životě, mám tam růžičky. Manžel byl náruživý houbař.

Chodili jste na houby tady nahoru?

Ano, tady nahoru k Majáku.

Ty zelené plochy, co máte kolem domečku, to patří městu, nebo to máte k užívání?

Ano, já jsem právě prosila, když jsem chtěla mít od ní klid a někomu to povolí a někomu ne. Když mi prodali barák, moje jen to, co je pod barákem ten pozemek, já nemám na nic právo.

Myslíte, že kdyby se město rozhodlo prodávat ty pozemky, že by toho lidi využívali?

Určitě. Já bych si to bývala sama ráda zaplatila.

Oplotit to nejde?

Ne, tady vede plyn.

Jak vnímáte to, že bydlíte v městské památkové zóně?

Má to své výhody a nevýhody, že musíte přes ně všechno. Sice ted' už to hodně uvolnili. Musíte žádat o okna a o všechno.

A Vy jste se někdy setkala s negativní zkušeností ze strany magistrátu?

Ne. To říct nemůžu.

Tím, že tady nejsou ty ploty, cítíte se tady bezpečně?

Ted' už ani tak ne.

Dřív vám to vůbec nevadilo?

Teď jsou tady hodně pronajaté ty garsonky tady na křižovatce. A jsou tady takoví divní lidi, připadají mi jak bezdomovci. Přemýšlela jsem, že si nechám do dveří namontovat takový ten řetízek. Občas se hodně bojím.

A nikomu se tady nic neztratilo tady v okolí, třeba nějaká sekačka, nebo tak něco?

Já jsem na to opatrná. Tam za tou školkou, tam jsem slyšela, že se hodně ztrácelo z těch šopek. Zatím je tu klid.

A když se třeba stane, že vypne proud, víte, kam máte zavolat?

To nevím, mám akorát tu rychlou sanitku, kdyby mi bylo zle. A policajti a tak mám na peněžence napsané na kartičce.

Měla by se o to starat tady ta místní část, ta paní, co tam má tu úřadovnu pro Letnou?

Není tady nic. to je prodané, tady co bývala ta domovní správa, to už neexistuje. Nevím, co tam teď z toho je. Asi to koupil nějaký soukromník, má to tam zamřížované.

Ale město magistrát má tady v tom centru volného času, myslím v pondělí 2 hodiny tam sedí. Právě o tom skoro nikdo neví. Město dřív pořádalo právě různá sezení s občany Letné...

Ano, to jsem chodívala, když bývaly ty hovory s občany, to bývalo tady na okresu.

Teď by to mělo být začátkem března pro Letnou v družině zvláštní školy...

Ano, to je o ulici výš.

Myslíte, že tady ty party těch výrostků jsou místní děti?

Myslím, že ne. Já nevím odkud.

Myslíte, že je tady přitahuje ta discotéka?

Jo. Vidívám policajty v podvečer, že tu pomalu projíždí.

Za tu dobu, shledala jste i něco negativního tady na Letné, třeba, co by se mělo změnit?

Co mě tady hrozně trápí a už jsme se tolikrát dovolávali a říkala i sousedka, že jsme zodpovědní sami. Mě tu trápí ty stromy, mám zaplacenou i pojistku, ale teď je to ani měsíc, byl hrozný větr, potom byl humbuk. Tady o ulici výš se tady lípa zlomila. To je přece zbytečně veliké. Kdyby to ořezali aspoň do polovičky. A nikdo se o to nezajímá. Dřív to bez problémů řešila domovní správa.

Asi by to chtělo, tady to typické stromořadí na Letné obnovit....

Ano, můžou tu být, ale ne tak zbytečně veliké. Něco, aby se to dalo udržovat po ty dráty.

A okna těsní dobře, jak je ten baráček starší?

Chtěla bych teď právě nové okna, ale když mi odešel ten kotel, tak to mám jen tak provizorně, abych vydržela tuto zimu. Už uvažuji, že bych si pořídila jedny gamatky tady. Sousédé je mají a je tam u nich teplíčko. Já platím za plyn 2500 a ještě doplácím. Já mám to ústřední topení nahoře nikdo není, ale musím to vytopit. Když zapnu kotel, tak to cirkuluje, takže topím všude zbytečně.

Tím, že vlastní Letná je nejstarší čtvrtí Zlína a je součástí městské památkové zóny je hodně oceněna pro tu svoji architekturu ojedinělou, uvědomovala jste si to, zajímalo Vás to nějak víc?

Ani ne, abych to měla trochu v pořádku, to jsem si toho vědoma. Ale jak jsem už na všechno sama. Když tady ještě žil se mnou, tak on byl šikovný a všechny tady ty věci udělal. Teď už si musím na všechno volat ty služby

Funguje tady péče o starší lidi?

Přišla tu paní za mnou, měli jsme to tu rozkopané, dělali jsme novou elektriku, to už se všechno úplně drolilo. Paní mi přišla popřát z radnice, donesla mi kytičku a bonboniérku, to jsem měla těch 75 let. Chtěla bych do domu s pečovatelskou službou, byla jsem se tam dívat a líbilo se mi tam.

Tady ve Zlíně?

Na Svazích to je. Chtěla bych to tady uvolnit tomu vnukovi.

A myslíte si, že jsou tady nepsané pravidla, co by mělo na té zahrádce být?

Já tu mám ty růžičky, a nedělají žádné problémy. Pod námi se tady nastěhovali mladí lidi a taky měli zahrádku a on to zlikvidoval a má to pěkně vybetonované i se sousedem a tak tam mají3 auta postavené. Jeho paní má takové malé auto, on má větší auto a vedle Pepík tam má taky auto. Ale pěkně se tam vejdou a mají klid. Když kolikrát jede někdo na polikliniku a já přijdu z města a stojí tu cizí člověk, má cenu se někde handrkovat.

Myslíte, že by to třeba vyřešila garáž, že by třeba město nabídlo občanům Letné garáže poblíž?

Ano, mluvilo se o tom, ale nemá město na to peníze. Musíte mít přece jenom to zahradní nářadí a kde bych to dala, tady je jenom takový sklépeček maličký po sem, to není celé podsklepené. Mám tam kotel, brambory a nějaké zavařeniny a tu sekačku a to je všechno. to je takové maličké, ale Pánbůh za to zaplatí. Ale říkali, že kdyby byly peníze, že by se to muselo všechno zlikvidovat. Vzhledově to vypadá škaredě ty šopky tady, to je pravda. Že si ztěžuje tady ta poliklinika a zubaři, že to vypadá nevkusně, když hledět na takové šopy. Pak to ale nějak ztichlo, že by udělali takové nějaké jednotné, jak říkáte Vy. Ne tedy garáže, ale něco takového, moc si to nedokážu představit, teď to bylo v nějakém časopise.

Ano, že by měly dvě domácnosti jednu šopu, že by jich nebylo tolik...

Ano, ale zas by se za to muselo platit.

Takže by to asi lidi odrazovalo ty finance....

Mám z toho hrůzu. Když vám řeknu, já platím 4500 korun inkaso.

A tady pod stadionem se plánovala nějaká velká stavba.

A prý to tam bude.

A Vy byste byla pro nebo proti?

Mě už je to jedno, já jsem to dala dceři, jestli to tam odevzdala a podepsala, nevím. Ona říkala, že jí by to vyhovovalo. Tak i mě, po té stránce ano. Ale zas ty lidi se tomu brání. Já si myslím, že tady by nikdo neparkoval, ví, že tu vybírají pokutu. Nás by se to tak netýkalo, ale ten hluk a ten provoz, má to něco do sebe. Ale to by se týkalo víc tam těch lidí navrchu.

Když přijde nějaká velká voda nebo výrazný déšť, teče Vám z cesty voda sem?

To jsou tady teď nově postavené ty baráky, tak jsem nad tím taky uvažovala, oni to tak chytře postavili, že to vyzvedli a tam je takový velký schodek. Nedej bože, my jsme pod cestou, kdyby přišla nějaká velká průtrž, tak nás to tady zatopí, aspoň po ten sklep. Uvažovala i dcerka a říkala, že to tak blbě postavili, tam nebylo nic.

To je tam celé nové?

Ano, a tam je takový břeh a to by všechno valilo sem. Bez rozmyslů to postavili.

U těch cest by měly být nějaké ty strouhy udělané?

Tady ani ne, ale je to zbytečné se o tom bavit, není peněz. Kanály jsou tady věčně ucpané, tady je to všechno staré. Slibovali, že tu budou všechno měnit a nevšimla jsem si za tu dobu, že by tu měnili potrubí vodní. To je opravdu

všechno staré, je to potřeba vyměnit.

Je to zvláštní, je to Zlín, samotné centrum a trochu se to tady zanedbává ta vnitřní infrastruktura.

Rozhovor č. 10

Délka rozhovoru: 60 min.

Radim: muž /48 let/ jednodomek

Vzd.: vysokoškolské

Otázka asi na problém...(není rozumět).

Jestli tady je nějaký problém, tak to je komunikace mezi těma domkama vzhledem k těm autům.

Sousedské vztahy?

Ne, já třeba nemám konflikty, ale jsou lidi, co mají, když už má někdo dvě tři auta tak to je problém, tady to není koncipované na auta, tady byli v ulici dvě auta.

Uvítali by lidé garáže v dosahu kilometru od Letné?

No, já si myslím, že by to řada lidí uvítala, co jezdí jenom jednou za týden, jenom to schovat, ale co znám já za lidi, tak ty vyrážejí každý den, což je můj případ, to by se mně chodit nechtělo, to už můžu chodit do města pěšky, já chodím pěšky, když nepospíchám, když pro něco nemusím jet, jezdil jsem autem z toho důvodu, že jsem se chtěl naučit, první dva roky jsem jezdil všude, jsem si na to zvykl.

Co ti říká trolejbus? Zbytek rodiny využívá?

Já jsem jezdil trolejbusem celý život, rodina využívá trolejbus, žena to má do práce 4 minuty, já jezdím přes celý Zlín a o to můžu dříve z práce a jsem za 10 minut doma, na druhou stranu ta romantika z Tečovic.

Když byly děti malé, kam jste je dávali na školu?

Lenka chodila tady, Pavel my jsme bydleli na Bartošce tak začal chodit tam a už jsme mu to nechtěli měnit, on to došel tam, Lenka chodila celou dobu pěšky.

Jak dlouho tady bydlíte?

My tady bydlíme 12 let.

Vy jste tady měli rodinu?

Ano, babička s dědečkem, oni umřeli po sobě, měli 92 roků a jsou ti staří lidé z Letné, dědeček pracoval u Baťů, nejdřív v Prostějově a potom se přestěhovali do Zlína, babička byla v domácnosti celý život, já jsem je ještě zažil, my jsme s Alenou za nima chodili sem na letnou, Letná nám přirostla k srdci.

Chtěli jste na Letné bydlet? Byl to váš záměr?

Dá se říct, že jo, my jsme sem chodili za babičkou a dědečkem mé ženy, já jsem si s nima rozuměl, oni byli výborní, my jsme si s Alenou říkali, že až zemřou, že bychom se nám tady líbilo, hlavně ta poloha, u lesa a přitom kousek do města, ten rozhled, bydlet na kopci je něco, je fakt, že ti staří mají problém s nákupama nahoru, těžké na srdce a tak (Eva o paní Machů).

Problémy...S kyčlí, taky mě to někdy chytne, a to su docela mladý

Splnilo to vaše očekávání?

Splnilo, naprosto, je fakt, my jsme měli malé děti, tak ten půldomek je málo, my jsme dělali přístavbu je ten atelier, nemáme zničené prostory na hoře, když jsou doma už 4 dospělý lidi tak je to malé, děcka nemají svůj pokoj, nahoře mají ten větší a jsou dospělí, někdy si přivede přítele, přítelkyni ..., oni teď jezdí do školy, takže je to takové, že jsme víceméně sami, když ty děcka dorůstají, tak je ten prostor malý, když ale se odstěhují, tak pro nás dva je to úplně dostačující.

Jak znám ty případy, tak potom přestanete využívat patro.

Já vím, babička s dědečkem to taky tak měli, oni spali dole potom, schody jsou prostě,...

Zaměříme se na zahrádku, jak je asi veliká?

Je to asi 600 metrů čtverečních, je to až k lesu.

Jak to využíváte, co tam máte?

Bordel (smích), to je katastrofa (smích), dědeček byl aktivní člověka a vyráběl věci ze železa, tady ve sklepě měl soustruhy, vrtačky, na hoře v boudičce měl taky, já tam taky dělal, to byly tuny materiálu, naskládány skříně a všude, zbytky ještě máme pod plachtou, ...my jsme teď dělali tady, něco venku, chodníčky, ale nedostal jsem se ...je tam travnaté plocha, dá se tam posedět, využívá se to k rekreačním účelům, máme tam staré ovocné stromy, někdy jabka nesou, ale není to bůhví co.

Užitkové?

Jako zeleninu neдрžíme.

A okrasné?

Alča občas něco nasadí, ale my máme rádi volnějši zahradu.

To musíte sekat?

Sekáme furt, musíš to udržovat, teda ne jako sousedi, máme malou sekačku, někdy to zaroste, a v těch terénech je to problematické, dostat se do těch rohů.

Je to pro vás kratochvíle, jak je to u ostatních?

My jsme oba zaměstnaní, ona je když nejsou prázdniny pořád ve škole, a já su furt ve škole, tak to nestíhám tady dělat, sem běhal kolem stavby a lítal kolem toho, tady byla třímetrová díra....to byla taková stavba, byla to peripetie šílená, ale díky tomu mám poprvé prostor.

Máš tady krásný výhled.

A je to fajn, že? mně se tady dělá dobře, před tím tady nic nebylo, ja bych si představoval jeden prostor a druhý na věci, ...no já jsem tady modeloval baťu, dělal jsem to tady, doma, mám tady topení, nemusel jsem řešit kamna, je to v podstatě luxus.

Máte pozemek oplocený?

My ho máme ze strany k sousedům oplocený.

Stalo se vám, že by přišli na zahrádku nezvaní hosté?

Třeba srnka přijde a ožírá tady květy.

To jsou takové příjemné návštěvy.

Co jsme tady měli problémy dost, to jsou takové existence, napůl bezdomovců nebo bezdomovců, co jsem jezdí a kradou, sbírají vše od železa, lidem ukradnou plechovej sud a potom s tím jezdí do sběrného dvora, řešilo se to s policajtkou.

Zvyšuje se kriminalita?

Neřekl bych, musím zaklepat, nemám extrémně špatné zkušenosti.

Pochůzky policistů? Vídáš je?

Občas se stane, že tady projede policejní auto, chodili tady, když tady byli hlášeny krádeže, občas tady prošli, my jsme se s nima bavili a tak, žádní velká frekvence, to se nedá říct.....to každopádně nejsou lidi, co by tady bydleli, protože na to si stěžují všechny lidi, co v té ulici bydlí.

Nějaké další výtržníky?

Byla tady zaznamenána taková věc, už je to dlouho, asi dva roky, dvakrát jsem kupoval součásti auta, ulomené značky, teda loga na autech, když jsem to auto získal hned na začátku bylo garážované, pěkné a druhej den ráno to bylo poryté klíčem, naštěstí ne do základu, byla to povrchová, to si myslím, že dělají místní výkupci, oni občas tady choděj skupinky mladých, třeba do lesa, dělat si táborák, bohužel někteří se ožerou a dělaj blbosti, ...z těch lidí, co tady znám, to nikdo nebyl, spíš sem chodí někdo ze Zlína, co to tady znají, tady na hoře.

Je tady hodně tábořišť, tady u lesa?

V tom lese je tam větší ohniště, a nebude toho moc.

Ti Letňáci využívali ohniště taky?

Netuším, já ne, ta tradice tady byla dřív, dnes pochybuju.

Existuje tady..., co byste sdíleli?

Ja si myslím, že to vzniká přirozeně, my tady máme velice dobré vztahy, když jsem víc kouřil a soused, se zastavil a samozřejmě, když je teplo, lidé vylézají ven, a tam ta komunikace je.

Je to díky těm dvorečkům?

Těm dvorečkům, zahrádkem, pochopitelně ti lidi si to opravují a upravují, aby to hezky vypadalo takže se potkávají, já třeba nechodím a neptám se lidí na ty vztahy, ale co tady znám, tak v okolí jsou ty vztahy dobré, byla tady zajímavá zkušenost, já sem tady sekal sochu ...něco do Němčic....4 tunový pískovec, tady venku jsem to sekal, tady ti lidé se těšily, ty děcka: pojďme za chlapečkem, už má zadeček a už má koleno, já jsem se takhle se spoustou lidí seznámil.

Nedělá zdejší lidem problém někoho oslovit?

Ne ne, jako každý jiný, koho potká, já jsem se dvakrát snažil pozdravit, bez výsledků, většina lidí, co už se známe, se tak pozdravíme, to je úplně normální.

Sdílení společných koníčků, volného času, pro dospělé, jako tančírnu...?

To si nejsu jistý, já o to nestojím, funguje tady nejvíc ta zahrádka u toho baru, když je jaro nebo léto tak to funguje permanentně, akorát kvůli sousedům se musí končit v těch 10 hodin, musí se pak nastěhovat dovnitř do té hospody, vím, že v té hospodě bývá plno, lidi tam chodí, třeba v létě když dostaneme chuť na pivo, tak tam zajdeme, ale jestliže sem tam byl 4.

Ten bar je specifický, myslíš, že by tady mohla být jiná hospoda?

Kdyby se objevila, tak se tam bude chodit, tady to hodně funguje tak, že ti lidé si sem zvou přátele, sedí venku, u grilování třeba, pod pergolou, koupí si nějaké víno nebo pivo a často se to odehrává v soukromých pozemcích, ale do té hospody chodí, ale vím, že tady řeší ty prostory, ale ne pro dospělé, souseďka a souseď mají dvě malé děti, oni spíš uvítají nebo oni často chodí na to hřiště, pod lesem je takové hřiště, město to tam upravilo trošku, je tam skluzavka pro děti, tam se chodí dost a oni jsou aktivní, souseďka, ta Petra a oni tam organizují soutěže, tady je totiž dost malých dětí, tady se střídá, ty generace a bydlí tady mladší.

Co obchody jako, využíváte místní?

Tak špár, vtady kousek je malý obchůdek a vím, že tam lidi chodili, ...jak mám zkušenost v těch malých obchodech mají lepší sýry, uzeniny, nevím čím, to je, já když můžu a jdu přes město jdu nakoupit maso k červínkům.

Myslíš, že řezník tady chybí?

Tam v tom obchůdku mají malé řeznictví, uzeniny a mají tam dobré uzeniny, je fakt, že já tam chodím mimořádně, když nakupujeme, tak vememe auto a jedeme prostě nakoupit na týden, lidi si dneska zvykli těma autama navštěvovat...

Bydlíte nahoře, máš auto, co v zimě?

To je někdy problém, když ti nasněží a než přijede nějaký pluh nebo posyp, v rámci možností se snaží to protáhnout, v žádném případě to není tak, že by to tady nechávali bez údržby.

Podílí se na tom lidé, kteří tady bydlí?

Jak kdo, když máme se souseďem energii tak se snažíme tady před domama sníh odklidit, ale nedělají to všichni, někdy je to tady problém...mají to dobrý ti co mají tu čtyřkolku, kolikrát když vyjždím a je uježděnej sníh a tak si říkám, že nesmí proti mně něco jet, se zastavím a už se nahoru nerozjedou, ale není to katastrofa.

Chodníky?

Tady jsou různé, buď ty rovné nebo různé šikmé, v podstatě jsou.

O ty se starají?

V podstatě město, a částečně i lidi.

Využívali jste v rámci služeb polikliniku?

Já v podstatě ne, my jsme měli obvodní lékaře na Bartošce, já tam moc nechodím, ale když tam jsem jel tam, kde jsme byli hlášeni.

Děti, posílali jste je běžně na hřiště, pocit nebezpečí?

My když jsme se nastěhovali, tak už děti nebyli úplná drobotina, Petra byla ještě malá, ta nechodila do školy, ale ona moc nechodila nikde, oni za ní přišli kamarádky, anebo a Pavel když byl na té střední škole, tak šel spíš do města, za rukama, takže jsme to ani neřešili, anebo jsme s nim byli venku.

Centrum volného času?

Sousedí tady choděj často s dětma na procházku.

Je to tady dostačující?

Já nemůžu mluvit za ty lidi co mají ty malé děti, zas jich tady není tolik, až začnou mladí dorůstat, že to nebude stačit, to stávající hřiště, kdyby se doplilo a udržovalo tak by to mohlo stačit.

Máte domácího mazlíčka?

Ne, my jsme měli myš, to byla iniciativa dětí, tak jsme koupili bílou myšičku a měli jsme ji v domečku, to byl rodinný příslušník.

Co sousedi?

Ti mají psy, ti psy jsou bezvadní, ale ne všichni sousedi, někdo automaticky ty hovínka sbírá, někdo ne, a stěžují si hodně ty lidi s malýma děckama, děcko vleze do trávy a sklouzne, umazat, takže je to problém těch lidí.

Technické služby k domu, měli jste problém?

Tady jezdí jednou týdně, popeláři, vyváží normálně odpad.

Co vodovod a přívod plynu?

To je tady problém, v případě, když se tady začne stavět nebo opravovat, přestavovat stávající inženýrská síť není ta původní, není zakreslená, museli jsme hledat, vedení plynu už je nové,.... hodně lidí to řeší, že třeba narazí na nějakou trubku, ví se, že je to staré vedení, vím, že jsou tu problémy, se zastaví a teď se to zjišťuje, je tady problém s vodou, když jsou tady těžké průtrže, tady vlastně není kanalizace, to volně teče, kde může, nám to stéká k sousedů a ti mají problém ti už musí mít čerpadlo.

Nějaké drenáže na pozemku?

Všichni se snaží, aby ta voda....pod tím lesem je příkop menší, tam teče voda, ale občas tam lidé iniciativně musí jít, musí sklízet napadané větve, ...my jsme na to relativně dobře, ti sousedi níž, to je vážný problém.

Spodní voda, vy jste měli problém?

My jsme neměli nijak zásadní, je fakt, že sklep suchy není, že to prosakuje.

Odkup?

To už měli odkoupené babička dědeček, už v 70 letech, to už měli ve vlastnictví.

Včetně zahrady?

Ano, tu posloupnost, jestli měli nejdřív půldomek a potom zahradu, to si nepamatuju, my už jsme to kupovali i s odhadní cenou za pozemek.

Dostali jste se do jednání s magistrátem ohledně bydlení na Letné?

V žádném případě nijak konfliktně, my jsme jen přepisovali majitele, majiteli jsme se stali my, to bylo psané, v závěti to předali dceři a synovi, a z nich se to přepsalo na nás.

A když sis tady stavěl ateliér?

No to šlo klasickou schvalovací cestou, přes památkáře atak, mně to řešil architekt a já se o to nestaral.

Byly tam ústupky, musel architekt něco předělávat a několikrát předkládat?

Ano, tady byl problém, já jsem ho dost dobře nepochopil, já měl schváleno přístavbu, která musela být šedá, do prvního patra a potom to musí být obložené tím páskovým, my jsme měli navrženo na té střeše ateliéru, nerozumím...to nám nepovolili, tady v tom je naprostý chaos, vím, že sousedi, když si dělali přístavbu, tak akorát jim oznámili, že mají zachovat původní metráž, ale on jim neřekl, že předeek tam nechal vyrazit okno jak v paneláku, to čtvercové, a oni to zachovali a to považuju za výsměch památkové péče, že toto mohli schválit.

Nějaké pokuty z magistrátu?

Nic jsem neslyšel, jen vím, že se o tom mluví, jsou schválené typy přístaveb, typy oken, to je jasně dané, nevím, jestli by právně za to mohli z někoho vytáhnout peníze.

Tady máte kancelář magistrátu.

Tady je, jak má harmonii tak tam je pobočka, ale nevím, jestli to je pro podhoří anebo i pro letnou, já jsem to nikdy nevyužil, když jsou nějaké problémy, tak si zajdu do města.

Magistrát pořádal setkání občanů Letné.

Toho jsem se nikdy neúčastnil a nevím o tom.

Myslíš, že lidí ví o nepsaných pravidlech, co na zahrádku dát a co ne?

Já si myslím, že se to ví, neměl by se tady chovat drobné zvířectvo, nemělo by to být hospodářská usedlost, nedělat velké ohniště, tyto věci jako ví.

Něco k Letné: není slyšet.

Opravit komunikace, asi je to velký problém.

PŘIŠLA MANŽELKA

Povolit parkování na jedné straně, aby to bylo průjezdnější, po té zimě ty komunikace, ale tady to je ještě dobré, tady nejsou takové díry, já to tak nepociťuju, abych musel chodit na město a bušit, ale o té jednosměrce se hodně mluví.

A něco o historii letné, kdy jste se o to začali zajímat.

Mluví žena: já jsem v tom vyrostla, bylo to přirozené, fungovalo to tady podobně.

Tu význačnost si lidé uvědomují?

Že by si to uvědomovali? že je to památka, to už vůbec, muž: teprve po 89 kdy se to město snažilo dát Zlín do světového kontextu, já jsem si to uvědomoval taky až té revoluci, jak se tomu snaží dát ten význam v tom kontextu, té vystavbě, těm typům domkům, té lokalitě, tak teprve tehdy se to začalo i mezi těmi lidmi objevovat. Já jsem to nejprve vnímal ještě na škole, když jsem sem jezdil za Alenou, a vnímal jsem to spíš pocitově. Vždycky jsem věděl, že ty baťovské domky, cihlové, že je to něco mimořádného. Ale nějak jsem si to do těch kontextů nezařazoval, to až později.

Čím je L. jiná od ostatních podobných čtvrtí ve Zl.?

Mluví žena: já myslím, že tady na L. je to bydlení takové luxusnější, než třeba na Podvesné. Tam je to přece jenom dál. Tady je to blíž tomu Zlína, ta poloha tady. I lepší domky, tak mě to připadalo, blízko k přírodě a tohle všechno. Ten výhled okluziv.

Mluví muž: no ta horní řada, vlastně u toho lesa je úplně mimořádná.

Jsem slyšela, že tady v té nejvyšší ulici by měly být spíš jednodomky a je to taková prominentní ulice, že byla už v samém začátku takto koncipována.

Mluví muž: aha no ano, kousek dál je jednodomek... no tak jasně.

Mluví žena: já vím, že děda si tenkrát vybíral ten dům, oni mu dali na výběr, že si může vybrat. On šel sem, z různých důvodů. A teďka, protože znám nějaké lidi, co bydlí níž, tak říkají, je proč my jsme tenkrát nešli výš. Tam dole už to začíná být tak víc obydlené než tady. Tam si vidí lidi víc přes ty ploty... a tak.

Vysledovali jste tady obměnu obyvatel?

mluví žena: no já když jsem sem jezdila za prarodičema, tak tady všichni bydleli ve stejných domech, málokterý byl něčím, nijak se nelišili. Většinou se tady přistavovali jenom ty boudičky a kůlničky. A to že člověk žije vlastně ve skanzenu, to si ani neuvědomuje. Taky s tím tady lidi dělali, co mohli, aby se sem vešli. Ta stará elektrika a všechno, oni vůbec nic neměli ani v tom vnitru domu upravené. To byla ta stará generace. A teď se vyměňují lidi, přijdou potomci nebo i úplně cizí a oni k tomu nemají vůbec vztah... Ale hodně se to tady mění, hodně se to omlazuje. Já jsem si tady hrála s lidmy, kteří byli stejně staří jako já a teďka je to tady dost promíchané.

Jakou budoucnost L. si představujete, spíše konzervovat stávající stav nebo proměňovat k současným požadavkům na bydlení?

mluví muž: já na to mám jednoznačný názor, samozřejmě rekonstruovat, ale naprosto cíleně, inteligentně, aby se opravdu zachoval prostě to co je cenné a ten ráz.

Ale to je zase takový tvrdý diktát ze stran magistrátu, regulativy, nařízení atd?

Mluví muž: Ale on musí být.

Žena: Nesmí být tak pružný.

Mluví muž: ale to se dá udělat, že to bude pořád ten baťovský půldomek, ale že to bude, byť i s tou přístavbou... protože to je tak, ten podomek, kdyby si to třeba někdo omítnul, to je zničené, to je hnusný barák z toho okamžitě. Takže tady se musí jednoznačně stanovit pravidla, to je dané i tím, že je to v MPZ, což je rozumné, vedou se tady diskuze, jestli tu památkovou zónu omezit, Jenofa nějakou ulici. Samozřejmě to nevyhovuje těm potřebám.

Mluví žena: ale teďka si představ, co ti nešťastníci, co tam bydlí, a teďka si budou potřebovat něco zrekonstruovat, co teď? Představte si, jako kdyby někdo žil v nějakých koloniích, nějakých hornických a teďka by mu řekli, tak hele, my to tady potřebujem zachovat a ti lidi by neměli kam jít, tak co s tím.

Mluví muž: tady je jeden problém, který se teďka řeší a to jsou finance. Protože stát nemá na to, aby umožnil kvalifikovanou přestavbu a přispěl třeba polovinou nebo větší částkou, aby to mohli opravdu kvalifikovaně udělat. Samozřejmě tady jsou nařízení, je možné, tady jsou nějaké restrikce a že dají pokuty a já nebím co, ale to je nevyhmatelné, to se prostě neosvědčilo.

Mluví žena: a navíc to není důsledné, u jednoho to udělaj, u jednoho to přehlídnu.

Mluví muž: přesně tak, takže tady je fůra domků už zničených žena: to už je ale dávno, to nejsou jen teď muž: samozřejmě, ale ta snaha opravdu zachovat ten ráz, je správná, ale zase ten diktát na dodržení u všech, plošně je samozřejmě asi neudržitelný. Musí se prostě stanovit naprosto..., je problém ten, ve Zlíně, že neexistuje koncepce. Že vlastně až teď a i díky iniciativě lidí, jako třeba Ludvík Ševeček, který tady dělal ty sympozia, že se jako k tomu začalo přistupovat jako k záležitosti mezinárodního kontextu. Samozřejmě my si to tady teď všichni uvědomujem, ale teď jak k tomu přistoupit, bude se hledat samozřejmě a to je jasné kompromis.

Zaslechla jsem názor, že L. je chápána ve Zlíně, jako spíš sociálněji čtvrť.

mluví žena: možná, že ne v celkovém kontextu, ale tady je to poměrně velká rozloha, snad až kilometr na délku a nepřipadá mi to tady tak, znám lidi, kteří bydlí na L. jsou dobře situovaní. Tam naopak, spíš mě přijde, že tam dole.

mluví muž: no, je tady větší míra, třeba lidí, kteří jsou situovaní středně nebo sociálně ještě podprůměrně, než těch, kteří jsou lépe. Nemáme přehled, ale většinou je to tak, že když se koupí, ten půldomek a kupují ho, že tu lokalitu, protože ja tady dobrá, tak samozřejmě se přestavuje. A to už jsou sociálně lépe postavené rodiny třeba. A ti starší lidi, to nedělaj, protože na to nemaj.

Myslíte, že kdyby v níže položené části L., město nabídlo lidem pozemky k odkoupení, změnilo by se tady něco?

Mluví muž: no tak určitě, ale asi by to muselo být nějak právně ošetřené, těžko by snad tady někdo něco stavěl

mluví žena: ale to mě teda překvapilo, že tady postavily ty dva velké domky, to mě hodně překvapilo. Se to tady asi zase tak moc nebere, že je by to mělo být tady nějak památkově chráněné prostory...

mluví muž: no tak to ale zase má stejný charakter, jakoby dva podomky s přístavbami, pro čtyři rodiny celkem. No třeba to berou tak, že původně tady na tom pozemku, který patří městu, tak původně na tom plánu tady měli stát ještě ty dva domy. Žena: to tady měli být taky, taky tady měli stát další domy, ale pak přišla válka. Muž: ale tady se měli stavět i lepší stabilnější domy, v těch volných místech tady...

Čím byste charakterizovali L.?

mluví muž: tou lokalitou mimořádnou, tou polohou. ale já teď mluvím jako obyvatel tady toho místa, kde teď jsme, což je mimořádná, protože jsme úplně nahoře. zase jinak se na to dívají lidi, co jsou uprostřed toho svahu, že. Ale mimořádná lokalita je to těma domkama, a tady nahoře u lesa, je to tím místem, tím rozhledem, a svým způsobem i klidem. Žena: klid a současně blízkost města, je to úžasné, otevřete branku a jste v lese, ujdete deset minut a jste ve městě. muž: tady se osvědčuje to, že to bylo promyšlené jako urbánní celek, když je to vymyšlené dobře, tak to funguje furt. Jestli se ty domky upravují, nebo se změní cesta, to je jedno, ale prostě funguje to.

Mohla by to třeba znepříjemnit sousedská neshoda?

mluví muž: nop to je riziko, to je zásadní, to je tady vlastně taková vesnická lokalita, souseď přes plot, přes zahradu... žena: tady jedna naše souseďka se teď hodně věnuje takové činnosti prosousedské, organizuje tady dost hry pro malé děti, aby vyrůstali spolu a aby tady ty souseďské vztahy byly dobré, je výborná, ona má přehled, kdo co tady, i s těch starších lidí, kdo má jaké problémy, svazuje to tady hodně.

Už jsem tady nadhodila společenské prostory pro možnost setkávání...něco tady snad přímo tady pod lesem stálo.

No jo, ale to byla jiná doba a teď je i víc těch možností.

Bydlíme tady už téměř 11 let, se stavebními úpravami 13, tady je problém jedině tak ve stáří domků, my když jsme se sem nastěhovali, tak jsme museli vyměnit úplně všechno, třeba izolace je tady dost špatná, trvalo to dva a půl roku, tři a to jsme nedělali změny ve vnitřní dispozici.

Rozhovor č. 11

Délka rozhovoru: 33 min.

Rostislav: muž /50 let/ čtvrt domek

Vzd.: vysokoškolské

Jak dlouho žijete na Letné?

Od 82 roku.

Znal jste tady někoho předtím, než jste se nastěhoval na Letnou?

Ne, dělal jsem v průmyslových stavbách, takový gigant a ten nabízel zaměstnancům sociální výdobytky a byla možnost, buď jít na Jižní svahy, kde byla nová výstavba, nebo jít do Prahy, nebo tady na té Letné, vybral jsem si to i proto, že tam jsou zahrádky, že tam může člověk vyběhnout, nehledí se do oken jako na Jižňácích.

Splnilo to očekávání? Nebyl jste rozčarovaný?

Ne, vůbec.

Jste spokojený na Letné?

Ano

Zajímal jste se někdy o historii Letné?

Občas něco bylo, ale vyloženě tak to ne.

Věděli jste, že je to v památková zóna?

S těma památkáři nemám dobré vztahy, když se vrátíme do historie, tak mně starousedlíci vyprávěli, už nežijí, jak to tenkrát bylo, tak namátkou pár baráků tam bylo vybombardováno na konci druhé světové Američany, aby nám pomohli, tak házeli bomby, aby minuli Svit, tak to dopadlo na Kotěrkou, se jmenuje podle architekta Kotěry, jednoho z prvních, který byl u Baře, má to být ulice, kde bydlím, jedna z nejstarších, ty domky jsou jedni z prvních, které jako dělali, a jsou omítané, ostatní nad tím jsou už cihelné, ty naše jsou starší.

Myslíte si, že izolace u omítnutých funguje líp?

To ani ne, ale je to líp poskládané, když jsem tam dělal nějaké opravy, ty cihly jsou tam pěkně poskládané, jak když funguje vzduchová izolace, dělali to velmi úsporně, šetřilo se na materiálu, ale říkalo se, že ty domky jsou na 15 let, a mělo se to předělávat, a už to zůstalo,

Kdo ve čtvrtomku bydlel před Vámi?

Bydlel tam jeden, tady pracoval v průmyslových stavbách, měl tam 4 ženy, v tom čtvrt domečku, takže manželku a tři dcery, tam nemohli vydržet, je to tam malé, ty prostory jsou tam maximálně pro manželé a dítě, ale se třema je to moc, hledali jiný byt a odstěhovali se do Příluky, tam se postavily také nové baráčky a ten byt zůstal volný, po něm jsem to dostal.

Přejdeme k problémům, které mě zajímají. Co technická infrastruktura? Cesty, vedení, sítě..měli jste s tím nějaké problémy?

Opravilo se to, vím, že tam dávali...plyn se tam měnil, elektriku taky tak, ale jsou to pozemky města, nám patří jenom to, co je pod baráčkem a ani cm dál, ale máme ve smlouvě uvedené, že se máme o to starat, to jsou zažité hranice, nejsou vymezené, jsou tady šopky udělané, není to estetické, tož...bylo to tam už v té době.

Vyhovuje vám to, že je to vlastnictví města? Změnil byste to?

Velice špatné, podle mě, měl být ke každému baráčku kus parcely, třeba jako výpůjčka, to nemuselo být do vlastnictví, jenom jako výpůjčka pozemku, kdyby to rozdělili....aspoň dva metry, potom tam vznikají různé třenice se sousedama a město neví, jak to řešit.

Kdy vznikají problémy?

Vždy když se tam přistěhuje někdo nový, starousedlíci měli hranice zažité, ale když tam přijde někdo nový: „a proč vy máte tu hranici blízko nám a my máme toho tak málo?“, protože to tak vždycky bylo...tím pádem, když se nedomluví, dobře budeme to mít na půlky, když se nedomluví ti sousedé tak tam bude [problém].

Vy jste se musel dohadovat?

My jsme se nemuseli dohadovat v minulé době, po revoluci každý začal...tehdy to byla jiná situace, sousedi se stýkali, dělali se tam takové srazy, na zahrádkách se posedělo, táboráček, povykládalo se, v 90 letech to skončilo, už tam začali být nezaměstnaní, někteří se stali podnikatelé, přestali mít čas, vrstvy se malinko měnily, vztahy jsou jiné, než byly před tím.

Kde se můžete stýkat se sousedy?

Není tam kulturák nebo tak, stýkají se na těch svých zahrádkách, udělali si nějaký přístřešek, altánek a potkávají se hlavně přes to léto,

Co hospody na Letné?

Mělo by jich tam být určitě víc, co jsou k město, seběhnou přes park, co jsou na té vzdálenější straně musí seběhnout na druhou stranu, vzpomínám si, že tam byl kulturní dům, zase tam něco, naděje či co, tam byla tenkrát restaurace, z celé Letné se lidi scházeli tam, byli tam i kulturní akce, lidé měnilo to nějaké centrum, pak to skončilo.

Bylo to přínosem, že ty lidi...

Bylo.

Co obchody a služby?

V dnešní době to není problém, každý druhý mí skoro auto, jo, takže jezdí do supermarketu a nakoupí, tam kousek je špár, jsou tam starší sousedi, sednou na trolejbus a dvě zastávky a jedou nazpět...tam je kousek i obchod, základní potraviny, to bych neviděl.

Máte auto tady na Letné?

Já teďka nemám, ale měl jsem.

Byl problém s parkováním?

Nebyl, jak jsem říkal, to bylo v minulé době, ty problémy nastali až teďka, pár let zpátky,

Využili by lidé garáže, které by jim město nabídlo?

Asi jak kdo, nějaké garáže tam jsou, takhle dole h těch lékařských domů, ale mají to tam pronajaté lidé, kteří na Letné většinou nebydlí, někdo by to uvítal, je to individuální.

Jak funguje MHD? Využíváte ji?

Já ji využívám.

S intervaly jste spokojen?

Ve špičce je to horší a nejhorší je to ráno do práce, a chybí mi, dříve jezdili přímé autobusy, třeba do Barumu nebo Moravan, dnes je to taky, ale jen málo, já vím, že v půl šesté, jo těch přímých mi tam chybí, dopravit se dá, ale za jakých podmínek?

Zahrádka, neměli jste tendenci to oplocovat?

Já jsem proti omezování, když už někdo udělá živý plot, tak dobré, ale i naši sousedi omezili, si omezují práva těch ostatních, protože vždycky ten prostor byl volný, všem dostupný, aby se to dalo proběhnout, teď se začalo oplocovat, i když podle mě nezákonné, je to městský pozemek.

Když je to tak průchozí, co bezpečnost?

Já si nevzpomínám, my jsme se všichni znali a dokonce večer, když šel někdo po ulici, věděli jsme, že jde souseď, když je to jiná osoba tak člověk zpozorní.

Trestná činnost, nic se neztratilo?

Já nemám zkušenosti, určitě něco tam bylo, ale sám osobně ne.

Noční klid atd.

Noční klid to je problém, ale ne od lidí, co tam žijou, ale od lidí, co chodí kolem polikliniky, tam dole jak jsou koleje VŠ, tam je klub, který je až do noci, ti mladí, co nechodí do práce, nepospíchají do školy, chodí pod tu polikliniku, zpěvy hulákání.

Že by to chtělo omezit pravidelnými hlídkami?

Určitě jsou tam vysypané popelnice, je tam nepořádek, já bych uvítal, aby městská policie se tam projela, hlídky prošla, určitě by to pomohlo...v létě jsem šel třeba kouřit a nepotkal jsem jediného jediného strážníka.

Vaše vztahy s magistrátem, vy jste to kupoval hnedka, jak to nabízeli?

Ano, hned v tom půlroku, co to nabízeli, přišel odhadce a odhadnul cenu.

Ta přístavba?

Tu sem dělal po revoluci, ale velké problémy s magistrátem, s památkářem, pro mladého člověka asi nepochopitelné...přišel pán z Brna, všechno krásné z toho uděláme památkovou zónu, ale ta měla být taková, jak to zamýšlel Baťa... baráky musí nějak vypadat, musejí tam být nějaká okna, ale oni přišli..tahle to vypadá, tak to necháme, tak to jsou přístavby, nikdo neměl povolenou přístavbu, je jich tam asi...všechno udělané na černo, něco zlegalizovali, ten magistrát a něco ne, odedneška to zůstane tak a nikdo s tím nesmí hnout, a toto je památková zóna, pro mě to památková zóna není.

Jak si to představuješ?

Dostat nějaký příspěvek 250000 udělat fasádu a tak a tak, aby to každý svépomocí udělal, pokud to neudělali, jen řekli toto je památková zóna, tak mi to připadá divné...nebo nechápu, je to památková zóna, ale postavili tam tři nové baráky, které tam nikdy nebyly a jsou jiné než baráky, které tam stáli...dole u úřadu práce, tam jsou i garáže, zrušili chodník...to se mi zdá divné, jestli jsou v památkové zóně výjimky, oni si umějí dělat výjimky, to se mi nelíbí, jestli chci památkovou zónu, tak se vším všudy.

Co se týká budoucnosti Letné, měla by se upravovat podle požadavků aktuálních obyvatel? Že by se konzervovat něco nemělo?

V žádném případě, ta doba, kdy se to dělalo je dávno pryč, dříve všichni se v šest hodin u píchaček potkali, vraceli se do práce, chodili davy lidí, všichni se potkávali a chodili většinou do toho svitu dělat, teď je to různorodé, rozházené, většinou jsou domek odkoupené, pokud to prodá, ať si to opravuje ...ale dělat takovéto památkové zóny, to se mi nezdá.

Zahrádka, je to relax, povinnost?

Spíše relax, každý chce, aby to měl před tím domečkem uklizené, aby ho soused třeba nepomluvil, někteří tam něco pěstovali, kytky si tam nasadili, většinou je tam posečený trávníček, aby mohly ty děcka přeběhnout, aby nelítaly po cestě, případně kde by bylo sednout, nějakou lavičku.

Jsou nějaká nepsaná pravidla, co by tam mělo být a nemělo?

Co myslíte?

Co by si tam lidé měli vysázet?

Teď už ne, dřív vím, že chodila nějaká komis, oni chodili periodicky, všichni to museli mít upravené, nějak to bodovali, když to nebylo, jak to mělo být, tak dostávali nějaké sankce.

Magistrát by měl třeba vyžadovat, aby šopky lidí zbourali?

To by museli prodat, můžou to prodat, ale s tím, že to budou udržovat a nebudou tam mít ty šopky, budou tam nějaká pravidla, tam by šlo udělat, nějaký typický domeček na to náradí, takové ty věci, ten prostor domu je malý, ale aby to bylo typové a sjednocené.

Návrh existuje.

Volný čas a děti, problémy s hřištěm a prostorem pro ně?

Ona tam bývala školka.

Je tam pořád, výš.

Chodili tam, pískoviště oplocené a já nevím, co všechno, tam to využívaly, potom ještě bylo, jak je univerzita, tam bylo oplocené hřiště, dnes to patří univerzitě, tam ty prostory taky byly, bylo toho víc na Letné ale město to zlikvidovalo, teďka ty děti mají omezené možnosti, dnes je tam volnočasové centru kam mohou jít a na počítači být.

Kdyby město rozprodávalo pozemky, nehrozilo by, že by lidé začali pozemky víc oplocovat?

To by vůbec nevadilo, stačilo by to ošetřit právně, do smlouvy uvést, nemůžete si to oplocovat, nemůže se tam stavět nějaké šopy...a budete se o to starat.

Takže by to pomohlo, upravilo by to sousedské vztahy.

Určitě, oni nám vysvětlovali, že tam vede kanalizace, plyn, ale ve smlouvě by bylo uvedené, že tam vede plyn, a musí zpřístupnit ten pozemek a musí to toto.

Co kdyby město začalo vybírat podnájem?

Si to může nechat.

O plochy, které nenáleží přímo k domku, se starají?

Co jsou podél chodníků? Ne vůbec, stromů bych řekl, stromy musí město ořezat.

Je něco, co by se na Letné mohlo změnit?

Já bych chtěl, aby se změnil ten pohled z magistrátu, jasné podmínky, co lidé můžou a nemůžou.

Jedinečnost Letné.

Dostupnost, blízko centra, pro cestování do Otrokovi a Vizovic, blízko k těm úřadům, z té Zálešné to už mají daleko, je to pod lesem, stačí vyběhnout, jsou tam stezky, prolézačky pro kluky, příjemné.

Co negativní věci? Domácí zvířata apod.

Mají, ti staří, nějakého psa, soused pravidelně venčí, nosí si sáčky, to je v pořádku, ale jsou tam lidi, co nechají volně pobíhat psa a nestarají se o to, zvíře jako pes by měl být u domku se zahradou, v těchto podmínkách ne.

Potkáváte kriminální živly, bezdomovce?

Velice málo, oni se shlukují u supermarketů, o toho obchůdku nad našim, tam postávali taky, ale to byli spíš dlouhodobě nezaměstnaní, dávali si tam to pivečko, dva tři osoby, ale teďka je vídávám u Špáru, Letná je bezpečnější než zbytek Zlína.

Jednou ročně dříve pořádal magistrát setkání, věděli jste o tom?

Já jsem dříve chodíval, uliční rady nebo jak se to jmenovalo, to bylo každý měsíc, pak to najednou přestalo, kdesi sem si četl, že jednou za rok byla schůze, ale to je všechno, chodí spousta těch novin, Inko brožura, ale já na to tam nenarazil, já si toho ale nevším, možná to je, mělo by toho být víc, dát to do schránek..bude nějaká schůze, podle mě to je spíše utajené, to by bylo pro důchodce, to jednání.

To, že město má pobočku na Letné, víte?

Nevím.

Rozhovor č. 12

Délka rozhovoru: 46 min.

Lenka: žena /58 let/ jednodomek

Vzd.: střední s maturitou

Jak dlouho žijete na Letné?

S přestávkou od 76 roku. Předtím jsem nebyla ve Zlíně, já jsem se prostě vdala na letnou.

Znala jste někoho z Letné? Měla jste představu o Letné?

Ne ne ne, já jsem prostě poznala manžela, který bydlel na Letné a tam jsem se přivdala.

Ted' k sousedství, žije se vám na Letné hezky?

Jo jo, jsem tam spokojená.

Jak byste popsala jedinečnost života na Letné?

Když jsem přišla do Zlína a viděla jak to tady vypadá, tak se mi to hrozně líbilo, živý ploty, ale tak jak jsem to poznala v 76-8 roku a dnes je rozdíl, živé ploty ustupují a nahrazují je jiné ploty.

Vám se nelíbí z estetického hlediska? nebo je to odcizení lidí?

Ne to ne, ale když jsem to viděla, ty živé ploty, tak vypadají super, ale když tam žije a musí několikrát ročně to stříhat a to se každému nechce, to je jeden z důvodů, že se jim to nechce stříhat, dříve byly nízké, dnes si nechávají vysoké, aby tam nebylo vidět, když to porovnávám takhle, tak je to za těch 30 roků změna.

Lidé mně povídají, že ty ploty tam mají kvůli soukromí.

Stejně je tam všechno slyšet i kdyby jste tam měla 3 m plot.

Kde bydlíte na Letné a jakou máte dispozici domku?

Máme jednodomek, mezi mostní a vyhlídkou, (kouká do mapy) tady chybí chodník, zjistila jsem, že jsou mapy, které nejsou přesné, a teďka tam mají sousedi s jinýma sousedka dohady kvůli 2 m/2 a zjišťují, že je spousta map, ale že nejsou identický, my bydlíme tady, tady je náš domeček.

Když město nabídlo domky k odkupu, využili jste to ihned?

Hnedka

Vyhovuje Vám to, že máte plochu zahrádky doživotně v pronájmu?

Já se přiznám, že ani nevím, jak to je, když to bude chtít město změnit tak to změní a bude jim jedno, co si o tom myslíme, já vím jenom to, že zahrádka není naše, ale chováme se, že zahrádka naše je, že jo, je nám jasný, že vlastnické právo na to nemáme.

Kdyby se město rozhodlo, že to prodá?

My bychom si tu zahrádku koupili,

A hlavní důvod?

Měla bych strach, tam se stýkají zahrádky tří jednodomků a měla bych strach, aby tam někdo nechtěl něco postavit, jeden nikdy neví, to je ten důvod.

Jakou máte plochu k užívání?

Z jedné strany to bude 1,5m na 2m a v zadu 5 – 6m, není to moc, jsou větší jsou menší, a jedni sousedi jsou nespokojeni, zdá se jim, že mají menší zahrádku.

Čím argumentují ostatní sousedi na to? že se to jednou v minulosti rozdělilo a je to?

Já si myslím, že je to o tom, jestli chtějí být lidi spokojení nebo nechtějí, kdo nechce být spokojený, bude do něčeho rejt, nakonec je nikdo nenutil, aby se tam stěhovali, kupovali si dům s tím, že věděli, jak velká zahrádka k tomu patří.

Jak využíváte zahrádku?

Dříve jsme tam měli rybízy, ty jsme už vyhodili, protože se to nikomu nechce trhat, takže to tam máme na volno, je tam tráva.

Máte živý plot kolem?

Máme, mám zkušenosti se stříháním (smích)

Myslíte, že lidé kolem, mají zažito, že se mají starat o zahrádky i když je to města?

Nastěhoval se tam někdo, kdo to nechával zarůst, tak jsem jim to řekla, protože jsem si myslela, že to třeba neví, tak se jim to zdálo zle, zvykli si na to, pěkně se staraj, když se chce s někým domluvit, tak se domluví, ale s někým se odmluvit nedá, my se snažíme nekomunikovat s nějakými lidmi, zjistili jsme, že tam s některými lidma dochází k třenicím, takže dobrý den nashledanou, ale že by to bylo na kafíčko, to ne.

Jaké jsou důvody nesvárů mezi sousedy?

Třeba, že tam štěká pes, druhá strana to neuzná, protože štěká když jsou pryč, oni o tom nevědí, dokonce teď tam na sebe sousedi začali volat policajty, přijde mně to , že je to hodně zbytečné, takové dohadování a už kvůli tomu se držíme stranou, protože se nám nechce do žádného konfliktu.

Řešila jste něco předtím?

Předtím to bylo v pohodě, když tam byli starousedlíci, tak to bylo ...je to všechno o lidech, není to o Letné, o domečkách, ale o lidech.

Zavítám do minulosti, byli tam tendence, že by sousedi trávili spolu volný čas?

Možná že jo, ale nic moc, nám bylo líto, když se nám tam nastěhovali před 8 lety mladí sousedi, ti předchozí s těmi jsme vycházeli velice dobře, ale oni zase špatně s jinými sousedy a proto se odstěhovali pryč.

Víte o dalších případech, že se museli odstěhovat?

Oni se nemuseli odstěhovat, ale byli z toho tak otráveni, že se rozhodli, že to bude pro ně klidnější, když odejdou, vím jenom o tady těch jedněch a to mě opravdu mrzelo, byli to dobří sousedi, ti předtím měli psa, kterej chodil kadiť dva metry od našeho vchodu, takže tam byly strašný smrady, to nebylo dobrý, takže když tam přišli ti mladí bez psa, když jsem si mohli nechat klíček když se jede na dovolenou, tak se druhěj postaral o kytky, jo, tak ty se nám odstěhovali.

Myslíte, že je na Letné hodně psů a domácích mazlíčků?

No nemůžu si stěžovat, je jich tam sice celkem dost, ale některý lidi sbíraj, když choděj po procházkách některý nesbíraj, mně osobně to nevadí.

Jak jsou udržované chodníčky, cesty v zimě?

Když si odhrneme, tak máme, horší to bude až budem staří, je to problém, jsem se domluvila, že nám tam budou dávat posypovej materiál, zjevně to někomu vadilo a teď ten posypovej materiál není ani dole, je velkej problém s posypovým materiálem, speciálně teď nebyl posypovej, materiál ani u školy, to by bylo potřeba dotáhnout, tahat o od někudy, že.

Kontejnery žluté vám rozvezli?

Jsou, tady bývali dva, což je dost daleko (ukazuje na mapě), tady býval u školy, tady není, tady bejval taky ne, nejbližší kontejnery byly tady, takže je to takové nešikovné, je to daleko 600m.

Máte auto?

Máme.

Máte kde parkovat?

ten chodník je na štěstí tak širokej, že můžeme sjet dolů, to nás zachraňuje, že tam máme stříšku, tím pádem se manžel stará i o odhrabávání chodníku, aby mohl vyjet s autem.

Když k vám někdo přijede s druhým autem?

Tak musí parkovat nahoře na vyhlídce

Je tam místo?

Musí parkovat někde tady (mapa), tady v těchto místech je to nahuštěné, tak nemá šanci, misí někde vepředu.

Vadí vám auta na Letné? Nezavazí vám tam?

Musíte někdy kličkovat, když přijela návštěva z prahy, tak jsem se musela smát, jak to pro ně byla vzácnost: jak jsou tady roztomilé malé uličky, já jsem jim musela říkat, jo kdyby jste museli mezi nima kličkovat, já osobně s tím nemám problémy, jako kdybychom měli velký auto, byl by to větší problém.

Vyvážení odpadu.

Jednou týdně, jak jsou na kolečkách, tak to není problém a předtím jsme měli nějaké udělátko se kterým se to vozilo dolů.

Takže toto vám vyhovuje, na tříděný odpad.

Nedělá nám to problémy, protože na tříděný odpad je tady, takže není problém to naložit do auta a odvést sem a vyhodit, tohle není problém.

Dělali jste nějakou rekonstrukci?

Nedělali, je to jednodomek, děti jsou dospělí, takže jsme říkali, ať si potom udělaj rekonstrukci podle svýho.

Co spodní voda ve sklepě?

když taje, nebo když hodně prší, tak ve všech sklepech je trochu vody, žádná hrůza naštěstí, ale jeden nikdy neví, ty baráky jsou starý.

Problém s povrchovou vodou?

Tím, že jsem v kopci, tak máme klid.

Já jsem slyšela, že lidé mívají problém s odtokem vody po silnicích.

Problém byl 2002, kdy dávali na Kotěrcce novej asfaltovej povrch s tím, že se bude předělávat mostní, kde jsou kostky...když vidím, kde se pohybuje málo lidí a oni to tam opravují, tak se přiznám, že se zamračím.

To myslíte v rámci Zlína, ne Letné?

V rámci Zlína.

Setkala jsem se s názorem, že Letná je vnímána jako sociální bydlení, ne v lukrativní čtvrti atd., jak to vnímáte vy?

Proč by to mělo být lukrativní nelukrativní, je to výhodné místo vzhledem k centru města, a to je pro mne důležitý.

Lidi mě upozorňovali, že tam je ta skladba obyvatel....hodně nezaměstnaných.

starých!...ne to nevím (k těm nezaměstnaným) nevím, to skutečně nevím, když chodím na procházku po Letné a vidím kolik domečku se tam opravuje, ale co to je za lidi, ...když to bývalo zarostlé a dnes to opravujou, tak si myslím, že je to pěkný, je to samozřejmě o penězích.

Co si myslíte do budoucna, měla by se Letná rekonstruovat, nebo zakonzervovat?

Co myslíte? co se týká zahrádek, tak si myslím, aby se lidé o to starali jako o vlastní, někteří rádi opykejí a když vědí, že to budou dále používat, tak do toho věnují více vlastní energie, když budou mít pocit, že jim to může kdykoliv kdokoliv sebrat, pak...no nevím.

Regulativy magistrátu jsou příliš?

My jsme se s tím nesetkali, protože jsme zatím nechtěli nic přistavovat, v okamžiku, kdybychom přistavovali tak bych se možná divila, ale nemáme s tím zkušenosti.

Jednali jste někdy s magistrátem?

Jednou, jsme tam měli starý dub, šli se na to podívat, uznali, že se kloní a že hrozí, že by mohl spadnout na ty domky, neměla jsem s tím problém.

Víte, že existuje úřadovna pro Letnou?

Přiznám se, že nevím, přiznám se, že jako nemám ráda ordinace lékařů, nemám ráda tyhle zařízení, nevím, že to tam je.

Jsem se od paní u úřadovny dozvěděla, že pořádali jednou za rok, dnes jednou za čtyři roky posezení s občany Letné se zástupci magistrátu, kde si vyměňovali názory a požadavky.

To jsem nevěděla a přemýšlím, co by město mohlo....častější kontejnery, sice můžete jet do sběrného dvora, ale slyším i druhé lidi, přispívá to k většímu pořádku, je to do dvou hodin plný, je vidět, že je to potřeba.

Je tam bezpečno?

Je tam hodně aut, hlavně po mostní, řekla bych, že tam jezdí auta, která jenom projíždějí, utíkají před tím velkým provozem na té velké silnici, to je takový nešikovný, s tím se nedá nic dělat.

Vaše děti, když vyrůstaly, využívali ZŠ na Letné?

Ne to byla už zvláštní a já do zvláštní se mně nechtělo je dávat, chodili na Podhoří.

Školku jste na Letné využili?

To tenkrát byla na Kotěrci, jak tam jsou teďka volnočasové aktivity, tak tam chodili.

Když si děti krátili svůj čas volný, měli jste v dosahu hřiště, plochu pro děti?

Na konci vyhlídky něco je, tenkrát to tam vypadalo příšerně, neměla jsem odvalu tam chodit, časem, to opravili, mysleli, jsme, že tam budeme chodit, ale chodí tam omladina a občas se tam najdou stříkačky.... je to všechno o lidech, to my je vždy líto, že někdo něco uděl a druzí toho zneužijou, ale to není chyba města.

Přítomnost živlů, kumpáni?

Jsou tady okolo obchodu na vyhlídce, rádi si tam koupějí pivo, rádi tam stojí, a povídají, ale já osobně s nima nemám negativní zkušenost.

Nemáte pocit, že by se v podvečer po Letné pohybovali potenciálně nebezpečné skupinky?

Já osobně s tím nemám zkušenosti, to neznamena, že to není.

Potkáváte na Letné hlídky městské policie?

Nedej bože, ne ne.

Uvítala byste, aby tam prošli?

Copak o to, hlavně aby měli zájem, ale pokud tam projíždějí jenom autem, autem stejně nic nepoznají, aby měli zájem, když projedou autem...z auta vypadá všechno jinak.

Je Letná bezpečnější než zbytek Zlína nebo méně?

Já nemám pocit, že by to bylo nebezpečné, ale přiznám se, že taky nevím, kde je nebezpečno, já celkově nemám pocit, že by byl Zlín nějak nebezpečným.

Stalo se vám někdy, že by se vám něco ztratilo?

To víte, že jo, ale to si myslím, že nemusejí dělat lidi na Letné, to může být někdo, kdo není ani ze Zlína, to je stejný jako když mě okradli v trolejbusu a já to byla nahlásit na policajtech, tak mi řekli, že se sem stahují gangy z Ostravy, za to nemůže ani policie, ani město, to je v lidech.

Závažnější trestný čin jste nezaregistrovala za posledních pět?

Ne, nevím, my nepřijde, že by ve Zlíně bylo plný kriminálních.

Co trávení volného času dospěláků?

Když se chtějí stýkat, tak se stýkají na svých zahrádkách, zase to není o tom, jestli jim je poskytnut nějaký prostor, ale jestli chtějí nebo nechtějí.

Já jsem slyšela, že tam byl kulturní dům, využila jste ho někdy?

M my jsme to nikdy nevyužili, je to nešťastný, takový zastrčený, je to škoda, byl tam velký sál, že by se to mohlo nějak využít, já mám sama dost koníčků, já se přiznám, já se ráda organizuju sama, nevím jestli bych to využila.

Co hospody, restaurace na Letné, je jich tam hodně málo?

Mně osobně nechybí, protože tady je to kousek do města.

Co se týče obchodů?

Bylo nám moc líto, když ten obchod, který byl postavený v rámci akce z, tak když dovolili aby zchátral, a teď je místo toho postavený bytový dům, to bylo takové nešikovné,

V kterých místech byl?

Tady (mapa), tam bylo řeznictví a velká samoobsluha, v rámci privatizace to prodali s tím, že dva roky to tam musejí nechat, pak to nechali chátrat a po určitou dobu tam postavil. Nějaký.

Na Letné jsou údajně dva obchůdky, navštěvujete je?

Je tam jeden, kde byl dlouho pán, ale zjistila jsem, že když šel koupit chleba musel se dopředu nahlásit, aby ho dovezl, tak nakonec chleba potřebuje člověk nejvíce, že jo, zvykli jsme si na to, že tam nechodíme nakupovat vůbec, nehledě na to, že se mi nechce kolem těch pánů, co tam pijou pivo, jak říkám, nemám s nimi osobní zkušenost, ale nemám potřebu kolem nich chodit do toho obchodu.

Slyšela jste o tom, že by staří lidé v okolí uvítali více obchodů?

Nevím, ale je výhoda, že 4 jezdí na Varšavu, do Kauflandu, to používají lidi nejvíc

Ostatní služby kadeřnictví, opravy neschází na Letné?

Je to malá čtvrť, furt je to blízko centra, jsou to dvě zastávky trolejbusem, tak že je to zbytečné, aby to bylo na Letné, aby to nebylo využíváno.

Měli jste na zahrádce rybízy, myslíte, že existují nějaké pravidly pro zahrádky?

Teďka nejvíc si dělají sezení, aby si mohli grilovat, na jednu stranu manželova maminka byla Zlínska a pamatovala si jak to vypadalo, když tady byl baťa, jak chodila kontrola, aby lidi, neměli postavený škaredý domky na zahradě, nějaký ty přístavky, aby tam nechovali domácí zvířata....je to škaredý, když vám soused postaví nějaké ubytování pro zvířata, tak tam smrdí... to by mě zajímalo, jak by se dalo zařídit, aby to musel zlikvidovat, co se musí ohlídat, chápu, že chtějí mít kočky, psy, ale hlavně aby tam nechtěli mít králíky a slepice, takové věci prostě smrdí.

Náradí na zahrádku máte schované někde?

Máme pod barákem boudu, postavený přístřešek.

Zamykáte si ho?

Zamykáme, ale kdyby se tam někdo chtěl dostat, tak se tam dostanem.

Co vchodného dveře, máte je přes den zamknuté?

Nemívají jsme je, ale už jo.

Nějaký nezvaný host?

Zjišťujeme, že to je jedno, sousedům třeba ukradli kola ze šopky, proč jim podávat ruku, těm zlodějům, radši budeme ty dveře zavírat, necháme zvonit návštěvu.

Když jste se přestěhovala, začala jste se zajímat o Letnou, o architekturu?

Já se o architekturu zajímám, z estetického hlediska se líbí.

Schvalujete postoj památkářů k Letné jako k architektonicky hodnotné části?

Myslím si, že je škoda, aby to popadalo, kdyby tam někdo postavil něco jiného, všechno je o lidech, když to vidím, jak se podomky opravují, to je dobře, ale nevím, jaké měli starosti s památkářem, líbí se mi ta podobná architektura.

Měli jste jednotného zaměstnavatele?

Manželovy rodiče tady byli, oni se tam dostali v rámci výměny, byli někde a chtěli být v domečku.

Kdybyste mohla něco změnit, co by to bylo?

Myslím si, že by měli něco udělat s tím chodníkem tou mostní, aby bylo dost posypového materiálu, aby častěji vozili ty kontejnery, jinak si myslí, že ty lidi se budou snažit, nemáme kolem sebe prasata nebo hovada, stačí prostě podaná ruka.

Myslíte, že by magistrát měl dělat nějakou osvětu o Letné?

Myslím že by to nikoho nezajímalo, protože zjišťuju, že málo lidí chodí na nějaké výstavy, na nějaké přednášky, koho to zajímá, tem si informace najde, záleželo by jakou, formou by to bylo dělaný, aby to nebyla nuda.

Kratochvíle pro dospělé?

To je o lidech, to můžou dělat už teď, když budou mít zájem, pokud na sebe budou volat policajty, tak jim nic nepomůže.

Něco o veřejném prostranství vás napadá?

Nenapadá, já jsem ráda, že tam je les a udělali to hřiště, já tam chci bejt spokojená a jsem tam spokojená. Je to tam prima. Je to v pořádku.

Rozhovor č. 13

Délka rozhovoru: 58 min.

Jaroslav: muž /67 let/ čtvrt domek

Vzd.: středoškolské

No tak já se k tomu vrátím, tak jako ta zastavěná plocha je odkoupená povinně, a ta druhá část, to jsou všechno pozemky v majetku Zlína, jako obce, s tím bezplatným užíváním, že se jako o to staráme. A ono je to už tak rozparcelované, tak nějak. Já jsem se tam třeba osobně narodil, to znamená, že tam bydlím 67 let. Takže ta naše zahrádka zůstala stávající, jak to je. Takže tak si to ti sousedi jaksi určili, ale je to asi tak, že některé ty domy jsou postaveny k silnici, to znamená, že ty části, kt. jsou k silnici, mají tu předzahrádku menší a ti co jsou od silnice, mají okna situované od silnice, tak ti mají pochopitelně tu předzahrádku větší, rozlohou. No a tady to vždycky fungovalo, tak, že tam vznikla shoda a nikdy se nikdo nedomáhal něčeho většího. V našem případě, tam u nás došlo ke změně, že tam byli svobodárny, kde bydleli mladé ženy a mladí muži, to bylo ještě od Bati. Teď se ta situace změnila, že ty svobodárny, jak se jin říkalo, přešla do osobního vlastnictví a jsou z toho nyní kanceláře nebo z té spodní, co je tam u nás, to koupila nějaká paní a teďka z toho dělá čtyřbytovku. A teďka když to přechází, ty pozemky tam byly jinak. Tam byli dva majitelé, vlastníci město Zlín, což se týká nás, ale k těm svobodárnám tam byl pozemek a to patřilo Svit. Ty svobodárny taky patřily Svit, to ti lidi nekupovali od města, ale to kupovali od Svit. Teda tehdy po tom devadesátém roku, jak se to změnilo, ale ten Svit, ten to prodal i s pozemky. To znamená, třeba mně se to konkrétně týká v tom smyslu, že jsem teď hovořil s tím panem architektem (vlastník kancelářských prostor v bývalých „svobodárnách“) a ti geodeti jim to tam zaměřili přesně jak to tam je, a že oni ten jejich pozemek, který mají odkoupený, si oplotili. To znamená, že my jsme tam tudy chodili do obchodu, jak jsou tam ty různé cestičky, no a nevím, jak se s nima domluvíme, jestli nám to udělají průchozí, že bychom tam mohli do toho obchodu přejít nebo tak nějak. Zatím podle té řeči to nevypadá, že ba nás přímo usekli, oni navrhovali přímo v tom mém případě třeba nějakou branku.

A jejich pozemek teda přímo sousedí s Vaším?

No já Vám to tady ukážu třeba na tom plánu. Tento chodník vlastně už je na jejich pozemku teď. Ten architekt už si přehradil, oni si to chtějí taky přehradit...takže to je teď ta situace....

A nevíte, co je k tomu vede, proč si to chtějí oplocovat?

Tam je to asi tak. Tam je úplný klid. My jsme tam už spíš takoví starousedlíci starší. Je tam klid, ale pochopitelně takoví ten generační problém je v tom, že jsou tam, taková ta mladá generace, takových těch mladých ogarů, těch výrostků, jak se říká. Kteří třeba večer až kolem desáté hodiny večer, se tam scházejí, pokuřují a dělají bugr. No a teďka mnohým se to nelíbí, tomu pánovi architektovi tam párkrát rozmlátili okno kamenem. Tak on řekl, že je to jeho pozemek, že si to ohradí, aby to nebylo nějak průchozí tak aby tam tito mladí kluci nechodili dělat nějaký bordel. Nějakou neplechu. To znamená, že je k tomu vede hlavně klid, aby tam ti mladíci...protože ono je to tam tak, že ta svobodárna toho architekta tam nikdo nebydlí, tam je třeba jen dopoledne nějaká činnost, SO+NE je to prázdné. Takže Ti kluci se tam zdržují, protože je nikdo nehoní, vypadněte nebo tak nějak. A potom je tam dál třeba MŠ, tam taky nikdo přes víkend není. To znamená, že jim to tam velice pasuje, že je nikdo tam nemá pod dohledem. Takže myslím, že hlavní důvody jsou Ti mladí

kluci a dalším důvodem, že si chtějí tak nějak dát najevo, že ty pozemky jsou jejich a že my tam teda nemáme co dělat. A s tím město nemůže nic moc dělat, protože vlastník je vlastník.

Ale jsou tam třeba regulativy památkové zóny, které se taky dotýkají oplocení?

No ta naše ulice je v památkové zóně. Teď jsem četl nějakou literaturu, že ta naše ulice Vysoká je přímo v MPZ a je tam zmíněno, že k těm našim čtvrtdomkám není možné nic přistavět, žádnou verandu. Tak na naší ulici je to striktně, jakákoli přístavby zakázaná. To se týká ul. Vysoká a z části i ulice Mostní.

Myslíte, že v případě nabídky města k odkoupení zbylých pozemků by to obyvatelé L. uvítali?

Pokud jsem se na to ptal a jak si myslím, tak určitě ano. Ten zájem tam byl ode všech, když už se ty bytové jednotky odkupovali, tak všichni jsme měli zájem k tomu koupit, při jedné kupní smlouvě, i tzv. tu předzahrádku. Ale město na to nepřistoupilo z toho důvodu, že v případě jakýchkoli výkopových prací, dělat tam novou vodu atd. Tak by mohl říct ten majitel pozemku tady nic nebude a zameteno, že. I když je to takové jiné. Třeba tady co je ta ulice Pod Rozhlednou, tak ti co to kupovali takové ty jednodomky. tak oni to koupili už i s pozemky. To se prodávalo tehdy. (v 70. letech) Takže oni už to tam mají oplocené. Mají ten domek a příslušnou parcelu jako svoji vlastní.

Nepřišla jsem na to, proč to už tehdy odprodávali i s pozemky...

No to taky nevím ten motiv. Já si myslím, že ze stran těch nájemníků tehdy žádný nějaký tlak tam nebyl.

Vytyčování zahrádek, byl to někdy důvod ke sváru mezi sousedy ve Vašem okolí?

Ne nebyl, už jsem to předeslal, že obecně vzato byty situované od ulice měli větší zahrádku....

A co nově přistěhovalí?

Žádný problém neznám, protože i ti nově přistěhovalí to tak nějak respektují. Pokud se někteří noví domáhali, aby jim ten souseď ustoupili, aby měli tu zahrádku větší. Tak oni byli tady na městě, ale bylo jim všem sděleno, že radnice nechce do toho v žádném případě nějak vstupovat a že by se mělo respektovat to, jak je to zaužívané. Tak jak je to rozdělené, že to tak zůstává. Nechtějí to nějak násilím měnit. No žel bohu e to málo. My jsme dostali ten čtvrtdomek, otec a máti. Otec pocházel od Přerova, máti od Kroměříže, takže oni jako mladá rodina, když čekali dítě, starší sestru, tak dostali hned nabídku bytu od Bati, ale mohli si vybrat tehdy. Takže chodili s jakýmsi tím správce, který to měl na starosti, takže si vybrali. V našem případě, protože máti chtěla velmi slunný byt, takže máme okna situované směrem na Otrokovice, takže tam máme teďka furt sluníčko celé odpoledne a tím pádem je tam i velký plac té předzahrádky. Ale Ti co přišli později už museli brát to co zbylo, nebo nevím. Takže to už bylo tenkrát za Batě ty nízké živé ploty, teďka už to mnohde tak není, už tam mají lidi i ty drátěné ploty, ale třeba jenom nízké. 1m nebo 1,5 m a porostlé nějakým keřem.

A původní obyvatelé, za Bati ty ploty udržovali do jaké výšky?

Původní obyvatelé ty ploty vůbec neudržovali, protože to udržovala fy Baťa. To chodili, parta borců s nůžkami na plot a stříhali to. A ta výška ta byla tak standartně 1,5m. To si pamatuji jako děcko, že

chodili od Bařů ta parta a střídali to. To bylo z toho stavebního oddělení. A potom to chodilo i ze Svitů. Pak se od toho teda upustilo. Takže teď si to každý nájemník řeší tak podle svého. Já ho mám tak 1,6 -1,7 m.

Jak Vaši rodiče využívali zahrádku zpočátku?

V žádném případě jsme nepěstovali žádnou plodinu, ani mrkev, nic. Protože, tak ona je tam slínovka jako, to bylo původně v lese, to znamená, že je to neúrodné, pochopitelně, že by to šlo zúrodnit. Takže pokud vždycky ty předzahrádky byli, tak to byli květinové záležitosti. Hodně růže, mečíky, trvalky a travnaté plochy, které se sekly. Já jako kluk, na kolena a pěkně jsem to škudlil tu trávu. Nebyly sekačky tenkrát, nic... A bylo tam teda hodně travin, tehdy tam byla ještě taková benevolence, že naši sousedi ještě chovali slípky a králíky. I já jako kluk jsem měl králíkárnou a slípky zase chtěla maminka, to jsem musel chodit pást, aby slípky nešli hrabat na susedovu zahrádku... Pak se to začalo měnit, doba byla modernější a modernější a pak se to zakázalo v celém městě chovat zvířectvo. Tak v pětadesátém? No a i teď tam výš v řadě domů u lesa ještě slípky zahlídnu.

Jak velká je vaše zahrádka?

No tak já mám dost velkou. Před těma dveřma je to tři metry, chodník je celých dvacet metrů... (cca 60m²?)

Takže je to i poměrně hodně pracné?

Ano. Teď už jsem si pořídil i elektrickou sekačku lištovou a ještě i strunovku. Protože před vchodem máme jenom růže. Tak mezi těma růžičkami, tak abych se tam nějak dostal, ta strunovka. Před oknem, ta je to zatravněné, tam je travnatá plocha.

A kde si schováváte nářadí a údržbu zahrádky?

No, tak to jsou tam od toho Baře povolené, no já nevím, jak se tomu říkalo, šopky. A tyto šopky ještě původně od Baře sloužily k uskladnění dřeva a uhlí. Takže tyto šopky tam přetrvávají. Některé jsou v pěkném stavu, některé jsou méně vzhledné. No ale stojí tam pořád, tak v těchto šopkách je toto uloženo. Tam totiž není nikde jinde místo. Sklep pod tím čtverdomkem je takový maličký. Tam se leda tak daly uskladnit brambory, zavařeniny, jinak se tam nic dát nedá.

Zamykáte si svoji šopku, nic se Vám ještě neztratilo?

Jistěže. Ztratilo, už mi to vykradli. Ukradli mně strunovou sekačku, aj tu rotační. To mi šlo, úplně perfektně, vykradli mě jednou. Takže je to pochopitelně zamčeno. Mám pojištěný byt a k tomu jsem nechal připojistit i tu šopu, kt. mám teďka i jakoby takovou dílnu, no tak mám tam nářadí. Šopa je zamečená na dva visací zámky. Mám tam okno, na straně do Otrokovic, takže tam je taky takový železný pás. Protože oni mi tam vlezli oknem. Ale teda nebyl jsem tam sám, co mě vykradli. To byla taková vlna.

Za poslední rok jste ve svém okolí zaznamenal nějakou krádež?

Ne, zatím ne. Teďka, že by nám tam někdo něco kradl, vůbec, tam je naprostý klid. Mě se to tehdy stalo, to bylo myslím v roce 2005.

A myslíte, že takovou kriminální činnost páchá někdo přímo z L.?

V mém případě, toho dotyčného chytli, co to udělal. A to bylo takové neštěstí, že tady tem mladík, to byl jeden pozůstatek našich přátelských vztahů s Kubou. Tady jeden Kubánek nechal kluka a oni bydleli na Kotěrově ulici, takže to byl Letňák... Takže to znal, vytipoval si to.. Šel po pěkných kůlnách, souseda vybrali taky.

A co ohrožení bezpečí obecně na L.?

Můžu hovořit pouze o té části, kde bydlím, protože jinou neznám. A v naší části k žádnému přepadení, nic. A chodím i po večerech a nestalo se mi nikdy nic. Ani jsem neslyšel, že by tam k takové trestné činnosti docházeli, že by třeba ženu přepadli, ne.

Potkáváte hlídky městské policie?

Jezdí tam, ale projedou v autě, ne pěší. Tady za tím obchodem Na Vyhlídce, tak tady je dětské hřiště tak tam to bylo vyloženo jejich takové útočiště, tam se museli vybírat i jehly od těch narkomanů. Ale tam zase chodila partička, jak jsem se dověděl, z Jižních Svahů. Takoví kámoši...tam to bylo na dětském hřišti pro ně příznivé. A několikrát tam podpálily kontejnery na třídění odpadu. Asi dvakrát. A policie i státní i městská se na ně tam trošku zaměřili, tak bych řekl, že je vytlačili. Takže teď je tam úplně klid.

Žádné rušení nočního klidu?

Já se nejpozději kolem desáté občas vracívám domů z pivka a tam není ani živáčka, úplně klid.

Cítíte se tam bezpečně?

No, tak není to nějaké Soho, že by tam člověk čekal, že za každým rohem dostane na budku.

A co trávení volného času? Hospody?

Volnočasové aktivity, na té L. je všechno špatně. Protože na tam obecně žádná hospoda není. No nějaké tam jsou, tady Pod Rozhlednou, ale to bylo udělané až teďka po devadesátých letech dodatečně, ale zase tam chodí jenom ti mladí. Takže ode mě je to nejbliž na zimní stadion (kde je i restaurace) a nebo do města. Na té L. je znát, že Baťa byl proti alkoholu, on obecně nepodporoval žádné hospody, tzn., že ta L. je dělnická čtvrť. Lidi tam jenom bydleli a chodili do práce, možná tak o ty zahrádky se starali. Holt Baťa nepřál hospodám, on postavil akorát hotel, a tržnici, ale to nebyla hospoda, to byla jídelna. Takže pro volný čas tam nic není.

A když se chtěli třeba sousedi nějakým zp. družít, jak to dělali?

Určitě. Třeba teďka je to úplně uzavřená společnost. Nic se neděje. Já si pamatuju, jak to bylo dřív. Hodně se v těch zahrádkách pěstovali angrešty a rybíz. A staří fotři i ti sousedi všichni, tady z těchto výpěstků vyráběli víno. To vyrobili, z vlastní sklizně a potom posedávali na lavičkách, u každého čtvrtdomku byla lavička v té zahrádce, tak oni tam posedávali, klábosili a pili ty jejich výrobky a vzájemně si to velice pochvalovali. Takže tam to bylo velice soudržné, spjaté a kamarádké. Chlapi mazali karty vždycky v neděli. Takže tam každý s každým. Teďka každý zavře dveře a je to. Anebo tak já to mám třeba pro vnoučata, takové to venkovní posezení na opečení špekáčku a jak se to dělá, takže když už to takhle někdo má, tak většinou jen pro sebe, nebo si pozvou svoji uzavřenou

společnost. Ale že by se toto pěstovalo mezi sousedy to vůbec ne. Dneska každý tam má svoje, zamete si ten chodník, ale žádné nějaké toto tam není. To vůbec ne.

Myslíte, že kdyby na L. byly prostory k setkávání, jako např. dříve tady sloužil kulturní dům, nějaká parková plocha apod., napomohlo by to k lepším sousedským vztahům?

Myslím, že ano. Určitě ano. To by se muselo vyzkoušet, ale já si myslím, že určitě ano. No dřív se něco takového organizovalo, takové besedy to byly. Já si myslím, že kdyby to tam bylo, tak určitě by ten zájem byl. Protože to tam dřív bylo a vím, že tam ta účast byla. v ulici Pod Rozhlednou, tam se na jednom hřišťátku dělaly takové dětské dny a tam se vždycky udělal oheň třeba. A fungovalo to, protože lidi se toho vždycky zúčastnili.

Jaké mají možnosti k využití volného času děti?

No naše hřiště, když já jsem byl malý, to bylo tam, kde je teďka postavený stadion. Tak to byl ještě tehdy les a tam jsme si hráli. Nebo kolem baráku, nějaké dětské hřiště jsme tam neměli, vůbec nic.

A co místní škola?

My jsme chodili jenom do třetí třídy sem. Od čtvrté byla Masarykova škola, kt. už není, teď je tam univerzitní centrum ve městě. A moje děti ZŠ na L. taky už potom nevyužili, protože to už byla v té době zvláštní škola. Takže chodili taky do města. A do MŠ chodili na L., přímo do ulice Na Vyhlídce. To je nejstarší školky, tam jsem chodil i já do školky a doteď to funguje ta školka. To je v Baťovském domku, to nebylo postavené později.

Používáte MHD, nebo raději chodíte pěšky?

Pokud jdu po L., za nějakým známým, tak jdu pěšky. Pokud už jedu do města nebo někam dál, tak využívám i MHD.

Vyhovují Vám intervaly trolejbusu?

Ni je to tak. Já mám doma jízdní řády, a když chci jet, tak vím, v kolik mi to jede. Už jsme si na to tak nějak zvykli. A ta čtverka, ten spoj je tak středně vytížen, není to tak, že by jezdíval přeplněný. Úplně to dostačuje.

Co doprava autem? Nebyl problém s parkováním?

Měl jsem tři auta, ale už nemám. Ne problémy s parkováním jsem neměl.

Když k Vám teď v zimě přijede návštěva autem, nemá problém se sjízdností vozovek?

No tak silnice tam v zimě protahují, ano.

Pěší chodníky upravuje kdo?

To už máme my nestarost. Já třeba teďka nemám sousedku v tom vedlejším čtvrtomku, tam nikdo nebydlí. Takže já teď ten chodník až od cesty na Vysoké až po ten chodník před těma svobodárnama zametám, je to přesně třicet metrů. Ale těch 30 m mám n starosti v zimě já, ale dělám to pro sebe, tam nikdo jiný nechodí.

Máte tam dostatek té posypového materiálu?

To tam jsou ty kontejnery, ale když to tak vidím, jak to tam přivezou, tak to i idvezou. Je to tam nevyužitě. To by k tomu museli dát i nějakou lopatku, a kdyby tam zase byla lopatka, tak ji někdo šlohne. Takže je to tam ty posypové materiály, i v naší ulici je, ale nevyužívám to. A já navíc odmetám, takže nepotřebuji ještě sypat.

A co svoz odpadů, máte popelnici u domu?

No to máme všichni u cesty, jak končí ten chodník u cesty. Popeláři jezdí prav. každou středu. Popelnice je u cesty, u chodníku.

Využíváte i sezónně přistavených velkoobjemových kontejnerů?

Dvakrát za rok, vždycky na jaro a na podzim, ano to bývá. Tak když něco je, tak to využívám, vždycky si to nachystám v tuto dobu. A zavezu to tam.

A je to dostačující?

Já myslím, že ano.

Rozvody inženýrských sítí

Rozvody el. vedení je teďka uděláno nově. Podle norem EU, to bývaly původně dráta, na těch střechách, ale teďka už je to vedeno jedním silným kabelem, venku. To je nové. Přívod vody a odvod kanalizace je původní, od Baře. Ta kanalizace, už se někde stalo, že se propadla, protože ona je udělaná z betonových rour, takových slabších. A už se stalo, že se to propadlo a museli udělat nové. Nám pořád zatím slouží.

Nemáte ve sklepě prosakující spodní vodu?

Jo, to máme. Máme tam, když prší, tak ani, máme ve sklepě vodu. Není to vůbec suché, ne ne.

A odvod povrchové vody Vám nedělá potíže?

Ne, tam u nás to ještě tak není. Tam to odteče. Vedle svobodárny krajem toho chodníku se utvoří taková strouha a tam to odteče. Tam problém není.

Navštěvujete místní obchod?

Občas. Chodíme tam na čerstvé pečivo. Ostatní věci nakupujeme v těch marketech větších, na jednom větším nákupu.

Mělo by být více obchodů na L.?

Já nevím. Teďka je to velice sporné, protože se má pod sportovní halou postavit to velké nákupní centrum. Už se proti tomu psala zase petice, že to tady lidi nechtějí. Já jsem pro, jestli to tam chcou, ať si to postaví. Je to pro lidi, je to pro mladé. Kdyby tam byl park, jak chtějí, stejně by se tam jenom scházeli výrostci po nocích. V té oblasti, kde to má stát, my jsme tomu říkali dřív smeťák, tam nic nebylo. My jsme di tam jako děcka chodili hrát. to bylo zarostlé lebedou. Tak radši ať tam stojí to. Já

jsem pro, viděl jsem ten projekt, není to nic hrozného, vysokého, že by to sem nepasovalo... Já jsem byl vyloženě pro, ať to postaví, aspoň budu mít kam chodit na pivo.

Auta a provoz na L. Vás nějak neomezuje?

To nese doba. Tam třeba na Podvesné, mám tam kámoša, tak tam když to projdu, tam je opravdu auto vedle auta zaparkované, protože tam lidi garáže nemají. Tak ty auta stojí no i na naší ulici, Ale mě to nějak nevadí, když už někdo to auto má, někde ho musí píchnout. Neomezuje mě to, když jdu po cestě. Řidiči jsou celkem ohleduplní. Tam to na závodění není. Ty ulice jsou úzké, a tak různě zvlněné, takže tam kdyby se někdo pustil nějakou rychlostí, to určitě ne. Jediný chodník je tady v ul. Mostní. To je taková páteřní komunikace, tam jezdí trolejbus a tam to ani jinak nejde.

Jak Vy využíváte v současnosti Vaši zahrádku?

Je to květinová zahrádka a jinak zatravněná plocha. Já se o to starám, seču to.

Kolik času během léta třeba trávíte na zahradě?

Máme tam takové posezení, takové zákoutíčko venkovní. No tak jistě, tam sedíme furt, přes léto. Vnoučátka se těší až přijedou a budou si opékat buřty, špekáčky, máme tam i ohništětko malé. A oni se tam proběhnou po tom trávníčku a jsou tam velice spokojené. Já říkám vždycky, já nepotřebuju chatu. Hodně lidí, co bydlí v činžáku, mají chaty, aby se tam odreagovali. Já vždycky říkám, já toto nepotřebuju, protože já mam všechno u baráku. Mám tam předzahrádku, mám tam to posezení i s topeništěm takovým. Takže já jsem velice spokojený. Já jsem ve městě, jak na chatě.

Máte na Vysoké vzrostlé stromy? Nenastal tam nějaký konflikt? Město to pravidelně probírá?

Jsou tam, jsou, ale už staré.

Kdy jste si Vy osobně začal uvědomovat, že bydlíte v ojedinělé čtvrti, co se týče architektury?

No jako děcko určitě ne. To jsem odběhl spíš do lesa. Až potom, dejme tomu na škole až jsem začal trpět takovým tím zdravým patriotismem, takže jsem si začal o Zlíně a i o Letné sbírat a doplňovat historické věci o městě. NO a ta L. je nejstarší zlínská čtvrť, kterou postavil Baťa, aby lidé, kteří pro něj pracovali, aby měli kde bydlet, což je podstatné a aby měli nejbliž do práce. To byl původně les. On ty pozemky výhodně koupil, les vykácel a dneska už je tady L. Pak už postavil další čtvrť.

Pokud by jste měl L. porovnat s ostatními Baťovými obytnými čtvrtěmi, čím je L. jiná?

L. je specifická tím, že kolikrát se tam aj pěkně projdete do kopečka. Jo, že někde je to i pěkně strmý kopec. Ta poslední ulice (A. Randýskové), tak to se mi líbí, Kdežto ta Zálešná, Podvesná, to je jak na Hané, to je rovina. Je to sice kolem řeky, ale ocenit to můžou tak možná cyklisti. Ta L. je specifická tím, že je ve svahovitém terénu. Je to trochu podobné jako Lesní čtvrť. TO se mi tady líbí strašně.

Vy osobně máte dobré sousedy, máte vzájemnou důvěru?

Jo, mám dobré sousedy. Ale jo, vycházíme si vstříc. Já jim třeba říkám, vemte nám poštu a tak..Pohodové, tam nejsou vůbec žádné problémy. Ikdyž jak říkám, dneska už každý žije nějak

uzavřeně. I přes to léto, když tam máme to zákoutí a my sedíme venku, tak na nás nikdo nevidí a my na ně taky nevidíme. Ale sousedské vztahy, že bychom tam na sebe nějak vykřikovali nebo hrozili si pěstma, že by něco někomu vadilo, tak vůbec ne. Já osobně, když někdo něco chce, tam si udělat nějaké parkoviště nebo něco, tak já říkám, tak si ho udělej, mě je to jedno. Ať máš to auto kde dat.

Existuje něco, co by mohlo lidem na L. znepríjemňovat život?

Ano. Rozmohl se mohutně chov domácích zvířat. Psi a kočky a nejhorší jsou ty kočky. Tam byla jedna sousedka, teď ji vystěhovali, ale tam to bylo šílené. Ta měla myslím 10 koček a ona je neměla doma. Takže ty kočky byli furt na ulici, no a to byl děs. Tak to mě teda velice vadilo, protože, nejenom ty výkaly, a že to hrabalo zahrádky, ale já tam mám dvě budky. Kde se mně vrací sýkorky a vyvádějí mladé a ony ty kočky potvory na ně číhaly... Takže jsem ty kočky plašil a vyháněl, jak se dalo. No a teďka, když už se ta paní odstěhovala, tak už je tam takový zdánlivý klid, ale kočky mi vadily strašně.

A z Vašeho okolí chová hodně lidí psa na Vysoké?

Jé tam je psů, hodně. Jenomže ty psi, nejsou venku. Nemají, jako na dědině, psí boudu... Ti lidi chodí se psem jenom na procházku ven. Mají to na vodítku a někteří i to posbírají ty exkrementy. V noci to neštěká.

Komunikace s magistrátem, ke koupi bytu jste se rozhodli okamžitě?

Ano. A posléze nebyl důvod ke komunikaci s magistrátem.

A věděl byste kam jít?

To určitě, že ano.

Existuje úřadovna magistrátu přímo na L.

Ano. Tady kousek níž v Kotěrově. Nevím jak je to navštěvované, ale je.

Momentálně jednou za 4 roky organizuje město setkání s občany Letné.

To byly mnohdy velice živé diskuze. Ale teďka už to dlouho nebylo.

Teď to má být začátkem března.

Ano, no tak to bude dobré, to vždycky bývalo v družině školy. Tam lidé zajímaly dost tyhle veřejné věci. Třeba konkrétně ta ul. Mostní, to je tankodrom. To ještě, když byl primátor Dostál a to už je kupa let, tak říkal, že ulice Mostní půjde do generálky, protože tam ty kostky jsou od minulého roku. A do dneška je tam ta cesta tak. Trolejbus jede, poskakuje, to je šílené, to je děs. Všechny cesty i veřejné chodníky jsou tady dost zanedbané. Dlaždičky jsou rozbité. Tady u našeho je veřejný chodník, tam hodně lidí chodí k doktoru Kuběnovi, ten je hrozný. A tam ten živý plot, o to se nikdo nestaral. Ty veřejné chodníky jsou hrozné. Silnice i chodníky, tomu není věnována dostatečná pozornost.

Změnil by jste Vy něco konkrétně, kdyby jste mohl?

Ne. Žiju tam celý život a nedovedu si představit se někam odstěhovat. Když mám tu zahrádku, sedím venku, jsem obklopený v zeleni, nedovedu si svůj život představit někde jinde, třeba v činžáku.

Rozhovor č. 14

Délka rozhovoru: 73 min.

Jana: žena /40 let/ čtvrt domek

Vzd.: vysokoškolské

její přítelkyně

Jak dlouho bydlíte na L.?

5 let.

Znala jste prostředí L. před Vaším přestěhováním sem?

Před tím jsem bydlela za divadlem. Znala jsem L. z uliček, kterými jsem chodila do práce, protože tady pracuji. Neznala jsem ty meziprostory mezi jedn. domy. A vybrala jsem si tu lokalitu kvůli tomu, abych to měla blízko do práce.

A byl to jediný důvod?

No, tak já chodím pěšky do práce, tak jsem hledala něco, aby to bylo blízko. A taky to bylo tím, že jsem ten byt kupovala přímo od města. To bylo výběrové řízení. Tohle byl vlastně stěhovací byt. Takže to se týká převážně téhle lokality, tím že L. byla poslední čtvrt, kt. se rozprodávala a město si tady drželo stěhovací byty. Kdo tu bydlel před tím nevím, ale prostě to byly byty, které patřily městu a byly poskytovány lidem, kteří zrovna potřebovali byt. Tady v tom domku byly dva byty stěhovací, tady naproti byl další.

Stěhovací byt?

To takhle nazývali přímo na magistrátu. Vlastnilo je město a poskytovali je lidem, kteří potřebovali bydlet. L. se celá postupně rozprodávala. Pak město vlastnilo množství bytů a rozhodlo se bytový fond rozprodat, změnila se bytová politika města, před tím to byly listiny čekatelů a potom už se přistoupilo i k výběrovým řízením, obálkovou metodou.

A myslíte, že tady podobné byty ještě město vlastní?

Já myslím, že pokud tady jsou, tak je jich už poměrně málo.

Zajímala jste se při koupi bytu i o koupi zahrádky?

Já jsem spíš ze všeho nejvíce uvažovala o finančních nákladech. A v té výši připadaly v úvahu pouze garsonky na Jižních Svazích nebo tady ten čtvrt domek. No tak jsem si řekla, že když ve Zlíně, tak radši ve čtvrt domku. I když to je tady ten úplně nejmenší domek, a tenhle je ještě navíc obrácený na sever a má taky miniaturní plochy kolem. Tak jsem to brala tak jak to bylo. A až jsem se sem po koupi nastěhovala a začala opravovat, tak jsem přišla na to, že tady kolem toho celého domu je taková velká zahrada, kterou využívají majitelé okolních bytových jednotek.

A co dělení té ohromné zelené plochy?

To je taková ošemetná záležitost. To je právě, jsem se na to ptala, protože když jsem tu přišla, tak jsem třeba zašla tady za panem sousedem, protože taková velká plocha, jestli bych si třeba nemohla zasadit pár rajčat. Tak on se divil, pak teda řekl, že jo. Ale pak tam jako chodil a mluvil mi do toho. A pak mě začal pomlouvat, že to chodím zalévat až večer, když přijdu z práce, že nemám čas a proč já bydlím v domku a nebydlím někde v garsonce, že já nemám čas. A tak. Tak jsem se tomu už příští rok chtěla vyhnout, protože tam po mě třeba večer něco volal, proč chodím po jeho zahradě a tak... Já když jsem sem přišla, tak jsem se představila se všemi sousedy, řekla jsem jim, že tady budu bydlet, že ten byt budu spravovat a že tady teda bude nějaký hluk. A že budou občas nutné odstávky vody, protože tady když někdo potřebuje zastavit vodu, tak v podstatě nikomu v domku neteče. Takže tohle všechno proběhlo. Tady souseď přes stěnu je starý pán, kt. je moc fajn. Akorát hůř slyší, takže s ním si člověk jako moc nepopovídá, ale je takový hodný. Tam pak bydlel ten druhý takový starý pán, kt. už nebyl tak moc hodný a teď tam bydlí nějaký manželský pár, možná je to rodina. A pak tady bydlí takový starší pár, no Ti kdyby tady nebydleli, tak možná byla i trochu ráda. No oni původně bydleli tady v tomhle čtvrtdomku a pak se přestěhovali diagonálně do protějšího, v rámci tohoto celého domku a ten si potom odkoupili.

Mě to jako tady s tou zahradou přijde hrozně nespravedlivý, protože tady ti souseď, tak oni vlastně využívají celý pruh obrostlý, mají tam garáž vybudovanou. Mají to veliký, je tam pomalu sad. Pak ti druzí souseď ti využívají jakoby zbytek té zahrady. Pak tady ten starý pán, ten už nemůže, tomu tady jezdí syn to ostříhat. A ten tam má jediné dvě trnky a trávu, tomu nevádí, když si tam postavím tady ten komposter, abych si tam uložila někde dřevo. A oni mají tady to a my máme tady ten kousek kolem té jedné trnky. Přišel tady souseď, tady od naproti, kt. je takový fajn, ale vy by jste měla právo so tady postavit nějakou budku. Tak domluvte se s nima. Jenomže to je právě že tak, jako domlouvejte se s nima. Já jsem na to zatím tak nějak rezignovala. Já jsem si zatím tak poklidila ten svůj plácek tady, udělal jsem si tu zídku, abych si mohla udělat parkovací stání. Udělala jsem si takové drobné místo, kde si dá sednout a to mě vlastně stačí, tady. Ale bych ráda, kdyby tady bylo kus místa, kam by se dala ta bouda postavit, protože ta bouda není natolik mokrá jak sklep, tam se nedá skoro nic dát. To je jako šílený problém tady s věcmi.

Pomůcky na udržování zahrádky máte?

Já si půjčuju, protože v tom sklepe by to stejně hned zrezlo. Od kolegy, který tady na L. bydlí a má šopku a sekačku. A pak nějaké to nářadí mám v jedné části toho sklepa. Ono se to nezdá, ale ono toho docela je dost, počínaje metlou, lopatou na sněh ...

Napadlo Vás třeba ten problém s členění zahrádky řešit přes magistrát?

Já jsem se ptala na magistrátu, nebo na té správě nemovitostí, když jsem si ten byt kupovala, kdo to má na starosti, tady tyhle ty věci. A oni mi řekli, že tady to je na dohodě mezi sousedy. A úplně se z toho vykroutili. *Nikomu se do toho taky moc nechce, nemá proč taky. A každý to má tak zaužívané a tak jak to je, je potom těžké to dorozumění, když ty vztahy se sousedy nejsou úplně ideální.* Já mám v plánu teďka na jaro se na tu správu nemovitostí zase zajít poptat, jak to teda vlastně je. A pokusit se tady se sousedy vejít v nějaké jednání.

Magistrát má tady na L. svoji úřadovnu.

Jo? Zdá se dobrý tip.

Taky má být v březnu sezení občanů L. s Magistrátem.

To jsou věci. *To jsou věci. To se musíme dovědět takhle z venku...*

Všimla jsem si, že máte kolem zahrádky menší plot, branku i živý plot ...

No tady už částečně byl ten nízký živý plot, pak ještě ze strany od chodníku je živý plot, já jsem potom vysadila ještě kousek kolem popelnice, aby se trošku zamaskovala. Pak jsem tady vybudovala tu zídku, tu jsem chtěla nechat porůst popínavýma rostlinama, ale zapíchala jsem tam vrbky, aby se měly ty rostliny kolem čeho popínat, ale vrbky se rozrostly, ale to mně nevadí, nakonec vytvořily ten kýžený plot. Je poměrně transparentní, takže pocitově to stačí.

Nezavítal Vám tady za Vaše oplocení nezvaný host?

Zvířata to nebudeme počítat. *Ty nám nevadí.* Ale tak mě to přimělo udělat branku. Ona tam nebyla, ona není zamykatelná, prostě jen zavíratelná. Protože se mi tady ztrácely věci, ztrácely se mi tady kytky. Já teda venku věci nenechávám, ale ty kytky v květináči se mi ztratily. Kytky z okna, pak mi dokonce tady ukradli starý rezavý hrnec. To jsme měly takové společné téma se sousedkou tady od naproti. Ona mi teda taky říkala, že jí už ledasco ukradli a právě mě obdivovala, že já s to tady snažím tak zkrášlovat těma kytkami. Protože ono to jako toho člověka dost odradí, když se mu to pořád dokola ztrácí. I ta sousedka byla vždycky zklamaná. Ale já jsem si řekla, že se člověk nesmí nechat odradit, protože pak to vypadá tak, že se to snaží všechno úplně oplotit, nebo už se o to nesnaží a pak to tady vypadá hrozně. Takže je to celkov takové neudržované. Díky tady těm drobným vstupům zvenčí. Já už jsem teda změnila taktiku, už nekupuji keramické květináče, kupuji plastové.

A s prádlem na sušáku máte obdobné zkušenosti?

Prádlo dáváme v létě ven, ale zatím nám nikdo nic neukradl.

A jiná, závažnější kriminální činnost?

Mám zkušenost, nechala jsem klíčky od auta ve dveřích a pak jsem přišla domů a teď tady stál hlouček kluků, taková sígři z ulice tady. A oni prej zavolali policii, protože nevěděli, co mají dělat, já jsem doma nebyla. Policie přijela, legitimovala kluky. No a já jsem asi v tom momentu přišla, tak se mě ta policie ptala, jestli mě tam něco nechybí... A chudáky kluky pořádně proklepli. Tak to byla taková pozitivní vlastně věc. A to auto jsem tady takhle nechala ještě několikrát. To se mi právě tady tak stává, třeba jsem něco opravovala a opřela jsem tady ven takovou dřevotřísku a za chvíli už přišli takové kluci, jestli by si to nemohli vzít na nějaké stěny do garáže, atak... Nebo když se tady měnilo topení, taky sem v zápětí přišli a ptali se jestli si to můžou vzít... Většinou se teda ptají. Pak tady třeba ležela kovová trubka z okapu asi tři roky tady ležela a najednou taky zmizla. A to takhle má víc lidí zkušenost, třeba když někdo vyklízí sklep, tak to stačí naházet před dům a někdo přijde a lidi si to rozeberou.

Co noční klid, neruší Vás tady v noci něco?

Akorát akce, které pořádá město. Když je to na náměstí Práce a pod kinem.

Potkáváte hlídky městská policie?

Ano, jednu dobu tady jezdili hodně často. Teď už je tady potkávám málo.

Takže L. je z Vašeho pohledu spíše bezpečnější ?

Mně se ve Zl. ještě nic nestalo, takže já se obecně ve Zl. cítím bezpečně. Já bych řekla, že Zl. je obecně bezpečné město. Nemám tady žádnou negativní zkušenost. Spíš to jsou takové drobnosti. Takoví TI nenechávají lidi. Vemou to, co vidí. A tak.

Ani z Vašeho okolí se na L. nic neztratilo?

Ne. A dokonce jsem neslyšela ani, že by tady někoho vkradli.

Svoz odpadu, velkoobjemové kontejnery?

Já to nesleduju. Tady je sběrný dvůr kousek, takže já to většinou všechno vozím tam, když je něco.

Popelnice na tříděný odpad máte jak daleko?

To je tady kousek, asi tři minuty.

Infrastruktura, silnice jejich údržba a chodníky?

Chodníky tady nikdo neudržuje. Tady jsou tak úzké chodníky, že to se prostě neudržuje, ti se prostě prošlapou. A cesty no až jsou tady všechny ty okolní, tak to prostě projedou tady, protáhnou to. Já vím, že tady ten malý kopeček, že mívají auta problémy. Podkluzují a na několikrát vyjíždějí.

Vy máte svoje místo na parkování, a co v případě, že Vás přijede někdo navštívit, má tady místo na zaparkování?

To je problém, protože co jsou teda parkoviště, tak to je tady Barli a tam jsem jednou nechala stát auto, přeparkovala jsem a pak tam byl dopis, že pokud se to bude opakovat, tak potom bude postih atak. Pak je tady relativně místo na park u vjezdu do jedné fy, ale tam je zase jeden soused, kt. má málo tady toho co má kolem, a že má málo tady toho všeho okolo, tak křičí z okna, on nebo jeho paní, že tam parkuje jejich syn. Usurpuje tento prostor, s tím, že oni to tam mají domluvené. A pak se jako nezdráhá používat ani vulgární nadávky.

Takže sváry mezi sousedy vznikají i díky autům?

Ale tohle je asi takový enormní případ zrovna tady tohoto jednoho konkrétního člověka, kt. má málo. A že se k tomu všemu chová, jako by to bylo jeho vlastní.

Co kdyby město nabídlo občanů L. garáže, Vy osobně byste to přijala?

Já spíš jediné z důvodu, že bych to využívala jako sklad věcí jako jsou lyže, kola a tak... Já auto nějak garážovat nepotřebuji, беру to jako spotřební věc.

S výstavbou plánovaného nového nákupního centra tady v těsné blízkosti L. souhlasíte?

Podle mě je to naprosto špatný... Byla by velká chyba města, kdyby tu stavbu tady povolili. Na sportovní hale je sauna, kt. by si zasloužila zrekonstruovat...obchodní dům, by si zasloužil... To zatížení křižovatky na Březnické, už teď to nestíhá, když je hokej. Všichni parkují kde se dá. No ono to už teď to území maličko ovlivňuje, protože je jakoby zmrazené. Čeká s jak to dopadne. Byl tam autobazar, ten tam už není teď je to taková zpustošená plocha, se kt. se nehýbe. ...

Myslíte, že se to týká celé L., to ohrožení?

Myslím, že pouze ulic bezprostředně přiléhajících k tomu potenciálnímu centru a pak ještě ulice Mostní.

Nesetkala jste se s problémem vedení inž. sítí?

Odpad jsem napojovala na stávající, nemohla jsem jej vyměnit, protože ten vede pod sousedovou čtvrtkou. Problém je v tom, že jsou tady tenké stěny, takže se nedá příliš zasekávat do stě a pak trubky mají malou ochranu vrstvou, takže to třeba vlhne a pak se tam dělá plíseň... Já jsem zrekonstruovala vnitřní rozvody a to taky pro to, protože jsem si myslela, že se tady dám svůj vlastní vodoměr. Ale pak jsem se dověděla, že si ho tady nemůžu dát, protože oni to rozpočítávají nějak na celou Letnou, nebo na nějaké díly, podle nějakých ulic. No tak to jsem potom pochopila, proč si tady každý večer lidi kropí ty svoje zahrádky a auta... že tady vlastně všichni za vodu platí stejně, podle celkové spotřeby... To třeba na to doplácí i tady ten starý souseď, to on musí mít ještě menší spotřebu než já a naopak ten souseď s velkou zahradou, který ji taky patřičně kropí, tak ten musí mít spotřebu enormní.

Prosakuje Vám voda do sklepa?

Ano, nedrží se tam teda voda, ale stěny jsou vlhké.

S povrchovou vodou tady problémy nemáte?

Ne.

Co místní služby?

Tady jsou v blízké vzdálenosti dva malé obchůdky. Musím se přiznat, že dřív jsem tam chodila častěji, ale je to kvůli sortimentu, že už tam moc nechodím. Nejbliž je tady Billa na obchodňáku a tam je i zdravá výživa. Potom je tady ten Interspar. Ten místní obchůdek využívám fakt jen pro základní potraviny a když zrovna něco potřebuju.

Měla by mít L. víc menších obchodů?

Myslím, že by jenom stačilo změnit sortiment v těch stávajících. A on by to možná i ten místní obchodník udělal v případě, že by tam lidi chodili pravidelně a ten sortiment si pravidelně kupovali.

Ostatní specializované služby?

Myslím, že tady něco je, ale já když si takové věci hledám, tak hledám většinou specializované přes internet...

Co restaurace a hospody?

Bylo fajn, když tady fungovala Barli. (začala znovu fungovat) No a to je právě to, já nikdy nevím, jak to tam je. Od té doby co tady bydlí, tak ona byla asi 4x zavřená, měnila majitele.... už mě to otrávil. A navíc vždycky ty všechny změny, co se tam dějí jsou k horšímu...

Takže vy byste uvítala nějaký společenský prostor na L.?

Určitě, kdyby tady bylo, něco slušně fungujícího. Na sportovní hale je něco, tam vím, že chodí lidi na pivo. Pak je tady ten Mamboo bara a Soptík. Ale my tam teda jako nechodíme, nebo když už tak možná ven. Možná štangasti.

Pomohlo by L., kdyby měli místní obyvatelé nějaké místo pro společné setkávání?

Já si myslím, že něco takového by možná bylo fajn, kdyby se tam.. . spíš takový prostor, kde může přijít víc lidí a nemusí... Tady v rámci L. je několik dětských hřišť, akorát, že jsou staré. Někdo tam seče trávu, to jo, ale to je tak všechno. Tady kousek výš je třeba taková oplocená plocha a je tam pár herních prvků a plácek, ale málo lidí tam potkávám. Pak třeba je tady to hřiště v lese, což si myslím, že je parádní a pod lesem, tak je taky takové malé hřiště. Pak u školky je taky ještě, jedno, ale takové, fakt, no starší, ale tam jsem viděla děti si hrát víc. Takže to si myslím, že ty plochy co tady jsou, kdyby se zrevitalizovali, tak by to mohlo stačit. Takže tak nějak z rozhovorů těch lidí, jsem poznala, že to byly ty místa, kde se potkávali. Já s myslím, že kdyby tady byla nějaká hospoda, kt. by měla u sebe dětské hřiště. Slušnou zahrádku, nějakou plochu, že by tam lidi chodili. Nevím, třeba je to moc optimistický náhled. Maminky s dětma tady jsou, a když někdo třeba přijede večer domů a pak si chce třeba zahrát volejbal, tak tady lidi jako nemůžou vyvíjet ty sportovní aktivity. A tak to, že by se tam dalo někde sednout, nebo třeba i ten pétanque a mít u sebe pivo, nebo i když přijdou nějakí známí, třeba. To tady není. Sama tady znám pár lidí a nemůžeme si říct, jo potkáme se tam... Tady je vůbec problém ve Zl. tady s těma kult. zařízeními a kavárnami ... I v centru chodí do kaváren málo lidí. Podle mě by Zl. pomohlo posilovat tady ty kulturní centra v rámci jednotlivých lokalit, protože to by těm sousedským vztahům napomohlo určitě. Třeba na Lesní Čtvrti je tam jedna taková hospoda na rohu a ta je pořád plná, furt tam Ti lidi chodí.

Já myslím, když to funguje na jiných místech, tak proč by to nefungovalo tady. Když je někde nějaká plocha s občerstvením a tam jsou zároveň tři průlezký, tak tam hned jsou lidi, když je venku hezky.

Vy jako architektka jsem měla povědomí o architektonické význačnosti L. už dříve, ale zjistila jste tady po zabydlení něco, co jste třeba před tím netušila...?

Mě to tady zajímalo natolik, až jsem to zařadila do svého doktorandského studia, ale právě že jsem se chtěla dostat až k tomu, jak tady vlastně ti lidé žijí, jak využívají ty domky, jak si je přizpůsobují k obrazu svému a asi po naskupení a analyzování dat mě vyvstalo, že to vlastně není až tak zajímavé. Teď jsem v takové fázi, kdy vlastně nevím, co z toho vznikne, protože jsem se s tím tak obeznámila a vlastně ...

Omezuje Vás nějak MPZ?

Ano, to omezení tady je. Teď ještě jak si to člověk veme, jestli to je dobře... Já jsem si třeba chtěla udělat velké okno na východní stranu, protože jsem chtěla slunce nahoru do pokoje. Myslím, si, že kdybych si tam chtěla dát nějaké malé okýnko, to by možná povolili, i soused by si ho tam dal, to by nebyla žádná výhrada, ale já bych si tam chtěla dát opravdu to velké okno, aby tam šlo opravdu do východní, možná až jižní slunce, ale to je jako věc neprůchozí. Ale zase na druhou stranu, když chtěl tady soused dělat velkou lexanovou stěnu, tak jsem se oháněla tady tou příručkou, „ale vidíte, tady nemůžou být žádné obloukové prosklené stěny...“ a zatím jsem to brala jako takovou obranu, aby tady vedle mých dveří nevzniklo něco no...

Budoucnost L. proměňovat v závislosti na aktuálních požadavcích nebo zakonzervovat?

Já si myslím, že L. je vlastně jedna, tím že to byla vlastně první čtvrť, tak to má velkou urbanistickou hodnotu. A tím, že to tady bylo dlouhou dobu v majetku města a tím, že tady žili lidé, dejme tomu sociálně slabší, když vynecháme tu horní ulici, tak se tady těm přístavbám přistupuje později. Tak já si myslím, že to má význam tady tupeťu lokalitu chránit, protože na ní je hodně vidět ten urb. vývoj, vlastně počátku výstavby ve Zlíně. A na druhou stranu si myslím, že je vidět, že to nefunguje, ta ochrana až tak jak by měla. Za těch posledních pár let, co se ekonomická situace trochu zlepšila, všude se rozmohla plastová okna... a jenom co chodím ulicí Kotěrovou, tak tam bych řekla, že se 50% vyměnilo. Je sice psané, že mají mít okna meziokenní příčky vsazené ale 90% oken, je to vsazené mezi skla. A je to úplně jasné, proč to je, protože když jsme tady dělali nějakou rekonstrukci a já jsem zjišťovala, jak to lze udělat v plastových oknech a bylo mi řečeno, že to ani nedělají... takže když tam má někdo jenom to „táčko“, má to nejširší, je to fajn. Tam třeba soused zrovna má jenom vodorovnou a už tam nemá ani tu svislou. A mají jenom úplně ty nejtenčí. Kdyby třeba město mělo seznam firem, které by byly schopné vyprodukovat jeden konkrétní profil, který by se potom tady použil... Protože je tady toho už tolik rozdílného. A kdyby tady v té příručce bylo doporučení, tak tady ty tři firmy Vám to udělají. ... Tak si myslím, že by to mělo význam. Protože momentálně jdou lidi jenom potom nejlevnějším. Ale kdyby to bylo podchyceno, tak by se i ta firma mohla dostat se svojí cenou dolů a mohla by konkurovat... Tak to jedna věc a druhá věc, že tady jsou postavené nové domky podle památkářských regulí z porothermu, a je to jakoby podomek s přístavbami. A ačkoliv je to podle toho tvarosloví starých domů... a vůbec, když se i původní podomek přistaví přístavbou, objede se novým páskem, tak se z toho úplně vytrácí ten starý dům. A když tady třeba přijedou nějakí lidi se na to podívat, co tady nikdy nebyli, tak si myslí, že tohle je ten starý dům. Takže to vlastně jakoby úplně ruší tu původní podobu, charakter, ten ráz, tu původní stopu. Takže si myslím, že to není šťastný způsob. Pro mě je důležité, aby bylo stále čitelné, co je původní a co je nové. Třeba i ty přístavby bych odlišila, protože to už je požadavek současných lidí, a ony mají jiný charakter. Oni mají právo si to přetvořit, je to jejich, koupili si to, už to není nějaké fy, u kt. pracují... Oni mají svobodu si to přistavit podle nějakých regulí. Ale to něco, by mělo být patrné, že jde o věc, kt. vznikla teď.

Ono to bylo jinak i v těch starých domech, nebylo všechno stejné, bylo okno na stěhování, některé mělo ventilačku, někde nebyla...mělo to svůj život. Ale třeba když se obkládá, tak je na výběr z několika druhů pásků, ale někt. pásy jsou úplně blbě. Mají blbou barvu, blbou strukturu, to je jedna věc. A pak je to o spárování, a velikosti pásků. Většina pásků je 30cm dlouhých a většina zdí 30cm je dělaná z vazáků, případně kombinací běhounů a vazáků. Kdežto pásy mají formát jenom běhounů. Je to sice drobná věc, ale velký rozdíl, který je tam patrný. Pak třeba barvy tady těch překladů, na kt. bazírují památkáři, ale to taky tak všude nebývalo. A pak jsou to rohové prvky a ostění kolem oken. Především spára, protože spára se dá udělat tak, že se prostě zatlačí a bude hlubší a tím ta fasáda bude plastická. Samozřejmě levnější je to zaspárovat povrchově, pak to jen přetřít houbou a zůstane to všechno v jedné ploše. A není to takové, jak ty staré domy, které jsou vyspárované a když na ně zasvítlí slunce, tak ta celá fasáda hraje. To jsou zkrátka takové ty věci, kt. by šli udělat, ALE...

Takže jste spíš pro ten tvrdší diktát, ze stran magistrátu?

Právě já bych někde povolila. A jinde bych byla důslednější. Zatím je to tady spíš jako něco mezi. Vytrácí se čitelnost původní zástavby, protože splývá s novými přístavbami. A toto mi vadí nejvíc, a pak můžeme jít už k detailu, třeba jak by mohla vypadat oprava té staré části, tak aby se opravdu nemohla lišit od té původní.

Co říkáte no nové repliky vystavených domů na L.?

Ta bytovka je celkem v pohodě. Je obložená páskem, ale má udělané jinak otvory, má balkon, jako zapadá do struktury. Jako nijak neruší, ale je vidět, že ten dům je prostě novější. Nevadí mi. Mně spíš vadí ty nové, které nevypadají ani tak, jako podle těch památkových regulí. (53:51)

Co modelace terénu? Budování stupňů, schodů, všimla jste si toho, působí to na Vás negativně?

No, tady se dělají různé vyvýšení pro parkovací nájezdy. Vznikají terasy na malé bazénky, prostě vyrovnávací plochy na grilování, pergoly. Tady to tak je. To je všechno otázka míry, ono se to dá udělat nějak usměrněně a pak třeba osázením zeleně to tam nějak zakamuflovat. Anebo holt to pak může být tak, že je tam plocha na dvě velká auta...

Od koupi bytu jste už nejednala s magistrátem?

Ne, teďka možná jenom až jak jste zmínila ty sousedské vztahy.

Ačkoliv jste limitovány velikostí předzahrádky, máte ji poměrně malou... jaké jsou hlavní činnosti, jak ji využíváte?

Tak těch je spousta. *Můžeme tam snídat, protože ráno tam svítí sluníčko, dopoledne.* Ano dá se tam i večeřet, grilovat. Vejde se tam 6 až 8 lidí. A gril se tam taky dá dat. *Můžem si na trnku pověsit houpací křeslo.* Dá se tam číst, jako v houpací síti. Dá se tam pěstovat rajčata, v kyblíku, ale letos to moc nešlo, protože tam nesvítí slunko. Bylinky se tam dají pěstovat. Okrasné kytky se tam dají pěstovat, kt. nepořebují světlo.

Kolik m² má vaše zahrádka?

Já tady tu předzahrádku de facto moc nepoužívám, seču tam trávu a mám tam pár rostlin, aby to tam tak zahustili a třeba by se mi líbilo, kdyby tady mohla být nějaká socha. Ale toho se bojím, po těch zkušenostech. Bojím se tady jakékoli železa, by mi bylo uneseno... právě s Radimem jsem se domlouvala, že by to tady bylo takové pěkné. Ale jinak když se vynechají tady ty dva chodníčky, co tam jsou tak je tak 3x4 m. Ale to teda fajn, že je tady ta trnka, to je teda parádní. To je menší než terasy u nových domů, co teď dělají.

Co péče o živý plot a vzrostlou zeleň? Ohrožuje někoho vzrostlá zeleň.

Staráme se my. Někdy přijede ten syn od souseda, tem elektrickou pilku, tak se ho zeptám, tak ten to taky vezme. Spíš město ohrožuje vzrostlou zeleň, tím ořezáváním... Za poslední dobu tady takových stromů zmizelo.... Někdy se podívám na ty pařezy a nepříjdou mi nějaké špatné, že by byli v jádru poškozené. *Možná by mnohdy stačilo prořezat a oni ho hned pokácejí.* Vidím tady hodně těch lezců, jak prořezávají stromy, to jako určitě jo. Ale bohužel jsem jich viděla teda dost kácet, Třeba tupetu zimo, jsem se divila, kolik toho zmizelo.

Funguje tady důvěra mezi Vámi a sousedem, zrovna tím lepším?

No to je těžko, ten pán je starý a moc nemluví, je s ním těžká komunikace, když neslyší. *Ale jo když ho vidíme venku tak pozdravíme, on si pohládí psy a něco prohodíme.*

Koho berete víc za sousedy, lidi, co sdílejí stejný domek, nebo lidi odnaproti?

Odnaproti. To určitě. Tady Ti lidi co jsou naproti, to jsou jako úplní sousedi. Jo, když jsem pořebovala půjčit lopatu, tak jsem šla tady naproti za sousedem, aby mi ji půjčil. To je takový starší pár, zž asi i důchodci, ty jsou naprosto v pohodě. Pak tady paní odnaproti z té další čtvrtky je taky . A největší komunikační prostředek tady byly ty kytky. Když jsem byla v zahrádce a něco jsem tam stříhala, tak to pak přišla paní, nějak jsme si vyměňovaly kytky..

Co byste na L. změnily?

No asi jo. Asi kvalita toho veřejného prostoru, kvalita povrchu komunikací a i někt. chodníků. Mě se tady dřív líbilo, že tady byli zábradlí, kt. bylo ... Tady byly dvě barvy zábradlí, což teďka vymizelo, že ty zábradlí co byly normálně na ulici a nešli přímo k jedn. domkům tak mělo myslím že žlutou barvu a to co vedlo k domkům tak bylo zelené. A to už se teďka nedodrží. A to je věc, kt. mi přišla jako fajn. Kdyby to ve správě města bylo zahrnuto to dál používat.

Já tady bloudím neustále...

Ono to bloudění má své kouzlo, ale právě takové lehoučké vodítko... kt. se třeba nedodrží.

Jedinečnost L.?

To už jsem říkala. Že je tady vidět ten vývoj, ten urbanismus. Tady je důležité, že třeba tady stojí ten jeden domek s mansardovou střechou... A vůbec tady v té ulici jsou domky omítané, a mají okapy a svody a pak hned o kus dál jsou domy, kt. mají střední svod a jsou z režného zdiva... A pak je tady vidět i změna té zástavby, kdy tady byl ten původní Kotěřův plán a byly tady domy stavěny souběžně s ulicí, měli fasádu. A pak se to náhle změnilo a ty domy už jsou dál potom natočené už jenom jedním rohem... no a pak jdou souběžně s vrstevnicemi.

Takže převažuje architektonické hledisko před kvalitou bydlení?

Kvalita bydlení myslím, že má své omezení, velké. A hlavně v těch čtvrtomcích. Ten svah je severní, kdy vlastně dvě čtvrtky jsou přehřívané a dvě čtvrtky jsou nedosvětlené, to si myslím, že je jako fakt blbě. Ale zase ta čtvrť je blízko do centra, má to své výhody. Není to nikde daleko, nemusí se jezdit trolejbusem. Možná, že tam dál u Sparu už je to horší. Myslím, že to není bydlení pro každého. Ale že si člověk dává na ty misky vah, co jo a co ne. A co je důležité, tak aby se sem stěhovali lidi, kteří by si vážili toho, co tady mají. Aby to ocenili, protože pak k tomu budou tak přistupovat.

Specifické sousedství...

Samozřejmě záleží na lidech. Pak je to úplně jiné u čtvrt a podomku...pak taky u těch podomků, kt. mají dál od sebe zahrádky, větší plochu mezi sebou. K tomu dospěl Gahura, že to tak má být, že ty prostory jsou víc privátní, když jsou pořád sdílené, ale to je něco za něco. Buďto by tady mohly být bytovky a to by potom bylo všechno veřejné, anebo by se to tady neparcelovalo a všechno by bylo oplocené, tak pak tady není žádný veřejný prostor. Což mě přijde, že tady ta poloveřejnost těch prostorů je dobrá.

Kdyby město nabídlo odprodej pozemků, využila byste to?

Jasně. Pomohlo by to i kvůli problematickému vytyčování hranic?

Jo, ale potom už by ztratilo město to, že by se pak už nemohly bránit tomu, že by tady vznikly vysoké ploty a zdi ... To vlastnictví města je jediný regulační prostředek, jak to tady udržet. Protože tady ty poloprivátní prostory jsou vlastně jediné ty veřejné prostory. Což je tady tako kouzlem té čtvrti.

A co kdyby město začalo vybírat nájem?

To by mě nebolela, tady za těch pár metrů... *Kdyby člověku vyměřili jenom to, co skutečně využívá, tak je nám to jedno, top bysme platily jenom tady za těch pár metrů... a soused by zaplatil ty lány.*

Byla by to otázka, to je dost diskutabilní, kolik plochy tady kdo využívá. Ale zase ti lidi to tady hodně ctí, co je sousedovo. Já třeba když jdu do komposteru na susedovu půlku, tak se taky jakoby snažím být ohleduplná. I další susedi, co tady prochází, tak tady třeba jen projdou a zdržují se tam na své lavičce, co mají u domu.

Vybrala byste si čtvrti v případě, že by neměl vůbec žádnou předzahrádku?

To asi ne. Já jsem to brala, že byť i malá předzahrádka, tak že je to nějaký bonus a taky ta ulice, že tady není nějak zvlášť rušná. Domek na severní straně a na Mostní ulici, bych nebrala. Ale kdybych si mohla vybrat, tak bych si vybrala spíš podomek, protože si myslím, že to je fakt lepší. A možná bych si i postupně udělala přístavbu, když momentálně by mi stačil podomek...Ale když tady žije čtyřčlenná rodina, tak to má asi bez přístavby v podomku těžké, to je asi jediná možnost, ta přístavba.

Setkala jsem se s názorem, že se z L. stává bydlení slabších sociálních vrstev...

Podle mě se tady obyvatelstvo proměňuje, to určitě. A možná to tady i tak bude, protože mě přijde zákonité, že ty čtvrtedomy jsou cenově dostupnější než podomky a samozřejmě když je ještě špatná orientace a malá zahrádka, tak jdou ceny dolů. A když lidé nemají prostředky a chtějí bydlet, tak je to normální. To jsou takové ty startovací byty. Lidi starší zase, mají problém se schody, ti stejně potom bydlí jenom v přízemí. Anebo případy co já znám, tak tady bydlela třeba svobodná matka s dítětem, ale v momentě kdy už si někoho našla, tak hledali něco většího. Pro dva lidi s malým dítětem je to tak akorát, ale asi ne víc. Jinak to sociální rozvrstvení, vždyť dřív tady taky bydleli hodně třeba šičky, nebo svobodné ženy. I v rámci tady té L. je to rozvrstvené, dole jsou ulice se čtvrtedomkami a pak směrem nahoru, zvětšují se domy, zvětšují se parcely. Tam bydleli jiní lidi, než bydleli tady dole. A bylo to podle postavení v rámci firmy, tomu odpovídá i dispozice těch bytů, no. Když to řeknu, tak je tady relativně dost bláznů. Lidí co mají papíry na hlavu. Každý kdo tady bydlí, tak zná někoho, kdo má papíry na hlavu.

Rozhovor č. 15

Délka rozhovoru: 30 min.

Edmond, muž /41 let/ čtvrt domek

Vzd.: základní

Jak dlouho tu bydlíš tady na Letné?

Na začátek to musím propočítat, od 97, kdy jsem se vrátil z Itálie, takže 14 let.

A když jsi se nastěhoval, znal jsi tu někoho?

Neznal jsem tady nikoho. Letnou dodneška neznám pořádně, dodneška v ní bloudím a nevím, která ulice je která.

A jaký byl důvod nastěhování?

Tak chtěl jsem bydlet, že? Tenkrát s holkou.

Ty jsi říkal 97 a tenkrát se to tady od města odprodávalo.

Ano a v 98 jsem to odkoupil. Měl jsem tu trvalé bydliště od roku 87 a po revoluci jsem šel do Itálie 91, druhé, třetí, v 94 mi umřel děda, tak se to pronajalo na dva roky, zadarmo, protože naše máti je anděl, tak tam pobývali Hynkové z Podvesné a potom už si koupili byt, šli na Podlesnou, byt zůstal půlroku prázdný. V létě 97 jsem se s Lenkou vrátili z Itálie, nastěhovali jsme se a začali jsme tu žít.

Nedělal jsi tu rozsáhlejší úpravy?

Až později, roku 2001 jsem zboursal horní příčku, zateplil jsem si strop a udělal jsem všude sádrokarton, abych si zateplil.

Na všech stěnách?

Strop, aby neunikalo teplo. O čtyři roky později jsme se sousedé domluvili a udělali jsme si fasádu, která byla šílená, ještě původní, socialistická, břízolit nebo něco takového. Před tím tady byla normální fasáda a bolševik to změnil.

A co zahrádka? Dostal jsi smlouvu o užívání zahrádky?

Zahrádku tady automaticky máš. Ale nedá se koupit, všichni se o to zajímáme, ale patří to městu.

A jak jsou ty zahrádky rozdělené?

Tož podle nějakého výkresu, jsou už dané. Třeba já mám asi o metr pozemku víc. Děda dal kousek zahrádkářkám, starým babičkám.

A zaznamenal jsi nějaké tahanice o pozemky?

Ne, vůbec to nikoho nezajímá. Ani v mém okolí.

A jak to tady chodí s nezvanými hosty?

Tady žádní nejsou. Nikdo mě tu neomezoval.

A co ztráty věcí?

No, to poslední dva roky, před rokem tady bydlela v sociálních bytech nějaká rodinka, ten borec kradl, co viděl, svrchníky, co jsem tady měl tu nahou ženskou, secesní v uvozovkách, prostě nahá žena jak sedí, krásná jako dekorace, měl jsem k ní vztah, sloní noha mi zmizela s květináčem, protože byl barevný, lopata z garáže, ale když ho ta rodina vybydlela, tak od té doby nic. A když tu byly nějaké dětské gangy, tak tady se nic nikdy neukradlo, protože to tu bylo hájené.

A nějaké závažnější trestné činy?

Tak tady se akorát zmlátili, když šli z hospody.

Vídáváš tady městské policajty?

Vídával jsem je tu třikrát denně, tady naproti se vařil pervitin nebo když se ožerou cikáni, tak to je to samé, tak jezdívají.

Jak často sem jezdí?

Hlavně v létě, když pálí slunce tak jim jebe, protože víno jim stoupá do hlavy. Protože neumí ovládat svoje emoce, tak tady jezdí.

Měli by tady dělat pochůzky častěji?

Ne, na co?

Ty když jdeš večer Letnou, cítíš se bezpečně?

No, já nemám žádný pocit ve městě, město je město. V Praze to bylo horší, tam je tisíc uchyláků.

Když jsi odkupoval domek a jednal jsi s magistrátem, neměl jsi nějaký problém? Nepříjemné jednání.

Já jsem ani nejednal, přišel jsem tam, zaplatil a šel jsem pryč.

A od té doby jsi s magistrátem nic neřešil? Kdybys něco potřeboval, věděl bys, kam jít?

Tak bych šel na magistrát, nedávno jsem potřeboval na Podvesné posekat strom, na Podvesné, tak jsem šel na magistrát, tam mi řekli, že musím jít na druhej na zeleň města a bylo, že. Borec řekl, že mi to nepořeže a bylo, já jsem mu řekl, že je to o lidech a on řekl, podívejte se pane, já nejsem zaujatý a já říkám, je to možné.

A jak jste to vyřešili, sami jste si to vyřešili?

No, nevyřešili, on mi řekl, že je tam biotop, který zavazuje ptáčkům v hnízdění, tak jsem mu řekl, že je trapný a že si najdu svojí cestu nebo se zaměřím jinak a cesta se najde sama no a ono se to samozřejmě našlo samo, ta cesta a jednoduchá, po volbách obměnila se radnice, že? Na naší ulici je nějaký Kašný a on teďka vyhrál ve volbách a vymyslelo se sousedkou, oni to mají pronajaté od města

a to co má nakreslené, tak to má v pronájmu a ona jako pronajímatel může dát svolení k tomu pokácení toho stromu, protože je škaredý, vadí tam. Takže nakonec si ho já sundám.

Takže na Podvesné je to jinak?

Nene, to je všude stejné.

Že si říkal, že musela dát souhlas sousedka.

No ano, protože mi ukazovala mapku, kde můj pozemek je oplocen, ke které cestě, ale těch jejich dejme tomu metr šedesát krát pruh dlouhý osm metrů už je jejich, ale ty stromy stojí na městském pozemku a s tím nemá kdo, co dočinění. Na mojem pozemku mohu dělat, co chcu bez povolení, do nějakého objemu, můžeš si řezat, vsadit co chceš.

Takže na Podvesné máš ten svůj pozemek?

Nene. Můj je akorát ten barák. Tvůj barák a chodník je tvůj 80 nebo 110 cm kolem domu, takový chodníček, který máš zametat.

Ale když máš třeba živý plot? O ten se staráš?

Ano, to je tvoje, ale je to jejich, to máš udržovat ty, oni na to nemají prostředky a čas.

A kdo se tady o to stará?

Ten, kdo tam bývá, že? To je taková ta dohoda o tom užívání a ty si tam můžeš vysadit, co chceš. Já tam mám třeba bambusový háj a nikoho to nezajímá ani na to nepotřebuju povolení, mám tady smrk, jak krávu, který tady vyrostl sám spontánně, taky na to nepotřebuju povolení, takže já si vlastně můžu dělat, co chci.

No a kdo to tady seká?

No, my to sekáme.

A čím to sekáte, máš na to sekačku?

Kosákem a ten plot též kosákem, trávu sekačkou.

A kde to nářadí schováváš?

Ve sklepě.

V boudě nemáš nic?

Tam nemám nic, protože mi to ukradli. Já mám boudu otevřenou.

A kdyby ten čtvrt domek neměl zahrádku, tak bys to bral?

Tož určitě, bydlet v činžáku je nepředstavitelné, má to tady atmosféru.

A kdyby tady ta zahrádka nebyla a byl by to jenom čtvrt domek, to by se ti tady nelíbilo?

Zvykl bych si. Však bych se díval z okna na cizí zahrádku, která ale není moje, no.

Ale zkrátka ty zelené plochy tady k tomu patří.

Ano, ale kdyby to bylo jako dřív, jak to chtěl Baťa, zelený čistý trávníček, tak mi to nevadí, protože o to nestojím. Jde o toto, má to křivé stěny, má to kouzlo v uvozovkách, že tu je vlhko a tak.

Jak bys charakterizoval jedinečnost Letné?

Tak to nevím.

A tak znáš Podlesnou.

Podlesná je lepší, trávil jsem tam dětství, je víc soudržná, lepší lidi.

A čím to je? Taky se tam stěhují noví nebo tam zůstávají ti staří?

Noví, staří, kupují se noví, ale já nevím, já mám zažitou svojí ulici, vyrůstaj jsem tam a ona je dodneška furt stejná, akorát je opravená, že, děti děti a tak, že, je soudržná, je tam rovina, je vzdušnější, světlejší, nevím, toto je divné, tady, není to, z čeho bych se posral, nebo za co bych se rval, za co bych v Praze vykřikoval, bydlím na Letné. Proto nikde nechodím, neznám ulice atd.

Takže ti to tu nepřiřostlo k srdci?

Ne.

Máš boudu na auto, co když k tobě dojede návštěva, máš kde zaparkovat, jak je to tady s parkováním?

Mám tady dvě personální místa.

Takže s tím nemáš problém?

Ne, já jediný ne.

Takže kdyby ti město nabídlo garáž.

Nene, já mám garáž.

A nikomu nevadilo, když si někdo postavil auto sousedům?

Ne, tak jednou tam auto mám já, přijede a odjede, já to neřeším.

Takže žádný konflikt tady nenastals parkováním,

Nene.

A co třeba provoz na silnicích?

Tož ten tě sere, ale s tím nic neuděláš přes den, večer je klid a sobota neděle, hrobové.

A jak ty se stavíš tady k těm kaskádám?

No, samozřejmě negativně, že.

A myslíš, že by to ovlivnilo, celou tu Letnou jako celek?

Nene, celek ne, jenom tady nás. Ve druhé ulici nevíš, že tady něco je.

A to občanské sdružení, že tady vzniklo, tak o tom ty víš?

Ano o tom vím. Ale to je prej teďka utlumené krizí, ale stejně to budou stavit. Nevím, říkala mi to ta Jitka.

A ty už jsi tady hodně blízko k městu, využíváš obchody? Do Letné dál do obchodů nezacházíš?

Nene. Tam je Luboša, to je čurák, takže ho nepodporuju, neumí se chovat.

Takže nějaké konflikty si slyšel?

Tož ne, nic tam nemá, má to drahé a ještě je drzý. Když chci koupit rohlík, on ti vyčte, že si koupíš v supermarkátu salám a u něho si koupíš rohlík, tak se začneš hádat, ty mu řekneš, kdybyste tady měli něco, tak si koupím u vás, on ti řekne, že už víc nemůže a pošle tě do supermercada. Takže takový nějaký přístup, na to já se můžu vykašlat. My jsme tam chodívali s Amálkou, s Liborem, ten ho vždycky podporoval Luboša, no a když se začal takto chovat, tak jsem ho poslal do prdele a od té doby jsem si tam nebyl ani pro rohlík. Takže vždycky zajedu přes cestu.

A ty bys tady uvítal nějaký obchod?

Tož víš, že bych uvítal. Lepší než do supermercada, když můžu zajít do malého obchůdku. Říct dobrý den, jak se máte, nakoupím aj dráž a jdu pryč. Ale teď to nefunguje ve Zlíně nikde. Ani masny, zeleniny, nic nefunguje., špatné.

A co hospody, tady večer? Jako restaurace hospody na Letné.

Já nevím, jsou tady, ale já tam nechodím. Ti říkám, k tomu nemám vztah, že? Na Letné v hospodě jsem byl třikrát za život. Nahoře v Mambobaru. Divné takové, je to do kopce. Chodím na Novestu na jedno na dvě, ale nechodím tam vysedávat. Při práci po práci, během dne, někdy.

Takže s údržbou chodníčku a silnic ty si taky hlavu nelámeš?

Ne, zmetu si svoje a na cizí nešahám. Jak je to tady se sousedama? Máš svoje sousedy celý život, Kaláčovi, že, ty tady bydlíš. No a tady máme nové a to jsou čuráci.

Takže spíš lepší než horší?

Horší, zhoršili se vztahy z druhé strany, dupe podpatkama, když se zvýší hlas, tak se bouchá na zeď, takové agresivní.

Takže z druhé strany.

Ano, zdravotní sestra, hysterická zdravotní sestra a primář na patologii, zvláštní páreček. Lidi nezdraví, nezametají.

Oni se nastěhovali někdy nedávno?

Oni jsou v pronájmu, protože ten to propil, prodal půl domek, ten to koupil někdo a ten to pronajímá studentům atd., nechce dát tolik peněz a stojí za hovno. Nikdy to nebylo takové, tak špatné jak teď.

A co třeba dřív, když tady bydlel děda s babičkou? Tak co ti sousedi dělali pro tu soudržnost?

Tož posedávali venku na lavičkách, tady bývala lavička jedna, tam bývala lavička dvě a ta byla plná babiček a dětí a vnuků a pravnuků, normálně se sedávalo, koketovalo se, to bylo dobré. Všechny vazby jsou pryč. Ty jdeš ven, někdo na tebe hledí z okna a ani ti neřekne bů, kráva tam s dcerou a s kočičkou.

Tady býval i kulturní dům na Letné, myslíš, že by tady letňáci uvítali, kdyby měli nějaký prostor pro setkávání.

Já nevím, protože je neznám, já si myslím, že ne, že jsou všichni stejní.

Že jsou všichni tak uzavření?

Jojo.

Ty bys tady třeba nechtěl mít hřiště s petanqovou dráhou?

Ne.

Kolik času trávíš na zahrádce?

Tak v létě napiš - dost. Furt skalka, růže, rozmarýn, pažitka, petrželka, papričky.

A těšíš se na to, je to tvoje kratochvíle, je to tvoje zábava.

Jojo, to je, rejpat se v zemi to jo.

A myslíš, že je to nepsané pravidlo, co si lidi dávají na ty zahrádky. A co naopak vůbec nedávají. Nebo to čistě záleží na každém.

To je odraz každého člověka, co tam má, já tam mám bambus a travu. A ta paní ta má několik tisíc druhů kvítek, jarní, letní, podzimní. A vedle mají jenom travu. Paní Kalačová má třeba jenom klasickou skalku, že. Tu založil náš děda a on tam má svoje růže.

Tak kdybys mohl něco změnit, co bys změnil na Letné.

Tak já nevím, nebudu říkat, že je mi to lhostejné, protože to se neříká. Ty lidi bych změnil, samozřejmě nemůžu bránit ty, co byli předtím, ale ta náplava, co tady je. je to cizí, je to odcizené, je to smutné.

Takže kdyby existovaly nějaké prostředky pro zlepšení a nějaké semknutí těch lidí, tak bys byl pro, uvítal bys to? Někaké společenské akce?

Tož to ne, to jsem nemyslel. Vytratila se ta poezie, tož ahoj, nazdar, jaká, z okna do okna, ty lidi se odstěhovali nebo vymřeli a jsou tu cizí lidi, které to nezajímá. Pochybuju, že půjdou hrát petanque a budou se najednou zdravit nebo půjdou na discotéku nebo na karneval.

Co městská památková zóna? Omezuje tě nějak, to že magistrát si tady klade podmínky.

Zatím ne, to město nedělá.

A myslíš, že je to správné? Kdy ses začal zajímat o to, že je Letná význačná z architektonického hlediska, vnímáš to tak nebo ne?

To všude čteš, to je chloubka města. Každý o tom mluví a nic pro to nedělá, kdyby to město do toho šlo, jak jsem to říkal, kdyby ty zahrady tady vyčistili od skurvenejch skalek a garáží, kdyby to udělali, tak jak to bylo dřív. A udělat to čisté, tak jo. Ale pro některé by to bylo velké omezení. Pro některé jo, ale časem si zvykneš na všechno.

A co třeba teďka ty rekonstrukce. Nevadí ti, že se to upravuje.

Když to má stejnou barvu, tak to nevadí. Ale oni tam dávají, plastová okna, bílé zábradlí, jakési honosné, dělají z toho polovily tak to mě sere. Ale nemusí to bejt.

Do budoucna bys viděl Letnou, že se bude pomaloučku přeměňovat, aby naplnila ty požadavky nových a současných obyvatel, které ty požadavky se pořád zvětšují a zvětšují a nebo bys byl spíš pro opak nějaké konzervace?

Já nevím, mě je to jedno. Takže je vývoj lidstva, takže s mírou, jo. Letná je chápána jako sociální bydlení. No, to se mi líbí, je to sociální bydlení, ale přitom je to úroveň, když to srovnáš s nějakým segmentem na jižních svazích, jednu dobu se tu mluvilo o tom, že se tu bude rozšiřovat cesta, že se to bude bourat, takže bych dostal náhradní byt na segmentu, že, tam je to volný 1+1 garsonieru bych dostal, tak si to porovnej. No a hlavně je výhoda to inkaso, že. Život je krátký a proč utrácet desetitisíce za nájem, když ty peníze můžeš užít i jinak, můžeš je projest, procestovat, promilovat, cokoliv. Takže já jsem jako spokojený. Že mám málo peněz a hodně muziky, ale sousedi mě serou tady vedle, protože to se mě dotýká, když skajpuju v noci, ona na mě bouchá na stěnu, to by si neměli dovolit, ale to se bude ještě řešit. Tam ještě půjdu udělat nějaký pořádek a jinak nic, spokojenej jsem. Že lidi se nezdraví, tak to je jejich problém, že. Né můj, protože já su tady starý. Nebo, když někdo přijde nový, tak se přijde seznámit, řekne dobrý den, já buď odpovím nebo ne. A já že přijdu a oni na mě hledí a jako co jsem udělal. To je trapné a smutné. Jinak nic. Život jde dál.

Nějaké negativum, kvůli kterému by se tady nemuselo líbit?

Tak já nevím, já mluvím za sebe, lidé jsou jiní. Tys mi říkal o případu s Amálky, proč tady nechce Amálka zůstat v tom půldomku. Tak ona mi říkala, že jedem z problémů bylo, že tam nemá, kde zaparkovat auto. A ona je prý z druhé strany a u cesty prý nemá nárok na zaparkování auta, tam parkuje soused a ona tam nemá místo. A že tam má špatné sousedy. Nezdraví jí, nabubřelí, jsou závistiví, že nemá povolení, ale já se nazajímám o druhé. Ale mohl by to být důvod, sousedské vztahy. No.

Problém v kvalitě chodníků a silnic tady neshledáváš problém?

Tož samozřejmě, to je veliký problém.

Po Mostní jezdíš?

Nejezdím, tam si můžeš rozbít hubu. To je struska nebo něco, tam když je to mokré, tak...ale oni to nezpevní, to je prej památkově chráněná cesta. To je světový unikát, ne fakt. To je nějaká cesta, kam nalili strusku a bolševik, tam jsou i patníky, takže když jedeš na kole...jedna kamarádka z Itálie jela za mnou, krásným autem, ujelo jí to na dešti a ono jí to urvalo kolo, protože tam máš takovýto patník, takže já tam nejezdím, teda jezdím, ale pokud nemusím, tak nejezdím.

Ani MHD nevyužíváš?

Ne, málo. Chodím pěšky, však to je zdravé.

A co třeba ten les tady na dosah.

Ten je krásný. Chodím tam, málo a když jdu, tak jsem naštvaný, že nechodím. A to je obrovská výhoda Letné, trvá to 3,4 minuty chůze a ještě zabloudíš. Je to hluboký les. To je dobré a ještě to, že se tam dělá kyslík, že.

A když jste byly děti, kde jste si hráli?

Jenom někde u baráku.

Neměli jste hřiště?

Hřiště bylo tam, ale děda mě nepustil. Ale děcka na Letné si vždycky dobře hrály, v lese nebo na hřišti. Ale tam jak je Radim, tam je to jiné, tady jsi na okraji města.

A co třeba hokeje, rozčilujou tě?

Co s tím můžu dělat, přijdou a odejdou.

Kdyby přišlo město, že chce vybírat nájem ze zahrádky?

Tak ho pošlu do prdele. Ať si to vezme a stará se o to. Ale to se nestane, že, to tak je a to tak bude. Oni nemaj prostředky, aby důchodcům posekali keře, to jenom nejslabším občanům. Oni přijedou a ostříhají jenom keře, ale jinak spolíhají, že to udělá nějaký soused nebo vnuk. Nevím, kde ty peníze jsou, když se platí daně.

Rozhovor č. 16

Délka rozhovoru: 45 min.

Marie: žena /69 let/ půldomek

Vzd.: vysokoškolské

Já studuji ČZU, téma jsou nároky původních a současných obyvatel Letné.

Když si uvědomíte, že to stavěli jako dělnickou kolonii, přišli odněkud z kopanic, tam na Moravsko-slovenském pomezí, kde spali se slepicema a ovečkami v jedné místnosti, a teď tu měli koupelnu a záchod, zvlášť a ne na dvorečku, tak to byl komfort, v dnešní době to v leccems nevyhovuje.

Jak dlouho tady žijete?

Od narození, od 48 roku, naši se sem stěhovali v 31 jako do novostavby, a tehdy byli nadšeni, byl tady vymezený větší prostor mezi domky, když se podíváte tady se mají ty domky k sobě blízko, tady bylo plánováno, že udělají dětské hřiště, jenže do toho přišla válka a už se na to zapomnělo, tím pádem tady zůstal velikánský prostor, já ze svého hlediska mám dojem z tohohle domku, že jsem v ohromné svobodě a volnosti, že vidím do zelené, kydech byla u sousedů, tak vidím do chalupy vedle, tam už tolik zeleně není.

Vždycky jste spravovali celou plochu?

Ne, to je ústní dohoda, domku nad námi, ta jejich šopa postavená, tak to je ještě jejich pozemek a my jsme tady měli kanál odpadní u té tůje a tam byla hranice mezi pozemkem jejich a naším, tady byl kanálek, vedl dolů, za tím kanálkem zahrada patřila jim, to byla ústní dohoda, to nikdo nevymezoval, jak se sousedi domluvili, vysadily keře, tahouny.

A tak to zůstalo?

Zůstalo, potom se přistěhovali noví sousedé a vzali to jako, že to tady tak je, tak budem obhospořovat tady ten kus, který tady před námi starousedlíci obhospořovali, tedy ústní dohoda, záleží na tom, jaké chytne sousedy, někteří jsou agresivnější, tak si vymezují větší plochu, musím zaklepat (klepy na dřevo) my jsme tady takové konflikty neměli.

Když se sem přistěhoval někdo nový, nebyl rozčarovaný, že k jeho domečku patří jenom malá část?

Neslyšela jsem, každý to bral jako úzus, zatím to vycházelo, nevím, jak by to dopadlo, kdyby přišla nějaká nová dravá garnitura.

Co se týče údržby, je to náročné? Kolik to může mít metrů?

Mě se neptejte (smích), domek má 16 m dejme tomu, to jsou dva tři metry navíc, takže 20 m délka a takhle je to asi pět metrů, udělali jsme to tak, že (nejsem žádný velký zahrádkář), žádné velké zeleninové záhony, nebo květinové, tráva, manžel se stará o skalku, takže sekačku a osekává se.

Schováváte nářadí?

Máme tady postavenou šopu, šla jste kolem.

Máte to tam zamklé? Nestalo se vám, že se něco ztratilo?

Ne, zatím asi nikdo neví, že by tam něco drahého bylo, podívá se a řekne, ti nic nemají, tak kdyby se tam chtěl dostat, stačí kladivo.

Nějací nezvaní hosté?

Ne ne, kdysi tady u dole před dvaceti lety byl podnikatel, měl nějaké zboží, v noci mu vybourali zeď, vytahali to ven, před naší zahrádku to odnosili, my jsme o ničem nevěděli, museli být tak potichůčku, že jsme nic nevěděli.

Disponujete autem?

Ne.

Když k vám přijede návštěva, má kam zaparkovat?

Tak zaparkuje na ulici, když je to návštěva na dýl, tak dámě cedulku do auta, jsme na čísle...., kdyby náhodou přijel nějaký starousedlík a chtěl momentálně parkovat, tak přeparkuje, takhle se dohadujeme.

Sousedí se vám tady vystřídali?

Vystřídali dost, co jsou starousedlíci, tak to je sousedka, to je vnučka původních osadníků, tady dole se přestěhovala taky rodina hodně dávno, takže jsem vyděla vyrůstat děti, které teďka žijí jako dospělí manželé, tady nahoře se přistěhovala jedna rodina, ale jinak tady byli dlouho starousedlíci, naproti jsou mladí manželé, pán umřel a paní se přestěhovala do domu s pečovatelskou službou.

Letná je v památkové zóně, je hodnocená jako hodnotná ohledně architektonického konceptu, už jste to někdy vnímala?

Vnímala, ale vadí mně teďka, že se povolilo obkládání domků a každý tam dá pásky jaké je napadne, kdyby to aspoň volili k barvě té původní cihly syrové, tak by to zase vypadalo zajímavě, takže když procházíte tou ulicí, tak vidíte, jak jeden pásek má tu přirozenou barvu, pak si všimnete, že z druhé strany to obkládají fialovými pásky, takže půlka bude taková a půlka bude taková.

Dělali jste úpravy, měli jste problém s diktátem od památkářů?

Ne, oni zřejmě už povolili, že se musí zachovat to trojdílné řešení, tak se to s těmi pásky vnitřních oken řeší, někteří dávali euro okna dřevěná, trámký jsou širší, ale jsou to všechno vyklápěcí okna, jinak když se podíváte, tak povolili i ta plastová, ten rozdíl veliký zas není, na první pohled to nepoznáte, jestli to je to euro dřevěné nebo platové.

Ze strany magistrátu nebylo nepříjemné jednání? Negativní zkušenost nemáte?

Ne, jediné, to byla legrace, sem si říkala, když jsme podepisovali tu kupní smlouvu, tak jsme tam museli podepsat klauzulu, že každé vykácení zeleně budeme omezovat a konzultovat na životním

prostředí, tak jsme se cítili zvláště, protože na pozemku, který nám nepatřil, o které by se mělo starat město, o něj pečujeme, vysadíme ovocné stromy, okrasné stromy a když ten strom zahyne nebo potřebujeme oklestit, bychom museli utíkat za nimi, že to musíme kácet, budeme sekat trávu, můžeme se jich zeptat, jestli můžeme sekat trávu...(smích), to byly takové klauzulky.

Ty bylo v 90 letech, kde jste dostali smlouvu a užívání.

Ano, jsme to dostali k užívání, je v tom riziko, že když by tady chtěli postavit nějaký obytný dům, tak my s tím nemůžeme nic dělat, holt je tu místo a město má právo na tom place udělat cokoliv.

Kdyby se město rozhodlo rozprodávat pozemky, využili byste to?

No...nevím, jsme staří, spíše bychom to diskutovali s dcerou, nebo s vnoučaty, kteří by chtěli třeba přispět, zatím nevím.

Vyřešilo by to sousedské vztahy, kdyby to město rozprodalo?

Podívejte se, jak se hádají na vesnici kvůli tomu, že něco přesahuje přes plot, když se lidi nechtějí domluvit, tak nepomůže ani vymezení pozemku, vzpomínám si jak říkala maminka, souseď byl rázný..komín byla půlka domku oficiálně, zahrádka od komína je naše, souseď si vždy polil zámeček (nerozumím) vždy o kousek dál, aby byl za komínem, maminka pokývala hlavou, má na to právo, at si uryje, ...takže si myslím, že vymezení pozemku zase všechno nevyřeší, když se lidé chtějí pohádat, tak se pohádají.

Vzrostlé stromy, stará se o to město?

Vůbec, pokud se město stará, když se podíváte podél těch cest, ty vysoké stromy, tak vykáceli, nebo ořezali úplně, o ty ovocné stromy se nestará město vůbec, záleží na tom zahrádkáři, jak sám uzná za vhodné, jestli tam nechá starou švestku nebo skáci.

Je tady užitkové využití zahrádek?

Jak kdo, tady paní má záhonek na mrkev, petrželku a tak, ta spodní paní taky, další souseďka má rajčátka, okurky si pěstuje, stará se o to a někdy se jí podaří, někdy se jí nepodaří.

Žijete tady dlouho, kdyby měla porovnat letnou se Zálešnou, Lesní čtvrtí, má Letná něco výjimečného?

Já myslím, že má, má blízko k lesu, není to rovina, sice v zimě pro starší lidi je to hrůza, jít po zledovatělé cestě dolů k nákupu, to je problém, ale jinak si myslím, že je tvarovaná a položené pěkně, ta Zálešná a Podvesná my připadá, že je nahečmaná na sobě, a ta rovina mě vadí, tam mají lidi opravdu minimálně toho soukromí, lesní čtvrt' je udělaná zase pěkně, protože byla stavěna na konci 30 let, i ty domky jsou tam trošku jinak řešené, už jsou modernější.

Zmínili jste chodníky, o to se staráte vy?

To víte, že jo, i když to patří městu, odmetáme v zimě, silnice prohrnuje město, když napadne sněhu, tak to jednou za týden projedou.

Posypový materiál?

Solíme si chodník sami.

Technická infrastruktura, kanály, neměli jste problém s povrchovou vodou?

Zatím ne, to беру jako mínus, lidé aby měli, kde parkovat zasypali všechny rygoly, strouhy, jak to mám říct?, příkopy, které na každé cestě byly, takže co letělo z vrchu tak to příkop zachytil, takže přes tu cestu další voda netekla, teď tady byl soused několikrát v té své garáži vytopen, jak je to splanýrované, tak mu to hrklo po chodníku do garáže, kterou si udělal.

Spodní voda ve sklepě?

Tuky tuk, zatím ne, sousedi nahoře měli, to je taky, to co máte ve sklepě, přívod, tak to je vaše, váš problém a to si musíte opravit na své náklady, to co už je venku, tak by mělo být na náklad město, ale celý přívod kanalizace je váš problém, my jsme zjistili, že náš vývod vede až o ulici níž a kdyby se něco, nedej bože stalo, museli bychom ten výkop platit až tam.

Jak jste na to přišli?

Já nevím, prodali jsme kanalizace francouzům, aby ušetřili tak to vypadá, tomu já nerozumím, do toho nevidím.

Já jsem slyšela, že neexistují podklady technických výkresů, kde ty trubky vedou?

To nám taky dělali nové plynové potrubí, že budou dělat nové a zahlušovat to staré, přišel na mě, kde je to staré?, kde je vývod z domu, já jako 10 děcko, kdy se to potrubí dělalo, vím, že to potrubí, tady o schodku nějakým směrem, tak oni začali kopat, tady paní nic není, no já nevím, vy máte mít papíry...potom koplí o metr dál a..dyť je to o metr posunuté, já na to, copak to mohu vědět jako děcko?... že to jde šejdrem? nadšeně odhlušili, a to nové potrubí máte zakresleno? no to my nevíme, říká, tak o čem se chcete bavit? .. tak v tomhle je legrace, podle kanálu vím, že tam je hlavní odpad kanalizace, z vrchu a my se na to napojujeme takhle nějak.

Nestává se, že by se kanál ucpal?

Pokud jsem viděla výkopy, je to metr pod zemí a je tam taková roura, hlavní odpad.

Když potřebuje něco nakoupit, využíváte obchody na Letné?

Prošla jste si Letnou? Tady není žádný, jen na krátké, tam malý obchůdek a na vyhlídce, když potřebuju něco malýho, tak skočím na krátkou, když potřebuju maso, musím dolů do města, protože tam nají jenom uzenu, v ulici A. Randýskové byl nejdřív zelenina, potom řezník, vedle něho mlékař, na cestě zelenina, vedle koloniál, to znamená veškeré potraviny, o kousek dál opět smíšený obchod, jenom na té ulici 6 obchůdků, dokázali fungovat a uživit se, potom tam postavili market a už to je.

Vy byste uvítala. kdyby tady byl obchod postavený?

Byl tu obchod kousíček, mezi Podhořím a Letnou, prosperoval, než přišel interspar, to jsem šla nakoupit a za čtvrt hodiny jsem byla zpátky, teď jdu do spáru a dřív jak za hodinu se nevrátím, než se tam dostanu k pokladně a než vyběhnu kopec.

Ostatní služby?

Kadeřnictví je tady a potom na pohoří je druhé.

Nějaké opravy?

Ne, to musíte do města, na dlouhé, na padělkách nebo kde máte ...na Podhoří je sběrna chemické čistírny.

Obyvatelé se učí žít bez služeb?

Nebo vyhledávat..., zvedli v čistírně tak ceny, že se vám protočí panenky, takže si kupujete oblek, který si můžete doma sama vyprat.

Využívali jste školy a školky na Letné?

Tak, já chodila tady na Letné, jak ba'ta postavil prozíravě do každé čtvrti školu, tak tam sem chodila a moje děti taky, do páte šesté třídy, pak z toho udělali zvláštní školu, tady děti přešli do podhoří do nově postavené, anebo jezdili děcka do města, do školky jsem je vozila na vyhlídku, ta tam pořád funguje, ..tady bývaly prádelny než si lidé pořídili pračky, tady dřív v těch 50 60 letech služby byly, byla tu sběrna na opravu obuvi, ne že by tady byla opravna, ale mohla jste si je tam odložit a oni je někam poslali.

Místo té jedné prádelny je bar, myslím.

Ano, místo v té horní je další bar, všude hospody.

Večerní život je tady živý, rušný?

Tady žádné kulturní centrum není, u školy byl kulturní dům, teď je z toho dům naděje, takže musíte do města.

Pomohlo by, kdyby Letňáci měli možnost nějakého společného kulturního vyžití? Aby ty vztahy byly lepší?

Já nevím, jestli je na to doba, to starší ti se posadí na zahrádce a POKLEPEME KDE CO, ti mladí podnikavci ti nemají čas, ti sem chodí jen na přespaní, ...když maminka vykládala tak to bylo něco jiného, baťovská mentalita, když se sem přistěhovali v 30 letech, tak tady byli teoreticky mladí, že..nově nastěhovaní, ti se drželi, chodili na výlety, společně, když baťa dělal den otevřených dveří, tak tam chodili celé rodiny, podívat se kde tatínek pracuje, tak to bylo jiné.

Užil by se tady nějaký park s lavičkami?

Vyjdete ven, halekáte na sousedku, tak si de chvilenu k vám poklepat, protřepete rodinu a za chvíli zapadne zpátky, v létě je to něco jiného, to byste viděla, jak všechno vylézá ven, vyhřívají se na sluníčku a povídají si, teda tak kde to funguje, kde se nepohádali,....tady před rokem bydlela rodina, tatínek pil, maminka pila věčně tam lítaly těžké kalibry, tak sousedka naříkala, že to chytá z první ruky, tak tam to bylo nepříjemné...když se chytne taková rodina, tak to není fajn, jinak mladí si zvykli chodit do města na diskotéky, do divadla, na koncerty.

Z rušením nočního klidu nemáte problém?

Ne, tady vedle to měli pronajaté studenti, než se sem nastěhovala ta mladá rodina, tak studenti byli trošinku divočejší, a jednou chtěli zasvětit byt, začali ve středu ohníček pak popíjet, když byla jedna hodina a oni pořád zpívali a halekali, holky se překřikovali, tak jsem slyšela ja někdo z vrchu něco říkal, tak trošku ztlumili, ale za chvilku znovu, ve dvě hodiny přišumělo auto policajtů, chudáci, asi si neuvědomili, že jsou tu lidé, kteří musí do práce, ...to bylo jenom jednou, když sousedí něco slaví, tak posloucháte jak zpívají, když mají to výročí.

Hlídky městské policie tady vídáváte?

Ano, někdy, když stojím na zastávce, tiše proustím, po hlavní cestě, po mostní a tím pohlídali celou letnou, nevím, co vidí z vozu, večer jsem je tu neviděla.

Když se vracíte večer, cítíte se bezpečně?

Tuky tuk, snad jsem měla štěstí, já nevím, cítím se bezpečně, světlo svítí a mně nedochází, že by se mohlo něco stát.

Když jste doma, tak zamykáte vstupní dveře?

Ne, ty hlavní ne, zamykáme obyčejně až ty druhý dveře, manžel si dal na okna bezpečnostní pípátka, takže když se otevře, tak to začne strašně pípat, ...okna by musel rozbít, aby se sem dostal.

Jak využívaly děti letnou? Chodily na hřiště...

Syn je velikánský introvert, ten ani ne, ten seděl doma v knihách, dcera byla trošku divočejší tak ta s partijí kamarádů chodívala na dolejší hřiště, a s vnoučaty jsem chodila ještě já.

Hřiště jsou upravené?

Hřiště bylo upravené několikrát, bohužel nevím, kdo to dělá, ale když kolem toho jdete, tak vidíte pokácený plot kolem toho, tak člověku je z toho na nic, lidé co bydlí okolo, tak tvrdí, že to dělají opilci, oni tam sedí a popíjejí, najdete flašky rozbité,...děti si tam hrajou na pískovišti a vy abyste před nimi vybírala střepy.

Jsou to místní lidi?

Já nevím, já u toho nebydlím, vidím jenom pozůstatky, v 60 neblahých časech pouliční výbor udělal brigádu na hřiště děti i rodiče, dorostenci se potom o to starali, si to postříkali vodu a bruslili tam, čili si uklízeli i okolo, uliční výbory byli zrušeny jako nevhodná činnost (smích...), lidé se o to víc starali.

MANŽEL: tady se měli všichni rádi, to byla dělnická čtvrť, ta doba dnes postihuje všechno...

ŽENA: v 60 70 letech, když fungoval uliční výbor, tak se dokázali domluvit na té brigádě, někdy vám to nešlo po vůli, někdy jsem chtěla sedět doma a nejit někde na brigádu, bylo to kolem hřiště upravené a ty děcka tam musely taky zahrabat, viděly, že je to dřina a pak si to hlídali.

MANŽEL: organizovali jsme jim závody, každý rok 2x, a tak lidi žili, dneska nežije nic, škoda mluvit, jdu dělat do sklepa.

Já jsem se dozvěděla, že na Kotěrci je centrum volného času, tak je tam zároveň úřadovna městské části, má to na starosti jedna paní měla by mít úlohu spojovníka mezi Letnou a magistrátem, věděla jste o tom?

Já jedno odpoledne učím na ZŠ HARMONII a tam máme taky kanceláře a tam paní také sedává, lidi si postěžují a ona to předává dál, několikrát jsem jí říkala o odpadu, že na Andráškově je to zacpané a všechna voda valí od vrchu až někam dolů, tak paní psala a posílala zprávu a za týden mi říkala.....tak nám odpověděli, je tam vedle udělaný nový kanál a tenhle je zahlušený, říkám, že je zahlušený, to člověk vidí, ale ten vedlejší je postavený naproti na kopečku veškerá voda, která teče z vrchu, ho mýjí a teče okolo, on ho nesbírá, je tam jeden nezahlušený kanál, který nesebere ani kapku..(smích) takže asi nemají vděčnou práci.

Bývalo jednou ročně nějaké sezení občanů a města.

Je to ve zlínské zpravodaji vymezené pro čtvrti, bych si musela vzít druhé brýle, tam to bývá, která čtvrt kdy.

Pro letnou se to plánuje na začátek března.

No vidíte, máte větší informace než já.

Využívali jste to?

Tak, my jsme nikdy nebyli aktivní členové, když jsme něco potřebovali, tak jsme si to vyřídili na kanalizacích nebo plynárnách.

S magistrátem jste nemluvili jen kvůli odkupu domku?

Hmmm, ale to nebylo stejně s magistrátem, ale nějakým odborem.

Kulturní dům plnil společenské funkce?

Bývaly tam schůze, to bylo vždycky na prvním místě, občas tam bývala vystoupení.

Měl by se obnovit?

Tady si myslím už těžkou, to máte jinou prioritu, kdyby lidé chtěli...tou trolejbusovou linkou to není takový problém se tam dostat.

Vy využíváte, když nemáte automobil, že?:

Ano.

Vyhovují vám intervaly trolejbusu?

Ale jo, to jezdí po 20 minutách, to stačí, jdete tam na čas, na tu minutu a potom tam nečekáte.

Výhoda byla, tady byl závodní klub, ten byl samozřejmě podporovaný závodem, svitem, zps a tak, tam působila spousta kroužků, tam se lidé mohli vyžívat, měli spoustu zábav, teď to prodali nevím do jakých soukromých rukou, a najednou ty kroužky nejsou peníze, tak se stěhují ze závodního klubu,(nerozumím)...je tam herna, je tam hospoda, je tam, co ještě, masáže, prodává se

tam cosi, kultura už tam nemá co dělat, a přitom je tam velikánský sál, pak tam byl menší sálek, ty tam využívaly cimbálovky, posezení u cimbálu, to lidé velice rádi scházeli každý měsíc, nevím jak dlouho je tam nechají, než je vystěhují, vystěhovali dechovku.

Tam sídlila nějaká škola?

Ne, byla tam, nebo jestli ji už taky nevystěhovali.

Co byste změnila na Letné?

Akorát ten spravený chodník a [nerozumím].

Kostky jsou nebezpečné?

Na tom mám taky zásluhu, to jsem byla v 5 nebo 6 třídě, a šli jsme na brigádu, měli jsme ty velké tvárnice, z té škváry, těžké, měly snad 8 kg, jo, škrábalo to do rukou a pomáhali jsme dláždit, to bylo v 53? Je to hrozný.

Představme si budoucnost Letné, vám se líbí, to, že si lidé upravují domky vlastním současným potřebám, anebo byste se přiklápěla na tu stranu té konzervace?

Líbí se mi to, když se to upraví, ale aby to odpovídalo tomu duchu, jsou tam glazované, fialové a já nevím jaké, to už nevypadá pěkně, že, ...podívejte se šejdrem, vidíte? Vypadá to hezky, ale už to není barva syrové cihly, tady dole zase v té západní části si to chudák obložil pěknou páskou, ale měl nešťastný nápad, že si to natřel nějakým olejem, vidíte, že se mu ten olej sloupal a pásy jsou tmavé, a některé světlé, tenhle ten pán si přistavěl verandu, a na tu verandu dal obložení, které odpovídá těm cihlám, moc veliký rozdíl mezi tím nevidíte, čili takovému obložení bych dávala přednost, kdyby chtěli památkáři zasáhnout, tak by měli dbát na jednotné obložení, aby to odpovídalo té syrové cihle.

Když jsem šla k Vám, komu patří tahle šopka?

No, to patří tomuto podomku, teď už to vidíte...krásné volné místo, tady byly dříve dvě hrozně šopy zaneřádné, majitel zemřel asi před deseti, jeho dcera si to odkoupila, žije v Německu a počítá s tím, že si to upraví jako letní sídlo, a že tu bude bývat, já o tom pochybuju, v létě vyklidili šopy, skácely stromy, a teď s tím budou něco dělat, to je půldome, čtvrtedomek je, když máte v té pixle čtyři byty.

Toto je podomek? Ale má to dvoje dveře?

Ano, to jsou starší typy domků, dveře do sklepa...to jsou dveře do sklepa, vždycky je legrace, když přijde nová poštačka a klepe na dveře (smích), a my ji upozorňujeme, že tam nikdo není a my chodíme do sklepa tady z chodbičky, proto si stavěli verandy, aby když chodili do sklepa nemuseli ven, tak měli buď postavené nějaké dřevěné...zase záleželo, jestli člověk se přišel zeptat sousedů, může tady mít šopu..tak si ji postavte, on byl nějaký závodník, tak si tam montoval motorky, umřel a dcera motorky ne, tak co s tím teď, buď to tam zůstane stát nebo to vybouraj.

Měl by magistrát zasahovat lidem do úpravy zelených ploch, chodit, koukat, bodovat?

To nevím, asi mají jiné starosti, bývalo to, pamatuju si z dětství, těch vzrostlých keřů tu bývala celá řada, takže lidé měli ten pozemek ohraničený, bylo to lepší.

Vrátíme se k vaší zahrádce, těšíte se na léto?

Velice, kdyby ta zahrádka nebyla, byla bych nešťastná, u nás se totiž všechno během jara a léta děje venku, sednout si ke kávě, jdeme ven na sluníčko, sousedka ještě víc, ona je mladší o 16 let a ta se sluní...kdybych byla v činžáku, tak bych byla hrozně nešťastná, chcete-li jít ven z činžáku, tak se musíte oblíct, jdete n a veřejnost, tady si vyběhnu v haleně a nikomu to nevadí.

Dozvěděla jsem se, že na druhé straně Letné, se má stavět nějaká kaskády, slyšela jste o tom?

Ano, to je další plocha, která zařve, posílali petice, myslím, že těch obchodních ploch je tam tolik, že stavět tam nějakou další je úplně zbytečné, navíc si říkám, že by měli konečně vyřešit svitovský problém, a tuhle obchodní zónu cpát tam, zrestaurovat tam ty tovární haly, a tam nacpat obchody a služby, proč znovu vykácet zeleň.

Rozhovor č. 17

Délka rozhovoru: 34 min.

Petr: muž /75 let/ čtvrt domek

Vzd.: střední bez maturity

Jak dlouho bydlíte na Letné?

Od roku 1962, předtím jsme bydleli na Kudlově, přestěhovali jsme se, protože jsme bydleli u rodičů.

Znali jste někoho z Letné?

samozřejmě, já jsem tady chodil do školy, v této části, měl jsem tady spoustu spolužáků

Znal jste život na Letné?

Ano, taky jsem byl po dva roky tady na čtvrtém internátě po dva roky.

Nabídku na odkup Letné v 90 letech jste využili hned?

My jsme nabídku dostali později, dřív byly nabídky uvnitř Letné, ta okrajová část, hlavně tady ta ulice, zbourá, a postaví se nějaké činžovní domy, aby to bylo pro víc obyvatel, byla taková možnost bez nějakých průzkumů a bylo to asi naplánované a my jsme tu nabídku dostali později, a hned jsme ji akceptovali.

Když vám město nabídlo odkoupení domku, zajímali jste se i o zelenou plochu?

Samozřejmě jsme se zajímali o zahrádky, ale nám bylo řečeno, že to k prodeji není, my máme nárok jenom na pozemek, který je pod domem.

Jak velkou máte zahrádku?

Je to velice malé, rozdělené se sousedy, jsme si tam udělali stání pro auto, takže z toho zahrádka ani nebyla, sem tam nějaké růžičky, ale je to malé, ale hlavně starat se o to, na městě nám řekli, že se o to starat nebudeme, se musíte postarat sami?

Je to pro vás komplikace?

Je to pro nás komplikace, já jsem dokonce invalida, jsme už staří, je to těžký ten pruh upravovat, aby to bylo.

Viděla jsem vzrostlé stromy, viděl jste, že by město se o to staralo, jezdit prořezávat?

Ne to vůbec ne, to nám vadí a na to jsem upozorňoval před několika lety, spadl tam strom nebo velká větev a měli jsme strach, aby nás tyto dva stromy neohrozily, tak jsem to reklamoval na městě, a řekli mi, že to je záležitost sportovních klubů, že to je jejich pozemek, že to je na jejich pozemku.

Na té zahrádce trávíte v létě hodně času?

Dost času, dokonce tam grilujeme, takže tam trávíme hodně času.

Kdyby ta zahrádka nebyla?

Hmm, to by bylo horší, i tak malý prostor by nám chyběl.

Co sdílení zahrádek, to bylo dříve rozdělené s půlkou domu?

To bylo dané, to jsou čtvrtdomky, ve kterém bydlíme a ten úsek byl daný, určený.

Kolem je hodně sousedů, zaznamenal jste nějaké špatné sousedské vztahy?

Ne, skoro za těch padesát let nezaznamenali, Montá tady vedle, který vás asi doporučil, tak jeho prarodiče to byli sousedi a paní Říhová ta je tady, co my jsme tu, je už vdovou, a v té čtvrti se nastěhovali nový, ty neznáme, opravdu se sousedy jsme nad míru spokojeni.

Bydlíte na kraji Letné, znáte ten zbytek Letné?

Zase, je tam bratranec, se kterým jsme se navštěvovali a měl jsem tam spoustu kamarádů, na lipové, tady na mostní, dá se říct, že jsem vniknul do Letné.

Když jste se chtěli sejít, bylo tady místo, kde se scházet? Nějaká hospoda?

Byl tady kulturní dům, někde u školy přilepený, kde se dalo scházet a kde jsme se taky scházeli.

Myslíte, že to tady není, že se to odráží na Letné?

Já nemůžu říci, já se přestal stýkat od té doby co sú nějaký invalida, ale myslím si, že je to chyba, že se to zrušilo, bylo to možný, že jsme se sešli tam, je to škoda, nevím jak by se to dneska využilo.

Jste na kraji, služby, do obchodu, chodili jste do města nebo tady na Letnou?

Zpočátku jsme chodili tady, do toho obchodu a pokud bylo potřeba větší nákup tak k Poníželům.

Hodně se diskutuje o nové stavbě, co tady má stát? Jste pro nebo proti?

Vyloženě proti, každou petici, která byla proti výstavbě jsme podepsali, z toho důvodu, že nemáme problém s nakupováním, aby to bylo obchodní středisko, co tady všechno plánovali, ale že by šli do hloubky, je to postavené roku 1924, my jsme pro nějaký parčík.

Zelená plocha pro dospělé?

T tady chybí, tady nic takového není.

Když tady vyrůstaly vaše děti, měli místo na hraní?

Jo tady, jak je dneska plocha plánovaná k nějaké výstavbě, ať to bylo v zimě nebo v létě.

Všechno je tady otevřené, neoplocené, máte nějakou zkušenost s nezvanými hosty? zamykáte dveře, když jste doma?

My nezamykáme, zamykáme, až jdeme spát, kolem desáté.

Ztratilo se vám něco venku?

Jo, až teď jak někdo sbírá staré železo, po dvaceti letech litinový (něco), takové drobnosti se nám ztratili, proutěné křeslo, teď to skováváme.

Šopku zamykáte?

Ano, poslední dobou si nevzpomínám, že by na ulici byla krádež.

Potkáváte na ulici nějakou partu výrostků?

Ne, jen když je nějaká akce, popelnice, bývá párty, převrátí popelnice, dříve to byli Rusáci, kteří chodili na kolibu, zajednaný zájezd a zpívali.

Hlídky, policie, vídáte je?

Dříve to bylo špatné, kluci něco rozbili, z praku okno, zavolal jsem policii a než dojeli, byli fuč. Určitě by to chtělo, aby sem tam prošla ta hlídky, oni říkají, že projedou autem, no jo, ale večer a někdy nad ránem a projeli autem...bylo by vhodnější, aby prošli, nevím, jestli nemají strážníky na městě

Když chcete jet někam dál, využíváte trolejbusu? Co se týče intervalů, jak často jezdí trolej, je to dostačující?

No tak, na té konečné...je to horší, než to bývalo, linky jezdili častěji.

Vrátím se k zahrádce, kdyby město nabídlo k odkupu ty zelené plochy? využili by to lidi?

Nevím.

Pro vás konkrétně?

Pro nás konkrétně ano, ale proto, že bysme se mohli bránit nějakým zásahům .

Ovlivňuje vás to, že žijete v památkové zóně?

Ne, jen když jsme dělali novou fasádu, řekla nám, že neexistuje, abychom si to nějak nabarvili, musí to být žlutá barva...to mě vadilo.

Byl byste pro, aby Letná zůstala takto, anebo aby si to lidé mohli upravovat, jak potřebují?

Já si myslím, aby to zůstalo, nějaké úpravy jsou nevhodné.

Myslíte si, že existuje nějaké nepsané pravidlo, co se může pěstovat na těch zahrádkách?

Ne, tady nesmí být jen slípky a králíci, jestli si tam nasadí růže nebo gerbery, tak to je jedno

Vy parkujete tady, měli jste někdy problém s parkováním?

Jedna návštěva je vítaná, víc se jich tam neveze, my jsme se sousedem kdysi se domlouvali, že uděláme garáž společnou, ale to nám nedovolili, ale (jeho manželka mluví) teď tady dole mají střechy, a to vypadá daleko hůř, než jsme to chtěli.

Je tady něco negativního, co byste chtěli zlepšit na Letné?

Je tady větší provoz, než byl, ŽENA: teď nám to tolik nevadí, nemáme malý děcka, muž:

kdyby byla ta výstavba, tak by to bylo ještě horší.

Co bylo odlišné od doby, kdy jste se nastěhovali a dnes?

To se nedá srovnat, děti malé, tady byla louka, nic tu skoro nejezdilo, to je 100 a 1, sáňkovalo se, kluziště, bylo to tady jinačí, trolejbus tady nebyl, to bylo u kina.

Děcka chodila do zdejší školy?

Ne, na Masarykovu, jak je teďka ta nová budova a potom do vyšších škol, tady udělali tu školu pro děti postižené, oni tady nechodili vůbec do školy i do školky chodili do města.

Obnova obyvatel na Letné?

To je úplně jiné, to už neznáme, na jedné ruce bych to spočítala, známé, všechno je tady nové.

Víte, že tady je kancelář pro letnou?

Ne, nevyužíváme tady paní.

Víte, že se konali sezení s občany, věděli jste o tom?

Jo, ale to je dávno, to bylo v tom kulturním domě, my jsme se jich neúčastnili, bylo to tam v kulturáku.

Žije se vám tady hezky?

Já jsem spokojený

Ulice	Kategorie přestupků	2009	2010
Kotěrova	Alkoholizmus BESIP Úz. samospr. Veř. pořádek Obč. soužití Majetek	44 1	36 1
Na Vyhliďce	Alkoholizmus BESIP Úz. samospr. Veř. pořádek Obč. soužití Majetek	31	1 2 9
Vysoká	Alkoholizmus BESIP Úz. samospr. Veř. pořádek Obč. soužití Majetek	8	1 2
Bří Sousedíků	Alkoholizmus BESIP Úz. samospr. Veř. pořádek Obč. soužití Majetek	3 1 1	6
Topolová	Alkoholizmus BESIP Úz. samospr. Veř. pořádek Obč. soužití Majetek	2	1
Na Včelíně	Alkoholizmus BESIP Úz. samospr. Veř. pořádek Obč. soužití Majetek	1 1	4 1
Buková	Alkoholizmus BESIP Úz. samospr. Veř. pořádek Obč. soužití Majetek		
Krátká	Alkoholizmus BESIP Úz. samospr. Veř. pořádek		1 3

	Obč. soužití Majetek		
Pod Rozhlednou	Alkoholizmus BESIP Úz. samospr. Veř. pořádek Obč. soužití Majetek	1 1	8 1 1
U Zimního stadionu	Alkoholizmus BESIP Úz. samospr. Veř. pořádek Obč. soužití Majetek	52 1 1 1 2	27 1 1 1
Mostní	Alkoholizmus BESIP Úz. samospr. Veř. pořádek Obč. soužití Majetek	262 1	339 5 1

Textová příloha č. 4. Statistika kriminality ve čtvrti Letná, Zlín
Údaje poskytl Mgr. Pavel Janík, zástupce ředitele Městské policie Zlín.